BEATI AMBROSII ABBATIS GENERALIS CAMALDULENSIS HODOEPORICON. A NICOLAO...

Adrian Haelweg, Ambrogio Traversari, Niccolò Bartolini, ...

Digitized by Google

4
7-C
5

6
39 L
13

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

4-7.C.5.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

LLVSTRISSIMO D.D. IACOBO MAGLIABECHIO
Nuntiaturæ Apoſtolicæ in Regno Poloniæ Auditori generali
effigiem hanc B. *Ambroſij Abb:. general. Camaldulenſis*
è picturis ad viuum expreſſis a Petro Dandino Pictore celeberr.
depromptam Adrianus Haelwegh D.D.D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Digitized by Google

BEATI
AMBROSII
ABBATIS GENERALIS
CAMALDULENSIS
HODOEPORICON

A NICOLAO BARTHOLINI BARGENSI
C. R. Congregationis Matris Dei

Publicæ luci aſſertum

EX

BIBLIOTHECA MEDICEA

AD

Illuſtriſſimum, & Ampliſſimum Dominum

ANTONIUM MAGLIABECHI

SERENISSIMI

MAGNI ETRURIÆ DUCIS
COSMI III.

BIBLIOTHECARIUM, &c.

FLORENTIAE, Ac Lucæ apud Mareſcandalos Fratres. 1678

SUPERIORUM PERMISSU.

SOC. IESV. BIBL. SEC. COLL. ROM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Illuſtriſſime, & Ampliſſime Domine.

AMBROSIVS Camaldulenſis, non vno nomine Tuus, ad Te, virorum Cl. & Eruditiſſime, iterum redit, velut ad autorem ſuum ac fautorem ſingularem alterumque omninò parentem, qui nouos illum in vitę ortus eduxerit, famęque in vlnas, immortalitatis in auras, ad gloriæ lucẽ vnus ac princeps expoſuerit. Tuo prędidio, nec vno prorsùs impendio, renatus; quòd obliuionis tenebris obſoleſcere: quòd putri intermori ſitu non vlteriùs reformidet: quòd è cælo animam ducat, quòd colloquatur hominibus, quòd poſteritatem inuiſat, quòd committatur ætatibus, quòd eat in ſæcula literarum; Tibi debet. Tuis ſub auſpicijs fauſtitatis omnem punctum deuehentibus, Tui ſub nominis ſidere & horoſcopo ſalutari, vitæ vias rursùs ingreditur mortis domitor Heros iſte Beatus, cuius in benedictione memoria, cuius aſtris inſcripta pietas, cuius animus Angelorum, quos hic penè æmulabatur, ordinibus æterno in agmine interfulget. Vt ſanè muneris Tui fateatur, quòd Te hortatore, Te duce ac velùt Angelo Angelici viri, humanitatis ſtadio iam defunctus, celebritatis iter in Hodœporico ſuo iterùm inſiſtit ad eruditæ perennitatis metam ac palmam poſt cæli brauium, vel in terris non inani curriculo capeſſendam. Verùm iſthæc patrocinij ac pectoris Tui in melleum hunc Patrem pignora ac merita, magna licet & egregia, ut hic ego planè prætercam, Tua illa facit infucatæ probitatis atque candoris inexpugnabilis indòles, quàm in alios meritorum prodiga, tàm laudum auerſatrix verecunda ſuarum; vt Ambroſio ſingulari non ſint commemoranda præconio, in cauſa forſan videatur, quòd in ipſum pariter atque innumeros auctores abs te profluxere communia. Ingenitum nempe tibi, ingenuas interitu prohibere artes. Tuum (vt de viuentibus interim taceam, quibus ipſe ſpirans ac viuens Bibliotheca in ore ſemper ac manus es; quorumque ſuperſtitem doctrinam vbique terrarum ope tàm vberi ac vigili cura velut Argus melior ac Briareus amplecteris, cumulas, foues.) Tuum, Epidauria feliciùs aut Appollinea facultate pręſtantiùs, vitale ad iubar Heroum concilia ſepulchri poſtliminio reducere. Tuum, omnia commolientis æui molas ingenij virtute conterere, & è dentibus il-

Digitized by Google

lius Muſarum ſpolia, Palladia monumenta, trophæa antiquitatis ex-cerpere æternitatis tholo ſuſpendenda. Tuum, mortali luce caſſis autoribus inocciduum luminis diem infundere; Mercurij virga potentiùs, ſepultos ſiſtere rediuiuos; intercedere fatis ac manibus; ſpiritumque rurſus, extinctis, diuturniorem, nec vlli deinceps Libitinę vectigalem; impertiri. Quodquevel Gallici catenas Herculis, & Orpheæ citharæ magneticam illam exuperat ſuauitatem: non gentiles duntaxat aut ciues amoris hiſce ac liberalitatis officijs Tibi adſtringis; Tu dein omnium gentium ac temporum ſtudia influis, & intermeas; in omnis ingenij decus, ac ſubſidia literarum, veluti Sol ac dies Literatorum, munificentiæ ſplendorem Tuæ reſeras, & effundis. Non ætas quenquam, non interiacens longitudo terrarum, non famæ obliuia, memori munerum Tuorum ſubducere queunt claritati. Æuo ac ſæculis abiunctiſſimos, beneficijs Tibi coniungis; malo depoſitos ſitu, Tu bono dexter in lumine exponis; ſolo ac natalibus alienos, ſola ſcientiarum propagine caritateque agglutinas Tuis; cognitionis apud Te nexus, cognationis lege prior atque præſtantior eſt; quibuſcum nulla Tibi, vel ſanguinis iura, vel ratio nominis, vel neceſſitudinis ſuppetunt vincula, iiſdem interim literarum commercio, beneficentiæ titulis, meritorum Tuorum ſtemmate copulari arctiùs, inſerìque iucundiùs animo, nunquàm definis. Vt iam quiſquis doctrina inclytus, è genere cretus Tuo; quiſquis virtute ſummus, Te ſtirpe propiori contingere, quicunque ſtudijs inhæret altius, hic Tibi proximius interiuſque annecti videatur. Nimirùm Ambroſij oraculo, vir omni laude ac nomine florentiſſime, ſuffragaturus moribus Tuis: probati vndecunque viri proſapiam, hoc eſt, Tuam, virtutem (delectam ex omnibus ſeſeque in omnes refundentem) quaquauerſum approbas, & agnoſcis: Virtutem Tibi ciuitatem ac patriam cum Philone reputas atque Nyſſeno; quam proindè ſub Axe ac lare quocunque excolis, & obſeruas, nunquam apud Te peregrinam, ſed ſemper indigenam; nuſquam alienam futuram, ſed vbique & vndique Tuam. Vt mirandum profectò ſit nulli, Te omnes aſſiduo plauſu non Academias modò, ac principes vrbes (haud ſecus quàm Græciæ coryphæum Homerum) velut amatoria certatim decorum contentione exambire; verùm etiam ſingulos viritim orbis terrarum Eruditos, aut vnaquaque Diſciplinarum Sparta præſtantes ac nomini pares, virtutis aſſeclas Tuæ, tanquam ad caput & autorem ſuum ad Te reſpicere; Tibi explorandos ingenij partus concredere; Te Doctrinarum la-

byrin-

Digitized by Google

byrintho Theſeum, Te quæſtionum ambagibus vindicem & Alexandrum præſtolari; Tibi, ceu menti ac genio literarum, pectoris ſacrare primitias, ſtyli decurrere agonas, cenſum omnem deuotæ gratulationis exoluere; Te cunctæ lumen Mineruæ, te columen Muſarum ac ſuum ſociali ſalutare concentu; Te ſibi quiſque germanum ac proprium, Te Mundi ciuem potiori, quàm ſe Diogenes, iure, aut Themiſtium Conſtantius, aut mortalium quemlibet Socrates, vno omnes ore concinere, vno omnes corde opinari conſueuiſſe. Comprimo calamum ac manum, tàm aperto decorum Tuorum campo expatiari geſtientem; ne ingenuitatis purpuram Tuę ſanguineo pudore ſuffundam; nè Tuę moderationis ſinceritas, fucatis eloquij tectorijs hic induci à me forſan ac diſpungi vereatur; nè modeſtię pupillam Tuę non tam laudum reuera vere Tuarum oblectare pergam, quàm laudationis (vt reris ipſe) ſpinis offendere ac vulnerare traducar. Confirmatum enim Tibi, vir Cl. & Illuſtriſſime, benè de ceteris mereri ſemper, optimeque audire apud omnes; cęterùm benè de Te dicturis, aut encomijs Tuis, vel in tranſitu lenique ſuſurro hauriendis, aures nunquam accomodare. Vnum Tibi hactenus Literarum omnium arcana complexo, mente excidit; celebritas nominis Tui. Vnum, qui cuncta noſti, Tibi etiamnum ignorare contingit, proprię nempè virtutis pręconia. Memorię Tuę capacitati, cęli inſtar rerum omnium ſimulachra ſibi inſculpta adamantina firmitare voluenti, vnica huc vſque ſe inuidit imago, glorię videlicet Tuę. Hoc librorum omnium libratori integerrimo, rerum ac ſtudiorum omnium ponderatori menſorique prę iudicatiſſimo, Tibi, ſolùm reſtat adhuc expendendum; immenſum ſcilicet ęſtimationis apud omnes Tuę pondus ac pretium. Famam Tuam (quamvis ſolo ſolique conterminam) ſi quis optet producere; laudes Tuas (quanquam nulli tacendas) quicunque prodit: nę ille famoſi propè ac proditoris notam apud Te, honorum abſtinentiſſime, incurrit, qui velut quidam humani generis Nilus, Tui in omnes largus, & expanditor, nullas inde auras Tibi prorsùs afflas aut exſpiras: næ ille de claritate Tua ſibi crimen inurit, de ſplendore ignominiam ducit, de promeritis Tuis invidiam ſibi promeretur; de Tuis benefactis offenſam contrahit, de gratia culpam, de honeſtate dedecus; de humanitate liuorem, de indulgentia ſimultatem, de virtute quali-bet vitium ſibi adſciſcit, & inſpergit. Mactè iſtis heroicis animis ac moribus! laudatiſſimorum virorum prælaudatiſſime: qui digna plauſu vniuerſorum præſtans, quoſcunque plauſus dedignaris; qui deco-

rum ſudoribus inhians; acclamationes exſibilas; qui literario puluere gaudens, laureas pæanaſque reſignas; qui nomen factis exaggeras, vendicatione coerces; qui virtutum penſa exhauriens, mercedem repudias; qui præclarè geſtorum labore contentus, præmia contemnis; qui magna moliris, & occulis; qui rerum conſcientia ſuffulctus, auræ parcis; qui famam extendis operibus, vultu diſſimulas; qui æternitatem profeſſus animo, fronte diffiteris; qui militare immortalitati ſollicitus, ſtipendia negligis. Io! perge felix, quà cæpiſti! Euge tàm præſtantibus auſis! Sic planè meritorum ornamenta Tuorum ibunt in pectora ac mentes; ſic immanium ſemina laudum, his tanquam obliuionis ſulcis obducta, lætiorem erumpent celebritatis in meſſem; ſic alti gazas ingenij, ſinuſque opes ac manus, dùm chartis inuolui renuis perituris, viuaciſſimæ perennitatis columnis inſternis, & incidis; [illegible], coagmentans, vel ipſa monumentorum diſſectione Tuorum, monumenta Tibi perpetuò duratura ſuſtollis. Ità profectò res habet, ità conſilijs Tuis cum tua felicitate condictum eſt; vt dùm gloriam à Te expellere niteris, Tibi gloriam enitaris ampliorem, quæ virtutem velut vmbra circumſtat, & ſectatores ſui deſerens, affectatur deſertores. Ita factis deſideria collidis, ità cum vocibus Tuis meritorum vota confligunt; vt exiſtimationis favorem Tuæ repulſa prouehas, fuga inuites, deprecatione concilies; vt laudum incrementa tuarum interdicendo indicas, vetando extorqueas, delendo inſtaures, diſſipando agglomeres, inhibendo proferas, premendo euulges, calcando attollas, euertendo confirmes, prodigendo multiplices, attenuando locupletes. O nouum prorſus, & inſuetum ad Honeſtatis faſtigia ſumma compendium! vt demiſſione velificeris pręſtantiæ, vt detrimento encomiorum celebritatis augumento proficias, vt ipſo titulornm diſpendio honorificentiæ Tuæ tributa coacerues, vt quem fructum opinionis apud omnes Tuæ magnanimitate cohibes, magnificentia diſtendas! Feres, Antoni Cl. modeſtiæ Tuæ vulneratoris audaciam, temperationis Tuæ præuaricatoris inſaniam. Nam lachrymis licèt ac penè conuicio admiratores Tuos atque pręcones procul ableges, & arceas; ipſius tamen ſuauiſſimæ comitatis Tuæ velut inge, meritorumque præcellentium fulgore, adlegas magis, & arceſſis. Vt nihil de humanitate illa hìc attexam, qua prope vel ad Diuos aſſurgis; nihil de fide ac pietate, qua velut inter aſtra Sol enites; nihil de facilitate, & vrbanitate, de morum pace ac manſuetudine, de vitæ probitate ac continentia, de effuſa in vniuerſos caritate. Ne beneuo-

Digitized by Google

neuolentiæ Tuæ lucidas faces nube hac ſcriptionis obuoluam, quibus ipſe, tàm charus notis, quàm clarus, vel innoteſcis ignotis, & ipſos virtutis hoſtes atque æmulos, hoc eſt Tuos, ceu ferrum magnes, electrum ſtipulas, ęther nubila, beneficentię ſplendore fractos demulces, captiuoſque triumpho caritatis poſt Te trahis. Ne liberalitatis theſauros adnumerem, queis integras familias (ſcis ipſe, quàm lynceus teſtis adſtiterim!) vel è minorum gentium (forte ne dicam, an infortunio?) Tuo in ære fortunatas ire compellis. Ne amicitiæ arcana retexam, qua Theſei & Achillis fabulamenta refellis ac probas; immò Dauides ac Ionathas, Gregorios Baſilioſque in Te vno fœderatos noſtris ætatibus reddis atque exhibes. Vt de æquanimi illa conſtantia ac fortitudine ſileam, tàm iugibus edomitæ inuidiæ opimis coronata, qua tot ſerenus ac victor aduerſa, (qui ſecunda omnia vbique mereris,) quot nec Hercules olim monſtra, ſuperaſti. Vt taceam de grati animi Tui memoria atque pręſtātia ſingulari, qua exile quoduis obſequium, & Tuis longè impar honoribus, ingentium celeri gratiarum relatione ſuperfundis atque obruis; collatorum tenuitatem eatenus (ſi quando) admittens, vt ſtatim grandi cum fœnore, optimæ telluris aut cæli in morem, reſtituta cumulo ac fructu vberiore refundas. Quid reliquas virtutum gemmas indigitem? quibus ita ſimul præſtas, & irradias vniuerſis, vti ſingularibus nemo; ità rurſum ſingulis emines eniteſque, vt vnis totus inhæſiſſe videaris: adeò conſono in Te illæ pariter conſpirauere certamine, coaluere complexu, exundauere profluxu: ceu quandam ſibi materiæ gloriam in Tuis natura dotibus, in tuis moribus Gratia conquiſiuerint. Quid Tuam officiis ſemper accinctam ferme que inexſatiabilem in Literatos omnes obſeruantiam? Quid Tuæ poſtremò eruditionis velut infinitæ miracula? vndè Tu hominum Mundique ſenium emenſus, omnium temporum factus es rationarium, omnium metator regionum, omnium polyhiſtor populorum, linguarum omnium facundia, ætatum atque operum lumen, artium diſciplinarumque theatrum, ingeniorum theſaurus, pręſentium antiquorumque ſequeſter, totius ſapientiæ clauiger, totiuſque Bibliotheca orbis terrarum; vnde cuncta ſepultorum volumina vaſto memoriæ Tuæ animas ſinu, cuncta ſcripta (Tuæ menti deſcripta) ac penè voces recentiorum, (quos linguæ Suada coram mulces, aut iugi Epiſtolarum commercio vbique gentium inuiſis) ceu capax rerum idea ac ſermonum alueus, velut omnium Echo Doctorum, communiſque viuentium nomenclator, & calles vnus & recitas; vndè vel

ex-

Digitized by Google

extremas Vniuerſi nationes non Romam cum Liuio attrahis, ſed Florentiam, vt in vrbe Florentiſſima totaque Europa miranda non illam, ſed Te, re ac nomine Florem omnigenæ vrbanitatis atque doctrinæ ſuſpiciant; vnde tot conſulta lycæis, tot reſponſa ſapientibus, tot orbi oracula effundis veritatis, quot nec falſitatis commenta fertur ſuperſtitioſa vetuſtas; vndè denique cuncta Charitum, cuncta ſerta Muſarum in Tua nunc tempora transfers priſcorum capiti plexa, Literatorum apex præſtantiſſime; vt quod de Hieronymo Aurelius, de Auito Ennodius (vix intra fidem, haud extra meritum tamen) iactarunt, inſtat perpetui ſpectaculi elogijque in Te vno ita conuenire compertum ſit; vt verè, nemo mortaliū iam nouerit, quicquid ignorare (fortè) contingat Cl. ANTONIO MAGLIABECHO, in quo peritia ſe ſe omnis velut in diuerſorio lucidæ domus incluſit. Abſiſto ſciens ac prudens ab æquore laudū Tuarū, Vir Illuſtriſſime, quis enim pugillo oceanum perſtringat, aut vnius ocelluli puncto cunctam cęli pulchritudinem expingat? Sed & quæ mihi hactenus de Te commemorare collibuit, delibaſſe me veriùs quàm depleuiſſe, innuiſſe magis quàm denarraſſe, comperio. Vt qui terrarum ſitus, & Vrbium imagines exiguo tabellæ ambitu circumducunt; quanta abſciſſione magnitudinis, tanta ſimilitudinis acciſione. Quamquam metuo ego ſanè, dùm verum iſtud de ſe quoque ſcriptio hæc oſtendit; nè non tam decorum ieiunus pocillator Tuorum, quam ebrius violator appaream; nec tam parcus eloquij quàm nimius, verecundia apud Te potiùs periclitari cæperim quàm materia. Deſpuis enim hæc quoque Tu prorſus, auerſoque confeſtim ore faſtidis; ad hæc, & de me tacitum queri, immò & iraſci iure meritò ac ſuccenſere (non quale amantes) præſago timore iam intelligo, qui præconiorum vel rudimenta Tuorum non aure modò, ſed nec oculo ſaltèm ferre potes; quin vulnerato candori Tuo minium ruboris incutiant, ac frontem mutent,

Lactea Maſſagetæ veluti cùm pocula fuſcant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur oſtro.

Ità in Te par effulget ingenio pudor, eruditioniſque maieſtati lux exęquata modeſtiæ ſimul regnat ac triumphat. Sed iam vela huic ſcriptiunculæ colligo ac receptui cano, nè Te diutiùs intemperātiæ meę pudeat tædeatque. Ex alto tamen virtutum Tuarum ea lege emerſus in ſilentij portum, vt ampliſſimæ Tuorum in omnes meritorum ac me potiſſimùm recogitationi negato claſſico, ingentique diſſimulato nuncupationis huiuſce titulorum aceruo, qui magnis hic fuerant pyramidum

dum

Digitized by Google

dum inſcribenda faſtigijs: redditum Tibi, reverſumque Ambroſium hunc Tuum rursùs excipias foveaſque ceu previum Tui quoddam ſpecimen ac morum ſpeculum Tuorum, uti ANTONII MAGLIABECHI germanam indolem & exemplar vernantiſſimum. An non enim illius nominis ſuavitatem omini ſuo conſpirantem, Tuis moribus defundis ac vincis? An non eius (aut in os de Te gratis ementito, mendacia Tu regeras ſua) in ſæculo Religionem, in turba ſilentium, in magnitudine modum, in aula ſinceritatem, otium in negotijs, in invidia caritatem, ſerenum in turbine, in adverſis conſtantiam, in affectibus continentiam, ubique gentium virtutes omnes ac facta æmularis mage, quàm imiteris? Vti reducem planè Ambroſium vel intuentibus in Te repræſentes, mutata veſte, non habitu; ſenſuum candore menti indita, illabente animo cultus externi pietate; ut quòd Hieronymo quondam de Nepotiano ſuo placuit, de te mihi uſurpare nunc liceat; Nempè, quod alterius ſub plaudamento, & ipſe alteri militas, ſub popularitatis perſona Sacerdotij gravitate defungeris, ſub Mundi faſce, & honoribus Clauſtro Empyreoque, ſanctitatis Athleta, deſudas. Communis etiam Ambroſio Tecum, quoad vixit, Bibliothecæ Mediceæ nitor ac ſtudium; communis favor Etruriæ, commune Cęli Patriæque conſortium, quæ illum quidem poſt merita vel in exemplum ſibi adoptavit, Te verò longo ſtemmate proprium ad univerſitatis exemplar, ad omne Honeſtatis miraculum totis eadem connixa viribus genuit, æquali ac ſimili cariturum. Plurima illi cum viris doctis coniunctio; Te docti quocumque ſub axe & colunt omnes, & ſtupent; Te vel ultrò venerantur indocti: tanta virtutibus Tuis, & Maieſtas ineſt, & illicebra. Nullus Ambroſio faſtus, qui vel purpuræ Romuleæ faſtigijs exambitus, illam non modò non ambijt, verũ etiam merito iniectam, reiectu generoſiore à ſe bis terque ſubmovit, plus pudore quàm fuco coccineam. At Tibi quæ fortis moderatio? quàm altè demiſſioni obſtricta potentia? quis divitiarum ambitioniſque cõtemptus & horror? quæ cenſus negligentia animo gazis exundante? quæ tumoribus ęvi valedictio? quanta à dignitatibus abalienatio? quantæ titulorom non inanum repulſæ? quam proprij ſollers incrementi inhibitio, & impacata ac pluſquàm Vatiniana execratio? Verùm hęc aliàs exactiùs; neque enim mihi de Te ſcribenti primus hic calamus aut ultima (favente Numine) linea. Eadem Tibi quę viro huic ſanctiſſimo erga Catholicos diligentia, erga Eccleſię apices amor & obſequium, erga Sanctorum monimenta ſedulitas, cum ſummis

Prin-

Digitized by Google

Principibus familiaritas, in arduis conatibus robur, in vitę curſu tenor ac limes. Quid? quòd nec COSMUS utrique veſtrum ſuus defuit & admirator & fautor; Ambroſio Patrię Parens, Tibi Thuſcię Genius atque Anima, totiuſque generis humani delicię; quorum vos itidem ambo & decus eſtis & nomen, ambo ſolatium ac columen, ambo Mercurij Phœbique. Poſtremò quandiù mortalibus affuit Ambroſius, in libris perſtitit immortalis; illius autem denati, vel ab obitu innata lilia virgini tumulo; ſertis, (ò verè quam Beatis!) intemeratam coronauere fauillam; lilia, inquam, cęlibi maritata cadaueri, velut animę concolores exuuię, fragantiſſimę virginitatis genimina, ſinceri pectoris germina, fidei gemmulę, candidę coronamenta doctrinę, indubię ſigna atque inſignia ſanctitatis. At herclè, Cl. Antonij, quę nam, Fama Tua, ſuaueolentius vel lilieta reſpirant? quę lilia, quàm Tui contubernium, potiorem animam inhalant? quę, prę memoria Tua, lilia gratiorem afflant iucunditatem? quæ Tuis ver moribus dulcius aut lilia infundunt aut exhibent? quæ lilia vel lactis flore coacta, vel niuium byſſo de albata, candoris Tui & ingenuitatis, pudicitiæ atque modeſtiæ, integritatis, innocentiæ, pietatis recentiſſimę gratiam, & illibatos honores exæquent vnquam aut aſſimilent? Ringatur licet atque infremat, ferreis plumbeiſque orbibus minax, faucium æſtuantium hiatu, felle tumens ac veneno, Inuidiæ monſtrum; totiſque inſibilet hydris, ſemper Heroibus infeſta, ſemper mendacij puerperio educta calumnia. Quæ nominis vmbra Tui ſemel nubila nebulonis incaſſum liuor prætexere (haud impunè ſanè!) meditatus eſt; vitæ Tuæ nitentiſſimę radijs repentè diſcuſſa, opinionis Tuæ probatiſſimæ ſubito fulgore, ceu fulgure abſumpta, Famæ morumque Tuorum meridie, verè ſereniſſimo, ſtatim abſterſa ſunt: Iamque ſuæ in lethen abſorpta ac tumulata caliginis, eam virtutum triumpho Tuarum cumulauere claritatē, qua nec perſpicuā magis priuatorum meminit gratulatio, nec ampliorem publica monumentorum trophæa conſignarunt. Nam Tuam in libris inueſtigandis, communicandis, coaceruandis, peruoluntandis, vorandis cum Ambroſio concertationem, & vndiquè palmam; vel me etiam hic ſilente, ſuperſtites paſſim deprædicant atque defuncti. Hoc Italus, hoc diuiſus ab Orbe Britannus, hoc æquè Hiſpanus ac Gallus, Germanus, Dacus, Polonus; gentes omnes linguæque teſtantur. Scala hoc ingeminat Tuus, quem nuper ex vmbris & illiteratæ noctis crebrò euocatum, in lucem ac manus hominum deduxiſti, patria Criſpum

in

in hiſtoria, Apologis ſuis veritatis Magiſtrum, Dialogis Tullium redivivū. Confitentur Oricellarius, Landinus, Marſupinus, Vegius, Poggius, Marraſius, Verinus, alijque citra numerum notæ melioris ſcriptores laudatiſſimi; perpetuis ſanè tenebris aut toti aut potiore ſui parte immeritò petituri; niſi inaſpectis tot per ſoles pluteorum carceribus delitescentes, ſole ipſo rutilantior Cl. Antonij Magliabechi liberalitas ac nomen, prærepti ſpe Cęli ac luminis illos iterum afflaſſet. Nè domeſticos teſtes huc advocem, aut ex ampliſſima Tua Bibliotheca binas ſelectiſſimorum librorum myriadas, præter manu exaratorum codicum vim incredibilem, lectione & alloquio Tuo, ipſoque vel manuum attactu literato per Te ſat interim, [dùm lucem publicam opperitur] illuſtrem: Quos nemo Tuo ære coëmptos mirabitur, qui unicum literarum pretium es, & æſtimatio, qui virtutis incomparabile margaritum es: qui gentium omnium corda Tuo eſſe in ære non ignoret, cùm Tibi ſolvendo non ſint; quemadmodùm in corde Tuo velut in ære doctorum omnium nomina, doctrinæ omnium librorum inſunt, tantis opibus ſuffecturo, unoque omnia hæc euoluere, uno tenere callente. In ijs porrò tot ac tantis voluminibus tam frequens Tuorum gloria geſtorum, tam crebra Tuis laudibus farta, vel nominis umbra Tui præclarè coruſcans, interſita multitudo eſt; ut in unum redacta, multiplex ex ijſdem Bibliotheca probè conſtaret. Tibi igitur (nè ad carceres iterùm ac tertiùm ab hac ſcribendi meta regrediar) Tibi, Illuſtriſſime atque Cl. Antonij, Tua reddo referoque, dùm Ambroſium Tibi reſtituo; tandiù totieſque Ambroſium nuncupandum, quoties quandiùque Antonio nuncupabitur; qui in Te nunc ſpirat ac ſupereſt, ut in illo Tua priùs delibata eſt ac præradiavit imago. Tibi omni iure redonandus, quem prælo tandem, virtute æmululationeq; iampridem; & literis, & vitæ, & Orbi redonaſti. O utinam! (dùm hanc paginam obſigno, nec verbis libet perorare, ſed votis) ò utinam! quàm Tui ſimillimus Ambroſius, quam Ambroſiij inſtar Antonius, ità Nicolai cum illo amicitiam neceſſitudini Tecum meæ, vel eodem nominis ſacramento fauſtè auctoratam, totque Tuis in me beneficijs oppigneratam & auctam, ſanctè reddere, perfectè exprimere, plenè æmulari contingat! Vale, & amoris Tui nexu adamantino perpetuum hęc omnia firma.

Cl. Illuſtriſſimęque Dominationis Tuæ.

Omni nomine cultoque cliens deditiſſimus
Nicolaus Bartholini.

Digitized by Google

LECTOR AMICE.

EN! *Tibi rursùs Ambroſij Hodoeporicon, non Italis modò, ſed exteris totiès expetitum, quale quale in Laurentiana repertum eſt [nàm MS. locupletioris ſupplementa adhuc deſideramus]; dignum tamen Tuo fauore plauſuque, cùm ob rerum, quas ſeriò confertimque perſtringit, argumentum, tùm ob præclariſſimi Beatique Parentis reverentiam, cuius ingenij præſtantiam, & in Rempublicam Literariam ingentia merita, & Patrum & Philoſophorum monumenta iampridem Latio Græciaque teſtantur. Supervacuum porrò hic fuerit tanti Autoris Elogia ac Vitam, Romano Etruſcoque ſermone diffuſam, retexere; cùm præſertim, & ex arcta eius cum Eccleſiæ Pōtificibus Maximis neceſſitudine gratiaque, & ex ſumma, qua in Catholicis Synodis, auctoritate, potitus eſt; ex approbata in Principes viros, quorum temporibus; nunquam defuit, obſervantia; ex ampliſſimis ad eoſdem ac florentiſſimas Reſpublicas ipſumque Cæſarem Legationibus, quibus egregiè perfunctus eſt; ex Sanctorum demùm eruditorumque omnium teſtimonijs, quos ſtudio cultuque impenſiſſimo ſibi demeruit: quis planè quantuſque Ambroſius extiterit, eluceſcat: Notas, ut fide data me citiùs exoluerem, magna ex parte congeſtas, differre hìc iterùm cogor; per eos priori conſilio, quibus me parere neceſſe eſt, interturbato; dùm totum opus [ſicundè] nanciſci queam, Epiſtolarum Editioni reddendum: cui vires & otium felix, ſi Tibi curæ ſunt, apprecare, ac Vale.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Hodæporicum Ambroſij Doctiſsimi, & Eloquentiſsimi Sanctæ Camaldulenſis Heremi Prioris, & eiuſdem Ordinis Generalis,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANno Domini MCCCCXXXI., præſidente Apoſtolicæ Sedi Eugenio IV.; ex imperio & voluntate ipſius Pontificis, Capitulum Generale Ordinis Camaldulenſis, ut celebraretur edictum eſt, in Monaſterio Sanctæ Mariæ de Vrano propè Britonorum, xviij. Octobris, die videlicèt Sancti Lucæ Evangeliſtæ. Ad id Capitulum congregandum miſſus eſt Reverendiſſimus Pater Dominus Ioannes Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, Protector Ordinis: cujus literis repetitis compulſi ſumus, contrà morem, Monaſterij clauſuram infringere, & licèt inviti ac renitentes ad Capitulum mittere; quippè literis Apoſtolicis conventi ſumus. Miſſi ſumus, ego Ambroſius tùnc Supprior noſtri Monaſterij, & Silveſter dulciſſimus socius meus, Camerarius noſter; cum quo jàm xxx. annos exegeram in Monaſterio. Movimus itaquè Monaſterio xi. die Octobris veſpertinam synaxim agentibus Fratribus, nè quid turbationis ex lachrymis illorum & fletibus oriretur. Et ipſa die venimus ad Monaſterium Sancti Salvij, ubi, abſente licèt Abbate, honorificè & pleniſſima caritate à Fratribus ſuſcepti ſumus. Sequenti die Decumanum, iij. Porticum profecti; vna ibi die quievimus. Indè xv. profecti ad Caſtrum, quod Carum dicitur; nocte ibi requievimus. Tanta enim fuerat inundatio, & tam præceps, ut operiret pontem, atque dejiceret. Et cum trajicere Pontem datum non eſſet, ad Caſtrum-Carum ea ipſa die, remeavimus. Vbiquè cum honore accepti ſumus. Pluvia nunquàm nos, ex quò Monaſterio divertimus, deſeruit; adeóque invaluit, vt breviſſimi rivi inſtar magnorum fluminum intumeſcerent, neque tutò tranſmitti poſſent; ipsáque itinera in morem torrentium aquis decurrerent. Poſtera die ad Forum Livij reverſi, fractum Pontem vtcunquè tranſivimus, divertimuſque ad Priorem Camaldulini. A quo gratiſſimè accepti, poſtridiè Britonorum contendimus, die ſcilicèt Capituli deputata. Nondùm eò pervenerat Cardinalis, nimia inundatione, prohibitus, ſed Ceſenę remoratus erat. Ea tamen ipſa die, poſtquàm adveneramus, & ipſe pervenit. Occurrimus illi cum proceſſione, ut moris eſt, & in Eccleſiam vſquè deduximus. Ibi primùm recitatis literis Apoſtolicis, ſermóneque peracto xix. menſis, & celebratis Miſſarum ſolenniis, Diffinitores ipſe eligere voluit. Reclamantes quoſdam, ac ſubmurmurantes, quòd contrà conſuetudinem id fieret, reſponſo rationis pleno compeſcuit, aſſerens: *licere ſibi, Pontificis agenti vices id exequi. Dicerent, quando Cardinalis interfuiſſet Capitulo, & ipſe ſententia decederet* Electi ſunt Diffinitores Domnus B Prior Generalis Ordinis noſtri; Domnus Abbas de Carceribus; Heremitæ ambo, videlicèt Hieronymus incluſus, & Hieronymus alius; nos ambo, Ambroſius, & Silveſter; & Frater Simon, Supprior Monaſterij Sancti Benedicti; & Prior Sancti Pauli, qui licèt tùnc nominatus non ſit, omnibus tamen interfuit, & in omnibus ſententiam dixit, vir ſanè probatus ac prudens. Ea ipſa die, præſidente Domino Protectore, tractari cœptum eſt de reformatione Ordinis noſtri. Lectæ ſunt viſitationes Monaſteriorum, & præter pauca Monaſteria, ſanitas in Ordine inventa non eſt. IV. verò diſcuſſionis die, ubi ad perſonam Domini Generalis ventum eſt; cùm plurima illi crimina objicerentur, per quæ minùs idoneus decerneretur, immò dignus abrogatione cenſeretur; tentatum eſt, ſumma modeſtia Præſidentis, ut ſpontè officio cederet. Miſsi ad illum ſumus, qui eum de hoc negotio conveniremus, Abbas de Carceribus, & ego. Hortantes ſe modeſtè, verbis plenis impatientiæ repulit; & ſuperbus ac minitans, locum, ubi conſed ramus, irrupit, ipséque pro ſe reſpondere maluit. Notavit illius commotionem ex verbis Protector, & indignitate rei offenſus, gravitèr in illum invectus eſt. Decretum poſteà ſecretiore conſilio fuit, ut cuſtodiæ honeſtæ traderetur. Quod eadem die peractum eſt. Poſt hæc proceſſus adversùs illum fieri inceptus legitimè xxiij. menſis. Intereà miſſi ad illum ex nobis viciſſim plurimi, ſępè hortabantur, ut ſpontè renuntiaret officio. Perſuaſum illi tandèm eſt à nobis. Itaq; xxvj. menſis coràm Protectore ac Diffinitoribus, genibus poſitis

A cum

cum lachrymis abſolutionem poſtulauit. Annuit vix illius precibus Cardinalis; nàm citari eum ad audiendam ſententiam juſſerat. Eadem die, ſententia Diffinitorum ſecretiùs explorata, infelix ego, Generalis aſſumptus ſum. Neque licuit diutiùs reluctari. omnibus inſtantibus, atque impellentibus. Itaquè anulo me Dominus Cardinalis de offitio inveſtivit. Ibi, mox à Prælatis aſſiſtentibus, juratum in manibus meis de fide, & obedientia per eos mihi impendenda. Poſteà verò quàm renuntiaverat D. B. Quoniàm opinio de illo erat, quòd expilaſſet Ordinem, magnamque haberet pecuniarum ſummam; fermè deliberatum eſt, ipſum intrà Caſtrum ſervari, donèc redderet rationem totius adminiſtrationis ſuæ. Oppoſui me, miſericordia motus, illumque in fide mea ſuſcipiens, ducturum illum Florentiam, facturumq; vt diligentèr poneret rationem, pollicitus ſum. Atque ita evaſit injuriam Carceris. Receſſimus Britonoro xxvij. menſis; & iter aggreſſi, venimus Civitellam; Indè ad Balneum profecti, una illic die remorati ſumus. Ibi ſuſcepti, à Priore loci & Monachis, obedientię exegimus juramentum. Culpatus eſt ab indigenis Prior ipſe, graviſque querimonia contrà eum expoſita; pacatis omnibus, quantùm pro tèmpore licuit, indè digreſſi ſumus, xxx. menſis. Ea die Camaldulum venimus ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni, magnóque omnium gaudio ſuſcepti, ſequentem ibi diem tranſegimus. Qua die ſocii itineris noſtri, Silveſter, & Simeon, ad Heremum proficiſcentes; noctem illam, omnium Sanctorum Officio celebrem, illìc egerunt; ſummóque mane redeuntes, mecum illùc denuò profecti ſunt. Suſcepti ſumus cum proceſſione, inęſtimabili omnium gaudio; Miſſarumque ſolennijs à me celebratis, ad Capitulum ex more perreximus; ibique omnes obedientiam debitam, in manibus meis promiſerunt, Kalendis Nouembris. Qua die, poſt prandium, ad memoratum Monaſterium Fontis-boni reverſi, obedientiam ab omni illìc familia, vt eſt ſolenne, exegimus; nullo non libentèr accedente. Fuit quędam ab hominibus de Mojona fidelibus noſtris propoſita querimonia; ſed eam, Deo miſerante, pauciſſimis verbis ſedavimus; ita ut omnes, nihil cunctati, ſe ſe mihi permitterent. Sequenti die ad Heremum cum ſocijs redij, Miſſarum ſolennia celebraturus. Redij Camaldulum, ea ipſa die, neceſſariò. Sabbato autem, ideſt iij. menſis, eò fermè redij cum Puerulo. Sequuti ſunt me poſtmodùm comites itineris noſtri, qui in Monaſterio Fontis-boni pridiè, me volente ac jubente, remanſerant, vt rerum omnium indicem facerent. Permanſimus ibi Dominico die, cœnavimuſque cum Patribus Heremitis. Poſtridiè, ideſt v. Menſis, redivimus ad Monáſterium Fontis-boni. Qua die, quoniàm nives erat, veriti, nè per moram tranſire poſteà non permitteremur, venimus ad Pratum-vetus. Suſcepti ſumus à Monialibus Monaſterij S. Ioannis devotè; omneſque juramentum obedientię ſolenne prędtiterunt hilaritèr. Exegimus ab eis: vt in commune viverent; nè ab ingredientibus Monaſterium Puellis pecunias dotis nomine peterent. Indulsimus, vt ſuſcipere Puellas, vt erant ſolitę, poſſent: benè conſolati, indè diſceſſimus, hoſpitatíque ſumus in Monaſterio Poplenę. Mane autem, obedientiam à Priori Monaſterij, & à duobus Monachis exegimus; quam hilaritèr ac deuotè promiſerunt. Redivimus ad Monaſterium S. Ioannis; celebratiſq; Miſſarum ſolennijs, & ſumpto prandio, Abbatiſſam alloquuti ſecretiùs, de Sorore Fr. de qua ſermo malus exierat, rem diligentèr inquiſivimus, innocentemque indicijs evidentibus approbavimus; conſolatique & illam & cęteras, confirmatas in ſeruitio Dei reliquimus; reverſique ſumus ad Poplenę Monaſterium. Vij. uerò menſis indè digreſſi, venimus ad Monaſterium S. Margaritę, ſuſceptique à Priore Monaſterij cum gaudio, eam noctem ibi tranſegimus. Iuraverat in manibus meis ipſe Prior in Monaſterio S. Marię de Vrano cum reliquis, qui interfuere, Pręlatis; minimeque viſum eſt neceſſarium, obedientię juramentum denuò exigere. Indè ſequenti die egreſſi, Mucillum contendimus, vt ad Monaſterium S. Petri de Luco pergeremus. Accepti ſumus à propinquo Fratris Simonis, comitis noſtri, honorificè in Villa cui, Flumen, vocabulum eſt, vbi ea nocte requievimus, & poſtridiè pranſimus. Ix. menſis ad Monaſterium S. Petri, die jam adveſperaſcente pervenimus. Invenimus Moniales parùm concordes, neque in commune viventes; acceptóque, ex more obedientię juramento, *admonuimus eas, atque ad mutuam hortati caritatem, vt in commune quoque aſſueſcerent vivere, injunximus*. Difficilè rem, diutiùs inuſitatam, admiſerunt; earum puſillanimitatem blande, quantùm licuit, hortati; in craſtinùm indè diſceſſimus, pervenimuſque ad Monaſterium S. Benedicti nocturnis incumbentibus tenebris. Suſcepti à Fratribus & Priore

Mo-

Digitized by Google

Monaſterij pleniſſimo caritatis officio ſumus; mane verò, idest die S. Martini, cum proceſſione perducti in Eccleſiam, obedientiam exegimus ex more; promptóq; animo ſinguli hanc exhibuerunt. Celebratis à me Miſſarum ſolennijs (ſic enim Priori & Fratribus placuit), & peracto prandio, urbem ingreſſi, ad noſtrum Monaſterium venimus. Ibi, mixtis gaudio lachrymis, ab omni Congregatione ſuſcepti ſumus, atque in Eccleſiam cum proceſſione introducti, obedientię ſacramentum ab omnibus libentèr & gratè præſtitum eſt. Non poterant avelli à complexu noſtro Fratres noſtri dulciſſimi. Hortati ſumus omnes, *ad perſiſtendum in Dei opere, atque ad perſeverandum in Monaſterio; nutantiaque quorundam adoleſcentulorum corda confirmare curavimus*. Dùm autèm adhùc eſſemus in Monaſterio Fontis-boni, petijt D. B. vt illum Florentiam pręmitterem. Cunctatus aliquandiù, tandèm, quod poſcebat, indulſi; adjectiſq; comitibus itineris, qui illum cautè deducerent, ad Monaſterium S. B. illum miſi; mandans, vt illìc pręſtolaretur adventum noſtrum. Acceperam literas à Fratribus noſtris, quibus acceſſum ad eos illius morandi gratia, omninò renuebant. Ea ratione; ut in memorato Monaſterio perſiſteret, iuſſeram. Non obedivit mandatis noſtris, ſed & Florentiam venit, & cum amicis loquutus, noſtrum quoq; Monaſterium adijt; immò & ad Monaſterium de Buldrone profectus eſt, nulla rationabili cauſa compulſus. Ego, vbi contriſtatos meis literis Fratres noſtros comperi, quibus illum recipere hortabar; medio ex itinere ad eos reſcripſi, conſolariq; eos ſtudui. Et quoniàm ex literis Hieronymi fratris mei compereram, memoratum virum exceſſiſſe Monaſterio, & hęc atque illa attentare; miſi continuò Cognatum meum ex itinere, ut inſtrumentum renuntiationis illius ſumeret, & afferret ad me. Vbi verò in Monaſterio noſtro biduum remoratus ſum, acceſſi denuò ad Monaſterium S. B. Ibi cùm requirerem D. B. *ut impleret, quod pollicitus erat, ducentoſque aureos in ſumptus Capituli præteriti impenſos daret*; *cavillari incepit*, aſſerens, *metu id eſſe pollicitum; velle prius*, aſſerens, *calculum ponere, ac tùm demùm, quæ vellem, facturum* promittens. Multis autem verbis in hanc rem à me nequicquàm conſumptis; receſſi indè negocio infecto, atque ad noſtrum Monaſterium remeans: poſtridie, idest xvj. menſis, perrexi ad Monaſterium S. Saluatoris Camalduli. Occurrerunt nobis extrà Monaſterij januam cum Cruce; & cum proceſſione deduxerunt in Eccleſiam. Ibique ſolenni peracto officio; obedientiam Abbas Sebaſtianus cum Monachis V. promptè libenterque præſtitit. Hortati ſumus omnes adhortatione brevi *ad benè honeſteque ac religiosè vivendum*. Suſceperunt gratè verba noſtra. Vidimus poſt hęc Monaſterium pulchrum, laudavimuſque Abbatis induſtriam, cupientes (ſi Dominus præſtiterit commeatum) Regularem illìc Obſervantiam inſtituere. Antequàm indè proficiſceremur, poſt prandium duos ex Monachis Phil. & Pet. ratione exigente corripui, admonens: ut *poſtmodùm ſervarent continentiam*; *mandanſque, nè ultrà ſoli circuirent plateas civitatis; ſed honeſtè, ſicut decet ſervos Dei, ſe deincèps haberent*. Adveſperaſcente jam die ad Monaſterium noſtrum remeavimus. Sequenti die ad Monaſterium S. Felicis perreximus; ubi itidèm à Monachis & Abbate pari modo ſuſcepti cum honore & gratulatione; hortati ſumus omnes *ad benè & honeſtè, ac religiosè vivendum*. Adhortationem noſtram viſi ſunt gratè ac libentèr admittere; pollicentes emendationem, & ad meliora profectum. Injunximus eis, *nè ſoli & ſine licentia exirent Monaſterium, & ut honeſtè cum cucullis, quandò opus eſſet, irent; & continentèr viventes, Eccleſiæ Officijs ſtudioſius die noctuque inſervirent*. Paratos ſe & promptos ad obtemperandum, obtulerunt. Profecti fueramus xiv. menſis ad Monaſterium de Buldrone; vbi ſuſcepti conſuetis officijs, obedientiæ ſacramentum ſuſcepimus. Hortati *ad vivendum communitèr*, bonam ſpem retulimus. Ibi ſecretiùs interrogantes Abbatiſſam, animadvertimus D. B. gratis eò acceſſiſſe, nihil habentem cauſæ; certioreſque facti ſumus, verbis ipſius, vera eſſe quæ de Abbate I. fama vulgaverat. Indè, poſtquàm eas hortati fuimus, & ſuſcipere Puellas alias poſse permiſimus; peracto prandio, ad Monaſterium de Querceto perreximus; ſuſceptiq; ſolennitèr, eas alloquuti, corripuimus, lenitèr exprobrantes; quòd per illorum infames actus abolendum eſſet illarum Monaſterium; quia nullam vltrà ſuſcipere poſſent ex decreto Capituli. Blandè tamen eas poſteà relevavimus, pollicentes: ſi ſe emendarent, vitam honeſtiorem agentes curaturos, vt licentiam haberent recipiendi Puellas. Ea die indè profecti, ad Monaſterium S. B. remeavimus. Nocte ſequenti tanta fuit inundatio, ut excreſcentia præter morem flumina

excederent terminos ſuos; multaque ſecum adjacentia, & longiùs poſita rura pertraherent. Stagnabat omnis circùm regio, & ciuitas omnis Arno inundante lacus prębuit ſpeciem. Sequenti die, ideſt xv. menſis, ad Monaſterium noſtrum remeavimus Vbi remorati dies plurimos; xxv. menſis redivimus ad Monaſterium S. B. Ibi prandentibus nobis, ſuperuenit Abbas Sebaſtianus ex mandato noſtro; vt negotio calculi daretur initium. Offendit prandentem nobiſcum D. B. Sumpto autem prandio, cùm peractis gratiarum actionibus coronam ageremus, evomere diù conceptum virus fallax ille humilis cœpit; atque exprobrare cur pecuniæ illius ſummam detexiſſem? Cujus cùm obiectio ſtulta juſtiſſima ratione à me refelleretur, aſſeremque, *illud ſalutis eius cauſa feciſſe*; confirmarentque verba mea, qui aderant, Prior S Benedicti, & Frater meus Simon, qui fuerat noſtri itineris comes & interfuerat omnibus; neque ſic ille quieſceret, ſed perſiſteret in criminibus meis, & beneficia mihi collata exprobraret ſtolidiſſimè: commotus Abbas Sebaſtianus indignitate rei, hominis temeritatem juſta & rationabili ratione compeſcuit, aſſerens; *illum ingratè agere, qui cui omnia deberet, & qui ſe ab injuſta Carceris eruiſſet, expoſuiſſetque apertis periculis illius gratia, tam effrenata licentia loqueretur; nihilque magis revereretur Ordinis Patrem, quàm ſi ſervus ejus eſſet: Nimiùm illum ſuperbire, immemorem conditionis ſuæ.* Tùm ille tanto furore correptus eſt; vt à nobis cohiberi non poſſet. Iaculariſque in Abbatem maledicta & convitia & minas adorſus, proximus inſano videbatur. Retorſit in illum maledicta ſua Sebaſtianus, fœdiſque verborum contumelijs ſe ſe mutuò impetebant; cùm ille ſemper antiquam ſuperbiam ſpirans, hęc & illa facturum minaretur. Ægerrimè tulimus utriuſque intemperantiam; ſed ille culpabilior exiſtimatus eſt, qui initium convitijs dederat. Movit me multùm, ſtulta hominis & vana ſuperbia; neque diſſimulavi, quin inflatos illius animos comprimerem, aſſerens: *hunc illius adeò turgidum ſpiritum nociturum ei plurimùm.* Vbi verò illi digreſſi ſunt; Prior hominem proſequutus eſt; vt illos fœderaret invicèm. Rediens cum eo, cùm putaremus poſuiſſe ſuperbiam, elatiùs fermè quàm antè, loquutus eſt. Abbas Sebaſtianus multùm ſibi moderatus eſt, nè convitiis maledicta referret; paucis tamen redditis verbis ratione plenis, diſceſſum eſt. Ego nocturnam poſt ſynaxim, quid facto eſſet opus, cum Fratre meo Simone tractare cœpi, omnem exponens illi fluctum animi mei. Ea, multis vltrò citróq; verbis habitis, tandèm ſententia fuit: *deſperandum de hominis illius vera converſione eſſe, niſi priùs ſe exoneraret pecunijs.* Ego, id numquàm facturum liberè, profeſſus; quid faciendum eſſet, ut conſulerent mihi, & ipſum Simonem, & Monaſterij Patrem, religioſiſſimum virum, ſimul oravi; recogitandique ſecum ſpatium dedi, omnem illis explicans animi mei motum. Poſtridiè ad Vrbem redij neceſſariò. Quippè veritus, nè, quod acciderat, paſsìm effunderetur; Abbatem Sebaſtianum adire concitus ſtudui, vt & ſilentium indicerem, & conſilium itidèm flagitarem. Sed parùm profecit hęc mea diligentia. Iam enim ille rem diſperſerat; quod, poſtmodùm, ad Monaſterium rediens, didici. Egi cum Abbate, amicè expoſtulans: cùr, contrà voluntatem noſtram, ſecretum non ſervaſſet? Non potui tamen illius conſtantiam non gratè, admittere, non libentèr amplecti. Indè, plurimis verbis vltrò citreq; habitis; quid facto tandèm eſſet opus in noſtro negocio, recogitandi ſpatium, poſcenti, libens annui. Peracto convivio, ad Monaſterium remeavimus. Ibi rem, vt contigerat, interrogantibus Fratribus quibuſdam ex noſtris, aperui. His diebus Ἡγύμενος τις & ante à me conventus acritèr, & admonitus gravitèr, admixta tamen lenitate minis, ad me profectus eſt. Deprehendi ex hominis collatione ſecreta, ἑταιρίδια in Monaſterio Ἀγρυμῶν commorari, non Sanctimoniales. Incenſus zelo, poſtridiè, Abbate Vulterrano comitante, Monaſterium illud adij. Conveni omnes unà mulieres, eaſq; Abbate ſemper adſtante, alloqui aggreſſus; cùm veritatem apertè ac meretricià & obdurata fronte denegarent, dimiſſis reliquis, juniorem tenui. Et cùm ab ipſa quoq; veritatis nihil, neq; minis, neq; blanda venię ſpe quiviſſem exculpere: rursùs Abbatiſſam ſolam adhibui, maioreq; conſtantia aggreſſus ſum illius arguere procacitatem. Tùm illa, putans rei totius ſeriem à juniore fuiſſe reſeratam; & ipſa coacta eſt confiteri ſuum & Monaſterij dedecus, licèt ex parte; nàm de ſe ac reliquis natu majoribus, aſſenſum eatenùs tenuit. Indè juniore rursùs evocata; vtraſq; ſeveriſſima caſtigatione verborum diù verſavimus; vtriuſq; impudentiam ſingularem

larem

Digitized by Google

latem, & mendacium ſibi non coherens, crebra exprebratione repetentes. Data eſt in conſpectum & alia, quam abeſſe, Major illa impudens aſſeruerat. Tùm verò, rurſùm evocatis omnibus, & turpi illarum ſcena in medium expoſita; interdictum illis à nobis eſt; nè quem ultrà maſculum intùs admitterent; non Monachum, non Religioſum, non Laicum: adiectis minis, per quas, diruendum atq; incendendum illarum Monaſterium, proteſtaremur, ſi quis infamis rumor aures poſtmodùm pulſaret noſtras. Indè digreſſi; laſcivum ac nepotem Monachum, qui ſe præfici mira arte poſcebat; acri verborum caſtigatione objurgavimus. Inficiari ille primùm, poſteà verò veritatem confiteri perrexit. Poſt hęc, pœnitentia illi iniuncta, per nos aditus omnis obſtructus eſt. Plurima per eos dies comperimus gravia Religionis noſtræ dedecora, quæ ſcrutari ſecretò intendimus. Nam eorum nobis indicem fecimus; atque reſervamus. Intereà COSMI atque LAVRENTII fratrum, amiciſſimorumque noſtrorum, domum, à Matre illius exoratus, viſitavi; ibique ſalutatis omnibus, & dulci puſione Laurentij noſtri filio exoſculato; ſermonem cum amiciſſimis viris protraximus diù; fidele itidèm ab illis conſilium flagitantes in rem noſtram. Nihil illi æquè ac ἀπάθειαν noſtram ſequendam monuerunt. Et quoniàm ad aures noſtras quædam, poſt primam illam Viſitationem, & admonitionem noſtram, de Abbate Sancti F. eiuſque familia delata ſunt; denuò ádij ipſum illorum Monaſterium, omnibuſque ſimùl adhibitis; quæ comperta mihi erant, abſque perſonarum denotatione, reſeravi. Vnum tantùm ex nomine ſignavi, qui Medicinam profiteri palàm diceretur; eumque à ſtudio iſtiuſmodi profeſſionis averti; firmatiſque moderata exhortatione Fratribus, Abbatem ipſum ad noſtrum Monaſterium poſteà evocatum, ſecretò commonui, quidque fieri vellem pro ſui, Monaſterijq. cautiore cuſtodia, iniunxi, clauſtraque noctù ſignata ſeruari præcepi. Prima verò Dominica de Aduentu, ideſt ij. Decembris, valefaciens Fratribus noſtris ad S. B. Monaſterium redij; offendique COSMVM noſtrum prolixiore tractatu ſermonem cum Benedicto illo miſcere, de quo multa mihi nefaria comperta per hos dies erant. Petieram adhùc in Monaſterio noſtro conſtitutus, ut quædam vilia juris noſtri inſtitueret, neque impetrare potueram; Priore Monaſterij, meliore forſitàn ratione, id nequaquàm approbante. Poſtquàm eò advenimus, COSMVM noſtrum alloquuti, deprehendimus, hominem equi ſui nimio deſiderio ferè in equum conuerſum, moleſteque ferentem, cur illo tandiù caruiſſet; quaſi planè fugam equo arripere meditaretur. Pollicitus illi fueram redditurum; itaquè illum & præſentibus primùm amicis, & poſtmodùm ſecretiùs, quìn leni objurgatione inſequerer, non peperci aſſerens: *minimè convenire proponenti maiora & digniora, cogitare de minimis.* Id tandèm inferens: *illi equum minime eſſe neceſſarium, quippè clauſo; me fidei meę non defuturum. Ceterum orare, ut ſi venundare iumentum inſtitueret, mihi potiſſimum venderet, pretium dignum à me percepturus.* Et ſemper concluſio ipſius fuit, cum ratione obviare nequiviſſet; *equum ſibi primùm reſtituendum*; idque ut facerem, & ſe conſolarer, orabat. Pollicitus ſum, facturum omnia, quæ vellet. Nocte illa multam in horam ſermonem de illo cum Monaſterij ipſius Patre & cum Simone Fratre meo protraxi. Illos ſpes de illius vera converſione, & præcipuè Priorem, me ſumma deſperatio habebat. Ea tandèm fuit ſententia Prioris; *leniter cum illo Lenteque agendum: ut altero ex his, nihil territus, omnia ſpontè fateretur ſecretiùs; altero conſuleretur, preponere adverſus illū quippiam volentibus; ut per hanc moram diſcuſſionis obiicere, qui, vellet, poſſet.* Mane indè profecti ad Monaſterium noſtrum remeavimus; atque ibi pauliſpèr remorati, iter aggreſſi ſumus. Proſpexit Deus noſtræ ſolitudini; & cujus gratia, neminem noſtro Monaſterio ſequi paſſus fueram, ipſe mihi, Parentis mei, Clari adoleſcentis, ſolatium præparavit. Sponte nanquè ſua, ſe comitem noſtræ peregrinationis adhibuit; magno certè cum gaudio meo. Ipſa die ad Monaſterium S. Margaritæ pervenimus, comitante nobiſcum cariſſimo noſtro Franciſco, bonæ Religionis viro. Sequenti die perreximus ad Pratum vetus; Indè v. menſis contendimus Pupium; ſermonemque cum Comite Franciſco protraximus diù, delectati prudentia, & dulci amicoque colloquio tanti viri. VI. Decembris ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni, Deo duce, remeavimus. Socij aliquantiſpèr requievimus; undè cùm moviſſemus, tanta nos nivium frequentia, tanta ventorum vis undiquè percellebat, ut plena terroris eſſent omnia. Nàm & in ora, & in oculos, & in ſinum ipſum nix vento acta impellebat, & fragor ventorum ſilvam omnem fremitu ingenti quatiebat; & ſaxoſus ad dexte-

ram

rum fluvius, præcipiti lapſu auribus infeſtus erat. Vix tandèm ad Monaſterium peruenimus; acceptique gratiſſimè; poſtridiè perreximus ad Heremum. Ibi remorantibus nobis; repentinus nuntius allatus eſt, Abbatem Monaſterij de Agnano diem obiiſſe Senis. Placuit nobis, Arretium protinùs, omiſſis omnibus pergere; nè quid oriretur ſcandalorum, ambitione latè in pleriſque dominante. Id Fratribus quoque noſtris Heremitis viſum eſt. Itaque IX. menſis, ſummo mane moventes Monaſterio; Arretium die jam adveſperaſcente pervenimus. Offendimus rem miro cuiuſdam ambitu perturbatam. Deerant ex Monachis, quatuor, ad quos ſpectabat electio. Eos dùm, literis accitos, neceſſariò præſtolaremur; commovit ille totam fermè civitatem, ità ut ipſi quoque Gubernatores Oppidi ad nos dirigerent nuntios, qui hunc nobis commendarent. Animadvertimus ſententias penitùs varias: omneſque fermè (duobus exceptis) in illum conſentiebant, cuius electio nobis maximo dedecori futura erat; quippè non ſatis integræ opinionis. Advenerunt tandèm IX. die poſtquàm illùc adveneramus, qui evocati fuerant, Monachi; præventi iàm precibus ac promiſſionibus variis. Eos ſeorsìm allocuti; cùm in hominem illum ſententia ſua pergere conſpiceremus, blandè alloquuti; *Quòd intentio Pontificis & noſtra eſſet, illic, hominem Regularis Obſervantiæ, Abbatem conſtitui*, palàm aperuimus, *qui Monaſterium ipſum decore Obſervantiæ Religioſæ quiviſſet inſtruere*. Hoc enim, veluti clypeo quodam, preces omnes repuleramus, amicique conſtantiam fregeramus. Intereà dùm Monachorum expectatur adventus, viſitationes plurimæ factæ ſunt, accedentibus ad nos tùm civibus plurimis, tùm Canonicis; tùm Prælatis. Ipſi quoque ſecundò adivimus Epiſcopi Vicarium, ſermonemque cum illo in longum produximus; non niſi utilia & Religioni noſtræ neceſſaria conferentes. Bonum certè virum, & obſervantiſſimum noſtri deprehendimus; magnamque inter nos exortam amicitiam, planè gratulati ſumus. Qua verò die Arretium ingreſſi ſumus, ad Monaſterium noſtrum Sanctæ Mariæ in Gradibus divertimus; ibique remorati ſumus iugitèr. Dignum quippè viſum eſt, ut in eo Monaſterio quieſceremus, ubi futura erat electio. Eſt enim Suffraganeum maioris Monaſterij Sanctæ Mariæ de Agnano; ad quod pergere, bellorum fremitus, hoſtiumque incurſus prohibebat. Suſcepti ſumus ex more cum proceſſione, & in Eccleſiam introducti; neque tùnc tamen obedientiam, ut eſt ſolenne, promiſerunt, quòd abeſſet Vicarius ipſius Monaſterii, Thomas cariſſimus noſter, qui longo ſpatio pedes ſequutus fuerat iter noſtrum. Pervenit & ipſe noctis iàm incumbentibus tenebris; cumque illo (nè mora illic noſtra otioſa eſſet) viſitavimus primùm noſtrum Monaſterium, Sancti Benedicti. Vbi ſuſcepti, ut moris eſt; ſigillatìm omnes examinavimus, quia ſiniſtra de illis fama ad nos emanaverat. Invenimus, eas à cæteris Monaſteriis nihil differre, nihilq; habere Obſervantiæ Regularis præter clauſuram, quam & ipſam nimia licentia illic euntium violarent. Admonitas gravitèr ſingulatìm atq; communitèr; cùm vitæ communionem perſuadere nequiviſſemus; exegimus ſub grandi comminatione, *ut neminem intrò admitterent, & ut Clauſtra illibata ſervarent*. Poſtridie, ni fallor, quæ fuit menſis XII. ad Monaſterium Sancti Michaelis profecti; ſervata ſolennitate, accepti ſumus honorificè ab ipſius Monaſterii Abbate & Monachis; præſtitoq; nobis obedientiæ ſacramento, quæ videbantur neceſſaria, pro tempore admonere curavimus. Ea die conventus factus eſt civium, qui ipſum Abbatem, eo præſente, magnis attolerent laudibus, eiuſq; pervigilem curam & diligentiam prędicarent, commendantes nobis Monaſterii ipſius paupertatem. Reſpondimus, quæ videbantur congruere, pollicíti: noſtram curam, ſi quid iuſtè poſtularetur à nobis, non defuturam. Fuit ea die magna verbòrum contentio cum Hebręo nobis optimè cognito. Inde ſerò, Abbate renitente, diſceſſimus; ſequenti die ad Monaſterium Sancti Clementis properavimus, ſuſceptiq; ſumus officioſiſſimè à Priore Monaſterij ipſius, bono profectò viro, exactoq; obedientiæ juramento, & breui admonitione ſubſequuta; peracto prandio remeavimus ad ſedes noſtras. Magnus, vt dictum eſt, concurſus factus eſt ad nos hominum in diverſa nitentium. Quos omnes à nobis cum benevolentia & caritate dimiſimus. Viſitavimus ſecundò Monaſterium Sanctarum Floræ & Lucillæ, acceptiq; ſumus affectu ſummo à Priore Monaſterij & Monachis, atq; in primis à cariſſimo noſtro dulciſſimoq; Hieronymo. Vnam cum his exegimus noctem, alibi nuſquàm hoſpitati, præterquàm in noſtro Monaſterio Sanctæ Mariæ in Gradibus. Conſolati ſumus Hieronymum noſtrum quantùm licuit, atque ad perſeverandum

ani-

animavimus. Convenimus illic antiqui Abbatis nepotem, adoleſcentulum inquietum, laſcivum, ac perditum; mandavimuſq; illi per literas ſub excomunicationis elogio, & privationis carceriſque cenſura, vt ſe conferret maturiùs ad nos, obtemperaturus monitis noſtris: nàm octo illic exegeramus dies, cùm per ſe ad nos ire negligeret. Conſtrictus conditione gravi; venit, comitantibus propinquis; obiurgatuſq; gravitèr, quòd iàm dies declinaſſet in veſperam, & incumberent nobis agenda plurima, redire ad nos iuſſus eſt. Denuò Abbas Monaſterii Sancti Michaelis, accepit nos ad convivium magnificè, multaq; nobiſcum egit, quòd adipiſcendi Monaſterii vacantis omnis illi ſpes adempta videretur. Nos illi benignè, rationabiliterque reſpondimus, *ſub maioris poteſtatis nos arbitrio pendere, neq; poſſe quicquam, præter ſummi Pontificis nutum, attentare*. Corripuit, me præſente, Monachum iuſtum, ſibi (vt putabat) infenſum, quòd is contra ſe hæc atq; illa loqueretur. Tulimus æquo animo illius commitionem, atque interìm diſſimulavimus. Per eos dies Monachorum, qui Monaſterii negocia adminiſtraverant, rationes ad calculum digeſtæ ſunt, magno ſtudio noſtro, & labore atq; opera Prioris Sancti Clementis, viri planè bonæ fidei. Ea res hàbuit nonnihil controverſiæ; admiſimus tandèm omnium rationes, bonaq; fide factas ſententia & auctoritate noſtra approbavimus. Advenerant iam ij Monachi, qui expectabantur, cùm rediit ad me nepos ille adoleſcens, quem ſuprà memoravimus. Oravit, ut ſe ab Ordine ac Religione noſtra abſolverem; ſumpſerat quippè iam habitum nigrum, quæſita ſibi ex Domino Cardinali Vrſino licentia mutationis huiuſce faciendæ, ea tamen conditione, ut licentiam à Superiore ſuo flagitaret. Admiſimus hanc eius poſtulationem, ſed ea lege; ut ſpontè Monaſterio noſtræ Religionis, quod tenuerat, renuntiaret. Facta ſunt omnia pro voto noſtro, libenterq; evaſit à nobis. Nonadecima ipſius Menſis, quarta ſcilicèt feria, celebrata de Sancto Spiritu Miſſa, ingreſſi ſumus omnes Sacrarium. Ibi, pleniſſima exhortatione præmiſſa, legimus capitulum Regulæ Sancti Benedicti, de Abbatis electione, aperteq; diſſeruimus, ne quis ſcrupulus oriretur, admonentes: *intentionis noſtræ eſſe hanc eligendi formam ſervare, ut & Regulæ tanti Patris, quam profeſſi eramus, & voluntati Pontificis obſequeremur, & officij noſtri atq; honoris rationem haberemus. Nihil enim minùs ad nos pertinere negotium electionis, quàm ad illos; immò longè maximè noſtra intereſſe, ut domus Dei bonus daretur diſpenſator, cautè proſpicere. illos enim poſſe in dies mutare Monaſteria ſi vellent; nos, niſi bonus vir eligeretur, perpetuo notandos dedecore. Igitùr hominem probatæ vitæ, ac famæ & conſcientiæ integræ eligerent; aliàs nos electionem ægrè admiſſuros quam Pontifex nunquàm approbaret, qui Obſervantiæ regularem ibi vellet inſtitui.* Ac nè ſe ad vnum quempiam eligendum compelli quererentur; plurimos illis propoſuimus, ut vel ex his vel ex aliis unum eligerent, quem vellent, regularem duntaxàt virum. Hac noſtra ratione conventi, differri in veſperam electionem petierunt; id nos libentèr annuimus. Advenerat ad nos Iacobi Monachi noſtri Monaſterii frater, faſciculum grandem literarum ferens, ipſum Fratrem meum mihi commendantiam. Legi eas magno cum dolore meo, ipſiq; Iacobo continuò reſcripſi, orans atq; obſecrans & obteſtans, nè labores diuturnos, quos in Monaſterio pertulit, irritos vellet, ut famæ atque conſcientiæ conſuleret ſuæ; nè cederet malis propinquorum adhortationibus; perſiſteret in timore Dei, parceret infirmioribus Fratribus, qui ſcandalum ex hac levitate ſua paterentur. Non potui illum quoque cum cæteris non appellare, quòd ex Monachis nonnulli in eum conſenſiſſent; eaque vita & virtute eſt, ut minimè improbandus videretur. Sed ità tamen me egi, ut propenſior in illum, quàm in cæteros, notari non poſſit noſtra ſententia. Celebrata veſpertina ſynaxi, denuò in unum convenimus, præcedente invocatione ſupplici Spiritus Sancti. Repetita eſt à nobis prior admonitio, ſingulatimque diſcuſſa ſententia omnium ſecretiùs, ſub teſtibus tamen Priore Sancti Clementis, & tabellione publico; electus eſt Iacobus Frater meus, pronuntiatuſque eſt Abbas, abſens licèt, Monaſterii Sanctæ Mariæ de Agnano. Subſequutæ ſunt laudes Dei, magnaque lætitia in populo excitata, omnibus expectantibus Monaſterii ipſius in meliùs reformationem. Scriptum eſt continuò Monachorum nomine ad illum cum electione ſua publica; oratumque, ut electionem admittere dignaretur. Nos interìm gravi onere levati ſumus; certi nihil à nobis omiſſum eſſe diligentiæ, virumque electum eius meriti non ignorantes, qui poſſet ſatisfacere omnium votis, & expectationi noſtræ. Quod de illo, poſtquàm electus eſt, & uberiùs ſenſimus, & licen-

licentiùs prædicauimus, nihil metuentes, nè hac prædicatione noſtra cauſam electioni eius daremus. Indè xxi. menſis, & quidèm contradicentibus omnibus, iter arripuimus, ut reverteremur ad Heremum. Nimbus enim, & repentina vis venti futuræ tempeſtatis erant indices. Verùm nos, ut ſolennitatem propinquam in Heremo ageremus; maluimus incommoda imbrium ac nivium perpeti, quàm illìc remorari. Egreſſos portam ciuitatis nix occupavit, quæ perpetua nobis itineris comes fuit. Semper enim in faciem atque in oculos impegit; neque anteà deſtitit, quàm Socium veniremus adveſperaſcente iam die. Ipſo die, devia ſecuti ſumus, nive itinera operiente, duobus fermè paſſuum millibus propè Socium; ac niſi nos bonus quidam vir proſecutus eſſet, qui viæ redderet, maxima difficultate ac deſperatione preſſi fuiſſemus. Socii in domo habitationis noſtræ ea nocte requievimus. Poſtridiè ad Monaſterium noſtrum Fontis boni perreximus. Tanta verò fuit vis venti, ac nivium modico illo itineris intervallo; ut vix ſuper equos, quibus inſederamus, nos tenere poſſemus. Nanque & in faciem irruebant nives, & ventus omni ex parte agitabat. Sonus præterea hinc fluminis ſaxa rotantis, indè arborum, ſe ſe invicèm ramoſque ſuos collidentium, plurimùm terroris adiiciebant. Tandèm miſerante Deo, applicuimus ad Monaſterium Fontis-boni. Egimus eam ſolennitatem in Heremo cum Patribus Heremitis, morati illìc quatuor dies. Quarto die, in celebritate Sanctorum Innocentium, advenit illùc Frater meus Iacobus, Abbas Monaſterii de Agnano, vnà cum alio Monaſteri Fratre. Suſcepimus affectu præcipuo ipſum Fratrem noſtrum, hortatiq; ſumus pro tempore, quantùm licuit, atque etiam opem contulimus; duos quippè pueros Monachos illi in auxilium dedimus. Volebat ut ſecum pergerem, immò redirem; rationabiliter contradixi, aſſerens, quod verum erat, neceſsariò me Florentiam vocari. Scripſi tamen Patri noſtro Priori Sancti Clementis, ut illum vice noſtra in poſſeſſionem Monaſterii induceret; addentes, ut quod à nobis fuerat omiſſum, implere curaret; ac Monachos omnes, & Prelatos admoneret noſtro nomine, uti ſe à Monaſteriorum acceſſu abſtinerent ſub gravis pęnæ cenſura. Monachum alium, qui advenerat ex noſtro Monaſterio, aeritèr corripuimus. Et quoniàm inter cętera mandatum mihi erat, ut Regularem Obſeruantiam in Monaſterio Fontis-boni conſtituerem, de conſilio Heremitarum, unum ex eis Clauſtro Fontis boni præfecimus; duoſque Monachos ante profectionem noſtram habitu ſacræ Religionis induimus; mandantes ipſi, ut advenientes modeſtè tractaret, eſumque carnium volentibus, non denegaret. Idque ut faciliùs ſponte ſua ad Obſeruantiam inducerentur. Poſtridiè, cùm anteà familiam omnem eſsemus alloquuti, admonentes ſervare ordines ſuos, & nimiam, quam ceperant, frænare licentiam; Monaſterio ſpe tamen redeundi priuſquàm Romam proficiſceremur, digreſſi ſumus; hortantes & publicè omnes, & ſeorſùm ſingulos, in Dei opere perdurare. Venimus ea die ad Pratum-vetus. Ibique Abbatiſsam Monaſterii noſtri, & Moniales alloquuti, atque exhortati; nocte in noſtro Monaſterio Poplenæ quievimus. Indè moventes ad Sanctæ Margaritæ Monaſterium venimus. Advenerat iam ad me, cùm adhùc eſsem in noſtro Monaſterio Fontis-boni, dilectiſſimus nobis Dominicus Monachus, quem Dominus itèm conſolationi meæ reſervauerat, ſponte ſua, magna certè cum inſtantia, comes noſtri itineris fieri poſtulans. Amplexus ſum grato animo, & pleniſſimo affectu hominem cariſſimum, quem mihi & merita ſua omnium ore vulgata, & Hieronymi fratris teſtimonium commendarant. Florentiam poſtridiè venimus ad Monaſterium noſtrum; ibiq; ſuſcepti magno omnium gaudio ſumus, ii. Nonas Ianuarias. Interea, dùm adhùc Arretii eſſemus, literis & Domini Protectoris, & Prioris Sancti Pauli, ut Romam pergere maturaremus, admoniti ſumus; nuntium quoq; ipſius rei Frater nobis optimè cognitus attulit, quem Monaſterio Sanctæ Mariæ de Vrano præficiendum curavimus, literis illum noſtris memorato Protectori noſtro commendantes. Eidem Romam revertenti literas ad Dominum Rothomagenſem dedimus, ipſius hortatu, quibus cauſam Burgenſis Monaſterii cum Epiſcopo Caſtellano, ſibi à Pontifice iudicandam permiſsam, intentiùs commendaremus. Fratri quoq; Hieronymo ſcripſimus, & Heremitis ipſis, ut deliberarent, quid facto eſset opus in hac profectione noſtra Romam, conſultis etiam amicis. Vbi verò Florentiam venimus, confirmare curavimus, ante omnia Fratrum noſtrorum infirmorum animos, quos diſceſſione Iacobi noſtri, & noſtra itidèm, putabamus meritò fuiſse commotos. Miſsam & omne Officium Epiphaniæ, volentibus & iubentibus Fratribus, magna cum ſolennitate celebravimus in no-

ſtro

ſtro Monaſterio. Per eos dies Monaſteria in urbe conſtituta viſitavimus affectu debito, Ab-
lateſq; & Monachos (quod priùs literis egeramus) oratione quoque noſtra & præſentia firmare curavimus; monentes noſtris, immò veriùs Divinis monitis obſequi, & ea ſervare ſollicitè, quæ juſſeramus. Adivimus Monaſterium quoq; noſtrum Sancti B. plenóq; caritatis officio noctem ibi unam duximus, tractantes cum Fratribus noſtris cariſſimis, Priore ipſius Monaſterii, & Suppriore, quę ad negocia noſtra pertinebant, & de reformatione Ordinis noſtri, & de profectione Romam, & imprimìs de calculo D. B. Venerabilem Patrem Sebaſtianum, & Priorem ipſum, de Heremitarum conſenſu & voluntate, ad id negocium inchoandum & proſequendum auctoritate quoq; noſtra ſtatuimus; egimuſq; adveniente illùc Abbate Sebaſtiano, ut rei daretur initium. Equum ſuum memorato viro ex Arretio miſeramus, ut omnis obloquutionis materia tolleretur. Expoſtulavimus amicè cum Priore ipſo, ac de nimia levitate viri & ingratitudine conqueſti ſumus. Tueri ille cauſam ipſius, & pietatis colore agere negocium: & cùm à nobis, quæ ille jactaſſet in nos verba contemptus plena, admoneretur, obtegere culpam, & excuſare pergebat, non improbanda allegans. Alloquutus eſt nos ipſe B. magnam ſimulans humilitatem, multumq; ſe commendavit nobis, reddito Privilegio; quod apud ſe erat, Alexandri V. Mulam, quam dono dederat nobis vir nobis optimè carus Io: Guicciardinus, nobiſcum ad id Monaſterium duximus. Reverſi ad noſtrum Monaſterium ſumus, & cum Romam pergere maturè cuperemus; obſtitit nimia inclementia hyemis, aliquotq; dies remorari, præter votum noſtrum, coacti ſumus. Viſitavimus COSMVM noſtrum aliquantulùm valetudinarium, atque ab illo pecunias in itinere neceſsarias mutuò accepimus. Neque id ſolùm, verùm & alias pecunias plurimas nobis mutuavit, vir omnium amiciſſimus & officioſiſsimus. Collectoribus tamen noſtris ſcripſimus, ut, quas exegiſsent, pecunias ſuper menſam ejus ponerent, nè officio noſtro defuiſſe videremur. Movimus Florentia xv. Kalendas Februarias, venimuſq; prima manſione ad Caſtrum quod S. Ioannis dicitur. Vbi delicatiſsimè hoſpitio accepti; convenimus quendam, olìm Fratrem noſtrum, qui dimiſso Religioſo habitu, vxorem duxerat, filioſq; genuerat. Eum allocuti, tentavimus à pravo revocare inſtituto. Rem tamen factu difficilem arbitrati, dimiſimus illum à nobis ſolicitudine cumulatum. Indè profecti mane, Arretium die jàm adveſperaſcente pervenimus. Eam noctè in noſtro Monaſterio S. Mariæ in Gradibus cum Abbate noſtro Iacobo duximus. Admonuimus illum inter cętera, ut benevolentiam & gratiam ſibi noſtri Monaſterii ſervare ſtuderet; atque imprimìs, ut indè neminem ſui cauſa permitteret egredi, quia nos nunquàm id pateremur. Expoſtulare ille mecum primò, tùm cedere pergit. Rationes eorum, qui Monaſterii negotia tractarant, à me approbatas, & quęque à nobis geſta in ſuo Monaſterio, ut pro ratis habere vellet, exegimus amicè. Poſtridiè, xx. ſcilicèt menſis, applicuit amiciſſimus noſter Bartholomęus de monte Gonzio, dux itineris noſtri; ſuaſitque, indè ea ipſa die diſcedere, atque Caſtellionem proficiſci. Obſequuti ſumus ejus voluntati. Ibi, cęnantibus nobis, redditæ ſunt ex Arretio literę, nuntiique allati. Reſpondimus literis; Fratremque noſtrum Iacobum literis itèm convenimus, nè quid ex inſtitutis noſtris convelleret, nè quod ſcandali ſeminarium oriretur. Indè mane profecti, Peruſiam petebamus, profundoque jàm veſpere pervenimus ad locum, qui Vlmus dicitur, juxtà Peruſiam ad duo millia paſſuum. Mirari hac die licuit lacum famoſiſſimum Thraſymenum, cujus dorſo tres inſulę imminent, duæ habitabiles, alia ſine habitatione, quæ & brevior eſt. Major ex his vno ac ſemis ferè milliario cingitur, habitaturque optimè. Ripam laci perpetua tegit olea. Procerę arbores ſunt admodùm, ac ſpecioſæ. Ingreſſi mane Peruſiam, cibo modicè refecti ſumus. Indè abeuntes nix aliquandiù comitata eſt. Ea nocte ad locum, cui Plegao vocabulum eſt, requievimus. Poſtridiè ad Vrbem-veterem venimus. Indè Viterbium; indè Sutrinum; xx. tandèm & vij. menſis, Romam, Chriſto duce, pervenimus. Divertimus ad Fratres noſtros montis Oliveti, ſuſceptique ab eis ſumus pleniſſimo caritatis officio. Sequenti die viſitavimus, de Protectoris noſtri mandato & hortatione, Pontificem; à quo benigniſſimè accepti, auctique benedictione remeavimus. Indè, ut eſt ſolenne, Cardinales quoque omnes ſingulatìm domi ſalutare curavimus. Mira omnium gratia, & præcipuum in nos ſtudium fuit: plerique nos convivio quoque acceperunt. Baſilicas Romanæ urbis orationis gratia, & affectu venerationis adivimus. Mirari ſatis non poteramus ruinas ingentes; vaſta dudùm ædificia, nùnc di-

Digitized by Google

iuta; columnarum moles, marmoris, & varij lapidis cruſtas. Ex Viterbio miſeram Benedictum, ut ſarcinulam noſtrarum rerum conveheret Romam, quòd ibi libellus eſſet incluſus à me traductus, quem Pontifici dono offerre inſtitueram. Erat autèm, Ioannis Chryſoſtomi opus: contrà vituperatores Vitæ Monaſticæ. Recreati ſumus plurimarum viſitatione ſacrarum Ædium, & maximè caritate Fratrum noſtrorum: à quibus (quòd illorum Monaſterium remotiſſimum eſſet à Baſilica Beati Petri, ubi remoratur Pontifex) poſt vigeſimum diem ad Eccleſiam Sanctæ Martyris Cæciliæ contulimus nos, habitavimuſque trans Tiberim in domibus Domini Arelatenſis, Eccleſiæ contiguis. Ingentem nobis humanitatem præſtiterunt ſervi Dei in illa habitantes Eccleſia, adeò ut ex inopia ſua utenſilia nobis omnia ſubminiſtrarent, nimiaque nos caritate tractarent. Offendimus Romæ quoſdam Religionis noſtræ homines vagos, nimia licentia hùc illucque diſcurrere. Admonitos gravitèr, ad ſua regredi juſſimus. Deteſtabilem quendam & infamem compedibus vinximus, atque ad noſtrum Monaſterium miſimus cuſtodiendum. Alium itidèm ex Florentia vinctum miſeramus antè profectionem noſtram, qui ſceleribus ſuis vulgo de ſe fabulam fecerat. Viſitationes amicorum multæ fuere, quibus omnibus gratiſſima fuit noſtra profectio. Angeli mei de Monte Politiano egregiam in me humanitatem, obſervationemque præcipuam, quid memorem? Contendit ille omnium in me officia ſuperare; juvenis planè optimus, atque amantiſſimus noſtri. Per eos dies, ſarcinulis noſtris adductis, Chryſoſtomi Vitam traducere adorſi ſumus, Pontifici dedicandam. Placuit eam Romæ Latinam facere, ubi Græcè primùm fuerat ſcripta; ſimùl ut otium tædiumque vitare hac exercitatione noſtra poſſemus. Quanquàm enim eſſent plura, quæ ſolatio eſſent, & imprimìs reliquiæ Antiquitatis; neſcio quo tamen pacto plura longè inveni, quæ diſplicerent, quàm quæ afferrent voluptatem ullam. Offendebant maximè, mores hominum, à propoſito noſtro multùm remoti; quibus tamen connivere conſuetudine ipſa cogebamur. His diebus, dùm Bibliothecam Eccleſiæ propinquæ honeſtam ſatìs evolveremus; invenimus Origenis in Lucam triginta & novem Homelias ab Hieronymo traductas: tantóque gaudio elati ſumus, ut Crœſi opes viciſſe putaremus; ſola enim ex fama notæ erant; cæterùm, qui vidiſſet aut legiſſet, adhùc inveneram neminem. Ea res nuntiata Florentiæ, magnum gaudium excitavit, & præcipuè Nicolao meo amiciſſimo & ſtudioſſimo. Eas continuò tranſcribendas curavi; vnà & alias in tres Pſalmos, Auctoris ejuſdem: licèt volumen ipſum adeò putre erat, ut vìx pauca legi poſſent. Contendimus ſummo ſtudio, quæ ad optimam reformationem Religionis noſtræ pertinere videbantur, à Pontifice ſummo impetrare, per nos ipſos interpellantes ſæpè Pontificem, & per alios familiariùs illi inhærentes, præcipuè per Venerabilem Patrem noſtrum Abbatem Sanctæ Iuſtinæ, Prioremque Sancti Pauli. Erat in nos Pontificis animus benigniſſimus; ſed temporis prævalente malitia, quædam indulgere noluit, quæ conſuetudini Curiæ præjudicium afferre videbantur. Petebamus, ut liceret nobis antiquo more, Prælatos Ordinis corripere ac privare etiam (ſi mererentur ea pœna plecti), ut juxtà Prophetam, evellere noxia germina, & utilia plantare poſſemus; eiſque ſubſtituere, quos ſciremus idoneos: Portò Monaſteria non niſi per mortem Prælatorum vacare in Curia Romana volebamus: Confirmationeſque Prælatorum ea lege poſcebamus, ut ſolverent in Curia taxationem conſuetam. Nihil horum, liberè, impetrare potuimus; & hoc extremum, minimè omnium. Indulſit tamen verbo, ut Privilegiis noſtris vteremur. Confirmationem tamen noſtram conceſſit liberè; & ſi Indulta alia (quæ gratìs fieri poſtulabamus) non, ea lege, conceſſit; voluitque ſolvi ex more. Quæ verò impetravimus, vtilia & neceſſaria, fermè iſta ſunt. Antè omnia plenas autoritatis Bullas Confirmationis noſtrę, in quibus omnis anteceſſoribus noſtris vel à ſede Apoſtolica, vel à Conſtitutionibus Ordinis indulta facultas, nobis data eſt: Confirmationem itèm Privilegiorum noſtrorum, Alexandri iiij., & v. cum relaxatione annui cenſus unciæ auri, quam, in ſignum perpetuę libertatis, Apoſtolicæ Cameræ ſolvere ab Alexandro Quarto juſſi ſumus, & quæ multis annis ſoluta non fuerat; ea conditione appoſita, ut poſtmodùm ſollicitè perſolvatur, quod neglıgentèr omiſſum eſt. Revocationem quoq; manualium Heremi, quæ impetrata in Curiam fuiſſent, in jus ac ditionem noſtram; Indulgentiam in mortis articulo generalem omnibus, qui in ordine regularitèr vixerint;
Extre-

Extremas tres Bullas, deficientibus pecuniis, antè diſceſſum noſtrum habere nequivimus. Romæ fuimus menſes fermè quatuor. Quo tempore, parùm otii, & quietis invenimus, adire coacti neceſſariò quotidiè Pontificis fores, amicoſque vſquè ad improbitatem ſalutare. Suſcepti ſumus à pleriſque convivio; nemoq; nos non libens vidit. Per eos dies, quibus applicuimus, rediit illuſtris & clarus Eques Stephanus Porcius peragrata Gallia, Germaniaq; & Occidente fermè omni, vnà cum illuſtri Adoleſcentulo Mariano fratre ſuo, & ipſo Equite; cum quibus fuerat nobis Florentiæ magna gratia præcipuaq; conſuetudo. Prætor enim Stephanus Florentiæ inſignis fuerat. Dono dedit nobis Marianus puer volumen Hebræum pulcherrimum, in quo magna pars habebatur veteris Inſtrumenti. Accepimus gratiſſimè, & egimus gratias. Hoc itèm tempore Bartholomęus Epiſcopus hoſpitio nos accepit, vir planè bonus; Confeſſionumq; Auguſtini volumen aptiſſimum & antiquum nobis donavit. Traduximus Vitam Chryſoſtomi, Pontificiq; ornatum volumen obtulimus. Accepit eam gratè admodùm, ſibiq; continuò legi ad menſam juſſit. Legerat ipſe priùs, magna cum voluptate, Chryſoſtomi contrà vituperatores Vitæ Monaſticæ Opuſculum. Magna nobis cum pleriſque Cardinalibus, præcipueque cum Vrſino conſuetudo fuit; à quo ſæpè convivio quoque accepti ſumus; obtinuimuſq; ut Monaſterium Sancti Ægidij de Cortona reſtitueret nobis, quod ab Ordine tulerat. Non ità fecerunt Cardinalis Sancti Marcelli, qui licèt nos gratè ſuſceperit, de reſtituendo tamen Sancti Savini Monaſterio, nihil audire voluit. Idem & Cardinalis de Comitibus de Monaſterio Sanctæ Trinitatis fecit. Non erat Romæ Dominus Sanctæ Crucis, qui Sanctæ Potentianæ Eccleſiam intrà Vrbem noſtri Ordinis habet. Magna mihi ſpes erat recuperandæ ipſius, ſi affuiſſet, juſtis ex cauſis; ſervabitur ad reditum illius. Dominus meus Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, quanta me humanitate tractaverit, quis explicare ſufficiat? Magna certè nos affectione, & novo ſempèr amore ſuſcepit, vir planè bonus, & Deo dignus, & humilitate, atq; integritate præcipua. Iam uerò de Rothomagenſis, Bononienſis, Sancti Xyſti, Arelatenſis, Cyprij, ac reliquorum humanitate, quid dicam? Sed hæc omittimus. Multus fuit nobis cum illis frequenſque tractatus de Baſileenſi Concilio, cui Pontifex ægrè annuebat; ipſis contrà ſentientibus. Adeò ut pro hac re Pontificem fuerimus alloquuti diutiùs, ſupplice ſque oraverimus, ut occurrere imminenti periculo dignaretur. Multa reſpondit in rem; neque tamen quicquàm profecimus tùnc. Præcipuam verò Antonij Luſcij, Cincij, Poggij, Antonij mei de Piſſia gratiam, quando explicem? qui mihi pecunias omnes neceſſarias ſubminiſtravit, COSMI ac LAVRENTII fratrum, amiciſſimorumque noſtrorum vice, ſępeque lautiſſimè excepit convivio. Aliorum præterea ingenia, quibus delectatus ſum, omitto retexere; Gregorij mei Corarij, Poeticæ mirificè dediti; Raphaelis clari adoleſcentis, Ioannis, ac reliquorum; Andreæ itèm Conſtantinopolitani, & Petri, Gręcis literis peritorum: qui omnes nobis miro affectu ſtuduerunt. Perreximus ad Monaſterium Sanctæ Mariæ in Crypta-ferrata; ut volumina Græca illìc videremus, ſimùl ut memorato Petro gratificaremur, qui à Pontifice fuerat Monaſterij Diſpenſator inſtitutus. Vidimus ruinas ingentes parietum, & morum; libroſque fermè putres atque conſciſſos. Nihil ferè, præter notiſſima, offendimus. Inſtitueramus Caſſinenſe quoque adire Monaſterium, niſi bellorum fremitus, & pericula itineris terruiſſent. Benedictionem quoque ſumere ex more, à Domino Bononienſi, Pontificis juſſu, parati eramus: niſi vnus ex familia peſte correptus, ac defunctus repentè, nunciatus, Cardinalis animum conſternaſſet. Eo impediti, reditum maturavimus iv. Kalendas Iunias, Benedictione Pontificis, & amicorum aucti gratia. Rediit nobiſcum amiciſſimus noſter Bartholomęus de Monte Gonzio, fidus admodùm comes. I. itaquè die Viterbium venimus; ij. ad Vrbem veterem; tertiaque Peruſiam, ubi à Thoma noſtro, Priore S. Trinitatis, gratiſſimè accepti, diem integrum remorati ſumus. Indè ſocius noſtri itineris, Abbas Vallis-Caſtri, cum bona gratia noſtra Fabrianum profectus, deſeruit nos. Invenimus illic Opuſculum de Conſolatione, Auctoris ignoti quidèm, ſed benè eruditi. Id nobis à Priore memorato dono datum, gratè accepimus. Profecti Peruſia, Arretium venimus; ibique à Fratre noſtro Iacobo gratiſſimè ſuſcepti, poſtridiè ad Monaſterium de Poplena perveniſſimus. Indè, cùm ad Monaſterium Fontis-boni, ſocietate impediti, ire nequiviſſemus; Heremitis ſcripſimus: excuſantes, cùr ad eos non iviſſemus, poſcenteſque, ut Hieronymum de Balneo ad nos Florentiam mitterent, Deo id agente profectò, nobiſque cooperan-

 te.

te. Nàm per hanc occaſionem, lapis offenſionis & petra ſcandali de medio factus eſt, nobis certè non intendentibus primùm. Sequenti die ad Monaſterium S. Margaritæ divertimus, atque indè Florentiam venimus, iv. Iunij. Benedictum Romæ reliqueramus, ut infirmanti famulo obſequeretur. Suſcepti ſumus à Patre Monaſterij, atque à Fratribus, & Filiis noſtris ineffabili gaudio, & præcipuè recreati ſumus aſpectu gratiſſimo & affectu mirabili fratris. Sequutus eſt è veſtigiò iter noſtrum Hieronymus accerſitus à nobis, nuntiuſque itèm ab Heremitis ſeorsùm, quo multùm orabant, ut ad eos ſine illo pergeremus; apertiùs enim ſe mecum acturos omnia, abſente illo. Tractare ſecum negotia D. B. continuò cœpimus; nè fruſtrà accerſitus videretur à nobis. Viſitationes plurimæ, & gratiſſimæ fuerunt amicorum omnium, reditum noſtrum miro affectu præſtolantium. Scriptum fuerat nobis, dùm adhùc eſſemus Romæ, exceſſus inauditus & execrabilis impuri hominis M. qui uxorem ruſtici deperiens, redeunti de via ruſtico cum armis occurrens, percutere illum voluit; qui incurvo gladio, quem ferebat manu, ictum excipiens ſiniſtræ manus pollicem abſcidit adultero. Indè clamore exorto, occurrentibus plurimis; in vicinum Caſtrum ſe mœchus recepit, uxoremque, ruſtico ablatam, Florentiam abduxit. Vbi ergò illùc venimus, accerſitus à nobis; conſcientia prohibente, venire abſque Advocato noluit. Qui, cùm amicus eſſet, exegit, ut illum non detineremus. Fecimus ſatis votis ejus. Venientem digna increpatione caſtigavimus. Purgare ſe incœpit, & invertere negotium totum. Indè proficiſcentes, nobiſcum illum ducere voluimus, ut pœnas ſceleris daret: importunis tamen amici precibus victi, manere permiſimus, dantes illi in mandatis, ut nunquàm in locis publicis apparere præſumeret. Reliquimus Hieronymum, profectique ad Heremum ſumus; celebritate vicina S. Romualdi invitante, redituri propediem, ut Benedictionis gratiam perciperemus. Venimus prima manſione ad noſtrum Monaſterium S. Andreæ de Candiculis; ſequenti die, Pupium profecti, ſermonem cum Comite in multam horam protraximus, impensiùs orantes; ut juvenem Religioſi habitus, quem tenebat in vinculis, reum licèt, dimitteret liberum. Scripſeramus ad illum ex Vrbe literas, atque ex Florentia, hoc idem continentes. Occurrit nobis, ut didicit adventum noſtrum, humaniſſimeque accepit, & magno in honore habuit; redditaque facti ſui ratione, quæ vellemus, facturum promiſit. Exegimus, jure noſtro piſcari velle in flumine communi; libentiſſimè annuit. Poſt longum ſermonem, Soeium, die jam adveſperaſcente, pervenimus. Poſtridiè Reginopolim mane perreximus, Comitem infirmum viſitari. Occurrit nobis, ut potuit, magnoque offitio nos accepit. Multis ibi verbis ultrò citroque habitis, ad noſtrum Monaſterium Fontis boni perreximus. Offendimus rem ſatis perturbatam, & confuſam per imprudentiam ejus, quem præeſſe Clauſtro Monachorum juſſeramus. Contendimus ad Heremum, ſuſceptique ſumus magna Fratrum noſtrorum Heremitarum lætitia. Omnes unanimes poſtularunt, ut auctorem ſcandalorum Hieronymum indè amoverem. Voluimus, ut hoc votum ſuum ſcripto firmarent, ſupplicantes, ut illùc ultrà eum redire non permitterem; quod & fecerunt. Poſtularunt itèm, ut & Maurum à ſuo conſortio repellerem, qui in Fonte-bono fuerat relictus à nobis, ut præeſſet Monachis. Fecimus votis ipſorum ſatis, & quantùm licuit, cautè. Peracta deindè Solennitate, compoſitiſque utcunquè rebus, Florentiam redire inſtituimus, ut plurima, quæ imminebant, negotia, gravia ſatis, tractaremus; ſimùl ut Benedictionis perciperemus munus. Movimus Monaſterio Fontis-boni x. Kalendas Iulij; viſitavimuſque Monaſterium noſtrum S. Ioannis Evangeliſtæ; eaque die ad Monaſterium S. Margaritæ perreximus. Multa cum Priore contulimus, viro prudenti & amantiſſimo noſtri. Poſtridiè, vigilia ſcilicèt Nativitatis S. Ioannis Baptiſtæ, ad Monaſterium noſtrum S. Mariæ de Angelis venimus. Ceterùm, antequàm proficiſceremur Monaſterio Fontis-boni, negotium perditi hominis M. ſubtiliùs indagare voluimus; profectiq; ſumus ad locũ, ubi ſcelus admiſſum eſt. Ibi x. teſtes examinavimus ſingulatìm, ut exculpere veritatem rei poſſemus. Omnes uno ore, reum maximi criminis, immò multorum criminum dixerunt. Scripſimus omnia, ipſumque per literas convenimus, ut ad diluenda occurreret crimina. Obedire contempſit. Poſteà verò quàm Florentiam venimus, multorum nos civium precibus fatigavit, ut illi veniam daremus; venire tamen ad nos nunquàm conſenſit. Conati ſumus illum capere, ſed fugiens delituit; neque copia ipſius capiendi nobis facta eſt ulla. Evaſit interìm manus noſtras. Renuntiatum eſt nobis, quòd & alij

quidam

quidam Monachi, partim ferrent arma militum more, partim proditionis rei tenerentur. Indoluimus vicem noſtram, quòd, inter ipſa noſtræ adminiſtrationis auſpicia, tanta vndiquè inſurgerent, quæ affligerent animum noſtrum, cùm nihil ferè lętum occurreret, quo poſſet recreari. Ex his vnum, qui effugerat, teneri fecimus; in reliquos manum nec dùm potuimus injicere. Convocari Hieronymum juſſimus coràm Patre Monaſterii, & senioribus Fratribus, breviterq; alloquuti: nè ultrà Heremum adire pręſumeret, quòd eum vltrà nollent admittere, ſub gravi comminatione præcepimus; interdicta illi etiam ſcribendi licentia, nè quid ſcandolorum poſset oriri. Graviter ferentem, & vltrà contrà allegantem, repreſſimus scriptura Heremitarum; blandeq; conſolati, ad Monaſterium Burgenſe, ut petiverat, miſimus. Maurum quoque, dùm in abſentia noſtra fureret, & nollet quieſcere, datis literis, Venetias miſimus. Agitatam diù controversiam inter Epiſcopum Caſtellanum & Abbatem Burgenſem, cùm tres contrà Abbatem jàm eſſent in Romana Curia latæ sententiæ; cùm Romæ eramus, in antiquum ſtatum reſtitui impetravimus; delegata cura negotii, ut petiveramus, Cardinali S. Xyſti. Indè Monachum quendam, extrà Ordinem diutiùs moratum, cùm Neapoli eſſe audiſſemus, convenire literis, atque ad nos accersire curavimus. Parùm tamen hac diligentia noſtra profecimus; literis noſtris illi, ut putamus, fortè non redditis. Hoc ipſum & de alio fecimus, qui tamen conventus literis noſtris, adiit nos, pollicitus juſſis noſtris per omnia obtemperare. Florentię Benedictione celebrata, honeſto apparatu; tractare negotia. Immò diutiùs verſata repetere cum anteceſſore noſtro, adorſi; ad hoc de conſenſu Heremitarum, plurimorumque conſilio venimus, ut ſi ducentos, quos fuerat pollicitus, aureos daret, ab omni reliquo debito abſolveretur, ea tamen lege, ut, ſi quas unquàm conſtare nobis poſſet illum alias habere pecunias, abſolutus pro ea ſumma non eſſet. Annuit ille tandèm, ſed rationis calculum reddere tamen velle profeſſus eſt primùm. Dùm autem in Monaſterio eſſemus (ubi pręter intentionem noſtram uſque ad Auguſtum remorari nos impulit M. ſcelus, contrà quem ſolenniter procedi, neceſſe fuit) frequentes ad nos amicorum conventus fuere, ipsique amicos aliquos viſitare perreximus. Adivimus noſtra Monaſteria S. Felicis, & S. Salvatoris, hortarique ſtuduimus ad benè vivendum singulos ſeorsùm, & ſimùl omnes. Monaſteria itèm adivimus Monialium Querceti, Buldronis, & S. Petri de Luco. Omnes ad communionem vitę inſtituere conati ſumus; contumaces quaſdam repreſsimus. In Monaſterio noſtro de Luco triduum remorati (nàm accerſiti eramus earum literis), componere plura ſtuduimus; & (gratias Deo) fructuosè nos laboraſſe, gaudemus; multumque ſpei reportavimus. Indè Florentiam regreſſi, Monachum alium, militię & armis negotiiſque ſęcularibus deditum, acri invectione caſtigavimus. Pollicito emendationem, & reditum ad meliorem frugem, pepercimus. Venit ad nos Abbas Monaſterii Burgi S. Sepulchri, gravique expoſita querimonia contrà Abbatem Vrani, impetravit; ut controverſiam, quæ inter illos agitabatur, Epiſcopo Britonori, & Archipresbytero loci, bonæ vitæ viro, cognoſcendam judicandamque permitteremus. Initiò verò priuſquàm Romam proficiſceremur, cuidam Matthęo curam Monaſterii S. Trinitatis de monte Herculis, & Abbatis decrepiti jàm & cęci commiſeramus ea lege, ut ſi migraret ille, hic ſubſtitueretur defuncto. Abbatem literis conſolari ſtuduimus. Hunc igitùr ipſum, in abſentia noſtra ab Heremitis in Abbatem confirmatũ, cùm in crimine deprehendiſſemus, amovimus, alio ſubrogato digniore. Antè verò quàm Florentia proficiſceremur, λύπη τις ἐνέσκηψεν καθ' ἡμᾶς τοῦ ἡγουμένου τῆς ἡμετέρας μονῆς, ἀγανακτοῦντος περὶ χρονιωτέρας τριβῆς ἡμῶν· ἠχθέσθημεν ἄγαν, καὶ σιωπῇ τὸ πρᾶγμα συγκαλυψάμενοι, ἀπήλθομεν. Movimus Kalendis Auguſti, primaque die venimus ad Pratum-vetus; ibi rogati à civibus, ſequentem diem, ſolennem oppidanis, ibi tranſegimus. Venimus Papium; ubi à Comite accepti comitèr, cùm promiſſi ſui illum admoneremus, verba retulimus. Socium, die jàm adveſperaſcente, pervenimus. Poſtridiè, Reginopolim petentes mane, Comiti infirmo pedibus, congreſſi ſumus. Ab eo reverentèr accepti, ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni pervenimus, egimuſque celebritatem Sanctorum Martyrum Donati & Hilariani, præcipuam loci, cum totius familiæ gaudio. Ad Heremum indè tendentes, magno Fratrum obſequio ſuſcepti ſumus.

Digitized by Google

mus. Et quoniàm *Ἀρχαιρεσιῶν* propinquabat tempus; magnam offendimus perturbationem obortam, quòd is qui *Μείζων* hoc anno ſuo ordine futurus erat, ſtudere Hieronymo illi abjecto putaretur. Advertit hoc ille, magniſque precibus egit nobiſcum, ut ſe abſolverem; multiſque lachrymis confeſſus eſt puſillanimitatem ſuam. Eum, & cęteros blandè conſolati; indicem rerum omnium Heremi facere aggreſſi ſumus. Invenimus in noſtro Monaſterio Prati veteris excitatum grave ſcandalum perverſitate Sacerdotis. Duæ enim famulæ puellæ, illo nequam uel agente, uel aſſentiente uel non prohibente, clàm fugerant. Ejus rei gratia, coercitum graviter; indè amovimus. *Τὴν δὲ διάκονον* conſolati mœrentem; nè, redire cupientes, exciperet, interdiximus conſultò; sic enim illa petierat. Cùm verò in noſtro Monaſterio eſſemus, literis Abbatis Burgenſis certiores facti ſumus, abjectum Hieronymum, indè aufugiſſe clàm, ficto metu, quòd à nobis coercendus eſſet proximè. Solliciti verò quorsùm iret; ad patriam & propinquos ac notos divertiſſe didicimus. Volueramus veſtes illi ſuas mittere; utque, qui ferret ad ſe, mitteret, mandaveramus; cùm id, Monachus ad nos profectus agere detrectaret. Conſecrationē Eccleſię in Heremo, Miſſarū celebratione peregimus; & poſt paucos dies, Altaris Conſecrationem intrà cellam, quæ Papę dicitur; & poſtmodùm Eccleſię Fontis boni celebravimus Dedicationē. Diſceſſus ille Hieronymi, repentè nuntiatus, Heremitarū animos terruit. Conventus fuerat Baſileenſis Concilii literis Hieronymus incluſus, uti ad Synodum pergeret. Nos itèm, ut illum mitteremus, literis æquè urgebamur. Ea res, quoniàm anceps erat, viſa eſt nuncianda Pontifici; nè contrà illius voluntatem quippiam fieret. Scripſimus, ſed reſcriptum nihil eſt nobis. Fama interìm, quòd Pontifex Concilio aſſenſum præbuiſſet, pervagante, diutiùs hęsit Hieronymus. Multa nobiſcum egit de poteſtate noſtra, quòd non poſſemus ipſi per nos Majorem inſtituere. Reſponſum illi ritè eſt: *Nos illorum Privilegia ſervare velle, noſtra itèm jura minui, haud quaquàm tolerare.* Plurimis in hanc rem dictis, diſceſſum eſt. Vbi verò *φιλοδοξίας* illi aditus omnis obſtructus eſt; spontè proficiſci ad Concilium voluit; conſenſuque noſtro habito, profectus eſt, ſumptibus illi neceſſariis pro viatico ſuppeditatis. His diebus Abbate Silvę-mundę privato, ſubſtituimus in Monaſterii regimine Camerarium noſtrum. Abbatem verò Monaſterii Cantiniani prçfecimus Fratrem noſtrum & comitem itineris noſtri Dominicum, Cappellanum noſtrum. Advenit per hos dies ad nos Franciſcus de Sandellis, Abbas de Carceribus, advocatus à nobis, ut Venetias duceret ad Monaſteria partium viſitanda; ſed nos ibi non invenit; profecti nanquè ad Burgum S. Sepulchri fueramus, vbi magna omnium expectatione, ingentique lętitia totius plebis accepti, qui nobis obviam extrà Oppidi januam occurrerant, Kalendis Septembris, quandò annua Dedicationis celebritas agitur, in noſtro Monaſterio Miſſarum ſolennia celebravimus, totius populi concurſu. Ibi paucis diebus remorati, quoſdam ex Monachis corripuimus publicè; omneſque ſeorsùm atque communitèr hortati ad benè honeſteque vivendum bonam retulimus ſpem. Adivimus & Monaſteria ſemirupta S. Catharinæ, & S. Margaritæ; bonaque Monialium fama ſatis recreati ſumus. Eas blandè hortati, atque ut in communi vitam agerent ſuadentes, læti diſceſſimus. Offendimus Monaſterium noſtrum S. Ioannis gravi ære alieno preſſum, conatique ſumus moderari fœnus, & pignora recipere à creditoribus, idque obtinuimus. Quædam ibi conſtituimus, honeſtati convenientiſſima, & maximè; nè in cellulis Monachorum Sęculares aut Clerici admitterentur ad dormiendum. Compoſitis utcunquè rebus, indè proficiſci inſtituimus, reditum noſtrum maturè pollicentes affuturum. Per eos dies viſitationes crebræ fuerunt civium, qui oratione quoq; Marii amici noſtri nos laudare voluerunt. Viſitavimus & Gubernatorem Oppidi ex officio noſtro, ſermonemque cum illo diuitiùs protraximus, à quo ſumus humaniſſimè accepti. Indè abeuntes, comitati ſunt nos fermè ad duo millia paſſuum quidam ex amicis noſtris. Abbas uerò & Monachi quatuor Anglarium vſquè proſequuti ſunt. Iuraverant omnes in manibus noſtris obedientiam, qua die veneramus, ſuſceptique cum proceſſione ſolenni fueramus. Anglarium itèm, ubi propinquavimus, Abbas cum Monachis obviam cum proceſſione venerunt extrà Oppidi januam; sicque ad Eccleſiam vſquè deduxerunt. Ibi ſolennitate ſervata, juratum eſt itèm ab Abbate & Monachis in manibus noſtris. Eam noctem ibi egimus, indigneque accepimus Abbatis negligentiam. Crimina

adver-

Digitized by Google

adverſùs illum plurima; jàm tùm; cùm eſſemus Romæ atque Burgi. Ea inquirere diligentèr, animus eſt. Anglario mane proficiſcentes; Abbas Dicianum uſquè comitatus eſt. Illùc ex condicto (ut putamus) Legati Capreſani nos ſtudiosè adierunt, ægreferentes, Monaſterio Abbatis titulum ſubtrahi, Abbatemque ipſum commendantes. Reſpondimus, quæ tempus & ratio depoſcere videbantur. Indè profecti, ea die Socium advenimus. Ibi certiores facti ſumus, Abbatem de Carceribus adveniſſe, noſtrumque opperiri reditum. Poſtridiè mane pergentes ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni vi. Septembris, ab ipſo, & ſocijs, ac reliquis gratiſſimè accepti requievimus ibi. Continuò renuntiatum eſt nobis Hieronymum illum Pupij ſe continere, atque foveri à Comite amico noſtro. Ea re offenſi, ſcripsimus ad Comitem; ut illum traderet nobis. Accepto reſponſo, quo requirebat præſentiam noſtram, ut coràm tractare negotium poſſemus; quià inſtabat Ἀρχαιρεσιῶν dies, in que pergere ipſi valebamus; Abbatem ipſum, & Dominicum noſtri itineris comitem cum literis & nuntio dreximus, quo, ut Hieronymum ipſum traderet nobis, iteratò petebamus: vel, ſi id diſpliceret, ſuæ ſaltèm ditionis ſolo illi interdiceret. Acceptis humanitèr nuntijs noſtris; primum illud exequi renuit, dicens: ſe nolle contrà fidem ſuam quicquam; dediſſe illi conductum, atque ideò tradere illum nequaquàm poſſe. Repulſi prima poſtulatione; ut ſaltèm, quod ſecundo loco petebatur, annueret, inſtabant Legati noſtri. Gratè primùm reſpondit; deindè Hieronymum ipſum, qui intrà Palatium ſervabatur, diù alloquutus, atque cum illo vná rediens; præſentibus illi Legatis inhibuit, ſi rebellis eſſet noſter, in territorio ſuo morari. Ad hæc, negare ille, ſe hujuſce criminis reum. Tùm conſtantèr Abbas alloquitur Comitem; non ità inter ſe conveniſſe, aſſeverans; illum, non eſſe facti ſui optimum judicem. Quid multa? Comes in ſententia perſtitit; atque ità diſceſſum eſt, dùm ille reo noſtro interdicere territorio ſuo noluit. Relatus hic nuntius nos immodicè contriſtavit; quòd indigna noſtra amicitia tantus vir perpetraſſe videretur. Dehinc officia inſtitueri in Heremo, atque in Fonte-bono perreximus ex more, viij. Septembris. Magna ex propinquitate Hieronymi, contentio inter Heremitas orta videbatur, quòd is, qui eligendus erat Major, Hieronymo ſtudere videretur. Tandèm compoſitis & pacatis omnibus, officijſque injunctis, ut ſolenne eſt; ad Monaſterium ea ipſa die redivimus, officia itidèm diſpoſituri. His ritè peractis; de conſilio & conſenſu omnium, Florentiam pergere inſtituimus, ut machinationibus Hieronymi poſsemus occurrere, qui ſcripſiſse literas, conductumq; poſtulaſse, immò & impetraſse ferebatur. Hortati familiam, die ix. diſceſſimus, comite noſtri itineris Abbate memorato. Sanè, antequàm proficiſceremur, non omiſimus, quìn Comiti ſcriberemus plenas querimoniæ literas. Venimus ad Pratum-vetus, ibique viſitato Monaſterio; poſt prandium, adhibito Notario, collationes tres exegimus; Monaſteriumque S. Michaelis de Caſtro Britonum propè Bononiam (quod diutiſſimè ab Ordine ſubductum, Fratribus gaudentibus ceſserat, & modò, poſt obitum omnium, ab uno, ſolo ſuperſtite, ſub pactione pecuniæ annuæ Fratribus S. Brigidæ conſignabatur) Domno Damiano contulimus, ut eſset, qui cauſam Monaſterij atque Ordinis ageret. Monaſterium itèm S. Chriſtinæ de Triviſio, cuidam, quæ ſe pro Abbatiſsa gerebat, Abbate ipſo conſulente; & Monaſterium S. Michaelis de Heremo, ſocio itineris ſui, provecto ſatis viro, contulimus. Ipſa die ad Monaſterium S. Margaritæ, ac poſtridiè Florentiam hora fermè ix. pervenimus, vigilia SS. Martyrum Prothi & Hiacynthi, quorum corpora in Eccleſia noſtri Monaſterij noſtro ſtudio condita ſunt. Ipſam celebritatem egimus cum Fratribus noſtris, à quibus comitèr accepti fueramus. Literas dehinc à ſummo civitatis Magiſtratu cum gratia impetravimus, quibus juberetur omnibus, ut favere nobis contrà rebelles omnes maturarent. Multa tentata ſunt, ut fundum noſtrum Camertinum vendere, & pecunias creditoribus reſtituere quiviſsemus. Scriptum quippè fuerat nobis à fratre; non deeſſe, qui cccc. aureos mutuò darent, ea lege, ut tandiù fundi perciperent fructus, quòad pecuniam ſuam illis redderemus. Verùm hæc, & alia, potior quoque, conditio evanuit. Aggreſſi ſumus magno ſtudio agere negotium cum D. B. dudùm initum, cujus, nequicquàm tentati inſtantia noſtra, indignitatē ægreferebat Prior S. Margaritæ, homo nobis amiciſſimus. Miſimus primò Abbatem noſtrum de Carceribus, qui, verbis ultrò citroque multis fruſtrà conſumptis, vacuus redijt. Perreximus ipſi poſtmodùm, homi-

hominiſque pertinaciam verbis caſtigavimus; parati illum, si perſiſteret, cogere. Humilitèr ſatis reſpondit, præſentibus Abbate ipſo, & ipſius Monaſterij Patre. Demùm conclusum inter nos eſt; ut, habita Heremitarum deliberatione, ipſum ab omnibus abſolveremus, pactamque pecuniam reciperemus. His diebus orta eſt nobis cum Fratribus noſtris de noſtra poteſtate contentio; putantibus illis, ſe à jure noſtro per ſuas exemptiones fore alienos. Conſilium ſuper ea re accipere placuit; inventumque eſt, illos longè falli. Neque enim præjudicarunt illorum Privilegia Conſtitutionibus Ordinis, & Apoſtolicis literis, pleniſſimam auctoritatem Generali Religionis Patri tribuentibus. Erat nobiſcum Abbas noſter, quem diximus, videratque, quàm eſſet neceſſaria noſtra præſentia; benevoleque ſatis admonuit: ſuperſedendum profectioni noſtræ ad eas partes; ſe paratum, quandò eſſet opus, redire, & nobiſcum illùc pergere. Ejus benevolentiam amplexi, manere decrevimus. Multa contulimus ſecundùm genus & ſpeciem, nùnc de Religionis totius, nùnc de ſingulorum Monaſteriorum ſtatu. Eidem literas dedimus, ut Suffraganeos quoque Monaſteriorum viſitare poſſet, atque corrigere. Collectas quoque in illis partibus, ut exigeret, injunximus non reluctanti. Sicque cum bona noſtra gratia profectus, literas noſtras ad Dominum Fantinum, Bononiæ Gubernatorem, S. Michaelis negotium commendantes, & ad alios plures detulit. Viſitavimus noſtra Monaſteria, Fratreſque ad benè vivendum, quibus modis potuimus, hortati ſumus. Blandè Priorem noſtri Monaſterii allocuti, diuturniorem noſtram præteritam moram excuſavimus. Plura ſæpè de negotiis noſtris cum illo contulimus, honorandi cauſa & ut præteritæ illum commotionis pigeret. Neque tamen profecimus quicquàm; idem enim perſeveravit poſtmodùm, qui anteà fuerat. Animadvertimus id apertis indicijs, hìc ut inſerantur, nequaquàm neceſſarijs; adeò ut, acriùs illius *ἀκρασίαν καὶ τυφὸν* coercendi, animus fuerit. Proſpeximus paci juniorum *καὶ τὴν ἡμετέραν ὕβριν* æqua mente toleravimus; acturi de illo, quod Dominus inſpirare dignabitur. Concluſimus tandèm negocium D. B. pacificè, pecuniaſque recepimus; abſolventes illum, ab adminiſtratione omni plenè. His diebus M. ille, de quo nobis ſermo fuit; Roma rediens, literas à Cardinali Vrſino commendatitias detulit. Neque tamen ipſe ad nos venire auſus, Abbate noſtro patrono in cauſa ſua vſus eſt. Eo inſtante, ità demùm illi remiſimus injuriam carceris; ſi pergere Venetias, atque biennium in noſtro Monaſterio S. Mathiæ remorari vellet, acturus pœnitentiam. Multa pollicitus, poſtquàm in conſpectum noſtrum venit, multis lachrymis profuſis, ægrè obtinuit, ut ad Monaſterium Vallis-Caſtri mitteretur. Movimus Florentia antè lucem, Kalendis Octobris, evitandæ cujuſdam neceſſitatis gratia, venimuſque die ipſa Socium. Vidimus poſtridiè ex amuſsìm ſingula, & loca omnia diligentèr inſpeximus, intento ad reſarcienda, quæ malè diſſipata erant, animo. Indè propinquæ nobiliſſimæ vineę noſtræ vindemiam inſpeximus, atque ea ipſa die vineam aliam contemplari perreximus; ſicque ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni, die jàm adveſperaſcente pervenimus. Offendimus rem ſatis conturbatam per abſentiam noſtram, & plena confuſionis omnia. Illìc nos adiit Frater noſter Iacobus, Prior Monaſterii S. Mariæ de Angelis de Bononia, rationes afferens, cùr A. Monachum adoleſcentem, in ſuo Monaſterio locatum à nobis, noluiſſet admittere. Viſus eſt rationabilia proſequi, atque ideò illum hac neceſſitate liberavimus; mittentes memoratum adoleſcentem ad Monaſterium Vallis-Caſtri. Dedimus illi tres pueros Monachos, tribus Monaſterijs noſtris, quæ ſunt Bononiæ, ſingulis ſingulos, aſſignandos. Licentiam antè diſceſſum noſtrum, noſtro Monaſterio dederamus, xiv. argenti ſacri libras diſtrahendi, animo licèt ingrato, & multùm renitente; maximè, quòd hoc, non per ſe Monaſterij Pater, ſed per interpoſitam perſonam poſtularet. Priori itèm Monaſterii Sancti B. poſſeſſiones mille florenorum vendendi, licentiam, poſt diſceſſum noſtrum, per literas dedimus. His diebus literæ à Comite nobis redditæ, præſentiam requirebant noſtram. Cùm ſe, quocunquè mallem, venturum polliceretur; maluimus adire illum, humilitatis gratia. Animadvertimus ex familiari colloquio, eum, non niſi bono animo, & intentione pacifica Hieronymum detinuiſſe, & eatenùs detinere; ut illi perſuaderet humilitatem. Multa in hanc rem contulimus. Faciles ad ignoſcendum invenit, ſi modò culpam ſuam ille vellet agnoſcere. Vbi verò nequicquàm ſudatum eſt, neque monitis amici fideli-

tèr

tèr conſulentis acquievit; ſuæ illi ditionis interdixit ſolo. Conatos ſe capere, arte eluſit; aufugitque contectus veſte muliebri; licèt noſtrorum quoque negligentia evaſiſſe dici poſſit. Indè profectus, ſe ad Balneum contulit, commovitque Gerardum, & oppidanos omnes, ut ad nos Legatos mitterent, poſcentes primò ut redire liceret ad Heremum; vel (si id diſpliceret) ibi in aliqua Eccleſia remorari ſineretur: poſtremò, ut vel ſua ei veſtimenta mitteremus. Advenientes Legatos, & magna inconſtantia poſtulantes iſta, reſponſo rationabili fregimus, neque ulli hujuſce conditioni acquieſcere voluimus. Admonuimus tamen; si redire vellet ad cor, & veniam poſtularet, nos illius admiſſuros pœnitentiam. Poſtremò Dominum oravimus, ut illum vel traderet nobis, vel ſuo territorio emitteret; quod benevolè quàmprimùm fecit. Indè profugus, & nuſquàm ſecurus acquieſcens, ad Sarſinatem contendit Epiſcopum; ad quem literas dedimus; utque rebellem noſtrum, in noſtri contumeliam, non detineret, exegimus caritatis jure. Reſcripſit benignè; ſeque, & plena cum caritate ſuſcepiſſe, ignarum rerum, excuſavit, & ſolo ſuo jàm interdixiſſe signavit. Magna querimonia nobis contrà Priorem Sancti D. fuerat expoſita, quòd inſtitutus executor teſtamenti cujuſdam, malè adminiſtraſſet, & in ſe legata retorqueret. Conventus itaquè literis noſtris, ſe contulit ad nos; proſpectiſque rationibus ſuis, injuſtè calumniam paſſum deprehendimus; reſcripſimuſque honeſtè, quantum licuit accuſatori, & Priorem ipſum à nobis cum gratia dimiſimus, multis verbis admonitum. Scripsimus per illum literas, negotium Monaſterij S. Michaelis, de Caſtro ſcilicèt Britonum commendantes. Intereà venit ad nos, accerſitus literis noſtris Vgolinus Abbas S. Hippolyti, quem in domo parentum vivere (ut par erat) ægrè tuleramus; liberè ſe permittens nobis, & obtemperare paratus. Accepimus gratiſſimè hominem, animatumque blanda pollicitatione dimiſimus. Per eos dies, rationabili nos cauſa evocante, licèt pluvia obſtaret, perreximus ad Burgum Collinæ, exactoque negotio venimus ad Pratum-vetus. Ibi cibo & calore recreati; quòd feſtivitas omnium Sanctorũ immineret quarundam Confeſſiones audivimus; & cum Ἄμμα τῆς Μονῆς diutiùs protracto ſermone, invenimus, quæ multùm diſplicerent in ea. Indè poſtridiè ad Comitem noſtrum profecti, multis conſumptis verbis, Socium remeavimus. Deindè vicinam ſolemnitatem acturi, Camaldulum redivimus. Eò nos adiit Dionyſius noſter Venetiis profectus, viſitandi gratia, multas ad nos literas afferens nobilium, Priorem S. Matthiæ commendantes. Orta erat illi cum Abbate noſtro de Carceribus ſimultas & adversùs illum indigna ſuſpicio, quòd vices noſtras illis in locis agens, putaretur hæc & illa contrà Monaſterium & Priorem memoratum velle. Neque cunctatus erat, multa illi crimina objicere, idque in laicorum nobilium aures. Diſplicuit mirè tanta inſolentia, eamque compeſcere ex noſtro inſtituto perreximus, datis ad illum literis, ejus ſtultitiam caſtigantibus. Nobilibus itèm reſpondimus rationabilitèr & humanè. Attulerat literas itèm commendantes Auguſtinum quendam, improbum adoleſcentem, qui Monaſterio memorato projectus ſua & Prioris intemperantia, redire illùc omninò decreverat, & ut permitteretur inſtabat, à nobis ſæpè paſſus repulſam; locatuſque ſubinvicèm in duobus Monaſteriis, ire neglexerat. Multa contulit nobiſcum Frater memoratus & de Priore ſuo, & de Abbate memorato, & de ſtatu Monaſteriorum, ac de moribus Monachorum; ſollicitudineque cumulatos reliquit. Petebat plurima ex perſona Prioris; ex his, quæ honeſta videbantur, indulsimus. Multa & de mæroris noſtri cauſa, inter nos & noſtrum exorta Monaſterium (quia indè veniebat), locutus eſt nobiſcum; eique cautè ſatisfacere conati ſumus, literis Hieronymi fratris noſtri admoniti, & ipſius morum non ignari. Dedimus ei literas ad Auguſtinum memoratum, mandantes illi: ut omni dilatione poſtposita ſe conferret ad nos. Quicquid poſtremò poſtulavit indulſimus; auctumque noſtra benedictione dimiſimus. Intereà fratris literis certiores facti, Fratres noſtri quanta eſſent adversùm nos indignatione concitati, & maximè Pater Monaſterij, & duo alij; conſulere Iuriſconſultum de poteſtate noſtra inſtituimus. Clarum itaquè ipſius profeſſionis virum; D. Stephanum Bonacurſum, literis monuimus ut non noſtram, ſed juſtitiæ cauſam tuendam ſuſciperet. Reſcripto conſuluit. Acri dolore cruciati ſumus; animadvertentes, hanc amori noſtro vicem reddi; peccatiſque noſtris imputavimus, quòd viſcera noſtra violentèr à nobis ſentiremus avelli. In hanc rem ſæpiùs ſcripſimus fratri, & cæteris, qui nobis ſcripſerant, noſtram illorumque mæſtitiam conſolantes.

Inter hæc, repetitis noſtri Comitis literis orati; ut diem locumque conſtitueremus colloquii noſtri; Pupium ſecundò profecti ſumus. Illic ab eo comitèr, ut ſolebat, accepti; ſarcinam gravem & permoleſtam adjectam nobis ingemuimus. Literis quippè Pontificis Romani, negotium visitandi Vallumbroſani Ordinis injungebatur nobis. Id negotii Romæ præſentibus nobis attentatum, excutere ſæpiùs conati; ſecuri jàm acquieſcebamus, nihil tale ſuſpicantes. Doluimus quidèm, eam provinciam moleſtiſſimam nobis injungi; ſed & Comes ipſe indoluit vicem noſtram. Quippè ſolùm Pupienſe Monaſterium viſitandum nobis injungi cupiebat. Cardinalis prætereà Vrsinus, ejus Protector Ordinis, ad hoc vehementèr ſuis literis incitabat. Quid plura? Arcto in loco circunventi, neque exitum reperire valentes; reſcripsimus ſocijs noſtris: Si vellent hieme præſenti viſitare, nos illis aſſuturos; alioquìn, oriente vere, Religionis noſtræ negocia peracturos. Per eos dies, cùm ad noſtrum Monaſterium rediſſemus, adijt nos cariſſimus Thomas Peruſinus, literis noſtris evocatus, & officio ſuo ſatisfaciens. Plurima cum illo contulimus, & præcipuè de Monaſterio S. Trinitatis, quod Cardinalis de Comitibus reſtituere Ordini intenderat; cujus etiam rei cauſa fuerat imprimis accerſitus. Monacho ſuo, Manuale noſtrum quoddam propè lacum Peruſinum, contulimus, S. Mariæ titulo insigne; plenumq; gaudii & bonæ ſpei dimiſimus. Repulimus quendam ex Prædicatorum Ordine, ſui itineris comitem, volentem Religionem noſtram profiteri; & alium ſubindè, Arretii hoc ipſum flagitantem. Literæ plurimis ex locis allatæ ſollicitabant animum noſtrum; cùm repentè, vitandi tædij cauſa nos contulimus Socium. Advenerat ad nos Domnus Rainerus Prior, nobis meritò carus; quem Camerario à nobis inſtituto neceſſariò ſubſtituimus familiæ ſolatio & Monaſterij utilitati conſulentes; curarum noſtrarum ſocius, comeſque fidiſſimus. Socij biduò remorati, nuntio certiores facti ſumus; ſocios noſtros adventaſſe Pupium, acceſſumque ad ſe noſtrum præſtolari. Profecti continuò, die jàm adveſperaſcente pervenimus. Occurrit nobis Comes noſter ad pontem; ſequuti ſunt illum comites noſtri, aliquandiù expectati; sicque simùl oppidum ingreſſi ſumus. Plurimis indè ſermonibus habitis cum Comite noſtro, datoque initio rei, pertractatiſque quibuſdam, ipſe Socium redij, ſocijs intra Monaſterij clauſtra manentibus. Duo quædam inſtituerant abſentibus nobis, quæ nequaquàm approbavimus; Iuris conſultum, & Notarium aſſumentes abſque conſcientia noſtra. Poſtridiè redivimus ſummo mane; adorſique poſt prandium Viſitationis officium, quinquè fermè perpetuos dies tranſegimus; & an aliquid profeceremus, incerti ſumus. Nos in Palatio Comitis hoſpitiùm per eos dies habuimus, humaniſſimè accepti jugitèr. Diſplicuit in ſocijs immodicus apparatus; neque continuimus, quìn ſententiam noſtram, lenitèr tamen, explicaremus. Poſt examen diligentiſſimum; cùm de inſtituendo ibi Vicario ſermo haberetur, & hunc ille, hic alium præferret: ut Mariotum noſtrum, ibi dimitteremus, impendiò à nobis poſtularunt. Advenerat enim ad nos viſitandi cauſa, neque ipſe modò, verùm Abbas quoque noſtri Monaſterij Vallis-caſtri. Durum quidèm viſum eſt; ſed, orantibus nequaquàm reluctari diutiùs, conſilium fuit. Itaquè, ut onus ipſe ſubiret, imperavimus; fecitque ſatis voto noſtro. Viſitavimus Comitem, vidimuſque omne Palatium, & ciſternam valdè mirabilem, ipſo duce & præeunte. conſpeximus; multamq; ingenij ipſius elegantiam ſumus admirati. Nihil enim non fermè manibus ſuis tranſigit. Acceſſit ad nos, dùm adhùc ibi eſſemus, Abbas noſter S. Mariæ de Agnano, multaque contulit nobiſcum de diſpoſitione ſui Monaſterij, opem noſtram implorans multùm. Conſolatum à nobis, quantum licuit, dimiſimus. Abeuntes è Pupio, Comes ipſe aliquandiù comitatus eſt honoris gratia. Diſceſſimus ab invicem, ea conditione propoſita: ut quamprimùm ſucceſſorem Marioto mitterent, nè invidiæ pateret aditus, quòd alieni habitus Vicarium ibi conſtituiſſemus. Orarunt, ut mòx Florentiam pergerem; quod factum pollicitus, inducias, donèc Arretium pergerem, poſtulavi. Veni Socium, & indè Camaldulum. Redierat ad me non vocatus Vgolinus noſter, cauſa ſatis probabili inductus. Occupati paucis diebus in diſpoſitione domus, iter arripuimus, eo conſilio, ut Arretium primò, indè Caſtellionem, Anglarium poſteà, Burgumque peteremus. Movimus Socio iij. Decembris, & ipſa die Arretium venimus, pluvia nos ſemper comitante. Accepti humaniſſimè à Iacobo noſtro Abbate, paucis ibi diebus ſecum remorati ſumus. Quo tempore, dùm Monaſteria noſtra viſeremus, comperimus, neglecta fuiſſe monita noſtra, Prælatoſque

Digitized by Google

ac Monachos non abſtinuiſſe à Monialium viſitatione. Doluimus: & hanc tranſgreſſionem acri invectione inſectati, quoſdam ſecretiùs corripuimus; ad ectis, ni desiſterent, minis. Moniales noſtri Monaſterij acriùs caſtigavimus, inhibentes: *ne ultrà panem Abbati illi facerent*; omnemque aditum obſtruere conati ſumus. Non defuit, qui precariò poſceret; permitti ſibi audire Confeſſiones Monialium quarundam extrà oppidum, & alterius Ordinis. Ejus improba & importuna poſtulatio à nobis ſeveritate congrua repulſa eſt. Viſitavimus Fratres noſtros Abbatem S. Floræ & Monachos reliquos, & præcipuè Hieronymum meum; fœderareque disjuncta, & diſrupta fermè reſarcire curavimus, bona cum gratia Abbatis ipsius. Fratres itèm montis Oliveti gratiſſimè vidimus. Habitum Religionis puero bonæ indolis dedimus in noſtro Monaſterio S. Clementis. Ibi dùm eſſemus, Abbas S. Michaelis impensiùs commendavit nobis Ioannem Monachum Arretinum, quem, dùm Roma rediremus, propè Vrbem-veterem inveneramus, eò proficiſcentem, & ex cujus ore ſeriem omnem vitæ impudicè actæ didicimus. Petebat memoratus Abbas ut, si ad nos ire vellet, lenitèr eum ad pœnitentiam ſuſciperemus. Venientem benignè ſuſcepimus, & ad meliorem vitam hortati, plenum bonæ ſpei dimisimus à nobis, aſſignato illi termino, quo rediret ad nos. Arretij dùm eſſemus, visitavit nos Legatus Florentinorum Rodulphus Piruccius, amicus noſter; cui etiam literas & ad Pontificem & ad Cardinalem Vrſinum dedimus, petentes abſolvi à Viſitationis officio. Illùc venit & Ioannes noſter adoleſcens ex Caſtellione, & cum eo neceſſaria multa tractavimus. Dùm adhùc Pupij eſſemus, adierunt nos Florentinorum exactores, auxilium poſtulantes: inopia noſtra nequicquàm allegata, cc. ſextarios tritici dare, tandèm pacti ſumus. Hi nos Arretij quoque convenere; eiſque memoratum frumentum intrà Caſtellionem aſſignavimus, mutuò accepto à Ioanne ipſo maxima ex parte. Indè profecti, Anglarium petebamus; iterque aliquandiù per plana facientes, devenimus in aſcenſum præcipitis montis, gelu nos & nive comitante. Pervenimus Anglarium die jàm declinante in veſperam. Offendimus, Abbatem paulò antè exiſſe, ut Burgum peteret; qui, signo admonitus, cùm adeſſe nos comperiſſet, redire noluit. Pergebat eques, puerum amasium ſuum ducens, turpitudinemque ſuam conſpici à nobis detrectavit. Eam noctem ibi agentes, poſtridiè Vicarium ſumus alloquuti diutiùs, & de homine nequam grandis nobis ſermo fuit; jamq; privandi eum cogitatio fuit. Conſilio cum ſocijs itineris agitato, Burgum ire properavimus; quò, cùm propinquaremus, obvios habuimus Burgenſem & Anglarem Abbates, qui, ut deducerent nos, adveniebant. His comitibus ingreſſi oppidum, magno favore omnium excepti ſumus. Viſitavimus continuò Gubernatorem Rogerium, antiquum amicum, & Iuriſconſultum celeberrimum; à quo gratè accepti, ſermonem diutiùs protraximus. Vbi verò nos cognovit ex nomine (nàm aſpectu non norat); tùm verò mirificè gaviſus eſt, eamque lætitiam ſuam & geſtu & verbis facilè ſignificabat. Ad Monaſterium reversi, Fratres hortati, *ad bene vivendum*, ſumus; quoſdam ex his ſeveriùs corripientes, in quos Abbas ipſe imprimìs invectus erat. Secundò Rogerium ipſum neceſſariò visitavimus, intentionem noſtram exponentes adversùs perditum hominem, & neceſſarium poſtulantes auxilium. Benignè pollicitus eſt; & juſtitiam ardentèr exequi hortatus, dimisit à ſe. Poſtridiè, ideſt xii. Decembris indè diſceſſimus; Abbatem memoratum ducere nobiſcum inſtituentes unà cum Burgenſe. Reliquimus ibi Camerarium noſtrum, ut interim Anglarium pergeret, confectoque rerum omnium indice, teſtes examinandos contrà illum curaret. Ità & factum eſt. Venimus ea die ad Monaſterium Deciani; Abbate ipſo comitante, & multa pro ſe, & contra Antonium Monachum ſuum proſequente. Ibi magna vi precum & per ſe & per alios inſtitit; ut, eum abire, permitterem. Neque tamen, quod petebat, obtinuit. Sequenti die, cùm, ob nimiam vim inundationis, amnem tranſire abſque periculo nequiremus; conſcendimus propinqui Caſtri collem aſperum, ut trajicere commodiùs breviores aquas poſſemus; verùm præceps torrens & ſaxa volvens, quò erat anguſtior, eò periculi plùs habebat in transitu. Cunctatis aliquandiù, & hæc atque alia nequicquàm tentantibus, consilium tandèm fuit: ad pontem regredi breviore quidèm, ſed præcipiti, & ſtricto calle. Conſcendimus montis cacumen ardui; perque ejus dorſum fermè quatuor millia paſſuum iter agentes. Egimus ſolennitatem Dominicæ Nativitatis in Heremo noſtra. Oraverat nos & nuntijs & literis Abbatiſsa Monaſterij Prati-

Digitized by Google

ti-veteris; ut celebritatem Monaſterij ſecum ageremus. Itaquè compoſitis negotijs noſtris, ut pro tempore licuit (Florentiam enim, viſitandi Vallumbroſanæ Religionis cauſa, ire neceſsariò compellebamur) vii. Kalendas Ianuarias contendimus ad Pratum-vetus; quò vix tandèm die adveſperaſcente pervenimus, acri ventorum vi maximè afflicti. Egimus feſtivitatem B. Ioannis in ipſo Monaſterio, multùm conſolati de bono inſtituto, & honeſto Ancillarum Chriſti apparatu. Vnam ex his, ſecretioris vitæ deſiderio & ſtudio intrà brevem cellulam ſe continentem, & orationis ac lectionis ſtudijs deditam; ipsius precibus victi, Matre tamen Monaſterij comitante, visitavimus; *& in opere Dei, ſacræque quietis inſtituto confirmare curavimus*: admirati nimiùm ipſius hanc mutationem; & in ea benedicentes Dominum. Deindè hortati omnes *ad benè regulariterque vivendum*; v. Kalendas Ianuarias profecti, ea die ad conſuetum S. Margaritæ hoſpitium venimus. Priùs, antè quàm noſtro Monaſterio Fontis boni moveremus, contuleramus Eccleſiam S. Luciæ de Ancona D. Ioanni Monacho Abbatis Vallis caſtri, cujus mihi ſolatium Dominus clementia singulari providerat, ut eum, vices gerentem noſtras, in Monaſterio linqueremus, ſecuri de illius fide, ac religione ſingulari conjuncta prudentiæ. Venimus Florentiam iv. Kalendas Ianuarias. Sed antè quàm ingrederemur civitatem, consilium fuit, explorare Prioris noſtri ſententiam; vellet ne ut Monachum, an verò ut Prælatum ſuſcipere. Divertimus ea die ad Monaſterium S. B. Vbi certiores facti ipsius voluntatis, poſtridiè urbem introire conſtituimus, visitaturi priùs Cardinalem Rothomagenſem, ac tùm demùm ad Monaſterium noſtrum profecturi. Excepti ſumus honorificè à Priore & Fratribus noſtri Monaſterii S. B. offendimuſque animum anteceſsoris noſtri fractum ac debilitatum in ſanctæ Religionis inſtituto. Siquidèm apertè proteſtatus eſt; ſe vitæ aſperitatem ferre non poſse, ſenem jàm atque infirmum, multumque ſe commendavit nobis. Eum bona ſpe relevare ſtuduimus, pollicentes: *nos, ubi honeſtè liceret, illi non defuturos*. Multis tamen verbis, eum, ad perſeverandum in Dei opere, animare curavimus. Itaquè iii. Kalendas ingreſſi civitatem; Prælatos Ordinis noſtri ad nos invitavimus, ut eis maximè comitibus Cardinalem amiciſſimum nobis adiremus. Roma ille clàm diſceſserat, & præter Pontificis nutum, Concilium aditurus. Suſcepit nos benignè, & cum bona gratia. Indè digreſſi ad noſtrum Monaſterium venimus. Occurrerunt nobis Fratres noſtri, ipſeq; Monaſterii Pater, grateque acceperunt. Serò, cùm conſueti cubiculi locum nos mutare oportere, nunciante Fratre, percepiſsem, Monaſterii Patrem accersiri juſſi, ſoluſque ſoli omnem præteritæ commotionis cauſam expoſui, &, quid ſibi vellet hæc repentina mutatio, ſollicitè inquisivi. Benè ille, rationabiliterque plura expoſtulanti reſpondit, & veniam poſtulavit. Negotium Visitationis protinùs aggredi voluimus; ſed paucis diebus ſuperſedere coacti ſumus. Per eos dies adierunt nos plerique Prælati, conſultaturi nobiſcum, quid facto opus eſset in collecta, indicta per primores civitatis Clero. Multis ultrò citroque ſententiis, pro ingeniorum varietate, dictis, hæc fuit concluſio: *negotium majori numero Clericorum ac Prælatorum eſſe tractandum*. Convenimus in Monaſterio S. Mariæ, juxtà condictum; placuitque omnibus: *ut Cardinalis imploraretur auxilium; peteretur que à Decemvirali Magiſtratu: ut de voluntate Pontificis fieret Cleri ſolutio; dareturque dilatio ad novas fruges*. Ipſe ea legatione functus ſum. Sed parùm profecit iſta noſtra diligentia; ipſo quidèm ad omnia parato impendere operam & opem ſuam: verùm rebus ità afflictis, ut neque ipſe exauditus sit. Alteri quoque, nobis à Pontifice injuncto, operi per eos dies incubuimus. Frequentes ad nos amicorum concurſus fuere. Expoſtulare coràm Monaſterii ſenioribus libuit, de modo intemperantiæ præteritæ; fecimuſque. In eam rem plurima utrinque dicta ſunt, cùm è conſeſsu Pater Monaſterii repentè reſiliit; ipsius commotionem blandè poſteà corripuimus. Adhibitus eſt, qui negotia componeret, Iuriſconſultus amiciſſimus nobis. Opiniones de nobis falsò præſumptas *quòd quaſi iura Monaſterij temerare vellemus*, publicè, Fratres omnes allocuti, reſecare curavimus; quantumque in nobis fuit, omnium corda lenivimus oratione noſtra; & ſimùl omnes, & ſeorſùm singulos, ad pacis indisruptum fœdus ſectandum, die noctuque incitantes: ſatiſque, miſerante Chriſto, profecimus. Adiit nos Vallumbroſanus Abbas, commendavitque Religionem ſuam; neque ipſe ſolùm, verùm Abbates quoque plurimi & cum eo paritèr, & ſeorſùm ſinguli, quique rem ſuam commendantes. Triduum fermè in noſtro Monaſterio S. Salvato-

ris

ris remorati; ad paſcua conſueta redivimus. Literas, à Duce militiæ Florentinorum Nicolao, ſecundò percepimus; Abbatem Monaſterii de Anglario ſumma ope commendantes: neque ipſius modò, verùm aliorum quoque precibus fatigati ſumus. Reſponſum omnibus eſt rationabilitèr. Demùm, cùm hæc atque illa moliri diceretur, Monaſterii ipſius commodis conſulentes Abbate ipſo ad Clauſtrum revocato, ſubſtituimus ei digniorem, hominem, ſcilicèt, optimè de nobis meritum, Raynerium Priorem S. Mariæ de Balneo. Profectus ille, poſſeſſionem Monaſterii pacificam cepit, cùm poſtridiè ſuperveniens, armata manu, abrogatus ille, eum indè deturbare voluit. Nihil tamen profecit; nàm, ut id ſignificatum eſt nobis, literas ad Ducem illum & à Decenvirorum Magiſtratu, & à privatis civibus ſcribi fecimus, ipſiq; ſcripſimus; admonentes eum, & infamis vitæ hominis & honeſtatis ſuæ. Reſcripſit placidè ac lenitèr; nihilque homini ultrà auxilii impendit. Hominem quoque ipſum convenimus literis, ſub anathematis pœna mandantes, ut ſe intrà certum diem conferret ad nos. Parere contempſit, immò nè literas quidèm accipere aut legere voluit. Cæterùm has affigi majoris Eccleſiæ valvis imperatum eſt, omneſq; didicerunt, qua ille fuiſſet pœna conventus, illo in malis perſeverante, neque proficiſci ad nos conſentiente. XX fermè die poſtquàm Florentiam veneramus, Prælatos quoſdam Vallumbroſanæ Religionis in Monaſterio S. Trinitatis adhibuimus; lectiſque Apoſtolicis literis, hortati omnes ſumus ad zelum domus Dei, atque ad retegenda vulnera ſua, ut poſſet per nos remedium congruum adhiberi morbis ſingulis. Abbatem Henricum ejus Monaſterij invenimus, bonum planè virum, & vitæ laudabilis. Triduum ibi, viſitando, & neceſſaria diſponendo, conſumpſimus. Indè ad Monaſterium S. Pancratii profecti, biduum egimus: Abbatem itidèm, boni teſtimonii hominem, adhortantes atque ad meliora provocantes; ibique itèm compoſitis rebus, ad S. Verdianæ Monaſterium, quia extrà muros civitatis eſt, pergere inſtituimus. Offendimus ibi laudabilem Ordinem, vitæque communionem & in ſexu fragiliore obſervantiam admirandam, & præcipuam honeſtatem. Exhortati eas ſumus ad profectum, atque ad perſeverantiam boni operis, & ad virginitatis illibatæ veneranda certamina. Quædam ibi quoque neceſſaria conſtituimus pro conſervatione Monaſterii. Ancillas deindè Chriſti, multùm ſanè conſolati, reliquimus; atque ad aliud extrà muros Monaſterium perreximus, ubi ſingularis obſervantiæ Regularis bonum non minùs vigere, quàm in primo, deprehendimus; licèt ab hoc illud derivaret. Laudavimus Deum, quòd præter ſpem expectationemq; noſtram, tantum in vaſis fragilioribus Divini amoris invenimus: hortatique ad meliora, & ad ſancti certaminis perſeverantiam animantes; nonnulla itèm ſalubritèr ſtatuentes, indè diſceſſimus, eas multùm lætas & hilares dimittentes. Indè ad S. Bartholomæi tendentes Monaſterium, quod Ripolis dicitur, triduum ibi remorati ſumus; pluribus indignis de Abbatis converſatione perceptis, ad quæ diſcutienda neceſſariò id temporis conſumpſimus. Multis pro illo & contrà illum teſtimonijs acceptis indè diſceſſimus, ad Monaſterium S. Salvij profecturi. Plurima & acria contrà Abbatem ipſum crimina acceperamus, & quæ digna caſtigatione viderentur. Accepti primùm benignè; cùm, exculpere nihil, modeſtè, potuiſſemus: indignitate commoti, quòd de nobis ità luderetur, alio itinere aggreſſi ſumus; veritatemque extorſimus, altero in carcerem conjecto, altero ſponte ſua confitente. Tùm demùm in Abbatem invecti, acritèr ipſius procacitatem arguere perreximus; ipſo quoque tandèm confitente, & miſericordiam poſtulante. Clauſtra Monaſterii ſervare juſſus, neque uſquàm progredi; parere neglexit, ſuſpicione nimia clàm diffugiens; atque ad civitatem introgreſſus, non alitèr rediit, quàm accepto ſecum publicæ poteſtatis miniſtro, nè lædi poſſet. Redeuntem gravitèr monuimus, neque priùs ingredi Monaſterium ſivimus, quàm ſocium à ſe dimittere polliceretur. Ridicula priùs fabula obtigerat: iv. enim fermè hora noctis excitatus, cum Abbate mulierem cubare audio: excitatiſque ſociis, tam fœdo rumore commotus, cellulam illius, unde patebat exitus cuſtode munivi, nè diffugere poſſet; indè accenſo cereo cellulæ oſtium pulſo. Surrexit attonitus experrectus Abbas, apertoque aditu; quidnam inquireremus? tremens requiſivit. Luſtratis deindè omnibus, ipſoque paucis admonito; non inventa muliere, diſceſſum eſt. Obtinuerat ea opinio; & dederat ſuſpicioni locum, quòd viſæ mulieres ea nocte ab aliis & à me ipſo eſſent. Cubitum deindè redivimus. Dùm hæc aguntur, nuntius allatus eſt, qui nos præcepto Pontificis, & electione Civitatis legatione fungi in Germaniam oportere,

tere,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

tere, ſignaret. Ea res, licèt laboris plurimùm ac difficultatis habere videretur; obſiſtere nequaquàm auſi ſumus: ſimùl & comparatione moleſtioris rei, gratè à nobis admiſſa eſt. Venerat Florentiam & Abbas noſter, quem Vicarium conſtitueramus, ut nos viſeret, Hieronymumque fratrem Monaſteriumque noſtrum viſitaret. Acceptus eſt gratiſſimè ab omnibus; auctuſque gratia noſtra remeavit. Abbas inſupèr inſtitutus Anglarij, profectus ad nos, quæque acciderant, & quæ in rem noſtram ipſe egiſſet, aperuit; acceptiſque mandatis, quid fieri vellemus, abſceſſit. Intereà, quinam peregrinationis noſtræ comites futuri eſſent, cùm tractari cœpiſſet; decretum tandèm eſt, ut Burgenſis Abbas D. Vgolinus, Prior S. Margaritæ D. Dominicus, Benedictus cognatus noſter, & tres famuli, nobiſcum irent. Conventi à ſummo civitatis Magiſtratu, honorificè accepti ſumus; &, ut nos præpararemus ad exitum, juſſi. Tùm verò fidem in nos amiciſſimi noſtri Dini Canonici, benevolentiamque præcipuam experti ſumus. Siquidèm per ſeipſum, per nuntios, ſemet & ſua omnia nobis offerre perrexit, equos, argentum, pecuniam, veſtes, & cætera peregrinantibus in uſum neceſſaria. Hoc ipſum & Pater meus Abbas Florentinus, noſter in viſitando ſocius, humaniſſimè & liberalitèr egit. Et COSMVS humaniſſimus antè omnes, ac LAVRENTIVS frater; atq; alii. Intentis nobis, atque ad iter expeditis; rumor allatus, Pontificem approbaſſe Concilium Baſileenſe, quod eatenùs noluerat, indicavit. Ea expectatione ſuſpenſa civitas; Venetias qui exploraret, quid ipſi decernerēt, miſit. Itaq;, nè diutiùs magno incōmodo noſtro remorari cogeremur; adito Magiſtratu ſummo ut reviſere noſtra liceret oravimus, & cū benevolentia impetravimus. Sollicitarat abſentes literis anteceſſor noſter, orans: ut ſui miſererer, nè deſererem; ut Monaſterium S. Petri de Cerreto conferrem ſibi, quod Monaſterio noſtro annexum, nequaquàm ulträ juris noſtri erat. Et, cùm à nobis rationabilitèr hæc illius poſtulatio rejiceretur; inſtitit tamen ut pro illo intercederem, & ſe accerſirem ad me. Id facere, nequaquàm conſenſi, nè auctor illius inſtabilitatis juſtè reprehendi poſſem: cęterùm, hoc illius arbitrio permiſi. Venit ad nos; multiſque verbis cum Fratribus noſtris, cum quibus negotium agebatur nequicquàm conſumptis; re tùnc infecta, diſceſſum eſt. Redierat itèm Vgolinus; qui ſponte ſua, ut nobis ſuffragia peteret, peregrinatus erat, conſignatiſque fidelitèr omnibus, mecum remorabatur. Accepta per eos dies in Abbatem Sancti F. ejuſque Monachos gravi querimonia; conveni ſingulatìm omnes; & errata redarguens; *ut gravitati religioſæ darent operam*, monui. Puellam itèm in noſtro Monaſterio de Buldrone habitu ſacræ Religionis induimus, & Moniales ipſas admonuimus: *neminem intromittere in Monaſterio*; hoc ipſum & Hilariano Monacho, earum Cuſtodi, in mandatis dantes. Is eo tempore petebatur Prior in Plebe S. Mariæ de Balneo à Gerardo Gambacurta, & ab oppidanis omnibus. Preces petentium repulſę; quòd, vice ſua, qui cuſtodiret Monaſterium, non facilè inveniebatur. Ipſe quoque, prefici, plùs quàm voluiſſemus, expetebat. Fędus itèm rumor, & antiquum dedecus Monaſterii Δρυμῶνος, denuò pullulavit. Perrexeram exploraturus rei ſeriem; ſed, licèt ſuſpicari omnia cogeret infamis earum converſatio; certi tamen nihil elicere quivimus. De Abbate item A., cùm turpis fama ferretur, literiſque gravium virorum, admoniti fuiſſemus; eum capi, nè quoquàm fugeret, juſſimus. Matris demùm precibus, illum abſolutum, ad nos ire maturatò, præcepimus. Venientem corripuimus acritèr: verùm, minùs gravia eſſe crimina, quàm ut privari mereretur, ubi comperimus; admonitum, quid fieri vellemus, dimiſimus à nobis. Hieronymus item ille refuga noſter poſteà quàm contrà nos tentarat omnia, Roma rediens, Florentiam venit. Ibique amicorum precibus, ut ſibi parceretur, obtinuit. Adiit nos deniquè, veniamque ſupplex poſtulavit. Benignè acceptus eſt à nobis; Senaſque ad noſtrum Monaſterium de Roſa ire juſſus. Obtulit nobis literas commendatitias amiciſſimi viri nobiſque optimè cogniti Epiſcopi Cervienſis; quibus ille eum ità commendabat, ut totum tamen permitteret arbitrio noſtro, noſtræque illum (juſſu quoque Pontificis) ſubjiceret ditioni. Alium itèm Hieronymum, Fratri noſtro Abbati de Agnano vehementèr infeſtum; auctoritate noſtra repreſſimus, loco ſuo ſtare juſſum; adjectis terroribus gravibus, niſi acquieſceret. Legati per eos dies à Pontifice ad Concilium miſſi, Florentiam venerant, amiciſſimi nobis. Eos, ut erat officii noſtri, viſitare ſtuduimus. Multa contulimus invicèm; neque tamen bonæ ſpei quicquam reportavimus; ità deſperata videbantur Concilii negotia. Legatum ęquè viſitavimus, Bononiam à Pontifice directum. Vbi verò impetrata profectio

fue-

Digitized by Google

fuerat, XIII. Kal. Martias, ſumpto prandio, moventes noſtro Monaſterio; ea die ad noſtrum diverſorium S. Margaritę pervenimus, die jàm adveſperaſcente. Magna inundatio effecerat, ut itinera etiam planiora, transitu difficilia fierent: adeò ut, cùm in quendam campum neceſſariò divertiſſemus, itinere obſtructo aquis, mula, cui inſederamus, molli ſabulo infixa penitùs, vix enatare poſſet, idque poſteà quàm deſcendiſſemus. Poſtridiè Monaſterio ipſo dubia tempeſtate diſceſſimus; quippè nocte tota nix alta deſcenderat; Priore noſtro, nè uſquàm proficiſceremur, hortante. Vbi verò ningere deſtitit, iter aggredi ſatiùs putavimus; veriti, nè ſi clementiorem aerem præſtolari pergeremus, remorari illìc plùs, quàm vellemus, & plùs quàm ſatis eſſet, cogeremur. Nondùm 10. paſſibus à Monaſterio exceſſeramus; cùm repentè, ingens venti procella, exorta, nos adeò vexare cœpit, ut algere, plùs quàm vnquàm aliàs, inciperemus; præter quàm quòd ipſa vi flatus moleſtiſſimè affecti ferebamur. Nivem deindè is turbo excuſſit, adeò frequentem; ut nihil ad eam moleſtiam addi poſſe videretur. Et tamen, etſi ſæpiùs pęniteret, moviſſe Monaſterio, colluctari cum ea tempeſtate delegimus, majoris mali metu. Adeò enim inhorruerat aer, ut hiemi tùnc dari initium videretur. Afflictis aſperiore Cęlo, incommodi illud adjectum eſt, quòd nix perpetua caligini adjuncta, ità vias & itinera obſederat publica, ut niſi peritiſſimos eorum duces habuiſſemus, devia ſequuti eſſemus. In tantam verò altitudinem excreverat nix, ut jumenta, quibus inſederamus, per eos maximè montes, qui ad Prunum appellantur, enatare non poſſent: adeò ut ſex ferè paſſuum millibus emenſis, deſperatione victi, ad Monaſterium, vndè moveramus, redire cogitaverimus. Verùm eam ipſam cogitationem & ipſi damnavimus. Itaquè pertinaciori ſtudio, quàm cœperamus, obſtinatiuſque contrà tempeſtatem ferebamur. Maximo tandèm labore, & fatigatione pervenimus ad Pratum-vetus, adveſperaſcente jàm die. Ibi in noſtro Monaſterio ex itineris angore recreati; didicimus, Abbatem Burgenſem adveniſſe, quem elegeramus peregrinationis noſtræ comitem. Egimus ibi ſequentem diem; quo ſpatio multa contulimus, amplexi hominem, vitæ merito gratiſſimum nobis. Conſobrinam, & neptē D. B. dudúm Abbatis Anglarii, conſolari pro tempore ſtuduimus. Supervenit illùc novus Abbas Anglarii, negotia noſtra quædam tractaturus nobiſcum, profectuſque continuò Florentiam eſt. Indè feria IV. Cineribus acceptis, indè digreſſi ſumus; datis nobis ab amiciſſimo noſtro Felice viris quibuſdam, qui itinera montium aperirent, nivibus altiſſimis obſeſſa. Magno cum labore noſtro breve illud itineris intervallum, Mojonam vſquè, peregimus. Quò advenientes, Abbatem noſtrum Vallis-caſtri cum aliquibus ex familia, ibi reperimus. Advenerat enim, ut decedenti Hieronymo Sacerdoti Vnctionis ſacræ, & Communionis ſacramenta inferret. Conſalutatis omnibus; magna licèt difficultate, & longiori ambitu, venimus ad noſtrum Monaſterium Fontis boni. Et quoniàm Clauſtri reformandi, quod diù peſsimè fuerat gubernatum, cura nos acris urgebat; neque ſatis, quis ad eam rem eſset idoneus judicio noſtro occurrebat: aliquantò diutiùs eam cogitationem traximus. Placuit tandèm ad eam rem accerſire Mariotum illum, cujus ſuprà facta eſt mentio; utpotè quem votis noſtris concordem deprehendiſſemus, apertis indiciis; etſi nonnihil difficultatis obſtare videbatur. Sublata tamen difficultate omni, quod cupiebamus effectum eſt; venitque Camaldulum, pariturus monitis noſtris. Indè fugatis, qui peſſimè nutriti fuerant, quique, corrumpere poſſe maſſam omnem fermento ſuæ iniquitatis, videbantur; pueros sanctè educari novos conſtituimus, eique operi initium dedimus, permiſſa omni facultate, liberaque in pueros auctoritate Marioto ipſi, ea intentione, ut majore quoque poſteà diligentia proſpiceremus Clauſtri ipſius perpetuę tranquillitati; quod facere, Chriſto propitio, intendimus. Venit per eos dies ad nos Leonardus, miſſus ab Abbate de Carceribus, multa conqueſtus, quòd Abbati ipſi à quodam levis capitis derogaretur in Monaſterio noſtro; id quod nobis quoque multùm diſplicuit. Expoſtulavit quoque nonnulla ſecretiùs, Abbatis ipſius nomine; quòd quaſi autoritatem, illi à nobis attributam, non ſervaſſemus. Rationabilitèr ejus objectis obviatum à nobis eſt; literis quoque ad Abbatem ipſum datis: oſtendimuſque evidentiſſimis indiciis, quanti feciſſemus ſempèr honorem illius. Leonardo ipſi, multis & importunis precibus fatigati, contulimus Hoſpitale Patavinum; immò collatum ſibi á ſuo Abbate, confirmavimus. His diebus Abbas noſter Vallis-caſtri, renunciato obitu Prioris Cellę, eò contendit ſecundò, minimaque ad nos

de-

deſerti retulit ſpolia. Ibi Dominicum præfecimus Converſum; quià erat accolis charus, ſicque placebat Fratribus noſtris Heremitis; licèt Fratres noſtri Monaſterii, ubi tùnc morabatur, id ęgrè tulerint: ſed non erat in Monaſterio, niſi ut hoſpes, admiſſus. Eiſdem itèm diebus Monaſterio noſtro S. Mariæ de Pratalia, diù jàm Sacerdotis deſtituto ſolatio, Antonium Arretinum, ex Monaſterio Burgenſe advocatum, præfecimus, ſocio illi adoleſcentiore fratre dato. Adiit nos illùc quoque Abbas noſter de Agnano, viſitandi gratia; quòd comperiſſet, nos indè profecturos continuò: multiſque verbis vltrò citroque habitis, optare videbatur, ſe noſtri itineris ſocium adhiberi. Satisfecimus illi, quantùm fieri potuit; rationabilibus causis, cùr non ità fieri oporteret, allegatis; placideque lenivimus; dimiſſumque à nobis, è veſtigio ſumus ſubſequuti. Nàm, præter quàm quòd ipſe ità oraverat, placuit nobis, levandi animi gratia, proficiſci. Venimus itaquè Arretium, & compoſitis utcunquè rebus, Monialem vnam, plenam rixarum, è Monaſterio noſtro Sancti B. amovimus; & quoniàm inquietabat Monaſterium, cum anu amita & ipſam, jàm provectę ætatis, eſſe permiſimus. Contendimus & ad Caſtellionem Arretinum, viſendi poſſeſſiones noſtras, ſimùl & locandi gratia. Suſceperunt nos honorificè conductores noſtri, conjuncti nobis anteà quoque in amicitiis. Circumivimus totam fermè ſubjectam oculis ſpacioſam fertilemq; planitiem; quià non vno in loco prędia noſtra ſita ſunt, peractoque locationis munere, Arretium remeavimus. Adiit nos Abbas Monaſterii S. Florę; contraque Hieronymum noſtrum expoſtulavit plurima. Conventum ſecretiùs adoleſcentulum, ad humilitatis inſtitutum revocare curavimus. Hieronymus itèm alius, dudùm refuga noſter, allegata infirmitate ſua, ſupplex petiit, ut ſe ad Balneum, natale ſolum, ire permitteremus, levandi gratia, ut ſuis mederi morbis poſſet. Quod illi cum benevolentia indulſimus. Profectus eſt ad nos & Hilarianus Abbas Deciani. Eum anteà Vulterras miſeramus ad S. Marcum, ut cum Marioto commutaret Monaſterium, quià ea res benè & opportunè quadrare utrique videbatur. Non placuit illi tàm longè morari in loco ferè deſerto; se tamen totum permiſit auctoritati noſtrę. Ei Monaſterium de Campriano ità poſtulanti, de Heremitarum voluntate tradidimus; Marioto Monaſterium Deciani conferentes. Fuerat inter Gerardum Gambacurtam & nos oborta contentio pro Priore in Plebe Balnei conſtituendo. Quem enim ipſi elegeramus, nolebat admittere; & eum poſtulabat, quem dare illi ſine detrimento & incommodo noſtro nequaquàm poſſemus. Pependit ea res aliquandiù; donèc nuntiatum eſt nobis, ut, ipſo volente, quem elegeramus, mitteremus. Miſſum, ille cum dedecore abjecit; neque permiſit Monaſterium ingredi. Indignè id factum tulimus, ſcripſimuſque ad illum, commotionem ſignificantes noſtram. Poſtmodùm tamen, unum, quem poſtulabat, indulſimus; Abbatem, ſcilicèt, Silvę-mundę, præficientes ipſi Monaſterio, quem Plebis Priorem primò elegeramus. Adoleſcentem laſcivum Monachum, ab eo miſſum ad nos, inobedientię atque contumacię reum, arguimus acritèr, amovimuſque à conſpectu noſtro; diriùs in eum animadverſuri, niſi ratio continuiſſet impetum, nè putaret qui illum miſerat, nos animosè, & ob injuriam ſui, proceſſiſſe. Contrà tamen, ac ſe habebat veritas, retulit. Miſimus, qui veritatem rei expediret: nè sìc quidèm homo ille placatus eſt. Egimus in noſtra Heremo ſacram hebdomadam; ità ut Dominica in ramis Palmarum omne ipſi Officium perageremus, pedeſque Fratrum V. feria poſt Miſſas celebratas, lavaremus & VI. feria, & Sabbato ſancto, & Dominica Reſurrectionis Officia omnia abſolveremus, magna cum lętitia Fratrum noſtrorum Heremitarum; quòd rem, ętate ſua nequaquàm conſuetam, ſe vidiſſe mirè gratulabantur, ut, ſcilicèt, Generalis Prior per ſe iſta exequeretur. Conſolari ſtuduimus Fratres noſtros quantum potuimus: eoſque, *ad proſequendam mutuam pacem, & tranquillitatem, relligioniſque gravitatem*, animare. Abbatem noſtrum ad patriam miſimus, ipſo sìc inſtante, ob Monaſterii ſui diſpenenda negotia; dicto ſecum Fazino conſanguineo ſuo, ſcriba noſtro, quem juſtis ex cauſis à noſtro latere amoveramus. Viſitavimus per id temporis Comitem noſtrum ſecundò, neceſsariò rei maximè ſrumentarię cauſa. Vbi verò plùs quàm duos menſes expectatum eſt, neque Legationis noſtrę negotio finis dabatur: nè tempus diù nequicquàm tereremus; inſtituimus Viſitationes aggredi Religionis noſtrę. Verùm anteà Florentiam miſimus Abbatem noſtrum cum literis ad Magiſtratum ſummum civitatis, quibus ſignificaremus: *Nos Venetias petere, viſitandi Ordinis gratia; paratos ſemper & ubi-*

què

que, Civitati obſequi iuſſis, quandò illorum decretis, aut literis conveniremur. Indultum à Præſulibus eſt; ut bona cum pace noſtra, & illorum gratia proficiſceremur. Itaquè compoſitis, quantum fieri tùm potuit per inutile miniſterium noſtrum, rebus, Monaſterio noſtro movimus, IV. Kl. Majas; ipſaque die venimus ad Pratum-vetus. Ibi ancillas Chriſti viſitantes, *ad benè vivendum ſumus hortati; ſimùl, ut pro nobis orarent, inſtantiùs poſtulantes*. Vidimus & Incluſam illam; & ad perſeverantiam boni operis animare curavimus. Indè moventes, venimus ad noſtrum Monaſterium S. Petri de Luco; ibique itidèm famulas Chriſti adhortati, noſque precibus illarum commendantes, Kalendis Maji iter arripuimus, ut Bononiam proficiſceremur. Euntibus literæ à noſtro Abbate de Carceribus redditæ ſunt, tabellario nobis inter alpes obviam facto. Orabat mirificè Abbas ipſe, ut proficiſceremur simùl; & Prioris S. Matthiæ contrà ſe intemperantiam querebatur: de quo, quià locus aptus occurrit, paucis exponendum eſt. Is infamia ſæva notatus in Capitulo Generali, iuſſus eſt annum integrum in Heremo vitam heremiticam ducere; vixq; à Præſide Capituli ſummis precibus Abbas ipſe (qui inter Diffinitores erat) obtinuit, ut in ſuo Monaſterio pœnitentiam agere permitteretur. Ingratus ille accepti beneficij, culpam in Abbatem ipſum refundere incępit, quòd is illi auctor infamiæ fuiſſet. Itaquè, cùm poſt aſſumptionem noſtram, Florentiæ illum comperiſſemus non exequi injunctam pœnitentiam; ex officio noſtro Abbatem ipſum admonuimus literis, ut rem diligentèr inquireret: ac ſi quidèm prævaricari legem ſibi injunctam comperiſſet, vice noſtra animadverteret in reum. Dedimus ad ipſum quoque literas, quæ nobis comperta fuiſſent, ſignificantes; hortanteſque, minis adjectis, ad ſatisfactionem. Inquietus ille, atque inobediens, plures nobilium literas miſit ad nos. Contrà Abbatem ipſum miſit: quòd ex privilegio Monaſterij, ſeſe ille viſitare non poſſet, inferioris ſcilicèt vitæ. Commoti ea indignitate, reſcripsimus, ipsius improbitatem inſectantes. Poſteà verò quàm exactus erat annus pœnitentiæ injunctæ (quam tamen integrè exequutus non fuerat), adoleſcente illo ſecum & in ſubjecto Monaſterio ſervato, mòx in agrum Flaminium conceſſit; & Faventiam primò, deindè Bononiam venit, ibique contrà Priorem Monaſterij S. Mariæ de Angelis litem in audientia Gubernatoris movit. Ab ejus iudicio ad noſtrum Prior ipſe cauſam provocavit; & ipſe venit ad nos, conqueſtus plurimùm, ſe ſub alieno judice à Priore vexari. Commovit nos indignum facinus, literaſque ad Gubernatorem, & ad Priorem ipſum dedimus: illum orantes, ut, cauſam noſtri arbitrij, noſtro ſineret judicio terminari; huic diſtrictiùs inhibentes ſub anathematis maledicto, nè progredi ultrà præſumeret, ſed ad noſtram ſe præſentiam continuò transferret, quòd eam rem componere, auditis partibus, decerneremus. Noluit ille per ſe accedere ad nos, ſed nè præceptis quidèm noſtris obedire; immò excommunicationis ſententiam incurrere veritus non eſt, contrà inhibitionem noſtram, proſequendo negotium. Miſit autem nuntium cum literis, excuſans, cùr non veniſſet, & hæc atque illa in rem ſuam allegans. Antè verò quàm proficiſceretur ipſe Bononiam, miſerat ad nos Dionyſium ex Venetijs, nobis optimè cognitum, plura petiturum, quæ omnia cum bona gratia impetrarat à nobis; nisi quòd, adoleſcentem illum Monachum in ſuo Monaſterio eſſe, nequaquàm permisimus, ut ille, ex ipsius ac parentum voto, precabatur; ſed datis illi ad eum literis, ut ad Monaſterium S. Mariæ de Vrano ſe conferret, ſub excommunicationis pœna præcepimus. Eas ille acceptas literas, Florentiæ penès Hieronymum Fratrem dimiſerat, Bononiam paucis poſt diebus dirigendas. At ſine literis profectus, illùm ſecum ire permiſit. Nos, perfidioſum factum, ut comperimus, ægerrimè ferentes: Dionyſium, temeritatis & ſuperbiæ reum, inſectati acriùs, pœnitentiæ ſubegimus; adoleſcente contumaci indè abire juſſo. Magnum verò ſcandalum pijs mentibus Prior ipſe Bononiæ ſuſcitavit; quippè qui tota Quadrageſima Forum & judicia ſæcularia frequentare, ſoluſque cum parvulo, nocturnis quoque horis, circuire civitatem ferebatur, non ad religionis loca declinans, ſed in adoleſcentis illius domibus manſitans; &, quo tempore ſæculares quoque homines, ob ſanctorum dierum reverentiam, abſtinere à judicijs conſueverunt, eo imprimis curſitare, atque ad lites jejunare ſtudebat. Dura tandèm conditione conventus, Venetias redijt, miſſis ad nos literis inſipientiæ plenis; & cùm illi juxtà ſuam ſtultitiam reſpondiſſemus, jàm Bononiam profecto, literæ illi redditæ nequaquàm fuerunt. Quid

Digitized by Google

plura? Contentionem inter ſe & Abbatem de Carceribus ortam (cui tanquàm gerenti vices noſtras ille obedire nolebat), noſtræ præſentiæ terminandam reſervare coacti ſumus. Qua ex re advẽtũ noſtrũ Abbas ipſe precariò poſcebat. Venimus prima mãſione ad caſtellũ munitiſſimum, quod Caurennum dicitur; & ſequenti die, Bononiam: ubi extrà urbis mœnia in Monaſterio noſtro S. Mariæ de Camaldulino ea nocte remorati, poſtridiè Bononiam, clàm ferè, ſumus ingreſſi, conſultò devitantes occurſum amicorum, qui nobis obviam ire inſtituerant; divertimuſque ad Monaſterium noſtrum S. Damiani. Adierunt nos illic frequentes amicorum conventus, & nobilium, & ſtudioſorum. Sed eminebat affectus nobiliſſimorum equitum Romanorum Stephani Porcij Prætoris urbani, & Mariani mei illuſtris adoleſcentuli germani ſui; qui omnium in nos officia ſuperare ſtudebant, & viſitationibus crebris, & ſignificationibus gratiſſimis amoris penitùs insiti. Plerique ex his munuſculis quoque proſequuti, convivio inſupèr nos excipere voluerunt. VI. verò menſis Monaſterium noſtrum S. Chriſtinæ Viſitationis inchoandæ gratia adivimus; ubi ſuſcepti cum proceſſione ſolita, juramentum obedientiæ à Matre Monaſterij & Monialibus cæteris exegimus, premiſſaque exhortatione ſalutari, ea ipſa die examen incepimus. Exacta diſcuſſione ſolenni, gratias egimus Deo, quòd offendiſſemus inſtitutionem ſatis opinione meliorem. Itaquè illas multùm exhortati ad benè vivendum; quædam vtilitèr ac neceſſariò inſtituimus, eiſque ſcripta & ſervanda reliquimus. Vnam ex his Novitiam, in feſtivitate S. Chriſtinæ, legitimæ ætatis ac bonæ indolis ſacravimus, magno cum gaudio, nemine omninò ſæcularium intùs admiſſo: quod, & si grave aliquantùm viſum eſt, id tamen poſteà magno earum omnium conſẽſu & affectu approbatum fuit: ità ut, nunquàm anteà neque honeſtiorem neque pulchriorem ſolennitatem ſe vidiſſe, omnes faterentur. Indulsimus tamen, ut tibicines in Veſperis admitterentur (nè conſuetudinem omninò videremur averſari) in celebritate præcipua Monaſterii duplici, & Tituli ſcilicèt, & Conſecrationis. Vnum illis grave viſum eſt: quòd; eas parentum domos adire, prohibuimus. Conſueverant enim, vel conventæ ab illis, vel ſponte ſua, interdùm (immò & ſæpè) illùc ire. Eam legem, earum oratu, ità temperavimus, vt extremæ infirmitatis caſu, liceret, permittente Matre Monaſterij, proficiſci. τὸ' κοινότητος ἀγαθὸν οἷον οὐκ ἦν' neque multùm inſtitimus tùnc, ſperantes alio commodiùs tempore id fieri poſſe. Compoſito utcunquè Monaſterio, ad S. Damiani Priorem viſitandum, profecti ſumus. Scripſeramus, mòx ut Bononiam ingreſſi ſumus, venerabilibus Fratribus noſtris Abbatibus S. Michaelis de Muriano, & S. Mariæ de Carceribus, ſignificantes adventum noſtrum, quia ſic nobis convenerat, quòd alter ex his exire nobis obviam conſtituiſſet; ſed præreptæ literæ alterius fuere, ut ex eventu conſtitit nobis. Exacta diſcuſſione ſolenni; renuntiare ſe velle in manibus noſtris Prior ipſe teſtatus eſt, quòd non legitimè, neque per oſtium ſibi ingreſſus videretur. Admisſa illius reſignatione, denuò Monaſterium illi contulimus, quia reverà prudens, atque ad regimen aptus, judicatus eſt. Fuerat adversùs illum gravis orta querimonia, priùs quàm iter iſtiuſmodi arriperemus; Vicario Epiſcopi Bononienſis multa objiciente illi per literas, quòd hæreditatem Bononienſis civis, cujus ipſe exequutor ſupererat, in vſus ſuos convertiſſet. Eo nuntio concitati, Priorem ipſum ad nos convocare decrevimus, literis illius hominis lenitèr reſpondentes. Advenientem protinùs, & jura ſua oſtendentem, vbi nequicquàm falſa calumnia vexari deprehenderamus, abſolvimus, rationi conſona ſcribentes Vicario memorato. Quibuſdam ergò tùnc, pro tempore, conſtitutis in ſuo Monaſterio; Camaldulini quoque Priorem eadem ratione viſitavimus. Abſtinuimus ex induſtria à viſitatione Monaſterij S. Mariæ de Angelis, eam ad noſtrum reditum reſervantes. Peractis omnibus, Bononia proficiſci, cùm nullus ex Venetijs occurreret, conſtituimus. Sed antè quàm indè moveremus, amici cujuſdam nobis optimè cogniti, ſumus, relatione, multùm afflicti, aſſerentis: nihil nos veritatis exculpere quiviſſe de noſtro Monaſterio S. Chriſtinæ; omnes enim fermè πόρνας εἶναι. Ea res, quantum mæroris attulerit, fari ſatis haud quaquàm poſſumus, de illis ea dici audientes, quibus contraria nos inveniſſe gaudebamus; neque fidem eius accomodavimus dictis, non plùs illi, quàm experimento noſtro credere volentes. Erant plurima, quæ adverſarentur ejus dictis; & imprimìs dili-

diligentia, & peritia ſumma Divini cultus, Officiorumque ſacrorum; & alia, quæ præſentes notavimus, ab his, quæ ferebantur, prorsùs diſſonantia. Studioſiùs itèm veteris amicitiæ jure, & officio pietatis viſitaveramus Gaſparem noſtrum, nuperrimè Religionem ingreſſum, atque ex Philoſopho ſæculi Chriſti militem factum. Eum, quantum inſpirare dignatus eſt Dominus, in ſancto inſtituto confirmare curavimus, magna tùm ab ipſo, tùm à Fratribus cæteris caritate ſuſcepti. Itaquè XVIII. Kl. Iunii manè Bononia movimus, præſente, neque priùs, quàm aſcendiſſemus mulam, abſcendere volente Stephano Porcio, & pleriſque nobilibus, qui ſecum ad nos ſalutandos advenerant. Non potuit perſuaderi Mariano meo dulci atque illuſtri adoleſcentulo, nè pergere nobiſcum vellet; ſed aliquot millibus paſſuum, ingenti affectu, honoris cauſa deduxit abeuntes. Vix tandèm, emenſis quinque milliarijs, eum è complexu noſtro dimiſimus, ipſaque die Ferrariam venimus. Statueramus viſere Principem civitatis ex officio noſtro, atque ſalutare, & unà Guarinum, antiquum amicum noſtrum cum pleriſque ſtudioſis. Sed, vbi comperimus, Principem conceſſiſſe Venetias: rati Nobilitatem omnem ſecum profectam; id officij genus differre inſtituimus ad reditum noſtrum. Obvios ex itinere habueramus Dionyſium, & Monachum alium S. Matthiæ, à Priore ad hoc ipſum miſſos, vt nos Venetias cum honore, ſuo ſumtu, ducerent. Animadvertimus ſtatim, literas, à nobis ad Abbatem de Carceribus miſſas, à Priore ipſo fuiſſe interceptas. Multa illi de diſpoſitione Prioris optima referentes, lenire commotionem animi noſtri conati ſunt. Blandè ac lenitèr, quæ afferebantur accepimus, Itaquè poſtridiè Ferraria profecti, ad portum venimus, cui *Francolino* vocabulum eſt. V. lapide diſtantem. Ibi conducta navicula, iter arripuimus, Venetias biduò profecturi. Fregit nos navigatio inſolita, & adverſa vis venti fecit, ut triduum jactaremur. Venimus I. manſione Lauretum, II. Præneſtinam, III. demùm Venetias. Conſultóque divertimus primò ad noſtrum Monaſterium S. Io: Baptiſtæ *de Iudaca*; multùm renitentibus ducibus noſtris, &, ut ad Monaſterium S. Matthiæ proficiſceremur, inſtantibus. Obſtitimus rationabilitèr, quòd illic Abbatem S. Michaelis, antiquum & venerabilem Patrem, præſtolari vellemus. Exierat obviam nobis Prior ipſe recto itinere; ſed, quò faciliùs ac meliùs navigaremus, à recto tramite in altum mare detorſeramus. Amiſſis itaque veſtigijs noſtris, ſubſequutus eſt nos, invenitque adhùc in ipſo Monaſterio quieſcentes. Acceptis honorificè, Monaſterij ipſius Prior graves querimonias expoſuit contrà S. Matthiæ Priorem. Mox, primo congreſſu, jurgari orſus; quid nobis de reliquo ſperandum foret, admonuit. Expoſtulare protinùs de Bononienſe negotio cæpit. Repulimus illius inſipientiam reſponſo pleno rationis, commotiùs fortè, quàm par erat inter ipſa ſalutationis auſpicia. Inter eos ſermones veniſſe nunciatur Abbas noſter S. Michaelis. Profecti obviam, complexi ſumus ſenem optimum; ſatìs dolentes, eum virum illa ætate tot ſimùl vexari morbis; oſculatique, diù de illius collo pependimus: cùm ille nos quoque viciſsìm præcipuo foveret affectu. Inter hæc, ubi aliquandiù conſedimus, inter Abbatem ipſum atque Priorem oborta contentio eſt; *utrum nos Monaſterij adire prius oporteret*. Allegantem antiquitatem ſui Monaſterii Priorem Abbas conſtantiſſimè reppulit; antiquius eſſe ſuum ac dignius, veriſſimis rationibus docens. Inclinavimus in ejus ſententiam facilè; Abbatiſque noſtris naviculam cum illo unà ingreſſi, cæteris ſubſequentibus, ad S. Michaelis Monaſterium venimus. Vbi, accepti ex more cum proceſſione, atque in Eccleſiam inducti; ſervatis omnibus legitimis, obedientiæ ſolenne juramentum præſtitum à cunctis eſt. Iàm verò quo affectu, quo honore ab omni illa ſancta Congregatione fuerimus accepti, quis referre ſufficiat? Exſatiari aſpectu noſtro, affectuique ſuo ſatisfacere non poſſe videbàtur; ità certabant officiis. XXXX. fermè dies illic manſimus; cùm, uberiore ſemper charitate tàm à Patre Monaſterii, quàm à Congregatione omni ſumus accepti, ſingulari apparatu. Magna nos illic nobilium amiciſſimorumque noſtrorum turba viſitavit; magnoque ab his omnibus ſtudio venerationis ſuſcepti ſumus. Eminebat affectus Franciſci Barbari; Leonardi Iuſtiniani, Marci, ac Laurentii fratrum ſuorum, gravitate ſumma hominum, Bernardi quoque filii, adoleſcentis & illuſtris & eruditi; Marci Lippomani; & cæterorum qui ſumma obſervatione latus noſtrum ſemper ferè ambiebant. Fantinus quoque, antiquus amicus noſter, Prothonotarius comperto adventu noſtro, nos feſtinus adiit, officioſiſſimèque accepit. Frater itèm nobis modò

Digitized by Google

optimè cognitus; qui ex Hebræis crediderat, arte Medicus, ingenti ſtudio quæſivit colloquium noſtrum; nobiſque poſteà familiarior factus, nos frequens adiit. Suadentibus amicis; *ut antequàm viſitare inciperemus, Ducem*, ejuſque *Conſilium viſitare officio noſtro pergeremus*; IX. poſtquàm eò adveneramus, die id executi ſumus; magna nos & nobilium, & Religioſorum turba proſequente. Suſcepit nos humaniſſimè, & reverentèr Princeps inclytus, ac juxtà ſe collocans; cùm illi, adhortatione Barbari mei, cauſam adventus noſtri, Latinè explicaſſem; tàm gratè, sìc promptè, adeò dulcitèr ſapienterque reſpondit; ut maximam moverit admirationem, egregièque conſolatum à ſe dimiſerit, hortatus: *cœpto, & inſtituto operi ardentèr inſiſtere, opemque ſuam ubique pollicitus*. Continuò Monaſterium ipſum noſtrum, ubi hoſpitabamur, viſitare aggreſſi, paucis diebus abſolvimus; maximè delectati Religione ſumma, & ſanctitate vitæ, quam ibi comperimus, mira Patris peritia, & ſolertia ſingulari. Indicem quoque confecimus rerum omnium, admirati nimiùm, ex quibus ruinis in quantam amplitudinem Pater ipſum Monaſterium auxerat: cùm præter Fratrum optimorum numerum, præter extructionem parietum (nàm ipſum fermè à fundamentis erexerat) tanta & tam varia ſupellex ubiquè enitebat, ut ſtupori nobis eſſet. Quædam tamen illìc conſtituere ad incrementa decoris volentes, Pater gratè admodùm admiſit. Magna ſuſpicio com tes itineris noſtri pervaſerat, omneſque ſuadebant, ut in ipſo Monaſterio Priorem ac Monachos S. Matthiæ viſitare pergeremus; neque noſtri ſolùm comites, verùm & plerique nobilium, & imprimìs Fantini noſtri id autoritas admonebat. Dura res viſa eſt, neque admittenda facilè, quod apertum animum prodere, & patere non injuſtæ querimoniæ videretur. Conſilium tandèm fuit Abbatis noſtri, & aliorum fidelium amicorum (ſociis ſuſpicione vel inani laborantibus) conſulendum; quòd inferret hujuſce ſuſpicio, plena ſollicitudinis, jugem cruciatum. Quæſita igitùr occaſione veriſimili, quòd locus ille adventantibus civibus, utpotè propinquior, atque aptior eſſet, quodque Abbas noſter nonnihil operis injunxiſſet nobis ratione caritatis, cui commodè nuſquàm alibi poſſemus inſiſtere; noſtram in Monaſterio S. Matthiæ moram excuſavimus. Acceſſeramus illùc primùm cauſa poſſeſſionis ex more capiendæ; ſuſceptique cum proceſſione, ſolenne exegimus ab omnibus obedientiæ juramentum, ipſiuſque Monaſterij fabricam pulcherrimam, & Religioni aptiſſimam inſpexeramus: jamque tùm ſubierat miſeratio, quòd tale tantumque Cœnobium hujuſmodi capite niteretur; cogitatioque inceſſerat ipſius relevandi. Ægrè tùm à Priore, tùm à Dionyſio admiſſa occaſio; apertè querentibus, ſe negligi, & nos opinione iniqua laborare. Reſiſtere tamen, nihil auſi, illùc, ſingulatìm diſcutiendi, acceſſerunt. Mœroris materiam copioſam invenimus; neque minus hìc doloris, quàm lætitiæ, & ædificationis in S. Michaelis Monaſterio offendimus. Magna contrà Priorem, & concors multorum (& quidèm ſeniorum) querimonia, fœdaque exiſtimatio ad nos perlata, nos ſollicitudine cumulavit. Orabant omnes, quibus inerat ſententia ſanior, eum amoveri, utpotè ineptum, temerarium, laſcivum, ac lubricum, & per cujus negligentiam perirent omnia. Ea, ut ipſi vera putaremus, fecerat & infamis de illo rumor Generali Capitulo invectus, & præcedens ipſius nobiſcum, & contrà noſtram autoritatem contumacia. Senſit hoc ille; pl nuſque ſuſpicionis ac metus, adiit nos, afferens: ſiquid contra illum agere inſtitueremus, ſolennia ſe præſidia petiturum, amicorum ſcilicèt, atque nobilium. Ejus nos intemperantem animum ità repreſſimus, ut, poſt debitam verborum caſtigationem, inferremus; ſiquid ab illo hujuſmodi præſidij fuiſſet occupatum, acturos contrà illum palàm ac liberè, proteſtaremur; nullamque honoris ipſius rationem habituros, ut domus Dei ſaluti proſpiceretur: Quodſi temperaret inſano motu, & reſipiſceret; ultrà quàm mereretur, opinioni ſuæ conſulturos. Quievit ille tùnc; neque tamen quicquam, niſi ex ingenio, & more ſuo, poſteà effecit. Namquè, & nonnullos ex nobilibus excitavit, qui nobis illum commendarent; neque minùs contumaciæ poſtmodùm, quàm priùs præſetulit. Per eos dies viſitavimus celebriora urbis loca; ſumuſque à Religioſis omnibus Fratribus gratiſſimè accepti. Magna nobis cum Laurentio Iuſtiniano, religioſiſſimo viro facta conſuetudo eſt; cum quo æſtus omnes cordis noſtri communicantes, multum indè conſilij ſani reportavimus. Viciſsìm ipſe plurimùm delectatus eſt nobis; & cùm, ob vitæ meritum, Venetijs Epiſcopus à Pontifice fuiſſet datus, abnuit, noſtróque & Patris noſtri Abbatis conſilio, nè diu-

Digitized by Google

diutiùs reluctaretur, inductus, non tamen tùnc votis & adhortationibus noſtris acquievit. Ejus Monaſteria, & alia pleraque celebriora, ut dictum eſt, vidimus, & præcipuè Fratrum noſtrorum montis Oliveti, ubi etiam die Monaſterij præcipua, ab eis rogati, Miſſarum ſolennia celebravimus; comitantibus nobiſcum ſempèr aliquibus ex noſtro Monaſterio S. Michaelis Monachis ſenioribus. Adivimus & Fantini noſtri domum; ab eòque accepti humaniſſimè, diem ibi totum exegimus: quocum & Io: Cornelio, vicino ſuo, plurima urbis loca viſitavimus, & Sanctorum corpora vidimus honorificè condita; ipſiuſque Ioannis domum ſplendidè inſtructam, & Bibliothecam non ignobilem ſumus admirati. Tarviſium his diebus contendimus, ut & Monaſterium S. Chriſtinæ viſitaremus ex inſtituto noſtro, & quædam veſtigaremus diligentiùs, quæ ad nos, tùm de Abbate noſtro de Carceribus, tùm de Priore ipſo, & de alijs quibuſdam, nonnulli detulerant. Illo die, Sancti Pariſij (cujus corpus ibi conditum venerati ſumus, vitamque conſcriptam, ſimpliciter licèt, nobiſcum aſportavimus) cùm perveniſſemus, in vicino Monaſterio manſimus. Antiquum nanquè Monaſterium, quod fuit celeberrimum extrà muros civitatis, bellorum motus ad ſolum uſquè diruerant; & nùnc in domo minùs idonea intrà civitatem remorantur. Illic adiverunt nos plurimi nobiles, & literati, Barbari mei literis moniti, noſque officioſiſſimè acceperunt. Ibi, exacta diſcuſſione diligenti; Abbatem noſtrum falſa calumnia vexatum fuiſſe, deprehendimus; quippè L. aureos pro confirmatione Abbatiſſæ ferebatur accepiſſe, verumque id non eſſe, certò collegimus. De Priore, vera eſſe, quæ dicebantur; ſecretiùs ſcilicèt allocutum quandam Monialem per plures horas, idque in cubiculo, comperimus, quæ poſteà indè diſceſſerit, Venetiaſque primùm, ac tùm demùm Patavium ſe contulerit. De alijs itèm exploravimus, quæ de Abbatiſſa ipſa perceperamus; ejuſque confeſſione ſimplici, τέχνοντευμένη eam, comperimus. Remanſerat Venetiis in noſtro Monaſterio Dominicus ſcriba noſter infirmus; obque id ipſimet ſcripſimus omnia, nequaquàm paſſi, alium ſecreto Viſitationis admittere. Plurima ibi, quæ correctione digna eſſent, invenimus; adhortatique Abbatiſſam, & ſocias ad benè vivendum, omnia, quantum Dominus donare dignatus eſt, pro tempore componere curavimus. Dùm illic eſſemus, rumor fuit, milites domum Monaſterio contiguam conduxiſſe. Id cùm, Matre conquerente, accepiſſemus; non antè deſtitimus cum amiciſſimo viro Cancellario, quàm indè amoti illi ſunt, quorum erat propinquitas infamis ac periculi plena. Viſitare curavimus Presbyterum ſenem, nobis optimè carum, Beltramum, cui extrà urbem ſedes erat; à quo itèm accepti perhumanè, & reliqua celebria Religionis loca vidimus. Confirmatis itaquè mulieribus illis, præceptiſque ſibi in ſcriptis traditis ac perlectis, *de Clauſura, de Sæcularibus intùs non admittendis, & alijs pluribus*, indè diſceſſimus III. poſtquàm adveneramus, die, confecto rerum omnium indice. De eo Monaſterio ſcripſerat ad nos, inter ipſa noſtri officii primordia, Dionyſius noſter; oraveratque, uti poſſeſſiones ejus, mulieribus indè fugatis, Monaſterio S. Matthiæ adderemus. Nos, tùnc ignari rerum, ſententiam ad noſtrum illùc adventum conſultò diſtuleramus. Et cùm illùc proficiſci inſtitueremus; multùm inſtiterat, ut nobiſcum iret; quod nos, juſtis ex cauſis, omninò renuimus. Revertentes medio fermè itinere nuntius excepit, qui ſollicitudinem ignaris incuteret: veniſſe enim, qui literas ad nos Florentia perferret. Plerique ex nobis, profectionem ad Concilium, eis literis indici putaverunt. At, ubi Monaſterium S. Michaelis attigimus, literas ab anteceſſore noſtro miſſas offendimus, quibus ſignificaret: Monaſterium S. Zenonis vacare, Abbate ipſius vità functo; orabatque ſibi Monaſterium ipſum conferri. Nos, ancipiti aliquandiù ſententia fluctuantes, ſententia ſenis noſtri confirmavit; utque Monaſterium illud conferremus, obtinuit, poſteà quàm illi motus omnes noſtros expoſuimus. Itaquè collationem ipſam ad eum, ut poſtularat, manu propria miſimus; admonentes ſecretiùs: ut ab acceſſu illicito ſe contineret, nè indè antiquum refricaret errorem; id enim nos nulla ràtione paſſuros. Scripſimus & Hieronymo fratri, ut illum itèm admoneret. Acceſſimus ad Monaſterium S. Matthiæ poſtridiè quàm Tarviſio redieramus, Priore nos evocante ob Monaſterii negotia quædam; eàque ipſa die reversi ad conſueta cubilia, tractare cum Abbate noſtro cæpimus, quid facto opus eſſet. Conſilium illius tandèm fuit: ut illic nihil contrà Prioris perſonam ageremus, ob evitandos motus omnes, qui tùnc orituri veriſimili ratione credebantur, ſi quid ageremus;

diſce-

Digitized by Google

differendumque nobis alio & loco & tempore: ſibi enim placere, ut indè amoveretur, ſed ſuo & tempore & loco. Adoleſcentem ipſius propinquum, multa in ejus laudes proſequentem, fregimus reſponſione congrua & gravi. Adiit nos inter cæteros & Cyriacus Anconitanus; multaque nobis oſtendit antiquitatis, cujus ſtudioſiſſimus indagator erat, monumenta, tùm epigrammata vetuſta, tùm ſignatos nummos argenteos & aureos, tùm ſigna. Petrus itèm Medicus & Græca quædam peregrina volumina, & nummos itèm ejuſdem generis, & alii plerique nobiles itidèm. Franciſcus autem meus duo Græca volumina dono dedit, Prophetas ſcilicèt omnes XVI. & Opuſcula rariora Nazianzeni, utrunque pulcherrimum. Magna Prioris *de Iudaca* contrà Priorem S. Matthiæ querimonia; magna illius in hunc expoſtulatio; magna itèm Abbatis noſtri fuit. Et quoniàm res diſcuſſione diligenti opus habere videbatur; viſitavimus Monaſterium ipſum S. Io: *de Iudaca*, viſitatione S. Matthiæ needùm finita. Plurima in Priorem crimina intorta, inexſtricabilem ingerebant labyrinthum. Compoſitis ibi rebus, præceptiſque in ſcriptis datis, indè divertimus. Decrevimus, ut obſtruerentur ora obloquentium, ad Monaſterium S. Matthiæ proficiſci; ubi remorati biduum, indicem confecimus rerum omnium. Ibi Clemens acri dolore lateris tentatus eſt. Simultatem, immò ſtultam contentionem inter Abbatem de Carceribus & Priorem S. M. Abbate ipſo illùc adveniente, ſopire conati ſumus; ſed, ut minùs, quàm vellemus, integrè id efficere quiverimus, utriuſque intemperantia fecit; in hoc Abbate noſtro nos etiam juvante. Ægrè admiſſa concordia; multa in alterutrum dicentibus. Vbi, etſi culpabilior ipſe Prior judicatus eſt; neque tamen vel Abbas ipſe noſter culpa vacavit, minuſque, quàm voluiſſemus, temperavit ſibi. Qua in re & ſenis quoque noſtri ſententia in eum invexit, licèt alia quoque illi adverſùs Abbatem ineſſet cauſa, quam nobis expoſuit, fecitque potiùs ipſius ætas atque auctoritas, quàm cauſa ipſa, ut eam admitteremus. Plùs enim deferri ſibi voluiſſet ab educato à ſe; noſque hoc ipſum comprobavimus. His diebus & Vincentinus Prior contrà Clugienſem Priorem propoſuit multa, audituſque, ex parte, quod cupiebat, obtinuit; abrogatis per eum ipſum anteceſſorem ſuum, nobis auctoribus, venditionibus quibusdam in detrimentum Monaſterii factis. Paulò antè diſceſſum noſtrum, exorto in ipſo Monaſterio S. Matthiæ per Prioris intemperantiam ſcandalo, eòq; renuntiato nobis, pergere illùc neceſſariò coacti ſumus. Nanquè oborta contentio inter Priorem & Monachum quendam ſuum, ad hoc uſquè deducta eſt, ut gladii quoque nudarentur, & armati fuſtibus Monachi hùc illùcque diſcurrerent. Sumpto itaquè nobiſcum ſene noſtro, & ſacerdote quodam ſene, nobis optimè cognito, & Caro Rectore Plebis Murani, quòd Monaſterio & Priore afficeretur multum, ad Monaſterium manè pervenimus; ubi continuò congregato Capitulo, & præmiſsa objurgatione gravi, ſeditionis auctores carceri ſervandos tradidimus. Indè facta à Priore, ut moris eſt, confeſſione generali, & abſolutione ſubſequuta. Priori pœnitentia injuncta eſt. Cępit protervè contendere nobiſcum, quòd negocium Monaſterii Bononienſis impediſſem, neque de Priore Iudacæ, inobediente ſibi, pœnas exegiſſem. Et cum rationabilitèr ſtulta ipſius objectio refelleretur á nobis, diceremuſque: ad nos ipſos ſpectare judicium, etiamsì non fuiſſet appellatum; multò magìs appellatione interpoſita; illum ſuperbè egiſſe, qui judicem alium expetiſset; nos componere negocium velle, vìx extortum eſt furioſo, ut quieſceret. Converſo, coronam geſtanti, cùm tolli eam juberemus, contentioſèque Prior obſiſteret, hæc & illa allegans; Abbas ipſe, indignitate permotus, procacem verbis plenis rationis fregit, ac reppulit. Indè, admonitis Fratribus, & pacem inter ſe ſervare juſsis, exceſſimus; reverſique ad Monaſterium noſtrum, adhibitis Abbate, & ſeniore ipſo Sacerdote, Priorem acerſiri juſſimus, eique omnia replicantes, tacitis delatoribus, quæ illi fuerant objecta, quantum illius verecundiæ conſuleremus, oſtendimus, qui noluerimus dedecora ſua in medium omnibus cernenda proponere. Sed rationem, ut promiſeramus, honoris ipſius habuiſſemus, dùm eos tantùm adhibere volueramus teſtes, quibus neque amantiores ſui, neque fidentiores haberet. Adverſari ille primùm, & inficiari omnia, ſèque, tuendæ famæ ſuæ periculum ſubire vellet, & delatoribus in faciem obſiſtere, palàm proteſtari. Hanc ipſius inſipientiam, ubi certiſſima ratione repulimus, convictus tandèm obticuit, quòd non poſsent iſta, etiamsì refelli quiviſſent, ſine ſua, & quidèm ingenti, turpitudine palàm recita-

Digitized by Google

citari; quanquàm, qui detulerant, parati erant, omnia illi in faciem dicere. Cùm itaquè non poſset pacificè in præſentiarum amoveri; id tandèm conſilii fuit, ut ea illi præcepta traderemus, quibus & illius ſaluti, si ea ſervaret, & opinioni noſtræ, & delatoribus proſpiceremus. Plura ergò conſtituimus, quæ in ſcriptis redacta Priori ipſi, præſentibus Abbate noſtro, & ſene illo ſacerdote & aliis pleriſque, illi legimus, & ſervanda præcepimus; nemine non approbante (præter ipſum ſolum) noſtramque in illum lenitatem ſuſcipiente. Vbi verò his præſentibus omnia legimus; amotis reliquis, ſoliſque Abbate, & Presbytero reſervatis, præcepta ſecretiora tradidimus, quę ſcriptis ligare, ob illius, & noſtrum, ipſiuſque Monaſterii honoré, nolueramus, περὶ τῆς τῶν νέων συνουσίας, & aliis hujuſmodi quibuſdam. In omnibus autèm Abbatis illum noſtri judicio, correctionique ſubjecimus, ità ut nihil adminiſtrare, illo inconſulto & irrequiſito, non poſſet. Ipſorum verò præceptorum exemplar Abbati ipſi tradidimus, nobiſque reſervavimus; nè contravenire præſumeret. Priùs verò quàm Bononia moveremus, duo illùc adoleſcentes ſeſe contulerant Religionis noſtrę, Auguſtinus ille, de quo ſuprà mentio habita eſt, & Franciſcus, Bononienſes ambo. Hi dùm ſuperbiùs nos adiviſsent, & ut merebantur jurgio accepti eſſent; mandatum à nobis eſt Priori Camalduliní, & S. Damiani, ut niſi obedirent literis noſtris intrà præſcriptum dié, carceri traderentur. Contemnentem alterum ex his juſſa noſtra, ut ſibi imperatum erat, coercuerunt, compedibus vincientes. Alter, quò miſſus erat, poſt perpetratum furtum, ſeſe contulerat, isque ipſe Venetias venerat, & in Monaſterio S. Matthię ſcandali incentor effectus, carceri incluſus fuerat: nobis tamen ignorantibus furti ipſius culpam. Alterius compediti frater nos adierat, & literis tàm ſummi Magiſtratus civitatis, quàm amicorum ſuffultus, ut fratri, ſumendi Nigrorum habitum, licentiam permitteremus, obtinuit ea lege, ut non anteà cuſtodia relaxaretur, quàm fidei-juſſores idoneos daret, ſe habitum mutaturum. Id infringere Prior noſter, nequicquàm, diù conatus eſt. Scripſeramus & ad noſtrum Monaſterium S. Chriſtinę, & puellę illi Annę literas dederamus, de qua ſermo malus ad nos permanaverat; reſcriptumque erat nobis ità, ut omnis ſuſpicio mala tolleretur. Literas pręterea Vicario noſtro miſeramus, amicè admonentes; eiſque impatientiùs fuerat reſponſum. Forti animo perferre omnia, conſilium fuit. Poſteà verò quàm, deliberato diſceſſu, in anteriora pergere conſtitueramus, amicos omnes reviſere, & Ducem denuò viſitare decrevimus. Ipſum itaquè intrà cubiculum adire, & colloqui placuit; ubi accepti humanitate ſumma; illi, quę compereramus, & utriuſque Monaſterii ſtatum expreſſimus, ut si quandò placuiſſet aliud, non eſſet ignarus noſtrę ſententię. Gratiſſimè pollicitus, nunquàm ſe nobis defuturum. Offendimus cognatum ſuum Andream Donatum, antiquum amicum noſtrum, à quo itèm gratè excepti, Duci demùm valefecimus. Noſtram indè profectionem Barbarus noſter prævenerat literis, ut quocunquè tandèm iremus, gratè ſuſciperemur. At cùm prępara
remur ad exitum, tàm verò Abbas noſter ſibi ipſi nequibat ſatisfacere. Deniquè non contentus humanitate præterita, quam xxxx. diebus exhibuerat, ſanis atque infirmis mira diligentia providens, abeuntes munuſculis quoque proſecutus eſt, eiſque gratiſſimis. Amplexati priùs omnem Congregationem, & exoſculati, ad navem deſcendimus, neceſsariis omnibus onuſtam, Abbate noſtro nos deducente cum lachrymis, & à conſpectu amplexuque noſtro ęgrè ſe avelli patiente. Tandèm datis itineris fidiſſimis ſociis, xxv. Iunii Venetiis movimus, valefacientes Abbati, ac Fratribus omnibus, rectóque itinere Patavium tendebamus, Fratre Abbatis noſtri de Carceribus duce; ità enim ille conſtituerat. Miſeramus priusquàm Francolino moveremus, jumenta noſtra ad Monaſterium noſtrum S. Marię de Vangadicia, ut illìc alerentur; ſcribentes Abbati ipsius Monaſterii amiciſſimo, & benevolentiſſimo noſtro. Suſcepit ea vir ille cum famulo ſingulari affectu; ibique per omne illud tempus, quo Venetiis ſumus remorati, adhibita eſt eis ſumma diligentia. Vbi verò Patavium ingreſſi ſumus; quià fama exierat, Epiſcopum civitatis Petrum Donatum, veterem amicum noſtrum, poſtridiè profecturũ ad Concilium, viſitare illum continuò decrevimus. A quo accepti gratiſſimè, multis verbis de Concilio ipſo ultrò citróque habitis, ſerò tandèm diſceſſimus, ea lege, ut ſequenti die ſecum pranderemus. Primò itaquè divertimus ad Abbatis noſtri de Carceribus domum pulcherrimam atque ampliſſimam, ęgregièque inſtructam; magnificèque ſuſcepti à

Fra-

Digitized by Google

Fratre, qui noſtrùm opperiebatur; adventum; ea ibi nocte requievimus. Manè verò miſimus, qui iumenta noſtra eò adducenda curaret; advenitque illùc Abbas noſter, & alii quidam Prȩlati Religionis noſtrȩ. Illis comitibus, adivimus denuò Epiſcopum noſtrum; ubi, finito prandio, domum omnem Epiſcopatus mirificè inſtructam, ad uſquè pinnas, undè non solùm civitas, ſed omnis circùm regio proſpectaretur, Epiſcopo ipſo duce, luſtravimus. Negocium Religionis, nè ad Synodum evocaremur contrà iura noſtra, illi, Vicarióque ſuo, Abbate inſtante, commendavimus. Indè, ubi remeavimus, à nonnullis religionis ſtudioſis viſitati affectu prȩcipuo ſumus, maximèque ab Epiſcopo Signienſe juvene piiſſimo, & quem Venetiis familiariſſimè noveramus, & in cauſa Epiſcopatus ſui (nàm nuperrimè fuerat aſſumptus) illum & Pontifici Romano, & aliis quibuſdam commendaveramus. Triduum illùc remorati, loca Religionis celebriora cuncta vidimus, & imprimìs Monaſterium S. Iuſtinȩ, quod celeberrimum erat, viſitare curavimus. Accepti officioſiſſimè, offendimus Religionem laudatiſſimam, tamen opinione non maiorem. Vigilia Apoſtolorum Epiſcopus noſter prandio nos accepit, neque reluctari diutiùs licuit. Aderat Marinus, amicus noſter, Dalmata, ſanctarum literarum imprimìs ſtudioſus. Eius dùm quȩdam evolvere nobis propoſita pergimus, invenimus Antonii VII. Epiſtolas, eatenùs nobis incognitas, celeberrimas tamen. Exegimus iure amicitiȩ, ut eas nobis tranſcribendas curaret; gratèque pollicitus eſt. Poſtridiè adivimus S. Michaelis Eccleſiam, Abbati noſtro ſubditam, Miſſarum ſolennia celebraturi. Bonus ibi prȩerat vir. Offendimus illìc etiam Epiſcopum noſtrum. Indè ad viſendam domum Hoſpitalem Prioris de Orbiſio, comitis noſtri, profecti, redivimus ad diverſorium noſtrum. Viſitavimus Monaſterium de Porcilia, cui prȩerat Prior Monaſterii Montis Crucum; vidimuſque corpus Beati Antonii Peregrini. Ibi rerum indice confecto, ſequenti die, Monaſterium Montis Crucum adire perreximus, comitantibus nobiſcum Fratribus Abbatis noſtri Hieronymo & Ludovico. Vbi ad Monaſterium venimus, aptiſſimum Religioni offendimus locum. Collis enim eminens, vite, olea, & arboribus conſitus, ſilva quoque cȩdua ex latere veſtitus, in ſui vertice id Monaſterium habet, ȩdificiis honeſtis, & neceſſariis inſtructum, ſi adeſſet, qui religioſè vellet vivere. Delectati primùm amȩnitate loci; miſerati ſumus miſeram condictionem, quod aptitudo huiuſmodi eſſet inanis, neque habitatoribus idoneis frequentaretur. Solum quippè ibi Priorem invenimus cum Monacho, & Converſo. Aggreſſi illìc viſitare XXIX. Iunii, Priorem quidèm honeſtȩ vitȩ comperimus, ſed magna ſociorum adversùs illum eſt orta querimonia, quòd eſſet avariſſimus, neque neceſſaria provideret; poſſeſſioneſque, & Monaſterium ipſum negligeret. Quod verum eſſe, & ipſi prȩſentes notavimus. Admonito gravitèr, &, quȩ fieri vellemus, injunctis ſibi, XXX. Iunii, indè profecti ſumus, animo proſpiciendi Monaſterio, ſi Dominus juverit, eaque ipſa die ad noſtrum Monaſterium S. Mariȩ de Carceribus, per montem Silicis, & Æſtenſe oppidulum venimus. Suſcepti ab Abbate noſtro, atque à Congregatione omni cum proceſſione ſolenni, prȩſtitóque ab omnibus gratiſſimè, obedientiȩ Sacramento, poſt exhortationem brevem, quia iàm dies declinabat in veſperam, Placidus puer orationem in honorem noſtri memoritèr recitavit, conſtantèr & commodè pro ætate. Delectati ſumus mirificè ſtudio ac diligentia noſtri Abbatis; decem quippè pueros Monachos, ità educandos curaverat, ut nihil in eis puerile, prȩter ȩtatem, deprehenderimus. Vnam ibi diem quieſcentes, calendis Iulii viſitare ex officio noſtro, aggreſſi ſumus. Quȩdam ad nos de Abbate ipſo fama perduxerat; quȩ cautè ac ſubtilitèr inquirentes, falſa fuiſſe deprehendimus; multumque ȩdificati, non diſſimulavimus, quin lȩtitiam noſtram venerabili Patri Abbati S. Michaelis & Hieronymo fratri, literis nunciaremus. Examinatis omnibus, puerisque ipſis adhibitis ſingulatìm, quatuor ex omnibus, qui erant maiores natu, Abbate volente, ad profeſſionem admiſimus, V. Iulii, magno cum gaudio omnium. Quȩdam fuerat inter Abbatem ipſum & vici, cui *Vighizzolo* vocabulum eſt, homines oborta contentio, de Sacerdote, qui illis Miſſarum ſolennia celebraret. Quià enim ſubditi Monaſterio ſunt, remoti fermè tribus millibus paſſuum, ad quos adiri ex Monaſterio non facilè (hiemis maximè tempore) poteſt, petebant illi, ſibi Sacerdotem dari perpetuum, qui apud ſe remoraretur. Abbas ratione nitebatur tueri Monaſterii ſui jura. Ea partium tandèm cōventio fuit, Abbate maximè inſtāte, ut ſtaretur judicio noſtro. Non inviti in eam

ſen-

Digitized by Google

ſententiam ierunt. Auditis itaquè diligentèr, quæ afferebantur, aditóque loco ipſo, ut oculis quoque conſpiceremus Eccleſiam; attendimus in pariete Eccleſiæ ipſius inſerta ſaxa, antiquis inſculpta literis. Epigrammata pervetuſta erant. Indè profecti ad Monaſterium, rem omnem ità compoſuimus, ut, licèt à principio quidam reclamaverint, pacati tamen quietique diſceſſerint, nobiſque gratias egerint poſtmodùm. Adhibitis poſtremò, ut ſolenne eſt, ad Capitulum Fratribus, poſt abſolutionem & exhortationem, quam inſpirare dignatus eſt Dominus; præcepta, quę ſcripſeramus, omnibus legimus, & ſervanda mandavimus, nemine non libentèr accedente. Hortati ſumus Abbatem noſtrum, ut plures nutriret pueros, cùm pręcipuè haberet parata omnià, Magiſtrum idoneum, Nicolaum, optimum juvenem & induſtrium Monachum, qui alios erudiſſet, habitationem aptiſsimam, ampoſque Monaſterii redditus. Pollicitus eſt, facturum omnia libentiſsimè. Cumque, juſſu Pontificis, omnes illarum partium Prȩlati ad Concilium ire cogerentur, & Abbas noſter unà cum cęteris; vices illi noſtras publico inſtrumento permiſimus; eademque die & nos Orbiſium, & ille Patavium ivimus. Offendimus in loco anguſto & ſolitario Priorem, boni teſtimonii hominem, tenui victu ſecum tres ſocios alentem. Mirum eſt, quanta omnium ergà illum obſervantia, quę dilectionis vis, quę commendatio fuerit. Nobiles, ignobiles, ruſtici, ſęculares, Clerici, uterque ſexus, mira de illo prędicabant. Viſitationis officio peracto, blandè illius inopiam conſolati, &, quæ ſibi eſsent agenda proponentes, eadem die ad Monaſterium Carcerum remeavimus. Placuit medio ex itinere, veluti ex cuniculo, deflectere pauliſpèr, ut Franciſci Petrarchę tumulum in villa Arqua cerneremus. Vir enim nobilis ȩtate noſtra, & literis deditus, à quo fermè ſunt excitata ſtudia humanitatis, ut Mauſolęum ſuum viſere cuperem, facilè de me obtinuerat. Eo ſalutato, precibuſque pro illius requie fuſis, contendimus ad Monaſterium. Compoſitis ibi rebus, xx Iulii indè progreſsi, Abbate comite, ad Vangadiciam contendebamus. Occurrit nobis plùs quàm mille paſsibus Abbas ipſius Monaſterii, conjunctus olim nobis pietate ſingulari; tranſitoque Atheſi amne, prior ad nos tranſmeavit: ſimùl itaquè profecti, ad Monaſterium venimus. Nulla ibi ſervata conſuetudo eſt, quià reverà abſque ordine jandiù viventes Monachi, quid in hujuſmodi ſoleret fieri, protsùs ignorabant. Suſcepti ſumus magnificè ac ſplendidè, contrà quàm nobis fuerat à noſtro Abbate prænuntiatum, qui ajebat mira de hominis miſeria. Quanquàm non in eo ſolo, verùm, quandò egreſsi indè ſumus, & in aliis quibuſdam in eo viro, nobis optimè caro, deſideravimus fidem ac temperantiam. Reſalutatis nobis, Abbas ipſe, poſt biduum, ad ſuum Monaſterium rediit. Intereà, cùm fama percrebuiſſet, nos eò advenisſe, adierunt nos pleriqne loci illius honeſtiores viri laici, commendantes nobis Monaſterii ipſius diſciplinam, multaque contrà Monachos gravia proponentes. Magiſtratus quoque ſollicìti, quidnam facturi eſsemus, expectabant. Accepto ab omnibus, ex more, obedientiæ juramento (à quo tamen Abbas ipſe ideò abſtinuit, nè juri ſuo pręjudicium ullum gigneretur. Fuerat enim prȩnuntiatus Ferrarienſis Epiſcopus; verebaturque, nè, ſi ſe ſubjiceret juramento, jus amitteret Epiſcopatus. Neque ea ratio ſua, cùm ſe totum liberè permitteret nobis, à nobis improbata eſt), viſitare cȩpimus; neque ſanitas ulla inventa eſt. Multa invenimus, quę emendatione opus haberent, & quidem acri; ut animadverterimus, non inanes fuiſse ſęcularium virorum querimonias. Vbi omnes diſcuſſi ſunt; contulimus ſecretiùs cum Abbate ipſo, quę inveneramus, dolentes nimiùm, ipſi tales ineſse ſocios. Doluit & ipſe nobiſcum viciſsim; utque remedium excogitaremus oravit: ſe per omnia ſequi paratum monita noſtra, & obſequi juſsis. Itaquè, citrà obſervantiam Regularem tamen, conſtituere Monaſterium aggreſsi; ea omnia mandata in ſcriptis dedimus, quę & antiquum dedecus tollere, & Religionis formam aliquam & initium dare poſse, ſi ſervarentur, videbantur. Ea omnia, & cętera Statuta noſtra quoniàm alibi notavimus, hìc nequaquàm putavimus inſerenda. Iudicio Abbatis ipſius atque omnium probata, conſensúque parili admiſsa gratè ſunt. Ex eis quoſdam amovimus; reliquos admonuimus gravitèr, Abbate ipſo præſente & adſtipulante dictis noſtris. Scripta illis reliquimus præcepta noſtra; & ea inviolabilitèr ſervanda mandavimus. Sępè cum Abbate ipſo contulimus noſtra Religioniſque negotia. Fuerat enim in gradu noſtro annos plures; &, judicio quidèm noſtro, injuria amotus, plurimáque conſtus, videbatur,

 Indè

Indè VII. poſtquàm eò veneramus, die profecti (Abbate ipſo ægrè, nos abire, permittente, multumque, ut in reditu noſtro ſe reviſeremus, orante) Mantuam pergere conſtituimus. Per hanc occaſionem Monaſterium Religionis noſtræ propè Bononiam S. Michaelis de Caſtro Britonum, ante C. ferè annum, quidam Religionis novæ homines pervaſerant, & hactenùs incubant. Ex ea Religione ſuperſtes unus, Bononienſis civis, qui partium ſtudiis exulabat Mantuæ. Eum (quoniàm paciſci cum alia Religione velle, ſumpto ſtipendio annuo, acceperamus, & hujus rei gratia Bononienſi Legato Fantino noſtro literas jàm ſępè dederamus, cui fuerat negocium à Pontifice Romano permiſſum) adire, & alloqui, ſecumque coràm tractare negocium, conſilium fuit. Itaquè XVI. Iulii moventes Monaſterio, Mantuam veſperè venimus. Poſteà verò quàm Victorino Feltrenſi, amiciſsimo noſtro, qui hujus quoque rei gratia laboraverat plurimùm, literis noſtris admonitus, adventus noſter innotuit, mira benevolentiæ ſuavitate nobis occurrit. Nuſquàm fermè plùs humanitatis invenimus. Per ſe ipſum deniquè; per diſcipulos, bonos viros & eruditos, ut facilè de illius ludo eſse noſcerentur, nobis ità obſequutus eſt, ut nullam officiosiſsimi hominis partem in ſe desiderari pateretur. Volumina quædam, primò, peregrina, ut nobis eſsent ſolatio miſit, munuſculiſque digniſsimis proſequutus eſt, & à latere noſtro, quantum illi fas erat, nunquàm diſcedebat. Didicimus continuò, hominem illum, cujus gratia adveneramus, abeſse; quem Victorinus noſter, miſso nuntio celeri, convocavit. Biduum illìc integrum fuimus, dùm illius expectatur adventus; cùm lautiùs ſempèr à Victorino ſucepti ſumus. Adire illum, viſendæ Bibliothecæ illius gratia, ubi perreximus, occurrit nobis cum Mantuani Principis filiis, quos inſtituendos acceperat, aliſque nobilibus ac ſtudioſis; ab que his omnibus deducti, expoſitam Græcorum voluminum ſtruem evertimus, ibique non nihil peregrinitatis offendimus. Nàm præter iſta communia Platonis, Plutarchi, Demoſtenis, & cæterorum tùm Philoſophorum, tùm Oratorum, tùm Poetarum, tùm Hiſtoricorum; Orationes quaſdam Iuliani Cæſaris, Homeri Vitam ab Herodoto ſcriptam, Quintiliani Muſicam, & alterius ſenis de Muſica opus, & Auguſtinum de Trinitate, & quædam alia notavimus, eaque protinùs Nicolao noſtro per literas ſignificavimus, Victorini ipſius amiciſsimo; Reginæque Berenicis, imaginem ex aureo nummo Venetiis expreſsam, miſimus. Delectati ſumus maximè humanitate viri, ſtudióque mirabili non ſolùm adultis, verùm pueris atque puellis Græcitatem conciliandi. Deniquè Principis filiam, octo fermè annorum, ità imbuerat, ut legeret jàm & ſcriberet, Græcaque & nomina & verba inoffensè declinaret, non sine admiratione noſtra. Pueros præctereà plures eadem ratione docuerat; & si quos fortè boni ingenii animadverterat, eos, si eſsent pauperes, educabat & inſtruebat: magnum ſe reputans fructum ex eorum profectu reportare. Placuit Cartuſienſes Fratres noſtros viſitare, à quibus invitati fueramus. Accepti ab eis affectu ſummo, poſt prandium remeavimus; novo inſpecto Monaſterio, quod erat euntibus pervium. Reverſum virum illum diutiùs, Victorino præſente, nequicquàm ſumus allocuti. Nàm, præter verba, retulimus nihil; alióque itinere aggredi, si vita comes erit, inſtituimus. Indè cùm proficiſci antè lucem pararemus, prævenit nos Victorinus noſter, eques cum ſociis, noſque tribus fermè paſsuum millibus deduxit abeuntes; cùm amovere eum à noſtro comitatu nulla ratione poſsemus. Totus illi ſermò de literis, de probitate, de modeſtia, de religione, de viris noſtræ ætatis illuſtribus. Vix tandèm illum è complexu noſtro lachrymantem dimiſimus; quo die Veronam hora fermè IX. pervenimus. Divertimus ad Monaſterium S. Salvatoris, cui Gregorius præerat, vir amiciſsimus, & nobis optimè cognitus. A quo accepti humaniſsimè; cùm poſt refectionem multùm diei ſupereſse videretur, viſitare ex officio noſtro perreximus Præfectum civitatis, Marcum Iuſtinianum, virum amicitia nobis conjunctum singulari, animi religiosiſsimi atque pijſsimi. Accepit nos ille inæſtimabili gaudio, diutiuſque complexatus atque allocutus, non aliter à ſe dimiſit, nisi abeuntes deduceret. Obvium habuimus & Prætorem; à quo itidèm aliquantulùm deducti, vìx impetravimus, uti verecundiæ conſuleretur noſtræ. Itaquè utroque dimiſso, pergere ad Monaſterium S. Zenonis, quià celeberrimum ferebatur, conſtituimus, licet longè diſtaret. Vidimus Eccleſiam amplam ſatis ac ſpecioſam; reliquum Monaſterii non ſatis conceptæ opinioni reſpondere deprehendimus. Bibliothecam Sacrorum voluminum copioſam

evol.

Digitized by Google

evolvimus. Reverſi ad Monaſterium, quod ſuprà Atheſim eſt, noctu requievimus. Poſtridiè à Præfecto urbis, data opera (nàm ità inter nos convenerat) Eccleſiæ majoris Bibliothecam (erat autem celeberrima) vidimus. Plurima ibì erant volumina miræ vetuſtatis, quæ ſingulatìm diſcuſsimus omnia; nihìl tamen ferè, præter quàm conſueveramus, invenimus. Adiit nos ad ipſum S. Salvatoris Monaſterium Abbas quidam, bonæ religionis vir, Vallumbroſanus, multiſque precibus, ut ad ſe pranſuri poſtridiè diverteremus, obtinuit. Nobiles plerique & ſtudioſi nos viſitarunt. Ipſe Præfectus, quandiù ibi fuimus, magnificè habuit nos. Legimus ibi, & caſu quodam (nàm Venetiis, dedita licèt opera, videre datum non fuerat) Iſocratis Orationem περὶ τῆς Βασιλείας, à Bernardo Iuſtiniano, illuſtri adoleſcente, ex Græco converſam; maximeque ſumus admirati pueri fermè ingenium; nobiſcumque habere voluimus. Viſitavimus Priorem ipſius Monaſterii, & quæ de illo fama vulgaverat, vera eſſe deprehendimus; nanque νοῦν habuit, juvenem ingenij non mali, à quo ſcriptam Orationem acceperamus: continenter tamen vixiſſe aliquot annos, & eatenùs vivere, aſſeveranti, nequaquàm fidem derogare potuimus. Itaquè admonitum, ut deincèps caveret laqueum, & benè pollicentem, dimittere ſtatuimus. Invaſerat ibi Clementem, noſtri itineris comitem, lateris dolor, acriterque vexabatur; cùm 111. die Camaldulini Monaſterium viſitare decrevimus. Priorem ipſius Monaſterii in Monaſterio Cartcerum liqueramus; Monachumque illìc ſolum invenimus. Placuit ipſius Monaſterii ſitus mirificè, licèt ædificia diruta diſplicerent. Monachum examinavimus, magnamq; omnium rerum inopiam offendimus. Exhortati hominem ad benè vivendum, ea ipſa die Veronam reverſi ſumus. Indè poſtridiè profecturi; viſitare denuò inſtituimus amiciſſimum noſtrum Marcum Iuſtinianum. Cum quo diutiùs collucuti; ad noſtrum Monaſterium non alitèr, quàm ipſo comite, redire potuimus. Eſt in ipſa Eccleſià conditum Beati Gualfardi corpus, cujus Vitam, & miracula ibi legeramus. Ignarum eatenùs ejus rei Præfectum, ad ſepulchrum Sancti viri duximus; Vitamque illius ei ex parte legimus; Pileolumque ſuum (nàm ſervabatur intrà Sacrarium) illi oſtendimus. Poſito genu, ipſum capiti ſuo imponi, vir nobiliſſimus poſtulavit; fecimus ſatis votis ejus, à nobiſque dimiſimus. Conſilium fuit, quoniàm Vincentiam eramus profecturi, nè Clementem frangeret equitatio, ipſum Veronæ relinquere, navi ſecuturum, unà cum Benedicto cognato noſtrò, atque ad Monaſterium Vangadiciæ profecturum. Itaquè xxiii. Iulii manè ſummo Verona moventes, Vincentiā recto itinere petebamus; ad Monaſterium noſtrum S. Viti veſperè venimus. Præerat illi Domnus Marcus Venetus, de quo nos, cùm adhùc Venetiis eſſemus, indigna plurima compereramus. Invenimus illum obvoluto capite, febrem, ſive patientem verè, quod tùnc putavimus, ſive ſimulantem, quod poſteà rei exitus docuit. Plurima contrà illum à ſæcularibus objecta, eiſque ſuo Monaſterio obnoxijs; his, quæ Venetiis acceperamus, ut fidem haberemus, effecerunt. Sed res plena difficultatis. Nè quid tùnc decernere poſſemus, obſtabat ſimulata infirmitas, Monaſterii ipſius res admodùm tenuis, hominum caritas; neque enim quem abrogato ſubrogaremus, facilè occurrebat. Satisfecimus delatoribus quantum licuit, bono animo eſſe jubentes, ractioneſque probabiles dilationis noſtræ afferentes. Ingreſſi oppidum, Epiſcopum viſitare perreximus. Accepti comitèr, ſermonem de Concilij rebus protraximus diù; valeque illi facientes, obvium habuimus hominem ſtudioſum, nobis optimè cognitum. Reverſi ad Monaſterium veſperè, adiit Gregorius noſter Vincentinus, illuſtris adoleſcens, Florentiæ ſuperiori tempore cum Fantino remoratus, functuſque nobis aliquandiù exceptoris officio, cùm Chryſoſtomi quædam converteremus ex Græco. Amplexi gratiſſimè juvenem obſervantiſſimum noſtri, ex eo primùm didicimus, Fantinum noſtrum ea illùc die adveniſſe, atque extrà urbem in agello remorari; multùm orante, ut illùm viſeremus. Nos, quià in alia intenderamus animum, nunciuſque allatus, quòd, Baſileam nos ire, Florentinorum Magiſtratus decreviſſet, Epiſcopi Vincentini fuerat aſſentione firmatus; remorari diutiùs paſſi non ſumus. Plerique nos adiere nobilium, & eruditorum, cùm adventum noſtrum comperiſſent, Barbari noſtri præmoniti literis; quantumque permittebat hora (nàm declinabat in veſperum) humaniſſimè ſunt allocuti, bonaque cum gratia noſtra diſceſſerunt. Compoſitis ibi modicè rebus, mane ſummo proficiſci conſtitui-

mus. Placuit mirificè Vincentinus ager, quà maximè Verona petebatur. Vite enim, atque olea, pinguiſque ſolo, & leniter acclivis collibus, aeriſque temperie, præter reliquas regiones amœnus eſt. Vidimus, & Monaſterium proximum S. Marci, cui præerat dudùm Religionis noſtræ Monachus. Sed, & intrà urbem inſpexeramus Monaſterium Prædicatorum, Bibliothecamque evolveramus. Aderat nobiſcum Gregorius Prior. Itaquè conducto homine, qui nos ad Monaſterium duceret, breviore via iter aggreſsi ante lucem, devia ſecuti ſumus, per imperitiam ductoris noſtri: Marco ipſo, Vincentino Priore, comitante, qui pridiè decubabat lectulo, cæteroſque præeunte. Venimus ad ipſum Monaſterium hora fermè IX. Illic die ipſa quieſcentes, cum Abbas ipſe, vera eſse, quæ de profectione noſtra afferebantur, aſsereret, properare adhùc magis inſtituimus. Itaquè poſtridie, Abbati vale facientes, ad Monaſterium de Vangadicia, Gregorio duce, perreximus. Offendimus illic Benedictum, & Clementem, noſtri itineris ſocios, Veronâ profectos navi. Illic non nihil perturbationis invenimus, quià Abbas noſter, ut eſt mitis ingenii, non perſtare in ſententia videbatur, ægréque, avelli quoſdam à ſe, pati. Acceſsit infamis cujuſdam ex Monachis lapſus, quem corripere, præſentibus omnibus & Abbate ipſo, neceſse fuit. Quidam ex his, puerum à ſe, ut ferebat, educatum, in Monaſterio Vicis indolis dimittere nolens, induxerat; ut clàm Monaſterio abſcedens, domum ſe reciperet. Diſplicuit hæc illius nequitia, eamque digna inſectatione verborum, carcere quoque caſtigare ſtuduimus. Confirmare Abbatis noſtri animum curavimus. Ibique biduò exacto, conciliatiſque omnibus, quantum licuit, Ferrariam petituri, diſceſsimus. Magno honore, & quidèm majore, quàm priùs, nos Abbas noſter acceperat; proficiſcentibus à ſe, neceſsaria nobis duo volumina Conſtitutionum noſtrarum tradidit. Proſequuti ſunt nos Philippus Monachus, & alius Cancellarius ipsius Abbatis, & Ioannes de Ferro aliquot paſsuum millibus, tranſvadatoque amne, navi venimus ad villam Arquam. Vbi, cùm anguſto canali tribus fermè millibus navigandum eſset, neque navis adeſset, quæ perferret, aliquandiù expectavimus neceſsariò. Et cùm navicula ſe obtuliſset, paucis vectoribus onuſta, hanc ipſe accendi, ſociis, ut majore navi cum jumentis veherentur, retrò dimiſsis. Erat autem parata, ut putaremus protinùs ſequuturos; ſecurique contendimus ad portum, cui vocabulum eſt, *Domus Silveſtris*. Ibi cùm diutiùs expectaremus; vehementèr admirari tarditatem ſubſequentium, & augurari mulæ noſtræ aliquod adverſi contigiſse, incępimus; neque fuit fallax noſtra ſuſpicatio. Nanquè, vix tandèm applicantibus ſociis; periculum expavimus, quod incurrerant. Cùm enim jumenta ſeptem ea navi veherentur, mula noſtra ſive infeſtantibus muſcis, ſive jumentis aliis imminentibus; ſaltu ſeſe in profundum aquarum conjecit: ad quam expiſcandam famulus noſter ſtrenuè deſcendit, nanſque, manu frænum tenuit aliàs mergendæ mulæ atque perituræ; navique proximus, cùm ſe illa ſaltu itidèm ex aquis in navim reciperet, navi in alteram partem inclinante, ſubmerſionem omnes juſto metu timuere. Eo tandèm (& magno quidèm) periculo erepti ſocii, pallentes adhùc, quæ contigerant, mirantibus, expoſuere. Indè moventes, ad portum media jàm die pervenimus, *Francolino* illi nomen eſt; Padoque tranſmiſso, Ferrariam illapſo jàm veſpere venimus. Adiit nos continuò Guarinus noſter amiciſsimus; eoque ipſo comite ac duce, Principis filium, Leonellum, adoleſcentulum mitis & clari ingenii, ſalutatum perreximus. Humaniſsimè accepti, ſermonem diutiùs produximus; hortati docilem juvenem, religioni imprimis ac ſtudiis humanitatis, operam dare. Ab eo ubi diſceſsimus, Guarino commendato (ſic enim ille petierat), Iacobum Ziliolum, qui coràm aderat, reſalutavimus. Cœnavit nobiſcum Guarinus ipſe; xenia à Iacobo miſsa cœnulam honeſtarunt noſtram. Poſtridiè, ſummo mane, profecti, cùm XVI. fermè millibus paſsuum proceſsiſsemus, & in hoſpitio modicè quieſceremus, advenit Ioannes Monachus Vangadicienſis, quem amotum literis ab Eccleſia, cui præerat, Bononiam ire juſseramus, inducias poſtulans, dùm fruges colligerentur. Annuimus illius votis, lætumque remiſimus. Indè Bononiam profecti, ea ipſa die ad Monaſterium S. Mariæ de Angelis venimus, ipſumque Monaſterium viſitare conſtituimus, III. Kl. Auguſtas. Adeò verò invaluerat æſtus, ut ſummitates brachiorum mirificè ſenſimq; amitterent corium. Socium itineris noſtri, Benedictum, Ferrariæ liqueramus, ut navi cum ſarcinulis noſtris nos ſequeretur. Alium itèm ex ſociis, cùm, Faventiam ire ſe velle, ſigna-

Digitized by Google

ſignaret, dimiſimus liberè; ut nos expectaret, injuſſuſque non rediret, illi in mandatis dantes. Subſequutus eſt nos, triduo fermè, poſtquàm illò adveneramus, Benedictus æger, febris enim eum pervaſerat, fortè quòd vehiculo aliquot millibus fuiſſet adductus, confractuſque immodica agitatione eſſet. Languor ejus xx. fermè dies nos occupavit, conducto Medico, qui illius haberet curam. Per eos dies crebri ad nos fuerunt conventus amicorum. Sed & Monaſterium noſtrum S. Chriſtinæ crebrò viſitavimus. Impetravit à nobis Monaſterii Mater, ut Monaſteria viſeremus ſibi ſubdita, duo, S. Andreæ & S. Chriſtinæ, VIII. extrà urbem lapide. Profecti, lautè ſuſcepti ſumus, Matre ipſa procurante. Vidimus amœniſsimam regionem & S. Chriſtinæ Monaſterium vetuſtum conſpeximus: Ibi conditum eſt S. Luciæ corpus. Ejus cùm Vitam legere vehementèr cuperemus nullam adeſſe ſe ipſam comperimus. Erat hoc celebre illius vulgatumque miraculum. Adamaverat illam, quippè ſpecioſiſſimam juvenis nobilis, adibatque frequens Monaſterium, viſendæ ejus gratia. Nàm, cùm eſſet clauſa cellula Eccleſiæ conjuncta, per feneſtram, Sancta, Miſſarum ſolennia audire conſueverat. Hic, juvenis, hora captata, eò adveniebat, ejus inſpiciendæ tantùm gratia. Id vbi advertit Virgo pudiciſsima, feneſtra damnata, ſe ſe intrà cellulæ ſecreta continuit; Patri, qui in abſcondito videt, placere deſiderans. Iuvenis, amore ebrius, cùm ſpem omnem ejus potiundi ſibi ſublatam cerneret, deſperatione victus, ſe ſe ad remotiores barbaraſq; nationes contulit. Intereà Virgo felix migravit ad Dominum. Cùm juvenis à Saracenis captus fidem negare, aut mortem oppetere, cogebatur. Incluſus carceri, & compedibus vinctus, ut ſolet intellectum auditui dare vexatio, recordatus eſt Luciæ Sacratiſsimæ Virginis; compunctuſque corde: O, inquit, Lucia, Virgo Chriſti, ſi quid apud Deum præuales, adjuva me, atq; his neceſsitatibus libera. In his verbis ſomno corripitur; experrectuſque, propè Monaſterium fermè ad jactum lapidis, vinctus compedibus, conſueti ſigni ſonum haurit auribus. Apparuit illi per viſum Virgo Chriſti; & ille ad ejus aſpectum admiratus: Vivis ne, inquit Lucia? Et illa: Vivo veram vitam, ait. Vade, & compedes iſtos ad ſepulchrum meum defer; Deoque gratias age, qui te de imminenti periculo liberavit. Paruit ille juſsis. Eas nos compedes vidimus; neque deſunt, qui aſſeverent, eas nulla vnquam ratione indè potuiſſe amoveri. Reverſi, Monaſterium S. Michaelis propè caſtrum Britonum, de quo ſuprà fit mentio, vidimus, deſolatum & deſtitutum. Indè Bononiam reverſi; perturbatam civitatem inteſtina ſeditione deprehendimus. Multa his diebus tractata cum amicis & religionis noſtræ hominibus. Procuraverat miro ſtudio Auguſtinus, quem habitum mutaſſe prædiximus, ut redire ad Ordinem liceret. Id ſibi omninò denegatum, ubi intellexit, propoſito deſtitit. Illùc ſe ad nos retulit, cùm aliquandiù præter ſpem remoraremur, Vgolinus ſocius noſter. Ejus adventus ingratè acceptus, toleratus tamen. Vidimus per eos dies denuò Bibliothecam Prædicatorum refertiſsimam voluminibus ſacris. Ibi præter notiora, volumen invenimus, ubi Geſta Conciliorum Veterum deſcripta erant, & inprimìs Chalcedonenſis Synodi per Actiones diſtincta pulcherrimis & antiquiſſimis literis. In eo volumine erant libri, niſi fallor, xv. Facundi cujuſdam, de ipſius Concilii Geſtis contrà detrahentes, pleni facundia & eruditione. vt nomini illius reſpondere planè viderentur. Vidimus pleraque civitatis Monaſteria; Bibliothecaſque evertimus, ſed nihil peregrinum prætereà offendimus. Admirari libuit Stephani Porcii Prætoris ſapientiam, quæ in civili tumultu maximè enituerat. Nàm, cùm arma vtraque factio & plateam occupaſſet, etsi necdùm plenè morbo, quo plures jàm dies tenebatur, relevatus, ſe ſe medium ingeſſit, neque priùs deſtitit, oratione ſuavi animos conciliatos mulcens, quàm arma deponerent. Viſitavimus illum ex offitio noſtro, ejuſque germanum, illuſtrem adoleſcentulum, Marianum, cujus tanta eſt indolis gratia, ut XVI. annum agens oraverit publicè, viceſque fratris ſtrenuè impleverit. Quandiù licuit, nos certè nunquàm deſeruit; mirificè oſſervans noſtra omnia. Sigilla ærea duo miræ artis & vetuſtatis dono dare voluit; ſed, ut convenientiora ſibi, admittere noluimus, & gratias egimus. Ancillas Chriſti ſæpè vidimus, & coràm expoſuimus filiæ noſtræ cauſas doloris noſtri præteriti. Sic illa ſatisfecit nobis, vt nulla ſuſpicio remaneret. Adhortati & omnes simùl, & ſeorsìm ſingulas, idque ſæpiùs, pleni bonæ ſpei indè ſempèr abſceſſimus. Per eos dies plerique nos & nobiles, & religioſi, ac ſtudioſi adierunt, & officioſiſsimè

ſiſsimè

siſsimè ſalutavere. Animus fuit Monaſteriũ Nonantulæ viſere, xx. ferè paſſuum millibus remotũ, Mariano meo comite; ſed Abbatis ſive invidentia, ſive imperitia obſtitit, aſſerentis: nulla ibi eſſe volumina; cùm plurima miræ vetuſtatis illìc pulvere & ſitu jacere demerſa, ex auctoribus certis comperiſſemus. XX ferè, poſtquàm illùc veneramus, die obviũ habuimus virum religioſi habitus, qui nobis literas & à Lucenſibus Dominis, & à Hieronymo germano noſtro redderet. Poſtulabant illi, ut Monaſterio Cantiniani, cui ſocium itineris noſtri Dominicum præfeceramus, ſæcularem Sacerdotem bonæ vitæ (ut ajebant) quòd ſibi eſset carus & fidelis, Abbatem daremus, quià Florentinum omninò habere nollent. Rationabilitèr & nuntio (nàm apertiùs ille longè, quàm literæ, Lucenſium intentionem expoſuit) & literis ipsis à nobis obviatum eſt; *eſſe in Religione noſtra quàm plures idoneos ex alio, quàm Florentinorum ſolo, qui poſſent ad id commodiùs & honeſtiùs aſſumi. Fieri nanquè contrà honeſtatem Conſtitutionum noſtrarum iuriſque communis, ſi Sacerdos ſæcularis repentè aſſumatur. Abbas. Adhac, electum à nobis, Florentinum non eſſe*. Ea ratione noſtra nihil motus ille, in ſententia perſtitit. Ea tandem concluſio fuit; Nos brevi affuturos, eamque rem coràm meliùs, quàm abſentes, acturos. Fratris literæ præſentiam maximè requirebant noſtram, neſcientis eatenùs, ubinàm eſsemus (neque enim literas noſtras, quas plures illi ſcripſeramus, acceperat): Imminere fermè exitium noſtris rebus, niſi maturaremus ire. Placuit nequaquàm ultrà remorari, dimiſsoque Benedicto adhùc imbecilli, neque apto ad equitandum, poſtridiè Bononia profecti ſumus. Florentiolam prima manſione venimus. Indè ad noſtrum Monaſterium S. Petri de Luco III. diei hora pervenientes; poſt cibi, & ſomni modicam refectionem, cùm jumentis jàm inſediſsemus, Florentiam petituri, literæ à filio noſtro Auguſtino allatæ, quibus Hieronymum fratrem gravi morbo laborare ſignabat, animum ſollicitarunt noſtrum; atque iter aggreſsi, quod reliquum erat, multis curis, & cogitationibus macerati, peregimus. Divertimus ad noſtrum Monaſterium xx. & II. fermè hora. Occurrit nobis tàm Prior, quàm omnis Congregatio; magnoque gaudio accepti, quærebamus Hieronymum fratrem viſere. Is comperto noſtro reditu, contrà infirmitatem nitens, ocyor atque anxius advolat atque in amplexus noſtros & oſcula ruit. Scripſeramus illi ex Venetiis, modicè expoſtulantes, cùr aliquandò inter ſcribendum quædam inſereret, nos inconſtantiæ culpantia; idque ipſius còmmodis proſpicientes; idque extremis illis literis fecerat, quibus urgebat ad reditum. Sed planè bono id animo, affectùque mirabili faciebat frater amantiſsimus atque dulciſsimus. Nihil enim in nobis niſi ſummum, niſi perfectum, aut eſse, aut fingi cupiebat. Ejus tùnc levitèr maxillam ferientes, cauſam tantæ concitationis quærebamus. Satisfecit ille ſermone puriſsimo mitiſsimóque reſponſo. IV. ferè, poſtquàm eò adveneramus, die Novitium Iacobum, bonæ indolis adoleſcentulum, à Priore requiſiti, ad profeſsionem admiſimus. Offendimus negotia noſtra opinione ſe habere deteriùs. Itaquè continuò inſtitimus cum amicis & ſummo itèm Magiſtratu Civitatis, nè quid jura noſtra violarentur: tuncque, præter quotidianos tractatus, nihil actum eſt. Volebant à nobis ſolvi in ſubſidium Civitatis majorem pecuniæ ſummam, quàm tenuitas facultatum noſtrarum pateretur. Multis ultrò citroque verbis nequicquàm conſumptis (jàm animos in alia intenderant, quod poſteà rei exitus docuit) cùm Imperatorem Ferrariæ brevitèr affuturum, fama eſset; viſus eſt nobis, Prælatis noſtris approbantibus, illum, quòd eſset noſtra Religio Romanorũ Imperatorum beneficiis ac privilegiis aucta, ex offitio noſtro viſitare; Hieronymo maximè fratre, ut id faceremus, inſtante. Multùm admirationis juſtique doloris ceperamus, quòd Vicarium, à nobis antè quàm Venetias proficiſceremur inſtitutum, diutiùs à ſedibus noſtris abfuiſse didicimus; conqueſtique ſumus, quòd, per hanc ipſius abſentiam, incommoda multa proveniſse domui noſtræ, veriſimili ratione putavimus. Dolentes hanc ipſius abſentiam, neque ſuis neque aliorum literis, vel nuntiis nobis fuiſse ſignatam, ut proſpicere poſsemus neceſsitatibus noſtris. Adiit nos, priùſquàm indè moveremus, Mariotus noſter, pluraque retulit, quæ mæſtitiæ adderent cauſas. Sìc afflicti & attriti, ſumpto nobiſcum volumine, quod traductam à nobis Chryſoſtomi Vitam contineret, dono Imperatori dandum, profecti Florentia ſumus, II. Nonas Septembris. Conſtitueramus Mariotum, qui vice noſtra preſideret, & Heremi ſolennia mutaret officia. Placuit ad LAVRENTIVM noſtrum primò divertere; à quo

accepti

Digitized by Google

accepti in villa ſumma cum gratia, peracto prandio, indè, illo quidèm renitente, perreximus, eo die Caurennum profecturi; luſtratis tamen priùs habitationibus ſingulis, & ſalutatis omnibus, eaque ſponſione data, ut in reditu noſtro biduum illìc ſecum moraremur. Dato itaquè ſocio itineris, qui ignaros deduceret ad proximum caſtrum, ea ipſa die, ut conſtitueramus, Caurennum pervenimus, poſtridieque Bononiam. Ibi certiores facti, Imperatorem non priùs, quàm poſt IV. diem, Ferrariam ingreſſurum, eam diem expectare decrevimus, ut impendio parceremus. Egimus feſtivitatem Nativitatis B. Mariæ V. in noſtro Monaſterio S. Chriſtinæ; ubi animos omnium in ſancto inſtituto confirmare curavimus. Priùs autem, quàm Florentia proficiſceremur, accepto nuntio, quòd Abbas Monaſterij S. Petri de Rotis diem obijſſet, convenimus Priorem S. Margaritæ, ut eum ibi præficeremus Abbatem. Verùm renuente illo, Domnum Dominicum, ſocium noſtrum, maturè conſtituimus, ut periculis occurreremus. Inſtabant enim nobiles quidam, & imprimìs Rodulphus Pirucius, defuncti Abbatis frater, ut nepoti ſuo, puero adhùc, traderetur; jàmque indè Romam ſcripſerat, adventus, ut fatebatur, eatenùs ignarus. Cujus nos cùm fregiſſemus conatus, rationabilitèr obviantes; quòd Abbas illìc jam eſſet inſtitutus; neque ulla ratione liceret, ſervata dignitate noſtra, id permittere, ut præficeretur puer ſæcularis; polliceremurque, si puerum nobis traderet imbuendum, fore, vt ſuo tempore amicitiæ quoque rationem habuiſſe videremur: avertit ſe ab inſtituto curriculo, & favere pollicitus electo Abbati per omnia, diſceſſit à nobis. Et quoniàm proficiſci nos illùc nequaquàm poteramus, negotiis aliis intenti; placuit mittere Abbatem S. Zenonis vnà cum Priore memorato & Abbate electo, qui electionem Monachorum, à qua ſe ipſi ſua temeritate privaſſent, qui contrà Inſtituta, nobis abſentibus, eligere vnum ex numero ſuo quæſiſſent, ſubdolè impedirent, & huic Monaſterii poſſeſſionem pacificam vice noſtra darent. Obſiſtentibus aliquandiù, minæ additæ; mira enim ſtultitia, id negocium impedire conati ſunt, & noſtram eludere autoritatem quæſierunt; ità vt Florentiam quoque, conſultandi gratia, mitterent. Verùm ubi noſtris & literis abſentes, & verbis præſentes coerciti ſunt; ſana tandèm mente recepta, ſe ſe nobis permittentes, eum ipſum elegere, quem præfeceramus. Itaquè peractis omnibus, cùm illi rediſſent, ſecretiùs Abbatem S. Zenonis arguimus, quòd Monaſterium de Buldrone, poſtquàm electus à nobis fuerat, plùs, quàm semèl, adiſſet, pernoctaſſetque ibi. Hæc atque illa allegantem, admonuimus gravitèr; &, nè ad illud, vel ad aliud Monaſterium vltrà iret, interdiximus. Liberè pollicitus eſt, ſe obſequuturum. Iveramus ad Monaſterium ipſum, inquiſituri veritatem rei, eamque ſimplici Abbatiſſę confeſſione, licèt negaſſet primò, poſteà tamen expreſſeramus. Non perpecimus, quin Cuſtodem quoque Monaſterii graviter inſectaremur, qui neglexiſſet parere monitis noſtris. Abeunti à nobis verbo primùm, pòſt autem & ſcripto, vices noſtras injunximus, ut Lucam ſe transferet cum literis noſtris ad Præſules civitatis, negotiumq; Cantinianenſis Monaſterii proſequeretur; conditionibus his ſibi præſcriptis à nobis, ut uidelicèt, curaret proponere quoſdam à nobis denotatos. Quod ſi illi non cederent; inquireret de perſona Sacerdotis: & ſi honeſtæ quidèm vitæ, ętatiſq; legitimæ deprehendiſſet, tradito ſibi primùm Religionis habitu, admiſſóque ad profeſſionem, Monaſterium traderet gubernandum. Bononia movimus comitantibus Fratribus noſtris Prioribus Camaldulini, S. Damiani, & S. Mariæ de Angelis, X. Septembris; veſpereq; pervenimus Ferrariam, dimidia ferè hora, poſtquàm Imperator advenerat. Ex ipſa die adiit nos Guarinus noſter cum pleriſq; de ſuo ludo ſtudioſis. Conati ſumus alloqui amicos, & Vguccionem imprimìs, qui ſecundo loco poſt Principem erat; ſed ipſa die non licuit. Sequenti die domum illius adivimus, cauſas adventus noſtri exponentes, & vt ipſe captaret horam, qua Regem alloqui poſſemus commodiùs, orantes. Benignè ſuſcepti, pollicitus eſt; facturum omnia, ut voti noſtri compotes eſſemus. Brunorum, virum magnificum, & quo apud Cæſarem nullus plùs poſſet, alloquuti, Vguccione agente, eo ipſo duce Imperatorem adivimus: humaniterque accepti, cùm diutiùs eum alloquendi copiam Legati Venetorum, qui eodem ferè momento ſupervenerant, ademiſſent, ipſo nobis Rege benignè innuente, ut rediremus, velle enim nobiſcum colloqui; diſceſſimus, poſtridiè manè redituri. Vidimus majorem Eccleſiam, ubi amicum veterem invenimus modulandi peritiſſimum de Foro-Liuii, à quo & aliis

Digitized by Google

aliis pleriſque ad noſtrum hoſpitium deducti, Epiſcopum quoque noſtrum Signienſem ad nos viſendos properantem, ſumus amplexi. Mane ſummo profecti ad palatium, cùm pro foribus Imperatoris præſtolaremur exitum, admiſſi intùs, gratiſſimè accepti ſumus, & poſt ſalutationis verba ſolennia, cauſam adventus noſtri expoſuimus. *Nos, ſcilicèt, viſitandi tantùm gratia veniſſe Florentiam. Adiecimus, Religionis noſtræ primordia, per quæ non indignos eſſe qui audiremur, ſub Imperatorum ſemper tutela fuiſſe, cuius rei aperta eſſent indicia privilegia latiſſima nobis indulta cùm à cæteris Auguſtis, tùm imprimis ab ipſius Patre, pia & auguſtæ memoria, Carolo*: productumque privilegium illi in conſpectum dedimus. Acceptum ille in manibus, ſuâ ſpontè, ſe confirmare velle, aſseveravit, & Cancellario adſtanti tradidit. Addidimus; *nos ex debito officij noſtri, Auctorem fautoremque noſtrum in Italia poſitum viſitaſſe, quem, & in remotioribus conſtitutum, viſitare debuimus: & cùm ſolenne eſſet, munera afferri Patronis; nos ex inſtituto noſtro inopes, quibus neque aurum eſſet neque argentum, munuſculum congruum & religioni noſtræ & pietati ſuæ, Vitam ſcilicèt Chryſoſtomi, à nobis ex Græco traductam, attuliſſe*; prolatumque libellum ipsius impoſuimus manibus orantes: *ut hunc benignè ſuſciperet; quodque ſponte fuerat pollicitus, exhiberet, Patriſque confirmaret gratis privilegia*. Iſta fermè Orationis capita fuere; quam poſteà ſcriptam, cùm legiſset Aña filia noſtra, sibi detinuit. Accepit munuſculum grato animo humaniſsimus Princeps, clementerque allocutus diutiùs, à ſe bona cum gratia dimisit; multùm exhortatus, ut ad Concilium, quò ipſe tendebat, vel mitteremus, vel certè ipsi pergeremus. Proſecuti Principem ſumus euntem ad Eccleſiam; ibique Miſsarum ſolennia ſecum audivimus. Ipſa die reverſi ad palatium; Imperatorem, ut vale illi faceremus, optavimus alloqui. Albertum Protonotarium ex nobili familia Civitatis noſtræ, amiciſsimum noſtrum, & alium itèm Protonotarium Cardinalis Viſini ſalutavimus; negotiumque noſtrum conficiendum Leonardo Florentino, Cubiculario Regis commendavimus. Et cùm obſtarent plurima, nè, quod cupiebamus, efficere in præſentiarum poſsemus; decrevimus die ſequenti indè proficiſci, ut redimeremus tempus, & impenſæ parceremus. Itaquè XII. menſis proficiſci paravimus. Iàm aſcenderamus equos, cùm ſævus rumor aures pèrculit noſtras: COSMVM ſcilicèt noſtrum Florentia extorrem agi edicto publico. Monſtro ſimile id viſum, cùm antè profectionem noſtram ipſum & in palatio Dominis congredi familiariſsimè vidiſsemus, & ex LAVRENTIO noſtro nihil ejuſmodi percepiſsemus. Bononiam itaquè contendere maturatò curavimus, ut veritatem certiùs indagare poſsemus. Divertimus itaquè ad Monaſterium noſtrum S. Damiani. Ibique Ioanne Corbizo, cive noſtro, advocato; vera eſse, quæ fuerant allata, cognovimus; neque de COSMO ſolùm, ſed de LAVRENTIO quoque fratre ità fuiſse decretum accepimus; niſi quòd COSMVS triennum, LAVRENTIVS verò annum exulabat. Concidimus animo, non tantùm amiciſsimorum hominum caſum (licèt is multùm urgeret), quantùm nobiliſsimæ Civitatis & patriæ florentis occaſum miſerati. Animadvertebamus veluti ex ſpecula celsiore vaſtitatem imminentem patriæ; neque, ut dolore temperaremus, à nobis ipsis impetrare poteramus. Et quoniàm res ambigua erat hactenùs; oravimus Ioannem memoratum, ut nos redderet per ſingula certiores. Adjectum malum, & terminum prorogatum, ex eo ipſo cognovimus. Et quoniàm LAVRENTIVS indè tranſiturus brevi ſperabatur, adventum amantiſsimi filii expectare perreximus, ut abeuntem ſalutare, & proſequi lachrymis, ex officio noſtro poſsemus. COSMVM enim detineri clauſum Florentiæ, fama erat. Itaquè III. poſtquàm eo adveneramus, die, veſpere jàm propinquante, LAVRENTIVS appulit ſolus fermè. Adivimus illum noctis jàm incumbentibus tenebris. Venientes ad ſe, & de caſu ſuo mœrentes, conſolari vir magnanimus cœpit: *Non ſibi ſoli, ſed aliis, antè ſe, plurimis hoc ipſum accidiſſe*, nos admonens, *ut benè de civitatibus meriti exules agerentur*. Ità nos, examinatos fermè, animavit: Vt Deo uberes gratias ageremus: quòd illi talem inſpirare animum dignatus eſset. Profeciſse enim ex hac vexatione ſatis, & ipſe fatebatur, & nos facilè animadvertimus. Oravit: *uti Florentiam pergeremus, fratrique, ubi commodè poſſemus, opem ferremus*. Inſtituimus & quidèm præter ſententiam noſtram (eò enim proficiſci nequaquàm volueramus; nè fœda rerum facie offenderemur, neu orbatam optimis civibus patriam vìdere cogeremur) illius

moni-

monitis obſequi, Florentiamq; petere continuò intendimus. Reliqueramus Hieronymum noſtrum fermè integrum, ſanumq; inventuros putabamus; cùm repentè nuntius allatus majore nos ſollicitudine cumulavit: deteriùs enim habere comperimus, quàm cùm indè proficiſceremur. Biduum in noſtro Monaſterio remorati; cùm Abbatem noſtrum de Carceribus Basileam iviſſe pro comperto haberemus, Vicarium noſtrum in illis partibus Patrem noſtrum Abbatem S. Michaelis inſtituimus, geſturum in omnibus vices noſtras; manuq; propria conſcriptas literas miſimus, privatis cum literis, orantes, ut laborem hunc ſumere dignaretur. Et quoniàm negotia conſummandi privilegij liqueramus infecta; conſilium fuit, mittere Priorem S. Damiani, qui ſollicitaret rem ipſam. Mantuam itaquè mittere ſatiùs putavimus, quòd illìc Imperator iturus communi conſenſu omnium diceretur. Antè verò, quàm Ferraria proficiſceremur, allocuti Iacobum Ziliolam, eo ſuadente, Principem civitatis viſitare inſtitueramus; Eaque ipſa die, cum aliquandiù expectaviſſemus, eum poſteà in palatio ſumus allocuti, filiumque illius Leonellum, gratiſſiméque accepti fueramus. Literas itaquè ad Imperatorem ipſum, & ad Victorinum noſtrum ſcripſimus, Prioremque dimiſſimus ſequenti, poſteà quàm Bononiam adveneramus, die. Didicimus, Priorem S. Matthiæ contrà præcepta noſtra egiſſe cùm Venetiis, tùm Bononiç. Miſerat enim, qui Monaſterii S. Mariæ de Angelis ſequeſtraret fructus; ſed, quòd penderet appellatio, re infecta ille redierat. Literis itèm Monachi Antonii, querimoniarum plenis, exercere tyrannidem in Monaſterio audiveramus. Moti indignitate rei, ſcripſimus Abbati noſtro literas, cujus illum correctioni per omnia ſubjeceramus; ut admoneret hominem, præciperetque illi, nè de negotio illius Monaſterij, abſque noſtra permiſſione, contrà Priorem ipsius Monaſterii aliquid agere auderet, ſub excommunicationis pœna, quam ipſo incurreret facto, & à qua, nisi à nobis, non poſſet abſolvi. Duos ex Monachis Prioris ipsius corripuimus, eo præſente, in Monaſterio noſtro S. Chriſtinæ, quòd ludere aſſiduè ferrentur ludos parùm honeſtos. Inhibuimus ſæpiùs nè ad Monaſterium ipſum ulla ratione ire præſumerent; Ancilliſque Chriſti, nè venientes ſuſciperent, præcepimus. Magna fuit per eos dies illarum inſtantia, ut ſibi permitteretur, ex more, parentum adire domos. Obluctantes, id tandèm conſenſimus; ut quotiès opus fuiſſet per biennium, ſemèl ire, Matre permittente, cum alterius Prælati licentia, poſſent. Priori S Damiani permiſeramus, ut bona quædam Monaſterii venundare poſſet, convertenda in evidentem Monaſterii ſui utilitatem. Abbati itèm noſtro S. Michaelis, hoc ipſum permiſeramus Venetiis. Confirmatis itaquè Ancillis Chriſti exhortatione ſalutari, eiſque valefacientes, XVI. Septembris indè diſceſſimus. Offendimus extrà portam civitatis Mattheum de Bardis, Florentiam tendentem; ſociùmque itineris gratè amplexi, ceptum iter proſecuti ſumus, biduóque Florentiam venimus. Hieronymum fratrem gravior ſolito morbus premebat. Fuerat ejus cura permiſſa noſtro Paulo fideliſſimo Medico, nihilque profectò ille unquàm omisit diligentiæ. Recidiſſe ferebatur in morbum, anteriore graviorem. Et quidèm jàm tùnc pulſavit animum noſtrum dira ſuſpicio; neque poteramus conquieſcere, dùm triſtem rerum faciem verſaremus animo. Ferebamur varii, neque tamen, nisi mçſta, occurrebant. Exceperunt nos moleſtiæ variç, atque multiplices, ut quò nos vertere poſsemus, ubi quietis aliquid inveniremus, omninò non eſſet. Salutatis Fratribus noſtris, quià jàm veſpere perveneramus, manè ſequentis diei Præſules Civitatis adivimus; bonáque cum gratia admiſsi, ſervata in oratione modeſtia, & dignitatis illorum ratione habita: *Nihil conſilia damnantes, quòd hujuſce homines pellendos Civitate ſtatuiſſent; ſed affectum ſolummodò miſerationis præſeferentes, quòd amiciſſimos noſtros, & de Repub. ut putabamus, optime meritos, tàm triſtis caſus excepiſſet. Neque mirari prudentiam illorum debere, nos in coniunctiſſimis id hominibus pati, quod in extraneis quoque, & à noſtra familiaritate alienis, humanitatis ratione pateremur. Miſerati fortunæ variam mutationem, ut qui paulò antè fuiſſent potentiſſimi & opulentiſſimi, omnique gloria ſplendore conſpicui; hi ſubitò (quod graviſſimum omnium atque acerbiſſimum eſt) excidiſſent patria, gloria omni ac dignitate facultatéque nudati. Commendare deinceps COSMVM ipſum perreximus, orantes, ut qui ſe totum illorum auctoritati permiſiſſet, imperióque parere vellet, eum liberum à cuſtodia iniuria, quò decreverant, ire innocuum paterentur: Conſulerent gloria ſua, miſeriamque*

hominis miſerarentur; neque ſinerent, ut per hanc eius cuſtodiam, quæ plena erat curarum & moleſtiarum, vel intus maceraretur ſollicitudine maiore, vel periculum decoctionis incurreret. Excuſare demùm, quòd profectionem ad Imperatorem noſtram illis non ſignificaſſemus ea ratione, quòd electis iam Legatis, qui eò proficiſcerentur, ſuperfluum id minimèque neceſſarium arbitrati eſſemus. Accepiſſe tamen Ferrariæ, grandem admirationem ſublimium virorum, & amiciſſimorum Civitatis; ægreferentium, cùr Legatos illi ad Imperatorem intrà Italiam conſtitutum non mitterent, ad quem omnium civitatum concurrerent Legationes. Poſtremò, orare, ut COSMVM ipſum viſere, & alloqui conſolandi gratia permitteremur. Gratè accepta fuit oratio noſtra; benignumque reſponſum retulimus: *Nequaquàm ægreferre Magiſtratum ſummum, immò & cum gratia ſuſcipere affectum miſerationis noſtræ; quippè cùm ipſos quoque Virorum misereret: quandò tamen meliore ratione Civitas ità ſtatuiſſet, ferendum æquanimiter. Se, COSMI maturè liberandi, habituros rationem. Profectionem ad Imperatorem noſtram ſi preſciſſent, nobis quædam iniuncturos, ipſius Maieſtati exponenda Civitatis nomine. Iam tamen conſtituiſſe qui pergerent Legatione functuri. COSMVM verò alloqui, & grate quidem, permiſere.* Intereà dùm expectamus, privatos etiam ex civibus quoſdam, amicis noſtris infeſtos, nobis verò amiciſſimos allocuti intra palatium, emollire illorum animos conati ſumus, atque ad miſericordiam flectere. Bona ex omnibus verba retulimus. Vbi verò COSMVM ipſum vidimus ità ſervari, maximo quidèm dolore commoti ſumus, & præſentem rerum faciem, & præteritam fortunam volventes animo. Temperavimus tamen à lachrymis, quantùm potuimus. Verùm tantam in illo offendimus magnitudinem animi; tantum & præteritæ fortunæ ſuæ totiuſque mundanæ gloriæ contemptum, ut majorem certè non deſideraverimus. Idem cultus; eadem oris dignitas, eadem gratia perſeverabat: ut miſerari potiùs afflictam Civitatem, quàm ſuas reputare injurias videretur. Deniquè, poſt longum noſtrum ſermonem, qui conſolaturi adveneramus, conſolationis plurimùm cepimus; jamque magìs miſerati Civitatem ſumus, quæ hujuſmodi homines tàm fortes, adeò magnanimos & conſtantes, tantæque in patriam pietatis, amitteret, à quibus ſervata ſæpiùs Civitas ipſa fuiſſet. Vale illi itaquè facientes, nihilò ſegniùs operi cępto incubuimus. Accendebant ſtudia noſtra amicorum preces, qui ad nos omni ex parte confluentes, miro affectu & propenſiore cura negotium nobis commendabant. Se, utpotè ſuſpectos factionis, periculoſiùs loqui pro illis poſſe; nos ratione habitus ac religionis & amicitiæ, profuturos plurimùm aſſiduitate noſtra. Idipſum & Hieronymus frater meus impendiò poſtulabat. Cujus languor varius, neque unquàm in eodem ſtatu conſtans, inter ſpem & deſperationem agebat medios, ut ſine ſollicitudine & metu eſſemus nunquàm. Vbi verò Venetorum Legati advenerunt (nanquè, affuturos continuò, ex COSMO ipſo quoque facti eramus certiores), illos, amicis quoque urgentibus, protinùs adivimus; negotiumque, quanta cura & diligentia licuit, commendavimus, inſtructioreſque reddidimus. Gratiſſimè admiſſa fuere verba noſtra; nanquè erant amiciſſimi, & ad negotii, pro quo venerant, maturam exequutionem conducebant. Itaquè plenos bonæ ſpei ab ſe dimiſere. Voluimus alloqui & Raynaldum Albizum, equitem Florentinum, nobis juſtis ex cauſis amicum, COSMO verò ultrà omnes infeſtum. Conſpectum in Curia, & ſalutatum, noſque benignè reſalutantem; affari datum non fuerat. Itaquè, captata hora, profecti ad illum ſumus, antè quàm ſe conferret ad Curiam. Accepti comitèr, commendavimus illi, quàm opportuniùs & commodiùs licuit, negocium amici, maturamque liberationem, ità ut intelligere planè poſſet, quanto id affectu poſceremus, ut non eſſet vulgaris putanda noſtra commendatio. Videbamur enim, jure noſtro, quę vellemus, de illo poſtulare poſſe, quià & ille Romæ uſus eſſet opera noſtra, & quidèm diligenti, in re ſua; Pontificemque ipſius cauſa, cùm Senator eſſet, ſumus pluſquàm ſemèl allocuti, negocia ſua illi commendantes. Repulit, ut erat ferocioris ingenii, preces noſtras; cauſaſque inimicitiarum atrocium profeſſus, minimè probabiles: *Quod metuiſſet, nè hoc ipſum ſibi COSMVS faceret; illumque & ſapientiſſimum, & preter omnes, quos unquam vidiſſet potentiſſimum, invidioſè teſtatus fuiſſe; cuius etiam maiores familiæ ſuæ fuiſſent infeſtiſſimi.* Poſtremùm, ſe auctorem totius cladis conteſtatus, id intulit: *Se contrà, quàm poſtulabamus, et egiſſe & acturum pro viribus; neque COSMVM*

prius

priùs liberandum, quàm propinquus eius, confines exilij ſibi aſſignatos, nuntiarent, attigiſſe. Tunc, ſe auctorem futurum, noſtri quoque gratia, ut emittatur. Tolerabiliùs eſſe; ſi decoqueret ille, quàm Civitas (fuerat enim à nobis facta mentio decoctionis). *Vene os praſtare, ſi negotijs ſuis intenderent. Florentinos meliùs intelligere ſua, quàm illos civitatis ſua negotia; qui miſiſſent Legatos eius eripiendi gratia.* Diſplicuit mirè amici intemperantia, & cùm mollioribus verbis mollire concitatum hominem pergeremus, nequicquàm laboravimus. Diſſimulato itaquè dolore diſceſſimus. Adierunt nos Legati Venetorum ut conſolarentur expectationem ac ſollicitudinem noſtram; ſpem ſibi à Magiſtratu ſummo datam proximę illius ereptionis, confitentes. Perreximus ut uxores quoque amiciſſimorum hominum afflictas mærenteſque conſolaremur, ex officio noſtro; & ut eas cura levaremus, quæ geſta erant, nuntiavimus. Concinnata calumnia ſubornati teſtis, hominis nequam, effecerat, ut periculo adjectum eſſe videretur; adeò ut Venetis, abſolutionem viri poſtulantibus, reſponſum ſit: *Inuſtam confeſſione delatoris infamiam inquiri primùm & purgari oportere. Eius eſſe generis crimina, ut liberationem impedirent.* Non deſtitere Legati, quò ad illis permiſſum eſt; nihil ſeveriùs in eum decernendum. Neque pepercere, quin Raynaldo hæc & illa repetenti, quæ nobis anteà dixerat, apertè ſatis inſinuarent: *Se commenta iſta intelligere, Ducique ſuo ſcenam omnem detegere paratos.* Id ex eorum poſteà ſermone didicimus. Iàm illis paratis ad exitum, cùm amici omnes trepidi hęrerent; nos, nè re infecta pergerent, precabamur: ſed acceptam illi à Magiſtratu fidem allegantes, abire perrexerunt. Scripſimus amicis, quos eramus antè allocuti, & Raynaldo ipſi, negotium intentè commendantes. Reſponſum gratè eſt. Perreximus & ſecundò Pręſules alloqui, negotiumque denuò commendare. Grato reſponſo relevati COSMVM alloqui precariò poſtulavimus. Ex eo certiùs didicimus, τὰ χρήματα celerioris ereptionis cauſam fore; dolentis altiùs R.P. venalem. Multis verbis hinc inde conſumptis, diſceſſimus. Cùm, paucis poſt diebus, Deo miſerante, iv. fermè noctis hora dimiſſus eſt. Poſtridiè verò quàm profectus ille fuerat, Cometes in Cęlo viſus, animos multorum ſollicitavit. Egimus gratias Deo, qui & illum aperto periculo & nos perpetua cura ſollicitudinéque levavit. Miraculum nos ſubierat, quòd de negotio Lucenſis Monaſterii (quod in profectione noſtra Abbati S. Zenonis permiſeramus) nihil accepimus, factum ne an in feſtum eſſet. Itaquè ſcripſimus Abbati memorato; nullumque reſponſum accipientes, magìs ac magìs admirati ſumus; ut fermè illùc ire decreverimus, niſi fratris obſtitiſſet infirmitas. Acceſſit ad nos per eos dies Abbas Monaſterij Vallis Caſtri, quem Vicarium conſtitueramus noſtrum. Conqueſtus familiaritèr eſt: nos contrà illum ſcripſiſſe Heremitis. Nos juſtę commotionis noſtræ rationes allegantes, quòd nihil ille nobis de ſua ſignificaſſet abſentia, ut providere negotijs domus noſtræ poſſemus: ille in Heremitas crimen intorſit. Quid multa? Pacifico illum à nobis emiſimus pectore, poſtulantem; ut ratione futuri Generalis Capituli in Monaſterio celebrandi, domum redire permitteremus. Expoſtulantes, quòd Bononiæ nos non benè viſitaſſe, dixiſſe ferebatur; ità placavit, ut diceret; non eis ſe uſum verbis, verùm: leniores fuiſſe, quàm crimina quorundam poſtularent. Perſonas exquirere pergentibus: Priorem S. Damiani, aſſeruit, non fuiſſe punitum pro noverca, quam retinebat domi. Ejus nos objectioni, ita obviavimus, ut diceremus antè omnia nihil nobis de eo crimine fuiſſe exploratum; nec ſic tamen eam ibi reliquiſſe; immò ab eis avulſam, & viro traditam fuiſſe. Ità à nobis profectus eſt. Intereà Hieronymus frater amantiſſimus acriore morbo cępit urgeri. Adhibiti ſunt curæ illius & alij plerique Medici; Paulo ipſo, non modò nihil renuente, verùm & approbante multùm. Per eos dies literæ à Priore S. Matthię ad nos ſcriptę, injuriarum plenæ, ut ei juxtà ſuam insipientiam reſponderemus, effecerunt. Eas Abbati noſtro, noſtris incluſas, literis miſimus; ut ejus fręnaret contumaciam, monentes. Verùm, quid agimus? Quaſi dolorem noſtrum differre aut evitare, alia narrando poſſimus; hæc atque illa colligimus; & quaſi ſcopulum, ſequentes luctus noſtros orationis noſtræ fragilis cymba formidat? Quid diù moramur? Sentiebat dulciſſimus frater à nobis quoque commonitus, corporis ſe virtute deſtitui, neque diutiùs poſſe in vita remorari. Et amore Cęleſti, atque Chriſtiana pietate flagrans, peccata ſua nobis confiteri voluit noſtriſque ex manibus, Religionis Sacramenta percipere. Morem fraterno desiderio geſſimus; multùm affe-

Qui reluctantes, magnamque vim, ut lachrymis temperaremus, nobis inferentes. Deniquè ipſi illum inunximus, ipſi tùnc ſolennia munera cuncta peregimus. Et cùm, ingraveſcente morbo, propinquaret ad exitum, interrogatus à nobis; ut ſe ſe haberet? Exhilarata facie, & oculis illis puritate mirabili præditis, innuens: benè ſe habere, reſpondit. Cùm poſt 11. fermè horas; me adſtante & animam illius ſolenni prece commendante; Fratribus præſentibus & orantibus, felici ſorte migravit ad Chriſtum, tanta quiete animi, & eo ſtatu corporis, ut dormienti ſuavitèr, quàm mortuo ſimilior videretur. Flentes Fratres, & pręcipuè juniores ab eo educatos, deſideriumque illius ferre non valentes; conſolari blanda exhortatione, & certa ratione ſtuduimus, atque ad imitationem virtutis accendere. Obiit Nonis Octobris, III. fermè noctis hora, ætatis anno XXXVI. Compoſito autèm & ex more prolato cadavere; Pſalmi, uſquè dùm ſepulturæ traderetur, nunquàm defuerunt, viciſsìm ſibi ſuccedentibus Fratribus. Mira in facie gratia, mira dignitas perdurabat, omniumque in ſe rapiebat affectum. Nos, quæ cęperamus fratri reddere, extrema humanitatis officia cuncta percurrimus. Nanquè & Miſſarum ſolennia ipſi celebravimus, & conſuetas in eum preces exolvimus, adſtantes juxtà pheretrum, & dilecti faciem intuentes abſque gemitu & lachrymis, cùm lachrymarentur omnes, & mirarentur, nos ſiccis perſtare oculis: non ignorantes, cujuſmodi eſſemus deſtituti ſolatio, quàm forte amiſiſſemus auxilium, quàm fidele conſilium; atque ideò maximè nos miſerantes, quòd, ſentire incommoda noſtra, minùs videremur. Cęterùm nos, & juniorum dolori proſpicere cupientes, nè ex noſtris lachrymis acriùs ingemiſcerent; & fidei noſtræ atque dignitatis habentes rationem, mœrorem inſitum, quo transfixa erant præcordia noſtra, tegere intùs ac premere magna intentione curavimus; ità ut & ſepulturæ traderemus, & iremus atque rediremus abſque lachrymis. Enituit maximè Sebaſtiani Abbatis in nos & in defunctum fratrem pietas propè ſingularis. Nanquè, & amarè illachrymatus eſt funeri, &, nos deſerere vel ad punctum temporis, paſſus non eſt, nè ſolitudo mœrori fomenta ſuggereret. Ipſe, ubiquè conſolari, cogitationemque noſtram in alia convertere, atque à dolore avocare animum, omni ſtudio & arte conatus eſt. Conſtitueramus, ea ipſa die diſcedere, ut mœſtitiæ cauſas omnes, frequentiamque adeuntium ſub conſolationis obtentu, vitaremus; ſed detinuit nos Fratrum, ac Filiorum noſtrorum charitas: crudele eſſe, dicentium, ſi ſe tàm citò deſererem. Minùs, quàm ratio poſcebat, in Patre Monaſterii charitatis offendimus. Nam, cùm illi cauſas noſtri doloris exprimeremus; Monaſteriumq; non præmiſſi fratris gratia deſerturos, adderemus, ſed majore etiam, quàm ſoliti eſſemus, charitate complexuros; commendaremuſque juniores quoſque: minùs gratè admiſit, quę dicebamus; frequentioremque noſtrum eò acceſſum formidare viſus eſt. Ejus nos puſillanimitatem blandè corripuimus, & curare perreximus; dolentes ex animo, tantum in illo modeſtiæ deſiderari. Advenerat Florentiam Abbatiſſa noſtri Monaſterii de Prato-veteri, curandæ malæ valetudinis cauſa. Eam ipſa die (nàm in proximo erat Monaſterio) viſitare curavimus, Abbate noſtro comitante. Indè redeuntes cùm ſecum ire ad Monaſterium ſuum Sebaſtianus hortaretur, ibíque paucis diebus requieſcere; non acquievimus: polliciti, ſequenti die illùc proficiſci. Noctem illam in Monaſterio egimus, certatimque advenientes Fratres conſolari ſtuduimus, noſtrum ſempèr diſsimulantes dolorem. Manè ad Monaſterium S. Salvatoris profecti, ipſam diem ibi egimus; Abbate noſtro nos, ſolatii gratia, extrà Civitatem deducente; Monaſteriumque, tùm ſui, tùm noſtri quoque jure, oſtendente. Officioſiſſimum illius animum gratè amplexi, noctem illam ibi requievimus. Poſtridiè requiſiti, ut Pontifici Summo Antonium Arretinum commendaremus (petebatur enim ad Epiſcopatum Arretinum); ſumpto prandio, Abbate renitente, diſceſſimus; ſequenti die, mane ſummo, profecturi. Satisfecimus poſtulantium precibus, literaſque ad Pontificem ſcripsimus. Interfueramus & celebritati Filiorum noſtrorum Euphroſyni, & Auguſtini, cùm primas celebrarent Miſſas. Acceſſit ad nos Prior S. Damiani, ab Imperatore rediens, privilegiíque afferens confirmationem, ut petieramus, gratis indultam. Attulit nonnihil ſolatii angoribus noſtris adventus ejus; laudavimuſque diligentiam. Mirè tàm ipſe, quàm cęteri Religionis noſtræ homines indoluere vices noſtras, conſolarique ſtuduerunt. Ea ipſa, qua defunctus fuerat, nocte, Bononiæ ac Venetiis ſignificavimus obitum fratris amantiſſimi, ſuffragia precum illi poſtulantes. Quan-

quàm

Digitized by Google

quàm ea fuit illius vita, ſic religioſè, tàm piè exacta, ut nihil illi omninò metuamus. Fuerat ab ipſo pueritię limite, ut alter Samuel, enutritus in templo Dei, nihilque hauſerat præter ſanctimoniam & religioſos mores. His innutritus atque inverſatus, ità in Dei famulatu profecerat, ut integerrimus Monachus omnium judicio haberetur, & fidelis ac prudens ſervus Domini ſui. Nullus in tota vita illum unquàm iratum vidit, nunquàm triſtem. Induerat miſericordiæ ac pietatis viſcera, ut nullius lapſum abſque lachrymis audire poſſet, nullius non miſeraretur errores; quantumque in ſe eſſet, ſemetipſum opponeret murum contrà faciem Damaſci pro domo Iſrael; ſéque ingereret, occurrens eſurienti cum pane, & cum aqua ſitienti. Adeò verò fuit obediens, ut in illo venerabili Cœnobio nullus ulla ætate, conſenſu omnium, in ea virtute magìs eluxerit. Neminem unquàm vel levi ſermone offendit. Norunt iſta, qui nobiſcum ibi vixerunt, Fratres; utque, quià caro noſtra eſt, quàm parcè illa attingam, omittamque plurima, teſtes optimi ſunt. Functus eſt annos plurimos officio Novitios educandi, partìm mecum, partìm ſolus, tanta gratia tantaque cura; ut, omnes genuiſſe, videretur. Mixta erat ſeveritati lenitas mira: ut & Patrem & Nutritium affectu mirabili proſequerentur, & Magiſtri tamen cenſuram metuerent. Quid verò de illius puritate & munditia perſequar? Elucebat in ore atque oculis virgineus pudor, & veluti per feneſtras animæ nitor penetrabat. Nullus (quod pace reliquorum dixerim) illo innocentior, purior, ſanctior. Prudentiam illius admirari maximè hi poſſunt, qui eo familiariùs ſunt uſi. Nos certè, quantum amiſerimus, experimur quotidiè, dùm ejus conſilium deſideramus, dùm præſidia conſueta requirimus. Educatus quidèm ille fuerat à nobis (quod ſine noſtri invidia nominis dictum ſit), verùm gloria nos & meritis longè anteibat. Didicerat à puero artem pingendi acu, in qua ſuprà omnes ætatis noſtræ eminebat. Parva ſunt hæc comparatione majorum; cùm ingenium excellens nactus eſſet, expolitumq; ſatis liberalibus ſtudiis, & literis maximè ſacris exercitatum. Vrebat præcordia illius zelus domus Dei, cujus ab infantia decorem, majore ſempèr ſtudio ac intentione, dilexit. Me, miſerum atque infelicem, poſteà quàm ſcelera mea è quiete Monaſterii in occupationum infeſtum injecere pelagus, avulſuſque ſum à formoſæ Rachelis complexu, dulcíque fratris optimi contubernio privatus; ità miſeratus eſt, ità vices noſtras indoluit, ut omnium fermè curarum & cogitationum noſtrarum accederet particeps; omnia metueret nobis, etiam quæ tuta eſſe viderentur. Imbiberat à puero verum in nos & germanum prorsùs affectum; verebatur ut patrem, diligebat ut fratrem, fovebat ut filium, paternam ſibi ſollicitudinem vindicans. Mea penitùs ſcelera, ut tanto bono diutiùs frui non mererer, cauſa fuerunt. In quo mihi pòſt te, Hieronyme dulciſsime, requies? Ad quem aſpiciam ultrà, deſtitutus te, dulci ſolatio & unico meæ vitæ præſidio? Ad quem ſcribam & effundam æſtus omnes cordis mei? Quis me jàm conſolabitur mœrentem? Heu miſer! Nec jàm expectabo literas tuas; jàm fraterni amoris indicia referam nulla. Sed alius lamentationi ſervatur locus. Non tacebimus, quòd illi in extrema illa valetudine contigit. Iuvenis ferebatur mederi febribus, eaſque intrà paucos dies medicamentis amovere. Adhibitus eſt; pollicituſque iv. diebus incolumem futurum. Cępit illi neſcio quid edendum dare, quod videri nollet. Subijt repentè ſuſpicio, nè carminibus fortaſsè uteretur: &, cùm id ſimplici illius confeſſione didiciſſet, exhorruit; neque paſſus eſt, ultrà ad ſe accedere; mori malens, quàm ità liberari. Fidei ſuæ hoc extremum indicium dedit. Sed ab hoc jàm mæſtiore curriculo deflectentes, reliqua enarrare pergamus. Sorori noſtræ ſcripſimus conſolatorias literas, cognatumque ad eam miſimus; nàm ruri morabatur, & de induſtria, non fuerat evocata ut coram illi ſola miniſtraret. Advenerat ad nos Frater ex Monaſterio montis Crucum, nobiſq; expoſuerat; Priorem Monaſterii memorati, quæ ſibi fuerant injuncta per nos, nequaquàm ſervaſſe. Ad quẽ ſcripſimus, illius corripientes intẽperantiã; & denuò, quę fuerãt injuncta per nos illi, ſervanda mandantes. Cupientem proficiſci ad Monaſteriũ Cantiniani Priorem S. Damiani fratremq; ſuum nobis commendantem, bonæ religionis virum, plenum bonæ ſpei dimiſimus à nobis. X. demùm die menſis, Monaſterio profecti, Priori & Fratribus valefacientes, venimus ad noſtrum S. Margaritæ diverſorium; ubi, accepti à Priore gratiſsimè, caſus noſtros miſerante & nos conſolante, ea nocte requievimus. Poſtridiè tempeſtate dubia moventes, venimus ad Pratum-vetus. Acceperunt nos humanitèr Ancillę Chriſti, & de fratris obitu

con-

conſolari ſtuducre mærentes. In devia incideramus ego & Clemens, famulo à nobis longè remoto, & Dominico recto itinere ſequente, donec à muliere, fortè obvia, itineri ſumus reſtituti. Obvium itèm habueramus Fratrem Martinum, Florentiam cum literis nos adeuntem, quę nobis ſollicitudinem incuterent. Quo Florentiam miſſo (nam alterius quoque rei cauſa ibat) acceſſum noſtrum adhùc maturavimus: eam noctem in Monaſterio Poplenæ agentes; infirmum enim in diverſorio Monaſterii Prati-veteris offenderamus Cataneum, propinquum unius ex ſororibus; admonueramuſque, nè ipſa illi aſſideret in miniſterio, ſed ſecularis mulier & gravis adhiberetur. Sequenti die manè redivimus; duas ex his, confiteri volentes, admiſimus: hortatiſque omnes ſocium indè contendimus; ubi remorati modicè, vindemiam proximę vineę inſpeximus, & ad noſtrum Monaſterium contendimus. Multum indoluere noſtris caſibus omnes, magno nos cum gaudio ſuſcipientes. Mariotus aberat; pueriſque omnes fermè in parentū domos abierant. Adivimus Heremitas noſtres, lectiſque literis ex Arretio ſcriptis ad nos, poſt primos congreſſus & verba conſolatoria de morte fratris, ea tandèm ſententia omnium fuit; nobis eò maturè pergendum ut negotiis conſuleremus noſtris. Miſſus quippè à Pontifice Romano, qui reformaret Clerum, collectaſque imponi ſolitas renovaret, ſollicitos fecerat; nequid fortè per abſentiam noſtram fieret in prejudicium noſtrum. Itaquè protinùs ire ſtuduimus. Deduxit eò tendentes aliquandiù, Camerinus noſter; ipſaque die xv. menſis Arretium venimus. Et cùm aliquantulum diei ſupereſſet, viſitauimus Monaſterium noſtrum S. Benedicti; commendanteſque fratris animam, & ad benè vivendum hortantes, profecti indè: adire inſtitueramus & viſere Apoſtolicum Legatum; ferebatur enim eſſe familiaris noſter, & conſpectum noſtrum colloquiumq; deſiderare. Occurrit fortè euntibus; ſalutatuſque à nobis, & blandè reſalutans nos, paucis ultrò citróque verbis datis & redditis, dimiſit à ſe ea lege, ut poſtridiè ſecum pranderemus. Reverſi ad noſtrum Monaſterium S. Michaelis, comitantibus Prelatis noſtris conferre cępimus invicèm quid facto eſſet opus. Ea tandèm fuit ſententia; ut poſtridiè ſummo manè conveniremus omnes, & ſinguli, pro captu ſuo, in ea re quid ſentirent, exponere pergerent. Acceſſit ad nos amicus noſter Antonius Rodulphus ſalutandi cauſa, cęnavitq; nobiſcum. Adoardus quoque Azarolus nos officioſiſſimè ſalutavit. Manè, ubi conveneramus ea ſententia fuit, admonendum eſſe virum immunitatis noſtræ; hortandumque: ut rationibus & calculis Cleri viſendis inſiſteret; cęterùm ab imponenda, ſeu veriùs innovanda, libra abſtineret. Peracta omnium SS celebritate, movimus Monaſterio noſtro, 11. nonas Novembris, ut in agrum Flaminium contenderemus, Viſitationis cęptę munus exequuturi. Ipſa die venimus ad Monaſterium noſtrum Inſulanum; ſed, cùm emenſo fermè itinere perdifficili (nanquè è regione Monaſterii rupes alta & præceps eminet, Caſtellum habens loci ſitu munitiſſimum), ipſa declivia & pręrupta evicìſſe gratularemur; ipſo brevi intervallo, ancipiti periculo tentati ſumus. Vbi enim ad plana ventum eſt duo amnes, è diverſo venientes, in vnum coeunt, horum altero tranſvadato, cùm alterum tranſire ductorum, qui nos pedites antecibant, nullus, auderet, quòd nimia inundatione pręter ſolitum intumuiſſent; ſequuti duces ipſos, callem arduum & flexuoſum, qua pons petebatur, locorum ignari ingreſſi ſumus. Tùm verò plùs quàm anteà, nos animus liquit. Nanquè, ubi modicè in eo calle proceſſimus, animadvertimus, poſſibile non eſſe, ſine aperto periculo, ad ſummum evadere; quippè in arctiſſimo & tortuoſo tramite, xv. ſubinvicèm equites ſcandebamus, & pluvia perpetua effecerat, ut aſcenſus ille argillę prębereτ ſpeciem, cui vix inniti jumenta poſſent; emenſoq; tandèm colle difficillimo, ſaltu in ſuperiorem planitiem evadendum erat. Quid agendum eſſet, haud facilè conſpicari poteramus. Nàm neque, retrò redire, faucium anguſtię illæ permittebant, cùm ſe ſe fermè jumenta contingerent; neque deſcendere, fauces ipſæ ſinebant. Tandèm mutuò hortati, calcaribus, plùs ſolitò, jumentis concitatis, Deo miſerante, ſcopulum illum prætervecti ſumus; ponteque ſuperato, ad Monaſterium venimus. Suſcepti ab ipſius Monaſterii Abbate, luſtravimus omnia ruinaſque ingentes miſerati ſumus. Ipſam noctem ibi egimus. Cùm poſtridie ex Galiata (ubi pueri quondàm educati eramus) adierunt nos plurimi, partim Abbatis ipſius culpantes negligentiam, partìm inopiam excuſantes. Decrevimus jàm tùnc Monaſterio ipſi aptiorem dare,
qui

Digitized by Google

qui & ingenio & nervis plùs valeret. Ea die, amicis comitantibus; ad S. Sophiam; indè Galiatam, die adveſperaſcente, pervenimus. Hoſpitium in domibus Ecclesiæ habuimus, ſuſcepti humaniſſimè ab Ecclesiæ ipsius Sacerdote. Convenerunt ad nos amici plures visitandi gratia, multumque humanitatis impenderunt. Acceptis ibi querimoniis contrà V. quòd ſororem, à viri latere ablatam, ſecum domi haberet; scripsimus ad eum literas, increpantes gravitèr ipsius nequitiam, &, ut uxorem viro reſtitueret, mandantes. Ibi etiam certiores facti ſumus, Abbatem de Morrona fundum pro Fratribus emiſſe, quod ad nos, fama vulgante, pervenerat. Sequenti die, comitante nos leviro, indè profecti, Civitellam venimus; indè Cluſerculum, ubi à Comite Galeoto, antiquo amico noſtro, accepti gratiſſimè; ipſa die Ricoum applicuimus. Visitato Ecclesiæ ipsius Priore, rebuſque dipositis, indè poſtridiè movimus, pervenimuſque ad Caſtrum-Carum. Ibi ſolenni visitatione peracta, ad Forum-Liuij tendebamus. Occuparat omnia bellici tumultus metus. Propinquantes oppido Gubernatorem civitatis, Epiſcopum nobis optimè cognitum, offendimus, adequitantem muro, &, infirmiora munimenta reſarcienda, ſollicitè curantem. Cogniti ab eo, atq; gratiſſimè accepti, urbem ingreſſi ſumus. Visitare priùs inſtituimus Ancillarum Chriſti Monaſterium; comperimuſque rem ſatis opinione meliorem. Nanquè & Monaſterium egregiè inſtitutum, & majorem Monialium numerum, quàm uſquàm alibi vidimus; licèt ędificiorum aptitudo deeſſet. Ibi utilitèr multa conſtituimus. Nàm & Monaſterii Matrem, cùm fuiſſet ab anteceſſore noſtro, sine Conventus electione solenni, ordinata, querelâque facti hujus perveniſſet ad nos; eam rènuntiare monuimus, adſtante Conventu. Electione tamen, ex more, celebrata, singularum votis ſecretè exploratis, non alia ſuffragiis omnium electa eſt. Confirmatæ à nobis, multum auctoritatis acceſſit. Moniales ibi tres Monaſterii antiqui S. Chriſtinæ jam deſtructi, ſeorsìm fermè viventes, ipsi Monaſterio S. Salvatoris univimus; ità ut poſſeſſionibus applicatis Monaſterio, unum ex duobus Monaſterium fieret. Inquietam quandam corripuimus; multiſque pro tempore, opportunè ordinatis, & Priori Camalduli, reſarciendi Monaſterii cura permiſſa; ad visitandum Priorem Camaldulini acceſſimus. Dedecus Anteceſſoris noſtri in ipſo Monaſterio, quod anteà perceperamus, puellæ secretiore confeſſione didicimus. Priorem ipſum, hominem diligentiſſimum, & benè Religioſum, ex ipſa visitatione collegimus. Contrà verò Priorem alterum S. Paterniani de Ferraciano, negligentiſſimum, & fermè ſęcularem; adeò ut, amovere hunc, animus fuerit, quòd nihil Religionis, præter habitum, nihil religioſæ induſtriæ deprehenderimus; etsi aliàs honeſtus, & pudicus haberetur. Correptum acritèr, conſultò dimisimus; minati, nisi impleret, quæ illi in ſcriptis mandata dederamus, ſeveriùs in illum animadverſuros. Et quoniàm in domo Monaſterii intrà oppidum, juxtà alterius Prioris Ecclesiam, morabatur; cum memorato Priore illum eſſe, ac morari communitèr, juſſimus. Priùs autèm, quàm eam urbem ingrederemur, adierat nos ex Monaſterio S. Matthiæ Monachus ſenex, multas contrà Priorem ipsius Monaſterii querimonias afferens; & orans, ut periclitanti Monaſterio ſuccurreremus. Turbati męſtiore nuntio; quid facto opus eſſet, cogitabamus, bonaq; ſpe relevatum ſenem, à nobis dimisimus. Visitavimus Gubernatorem civitatis, amicum noſtrum; acceptique humaniſſimè, contulimus ęſtus noſtros; &, an Priorem S. Matthiæ detinere vellet, si à nobis illùc fuiſſet evocatus, percontati; ubi pollicitationem ejus, & quidèm gratam, accepimus; ſcripsimus jàm dicto Priori litteras, mandantes ſub gravibus pęnis; ut ſe ad ipſam urbem conferret intrà præſcriptum diem, criminibus objectis reſponſurus. Ancillas Chriſti interdùm adivimus, doctrinâque ſalubri, pro viribus, inſtruere curavimus, atque ad perſeverantiam sancti Inſtituti animare. Indè, cùm proficiſci pararemus, proſequuti ſunt nos Priores, ambo equites, & Mercurialis quidam Religioſus amicus noſter. Faventiam recto itinere pergere animus erat. Sed cùm ad portam, quà illùc itur, veniſſemus, egredi nequaquàm valuimus, neceſſarióque ad patentem januam venimus; murum civitatis circuire neceſſariò coacti, dùm ad priorem portam pervenimus; modico illo itinere geminum diſcrimen incurrimus. Nanquè anfractus ſequuti, anguſtum tramitem atque interruptum ingreſſi ſumus. Iumentorum ſaltu, metum evaſiſſe lætabamur; cùm in interiora tendentes, majore periculo fermè exanimati ſumus. Sociis nanquè inferiora petentibus, & ripæ fluminis adequitantibus, mula noſtra recto perge-

bat

bat itinere; tùm verò in cęcam foveam cęníque voraginem anteriores injecit pedes. Indè ſurgere ſtrenuè valens animal cùm vellet; poſterioribus pedibus cęno immerſis in altera foveę parte in genua procubuit. Anceps urgebat malum; nàm ſi jumento quidèm inſidere perſtitiſſemus, metus erat, nè ſaltu ſe indè extricare, mula, contendens, ſeſſorem excuteret: Sìn autèm deſcendere maluiſſemus, calcaribus panno, quo mulæ ſella tegebatur, implicatis, periculum erat nè, in ipſo conatu mula aſſurgens, equitem ſecum traheret pede ſuſpenſum. Tandèm, miſerante Deo, ubi ſtrenuè deſcendimus; mula ſurrexit, nos nihil læſi ſumus. Accurrerunt ſocij, metum pallore teſtantes, & poſteà quàm illæſos videre, mirati ſunt, Deoque gratias in commune egimus. Conſilio Prioris noſtri, mutato propoſito, ad Caſtrum-Carum divertimus; Faventiam indè petituri, quòd jàm cæpto itinere haud quaquàm tuto ire poſſe videbamur, ob palantes milites, quibus nè prædæ eſſemus, modicè de curriculo divertimus. Noctem illam cum Hieronymo egimus; à quo, poſtridiè, deducti, Faventiam venimus. Illìc nos mæſtiſsimus excepit nuntius. Euſtachium Abbatem Vallis-Caſtri, cum quo nobis cariſsima conjunctio fuerat, migraſſe ad Dominum, literis ex Fabriano ſcriptis agnovimus; quibus id nobiſcum agebatur, ut electionem de juvene Monacho factam, approbare, & noſtra auctoritate confirmare vellemus. Ingens ſe caligo offudit oculis, & poſt obitum ſanctæ memoriæ Hieronymi fratris, hoc nobis ſolatium, quod maximum erat, ereptum ingemuimus: judicia in nos divina non quidèm reprehendentes, ſed manum tamen Domini ſuper nos gravem non ſine dolore ſentientes; ſolitudinemque noſtram magìs ac magìs miſerantes. Venerant ad hoc duo; Monachus unus ex Monaſterio ipſo, laicus alter, ab oppidi ipſius miſſi Domino. Nos, electionem conditionariam nequaquàm approbantes (quippè ex Monacho clàm perceperamus, juvenem illum bonæ quidèm indolis, utpotè Abbatis Euſtachii alumnum, ea conditione, jubente Domino loci, electum, ut quandò eſſet requiſitus, officio cederet, ſibíque ſucceſſor daretur unus ex nepotibus Domini), & scenam itaquè cautè cęlavimus, &, quid facto eſſet opus, cogitantes; electionem Monachorum ſine noſtra, vel Vicarii noſtri præſentia contrà Religionis inſtituta celebratam, abrogavimus, ac jure noſtro venerabilem Fratrem Thomam Peruſinum, hominem probatæ vitæ & ætatis legitimæ Abbatem præfecimus. Datis autèm ad Dominum literis quibus ætatem electo objiceremus, indignum aſſerentes, tàm nobili Religionis noſtræ Monaſterio adoleſcentulum preſici; ſimulque orantes, ut electum à nobis dignaretur admittere, quem & matura ætas, & vitæ merita commendarent: Monachos etiam compeſcuimus literis, quòd contrà formam eligere auſi eſſent; mandantes, ut quem ipſi Abbatem præfeciſſemus, reverentèr exciperent. Literas itèm electionis ad memoratum Dominum miſimus, per eum Thomæ tradendas; ut vel hoc officio noſtro delinitus, gratiùs electioni noſtræ conſentiret, videreturque autor ipſe fuiſſe, ut hic potiſsimùm eligeretur. Sed parùm iſta noſtra diligentia profecimus, ut mòx docebitur. Dimiſsis à nobis maturè tabellarijs, viſitationis munus exequi cæpimus; accepti magna cum gratia tùm amicorum, quos ibi frequentes offendimus, tùm Domini civitatis. Monaſterium S. Hippolyti primò adivimus, antiquum planè, atque Regulari inſtituto maximè idoneum; ſed ità vel temporum culpa, vel Abbatum negligentia, deſolatum, ut ruinæ proximum videatur. Abbatem ibi ſolum deprehendimus cum duobus pueris, ipſumque infirmum. Omnes ferè Monaſterii officinas occupaverant milites. Flevimus miſeram conditionem, & ſortem noſtram indoluimus, qui ruinas tam nobilis Monaſterii cernere cogeremur; neque remedium ullum poſſemus adhibere. Coacti ſumus in domo amiciſsimi ac propinqui noſtri Vgolini de Villiarana remorari; ſed & plerique ex amicis nos excepere convivio, & imprimìs Abbatis Silvæ-mundæ frater; neque licuit non illis morem gerere. Monaſterium Cellæ S. Maglorii poſteà adivimus. Obſcænus rumor effecerat, ut de inſtituendo & corrigendo illo cautiùs cogitaremus; quippè & ex matre Domini, et ex pleriſque aliis perceperamus, proſtibulum illud eſse. Deprehendimus rem opinione etiam deteriorem, & indicia plurima, eſſe vera, quæ dicebantur, arguebant. Quid tamen ageremus, in tanta rerum perplexitate, nequaquàm exploratum habebamus. Neque enim deerant, qui contrà, illas tuerentur, (& hi quidèm non negligendi autores), &, exculpere objecta crimina commodè, haud quaquàm poteramus. Itaquè Monaſterii Matrem decrepitam, &, ejus rei gratia,

regi-

Digitized by Google

regimini ac diſciplinæ Monaſterii minimè idoneā, amovere, aptioremque ſibi ſubſtituere, è Monaſterio S. Salvatoris accerſitam, cogitavimus; ſicque, indè proficiſcentes, mandavimus fieri, delegato negotio Priori Camaldulini. Puellam ibi ex Monaſterio alio profectam ſacrari tùnc avidè expetebant omnes: nos, opinioni noſtræ conſulentes, nequaquàm acquievimus; ea tamen lege ſacrandam permiſimus, ſi, inſtitutam à nobis, Matrem reverentèr admitterent. Viſitavimus & S. Io: Baptiſtæ Monaſterium, aptiſſimum planè ac dignum, ubi Regularis vigeret obſervantiæ decus. Priorem ibi fermè ſolum invenimus; præceptiſque illi, ex more, traditis, quę opportuna viſa ſunt, profecti ſumus. Epiſcopum civitatis adivimus; abque illo officioſè accepti: Monaſterium quoque inſigne S. Mariæ viſitare perreximus; Sepulchrumque Petri Damiani, in antiqua & ornata atque ab illo (ut ferebatur) conſtructa Baſilica, venerati ſumus. Codicem illìc vetuſtum, ipſius (ut ferebatur) manu ſcriptum, in quo omnia Opuſcula ejus haberentur in conſpectum dedere. Eum nos ad noſtrum hoſpitium tulimus, diligentiùs inſpecturi. His diebus, quibus ibi remorati ſumus, controverſiam veterem, inter Canonicos & Abbatem S. Hippolyti, componere, nequicquàm ſæpiùs conati; negotium ipſum Vgolino, amiciſſimo atque hoſpiti noſtro permiſimus. Illìc nobis remorantibus, advenit Legatus Venetorum Fridericus Contarenus, vir ſtrenuus, & nobis optimè cognitus. Eum ſtudioſè ſalutatum perreximus. A quò gratiſſimè accepti; ſermonem habuimus de Priore S. Matthiæ. Hortatus eſt: *uti negotium exequeremur*; licèt, *Venetijs id oportere fieri*, aſſereret: *quòd, ingratè Veneti, civem ſuum extrà terminos ſuos iudicari, admitterent. Suam opem, eò libentiùs, pollicitus, quò, ſe auctorem fuiſſe, ut promoveretur, aſſeruit; & ægreferre, non eum ſententiæ, atque exiſtimationi ſuæ reſpondiſſe.* Viſus eſt vera proſequi; & iàm tùnc, Venetias iteratò petere, animus fuit. Nè tamen cęptis deſiſteremus, neu fortaſsè priores noſtræ literæ reddite illi non fuiſſent; ſcribere ſecundò inſtituimus, mandantes, ut intrà præſcriptum diem ſe conferret ad nos, crimina ſibi objecta diluturus. Et cùm tabellarius, qui ferret literas, non eſſet; ipſi Bononiam petere decrevimus, ut Monaſterium S. Euſtachij, quod intrà Imolam eſt, viſitaremus. Movimus indè, ſumpto prandio, x. Kl. Decembris; Imolamque profecti, cùm abeſſet Prior, Bononiam die ipſa pervenimus. Ibi poſtridiè literas, menſarijs mittendas, manè dedimus; ipſoque fermè momento miſſæ ſunt. Egimus S. Martyris Catharinæ ſolennitatem in noſtro Monaſterio S. Chriſtinæ. Vicem noſtram miſeratæ ſunt ancillæ Chriſti; & de obitu fratris optimi, ut antè per literas, ità coràm nos conſolari ſtuduerunt, affectu ſingulari; & nos humanitate præcipua reſoverunt. Faventiam redivimus; &, nè in reditu quidèm. Priorem S. Euſtachii invenimus Imolæ. Nocte ipſa remorati in hoſpitio noſtro, multis contrà Priorem ipſum acceptis querimonijs, literas conſcripſimus ipſi, cùm rediret, tradendas; quibus, ut Faventiam veniret, jubebamus. Poſt biduum fermè, ſubſequutus eſt nos: & acritèr à nobis increpitus, cùm multùm excuſaret; ętatem decrepitam miſerati, illum à nobis emiſimus, quid fieri vellemus, mandantes. Ravennam ire, viſitationis exequendæ cauſa, conſtituimus. Tùm verò amicorum fides maximè eluxit. Nanquè nos illùc uſquè itineris ignaros, deduxerunt; Vgolino noſtro Venetias proficiſcente, Legato Faventini Domini. Accepti à Claſſenſis Monaſterij Abbate ſumus gratiſſimè; amiciſque Faventiam redeuntibus biduò remorati, Eccleſiam principalem civitatis, licèt maxima vi luti impediti, aliaſque itidèm Baſilicas vidimus. Offendimus rem digniſſimam, & in qua eluceret antiquitatis tùm magnanimitas, tùm diligentia. Nullam fermè uſquàm (nè Romæ quidèm) lætiorem aut ornatiorem Baſilicam vidimus. Nàm præter exteriorem ornatum, qui vel inſignis eſt; veſtiunt intùs parietem fani varii marmoris ſectę ad lineam cruſtæ: ſtant ordine gemino utraque exparte columnæ ingentes ex marmore: neq; deſunt prophyreticæ per templum tùm columellæ, tùm tabulę, ità lucentes, ut ſpeculi in morem imagines referant. Altare argenteum, columnis ſex ſuffultum, Ciborium tegit argenteum itidèm, columnis porphyreticis & ophiticis ſuſtentatum. Cingit altare ipſum Chorus ex marmore candido, cujus prominentia capitella argento veſtivit antiquitas. Muſivum opus interiorem ædem totam tegit, ſpecioſiſſimum. Sacrarium viſere libuit, ac Bibliothecam, quę ibi ſingularis eſſe ferebatur. In altero plurima vetuſtatis inſignia vidimus; alteram opinione deteriorem longè invenimus; vix enim ibi quicquam dignum

Digitized by Google

memoria, prętcr unum Cypriani volumen, invenimus, antiquis literis; in quo plurima, quàm uſquàm anteà, ipsius opuſcula notavimus. Sollicitè, an aliquid librorum ſcriniis conditum eſſet, percontati: nihil eſſe, didicimus, dato in conſpectum vetuſtiſsimo de Conciliis codice; in quo Niceni Concilii Fidem in membranis purpureis, & aureis literis legimus. Eſſe intrà Eccleſiam locum, qui Chartophylacium diceretur, profeſſi ſunt, in quo privilegia plurima junco inſcripta ſervarentur. Eò cum nos duci avidiſſimè expeteremus; cuſtodem abeſſe, didicimus. Itaquè profecti tùnc ſumus; aliàs redituri, & inſpecturi diligentiùs omnia. Vidimus & Baptiſterium, Eccleſiæ propinquum, antiquo & mirando opere. Transivimus ad conſuendum S. Vitalis Martyris templum permirificum, rotundum, & omni genere ornatus insigne. Cingunt ambitum ſectæ diſcoloris marmoris ingentes tabulæ; columnęq; per gyrum altiſſimæ, ex candido & vario marmore, peripatum ſuſtinent, ut nihil admirationi desit. Aram fani ſumus vehementèr admirati. Nàm, cùm lapis ipſe palmi ferè craſſitudinem habeat; quicquid altera ex parte fuerit applicitum, pars altera refert, vitri tenuis inſtar. Nihil minùs ibi, quàm musivum opus desideratur. Ædiculam propè fanum vidimus, ſepulcra Regum ex marmore candido ingentia, habentem, ſquamatis operculis. Musivum nuſquàm neq; tenuiùs, neq; elegantiùs inſpeximus. Circuivimus & Eccleſias alias atque Monaſteria, quantum vel pluvia, vel lutum permisit. Salutavimus & civitatis Dominum; & ab eo, atque ab ejus coniuge, muliere & prudente & erudita, gratè accepti ſumus. Exegimus amicitię jure, ut hoſpitale intrà urbem, quod à patre Religioni datum primò, poſteà ablatum fuerat, reſtituerent nobis. Nihil cunctati; quod poſtulabamus, exequuti ſunt: confecto ipsius donationis inſtrumento. Nos eis viciſsìm Salinas Monaſterij, quas tenebant, annua pensione confirmavimus. Puellam annorum fermè xij., uxoris ex viro altero filiam, evocarunt, quæ præter ſexus conſuetudinem, & conditionem fortunæ ſuæ, literatura imbueretur; Grecumq; à nobis alphabetum sibi ſcribi, poſtularet. Quod gratè egimus. Paucis ibi peractis diebus; cùm, visitationi initium dare, cuperemus, literæ ad nos ex Fabriano ſcriptæ, ut illùc ire maturaremus, impulere. Quippè Dominus oppidi, datum à nobis Abbatem Monaſterio Vallis-Caſtri, quibusdam rationibus renuens, ut eò iremus, vehementèr inſtabat. Nos itaquè, nè rem tanti ponderis neglexiſſe videremur, & officio noſtro defuiſſe; eò perreximus, ea conſtantia, & ad id obfirmato animo, ut ei, hac in re duntaxàt, nunquàm cederemus. Itaq; & Domino, & amicis valefacientes, Idibus Decembris profecti ſumus, Abbate noſtro Claſſenſe nos deducente, iterque noſtrum comitante. Priùs verò, quàm indè moveremus, Monaſterium ipſum Claſſenſe, ab urbe diſſitum tribus fermè millibus paſſuum, adieramus; miſerati ruinas ingentes, & Eccleſiam maximam, & ſpecioſiſſimam admirati. Indéque per pineam silvam Monaſterii, quæ fermè VIII. millibus paſſuum tenditur, ad Monaſterium S. Mariæ in portu contenderamus, à Theodosio, & Placidia Auguſta conſtructum; ubi nihil pręter ſtructuram, quod miraremur, invenimus. Dederunt in conſpectum vas porphyreticum, ſpecioſum ſanè, & quod (ſtulto errore), unam ex hydrijs eſſe, dicerent, in quibus aquam in vinum Salvator convertit. Itaquè Ravenna, ut diximus, moventes, hora fermè jàm III. per syluam noſtram & per maris litus, Ariminum diei hora XXII. pervenimus; Fabrianum indè petituri. Sed, cùm extrà urbem haberemus hoſpitium; ex mulionibus, indè venientibus, certiores facti ſumus: Picenum agrum omnem ardere bellis, atque ab hoſte vaſtari. Quippè Franciſcus Comes, qui juxtà Livii forum, cùm adhùc ibi moraremur, inſtructus militari acie tranſiverat, cuncta ejus regionis Eccleſiæ ſubducta, ſibi applicabat. Eo perterriti nuntio, ac rebus certis admoniti; mutato propoſito, redire ad Forum-Livii conſtituimus; Priorem S. Matthiæ præſtolaturi, vel certè deliberaturi, quid facto eſſet opus. Poſtridiè ad Eccleſiam S. Andreæ profecti, Priorem viſitavimus, admonitumq; ſecretiùs, ad bonam frugem hortati ſumus. Adierunt nos illùc exules noſtri Bernardus, & alii; quos antè paucos menſes partium furor Vrbe unà cum COSMO noſtro deturbarat; multumq; ſolatij ex congreſſu noſtro ceperunt. Abbas itèm S. Iuliani, amiciſſimus noſter, vir bonus atque eruditus, nos humaniſſimè excepit convivio. Indè poſt biduum profecti, ad caſtrum, quod Lonzanum dicitur, venimus. Multas ibi contrà Abbatem Theomneſti querimonias hauſimus; orantibus pluribus, atq; Abbate ipſo, cujus id Monaſterium ſuf-

fra-

Digitized by Google

fragrneum eſt, ut illum amoveremus, aliumque præficeremus. Nos, qui anteà quoque hujuſmodi pulſati querelis, viſitari Abbatem ipſum juſſeramus; alterum quidèm implere polliciti ſumus, ut eum abrogaremus; cęterùm inſtitutionem Abbatis ei, cujus intereſſet, permiſſuros, aſſeruimus. Quod & fecimus poſteà. Venimus ipſa die Savinianum; ibíque nocte illa quieſcentes, viſitationis munus exegimus. Abbatem inutilem omninò deprehendimus; jamq; tùnc animus fuit, providere, nè res penitùs rueret. Multa ex Converſo didicimus, qui omnia adminiſtrabat, quæ providentiam noſtram deſiderare viderentur. Domum ferè omnem occuparat militaris manus. Indè poſtridiè, Abbate comitante profecti, Cęſenam tendebamus. Obvios habuimus, cùm propinquaremus oppido, Vicarium noſtrum, & Priorem Arcus. Ingreſſi civitatem, divertimus ad Religionis hoſpitium Ibi poſtquàm ex Vicario, quidnam afferret, accepimus; convenientiáque reſpondimus; cauſas adventus ſui à Priore percunctati, eas ex amicorum literis (quarum grandem faſcem tulerat) animadvertimus, poſcentium: ut Heremum ad Vivum, Priore ſuo deſtitutam, ſibi conferremus. Præclarum illi teſtimonium non modò literæ abſentium, verùm præſentes quoque Prælati vèl ſex, reddiderunt. Eorum auctoritati cedendum arbitrati; quod petebat, impendimus: inſtructumq; diligentèr, à nobis emiſimus. Concurrerunt ad nos amici, ſalutandi ſtudio, humaniterque ab omnibus accepti ſumus. Viſitavimus Auguſtinum Patrem, veterem amicum noſtrum, civitatis Epiſcopum, blandéque habiti ab illo ſumus. Britonorum indè ſequenti die contendimus, viſitandi ſtudio. Peracta inquiſitione ſolenni, acritèr Abbatem corripuimus, quòd plures & graves querelæ contrà illum nobis propoſitæ fuerant. Abbas autèm Claſſenſis, qui per eos dies nobis comes individuus fuerat, indè profectus eſt cum gratia noſtra, ut feſtivitatem propinquam Dominicæ Nativitatis in Monaſterio ſuo celebraret, ea conditione; ut poſt exactam ſolennitatem, Fabrianum concederet cum noſtris ad Dominum literis, acribus quidèm, & quæ rationabilitèr expoſtularent, cùr, datum à nobis Monaſterio Abbatem renuiſſet admittere, objectáque illius omnia refellerent, & magnam conſtantiam teſtarentur, poſtulantes poſtremò, ut electionem noſtram prævalere permitteret; idque Abbati in mandatis dantes, nè, alium aſſumi, annueret. Profectum à nobis, è veſtigio fermè ſubſequuti, ad Forum-Livij ipſi contendimus, Dominicam Nativitatem ibi peracturi, X. Kalendas Ianuarii. Vbi illùc venimus, literæ nobis & ex Ravenna & ex Venetiis redditæ, ſignificarunt, Priorem S. Matthiæ præceptis noſtris obtemperare noluiſſe, atque ad Protectorem Religionis noſtræ, qui in Concilio agebat, à noſtra citatione appellaſſe; ejuſque citationis exemplar ad nos miſit Abbas noſter S. Michaelis, orans atque obſecrans: ut eò maturè pergeremus, alioquìn, Monaſterii nobiliſſimi deſolationem ſequuturam. Eam appellationem & Ravennam miſerat, & publicari majori in Eccleſia fecerat. Nos, rei indignitate commoti. Gubernatorem civitatis adivimus ſalutandi gratia, ſimùl ut & conſilium expeteremus. Verùm ſummus in urbe motus effecerat, ut minùs otioſum reperiremus, neque fas fuit, quidquam illi rerum noſtrarum nuntiare. Ignari licèt, quid tùm eſſet futurum, ex perturbata rerum facie collegimus, maximam futuram novitatem; multumque illius indoluimus vicem, quòd expoſitum periculo jàm tùm videre videremur: neque diſſimulavimus quìn, adſtanti cuidam ex amicis, perturbationem noſtram aperiremus. Peracta verò Dominica Nativitate, cùm poſtridiè, videlicèt, vii. Kalendas Ianuarij in Monaſterio S. Salvatoris manè eſſemus; repentè ingens tumultus exoritur: & primùm quidèm, clamore ſublato populari, ęra infeſtiùs reſonant; armatáque protinùs civitas concurrit, vocibus, & telis infeſta. Palatium obſident, & Eccleſiæ imperium detrectantes, Dominumq; ſuum, Antonium Ordelaffum, conclamantes; Epiſcopum noſtrum, nihil tùm tale ſuſpicantem, invadunt, tenent, vinciunt, & de civitate ac civibus optimè meritum, injuria & ludibriis agunt. Expilata omni domeſtica ſuppellectili, omníque theſauro aſportato; vir ille bonus ad ſupplicium poſcitur, mulieribus ipsis in illius cędem conſpirantibus. Ac niſi quorundam minùs ſęvientium, obſtitiſſet modeſtia qui illum alieno habitu indutum duxere medium, nimia bacchantium rabie fermè diſcerptus interiiſſet. Liber itaquè à furore populari cuidam ex civibus traditur cuſtodiendus, cujus frater, & propinquus Venetiis incluſus tenebatur. Is in Epiſcopum aliquandiù ſævus, mitior poſtmodùm fuit, ſpe recuperandi fratris illectus. Ferebatur vulgò, Epiſcopum Vrbem Venetis tradere voluiſſe,

Digitized by Google

eamque cauſam novarum rerum afferebant ſolam; ſed ea planè perquàm fallax fuit, nihil in ſe habens ſolidæ veritatis, atque adeò, eam refellere, nihil opus eſt. Sola vulgi mobilitas, & inconſtantia, cupiditaſque rerum novarum avaritiæ conjuncta, in cauſa fuit. Paucis poſt diebus, & arx munitiſſima, quæ interìm Ecclesiæ nomine cuſtodiebatur in ditionem civitatis conceſſit. Nocte inſequente tumultus diem, accitus Antonius ipſe, Dominus à populo acclamatus eſt. Non defuerunt ſimulata auxilia, Faventino Domino propè murum accedente cum exercitu, ſed nihil præter oſtentationem armorum inferente. Nullum telum iactum, nullus diſtrictus gladius, nihil bellici operis actum. Deniq; levi nuntio monitus, Faventiam redijt; Nos, metu perterriti, Monaſterio prodire in tanta perturbatione rerum, auſi non ſumus, nisi Prælatis noſtris nos deducentibus, & jumenta noſtra ſecum agentibus. Profecti ad Monaſterium Camalduli, triduum fermè quievimus, nuſquàm indè progredi, nuſquàm abire præſumentes. Plena erant terroris omnia; neq; deſuit ex noſtris, qui factioſus nimiùm, acclamaret cum populo, atq; unà telis armatus accurreret. Eundem poſteà, ſcelus confitentem, corripuimus. Adierat nos Vgolinus Abbas, Faventiam petens, ut celebritatem ibi cum fratre, & propinquis ageret. Multa exponentem, opemq; noſtram poſtulantem, bona cum ſpe dimisimus à nobis. Indè, cùm, partìm metu periculi præteriti, partìm literis moniti, Venetias ire inſtitueremus; proſequuti ſunt noſtri, & alij pleriq;, atq; in Faventinum agrum deduxerunt. Ravennam petere, animus fuerat; ut indè, per litus, Clugiam uſq; tenderemus. Verùm, fama tumultus militaris exterriti, Bononiam ire, ſatiùs duximus, neq; Faventiam ingredi voluimus, nè illic dies plurimos detineremur. Oppidum circumire coacti, quin ingrederemur, declinare nequivimus. Indè tamen maturiùs nos extricantes, & à nemine cogniti, Imolam ea die perreximus; ibíque tumultuantem civitatem offendentes; in noſtro Monaſterio S. Chriſtinæ remorari, neceſsariò coacti ſumus, fracti & fatigati tùm itinere, tùm præterito & præſenti metu. Miris nos obſequiis Ancillæ Chriſti refoverunt, multumque aſpectu noſtro recreatæ ſunt. Confluxere ad nos amici plurimi; plurimumque ſolatii mæſtis attulerunt. Negotium Monaſterii, & controverſiam cum cive quodam potentiore, convenere qui componerent, noſter Stephanus Porcius Romæus, & complures alii; nequè tùm quicquam actum eſt, illo parùm honeſta poſtulante. Per eos dies Abbas quoque Claſsenſis divertit ad nos; quem, ut Venetiis nobis occurreret, hortati, à nobis dimisimus. Bernardus quoque Monachus, nuntium attulit: Priorem Monaſterii S. Viti exceſſiſſe ex vita; & tàm amicorum literis (quas plurimas tulerat) commendatus, quàm per ſe ipſum orans; multùm cunctantes, & juvenis levitatem ſuſpectam habentes, tandèm, ut ſe promoveremus, evicit. Admonitus à nobis eſt gravitèr, adjectæque minæ: ſi delinqueret, nos minimè toleraturos; eum ità dimisimus. Monaſterii Matrem, & ſeniores quaſque, ac juniores, simùl omnes, & ſingulas ſeorsìm allocuti; *ad Obſervationem ſancti Inſtituti, ac præcipuè ad ſervanda inviolabiliter clauſtra Monaſterij, magno affectu hortati,* noſque illarum precibus commendantes, profecti ſumus. Magnam certè amicorum & nobilium in nos charitatem ſumus experti. Gaſparem noſtrum, consilium de nobis flagitantem, ac titubantem in ſanctæ Religionis inſtituto, quod fermè positurus videbatur, Fratrum ſuorum evicti precibus, confirmare curavimus. Cùm tamen allegaret infirmitatem, atque imbecillitatem oculorum, aliáque plura; & ipſum, ut desiſteret; & fratres, ut eum dimitterent, hortati ſumus. Poſteà tamen, abſentibus nobis, profeſſus eſt religioſam vitam. Sęcularem itèm, honeſti ingenii adoleſcentem, propositum Religionis arripere cupientem, admotis fomentis animavimus; patre illius bono viro admonito; nè illi (unico licèt), impedimento eſſet, religioſum propoſitum arripere cupienti. Quod & factum eſt. Et ex Ravenna, & ex Foro-Livii, & ex locis ferè omnibus ſcripsimus Fratribus noſtris, Auguſtinóque Filio noſtro imprimìs, & amicis reliquis, exponentes noſtra omnia. Bononia movimus II. Non: Ian: comitante nobiſcum & Priore noſtro Angelorum; triduóque, ad noſtrum Monaſterium de Vangadicia, venimus. Suſcepti gratè ab ipſius Monaſterii Abbate, modicè ibi requievimus. Indè ad Carceres euntibus, occurrit Paulus Parentinus, Bernardi illius cognatus, quem S. Viti Priorem conſtitueramus; magnas referens gratias, multumq; deferens nobis. Venerat vir ipſe, Bernardi comes, Britonorum uſquè, ut nos reperiret; ſed cùm officio ſuo, quod præcipuum erat Venetiis, diutiùs abeſſe

non

non poſſet, remearat. Nos illum gratiſſimè vidimus; eóque præſente, Priorem admonuimus, ut religiosè ſe haberet. Scripſerat nobis Abbas ipſe de Carceribus, orans: nè cuiquam, & huic maximè, Monaſterium ipſum conferremus. Sed priùs ille ad nos venerat, quàm Abbatis literæ nobis redderentur; neque tamen, ei obſequi, tùm animus fuit. Monaſterium inſupèr S. Michaelis de Heremo, Abbate ſuo deſtitutum, ut Nicolao ipsius Monacho tùnc conferremus, obtinuit. Salutatis pueris noſtris Vincentiam paritèr profecti ſumus. Et quoniàm defuncti res, Epiſcopo maximè agente & Abbate de Carceribus, penès laicũ depositæ fuerant (quarũ tamen indicẽ tenebamus), aberatq; tùnc civis ipſe: placuit, primò visitare Epiſcopũ civitatis, permiſſa noſtro Abbati Dominico cura, tradendæ Priori memorato pacificæ poſſeſſionis. Accepti ab Epiſcopo humanè ſermonẽ in multã horã produximus. Libros quoſdã vita functi Prioris, quos habebat penès ſe, consignavit nobis. Teſtamentũ Prior ipſe fecerat, fruſtrà. Exegit à nobis Epiſcopus ipſe, ut mulum defuncti Prioris sibi mutuò daremus ad Concilium proficiſcenti; quod & libentiſſimè fecimus. Conſtitutis tùnc rebus, Patavium profecti ſumus; Paulo noſtro nos nuſquàm deſerente. Divertere extrà oppidum ad noſtrum Monaſterium, animus fuit. Sed cùm, eò profecti, neminem inveniſſemus; urbem ingredi, atque ad domum noſtri Abbatis divertere, coacti ſumus. Paulus, valefaciens nobis, Venetias contendit; cùm priùs exegiſſet: ut, quo die ipsi pergeremus, occurreret nobis. Patavii paucos dies remorati, consilium fuit. Quia enim Prior ipſe, cujus cauſa proficiſcebamur, Protectorem appellarat; Iuriſperitos conſulere, neceſſarium exiſtimavimus; nè res ipſa carere fundamento videretur, ſed dignè loco noſtro, & ſecundùm jura procederet. Adiit nos illìc Prior Orbisii, opemque noſtram contrà Abbatem S. Nicolai in littore, moleſtum nimis exactorem, implorabat. Quippè vel ad Concilium pérgere, vel pecuniarum certam ſummam, proficiſcentibus uſui futuram, ſolvere compellebatur. Abbatem memoratum convenimus literis, utque, pauperi non valenti, moleſtus eſſe desineret, amicè exegimus. Literæ ad nos ex Tarvisio allatæ, ſollicitarunt animum noſtrum; Monaſterii Matre multa conquerente, & quędam poſtulante. Priorem memoratum eò conſtituimus mittere, vice noſtra perfuncturum; eumque Cancellario civitatis, amiciſſimo noſtro commendavimus. Prior itèm Monaſterii, quod extrà oppidum eſt, ad nos profectus; ut eò diverteremus, oravit; fecimuſque ſatìs votis ejus. Adiit nos illùc Abbas Claſſensis, qui ex condicto Venetias conceſſerat. Vbi, civem illum Vincentiam rediſſe, comperimus; Abbatem noſtrum de Rotis, & Priorem S. Mariæ de Angelis misimus, qui res ipſas inſpicerent, atque ad indicem conferrent. Sed inanis fuit illa profectio, cive illo multa allegante; Prioréque ipſo (quantum conijcere potuimus) non simplicitèr nec purè incedente, negotio infecto rediere. Conſuluimus Paulum quendam Iuriſperitum, juvenem quidèm, ſed planè eruditum, bonumque virum, & noſtris imprimìs offitijs deditum. Inſpectis ille Conſtitutionibus noſtris, quibus cavetur quidèm; *ut à Patre Religionis ad Protectorem appellare liceat, ſiquis præter debitum, aut contrà formam ſe gravari arbitretur*; & verbo primùm, & poſtea ſcripto etiam reſpondit: *huiuſmodi appellationem & irritam & nullam eſſe, neque memorato Priori quicquam adversùs noſtram auctoritatem opitulari, immò & obeſſe, contumaci, plurimùm; gravioréq; cenſura ipſius gratia plectendum.* Venetias itaquè, iii. poſtquàm eò veneramus, conceſſimus die; portanteſque nobiſcum Attici Pomponij Vitam, ab Hermolao noſtro Barbaro acceptam, cum quibuſdam aliis navigantes, conſcribere cępimus, Nicolao noſtro mittendam. Vbi verò propinquavimus, occurrit nobis Paulus Parentinus, atque in ſuam acceptos navim ad noſtrum Monaſterium S. Michaelis cum honore deduxit. Occurrit nobis Abbas noſter feſtivus & lætus, atque cum omni Congregatione reverentèr excepit. Priorem Angelorum ex Patavio Bononiam remiſeramus, multum ſe ac negotium ſuum, quod cum memorato Priore S. Matthiæ illi erat commendantem nobis: cui Decretales, ex Vincentini Prioris spoliis, poſtulanti ad Monachi Io: uſum, libentiſſimè indulsimus; Abbati noſtro de Rotis Breviarium & libellum alium permittentes. Vbi consilia noſtra cum Abbate contulimus, animadvertimus. opinione à nobis diffidere; quasi poſſibile non eſſet, in Priorem triſte aliquid decernere, propter appellationem interpositam, propter conſanguineos nobiles, & alia plurima, quæ longum eſſet retexere, nobis non ſatìs probabilia. Suadebat; ut ad Monaſterium aliud Ordinis, sive extrà Ordinem transferretur: rem eſſe in præſentiarum factu

diffi-

Digitized by Google

difficillimam; dilationem interceſſuram neceſſariò: ipſum, ex præcepto Ducis, ad Concilium oportere proficiſci. Expoſtulare ipſe non modicè, quòd Monaſterium S. Michaelis, quod alteri ipſe promiſerat; inſtante & petente Abbate de Carceribus, nos alteri dediſſemus. Vicarii ſe officio perſunctum, miſiſſe Vincentiam, & à memorato Abbate præventum, non potuiſſe munus initum exequi. Poſtremò, nolle vicem famuli implere; ut abſente Abbate de Carceribus, Vicarius eſſet; præſente, vacaret. Conciderunt brachia quidèm, atque primò: *neque nobis diſplicere*, diximus, *ut Priori alius daretur Monaſterium: facturos omnia, polliciti, dùm aſſequeretur, quod vellet, ſi ad hoc intentionem ille dirigeret. Monaſterium autèm illud idcircò contuliſſe alteri, quià nobis nequaquàm voluntas eius explorata anteà fuiſſet: Alioquin, facilè ac libenter illi conceſſuros. De officio ſibi à nobis indulto Vicarij, quandoquidèm eius gratia controverſia exorta eſſet, deliberaturos; & omnia acturos, quæ ad laudem Dei, & conſolationem ſuam pertinerent, quantum Dominus donare dignaretur*. Adire Ducem primò ſententia fuit, ut ejus ope negotia noſtra proſequi feliciùs poſſemus; ſed, neſcimus quo pacto, impediti, Epiſcopum civitatis, Laurentium Iuſtinianum, virum Sanctum atque integrum nobiſque cariſſimum visitare perreximus. Accepit lætiſſimè, profectionis noſtræ expoſuimus rationem, conſilium flagitantes. Adhiberi placuit Vicarium ſuum, Iuriſperitum, ut conſultaremus. Fuit ea tùm utriuſque ſententia: Priorem eſſe coercendum; appellationemque illam ſuam nihil ſibi ſuffragari. Conſilium Pauli nobiſcum Patavio allatum, ipſi Vicario dedimus inſpiciendum. Adierunt nos illùc amiciſſimi noſtri COSMVS atque LAVRENTIVS, quos Vrbe pulſos ſuprà memoravimus; obortiſque lachrymis, in mutuos amplexus effuſi, conſedimus, ſermonemque protraximus diù, dùm aſpectu mutuo atque colloquio exſatiari non poſſemus. Tùm verò plùs, quàm anteà, ſapientiam virorum admirati ſumus atque conſtantiam. Nihil antiquæ dignitatis, nihil prioris in patriam benevolentiæ poſuerant: affectus mirabilis ad Civitatem toto orationis contextu apparebat: non indignè caſus ſuos tulerant: non acerbè ſuæ dejectionis inſectabantur auctores; ſed modicè ac lenitèr innocentiam pandebant ſuam veriùs, quàm admiſſum in ſe arguerent facinus. Suſpirantem patriam, LAVRENTIVM blandè admonuimus; quidnam Bononiæ primùm nobis in congreſſu mutuo dixiſſet: *Nihil ſibi conſtare cætera, non patriam, non opes, ſi modò germanum recuperare poſſet. Venetias ſibi pro Florentia eſſe; ubi (volente ac diſponente Deo) relegati plus honoris, quàm unquam in patria, eſſent conſecuti*. Notavimus benevolentiam in eos totius civitatis admirandam & propè ſingularem. Nullus, Venetiis natus & nutritus, majore unquàm cum dignitate deductus eſt; ut civitatis principes intelligere quivis potuiſſet. Poſt prolixum ſermonem, amantiſſimos noſtros deduximus, renitentes licèt; ipſique ad Monaſterium noſtrum remeavimus. Multa cum Abbate noſtro conferebamus & ſponte & ab eo acciti: ferméque ſermo omnis ſuus nobis erat majoris cauſa ſupplicii; dùm modò in Abbatem alium ut ingratum & ambitioſum invehi, modò ea de nobis poſtulare videretur, quæ indulgere nequaquàm tutò poſſemus. Expoſtulavit itèm Abbas de Carceribus; cùr ipſum Vicarium conſtituiſſemus? cùm ſe & Generale Capitulum primò inſtituiſſet, & nos poſteà confirmaſſemus literis noſtris. Fregimus illum rationabilitèr; *nos nihil præter debitum, nihil illo inconſulto (hac in re duntaxàt) egiſſe*, memorantes. *Quippe, antequàm ad Concilium pergeret, cùm, de ſubſtituendo ſibi Vicario, ſermo eſſet ortus, hunc cæteris prætuliſſet. Non potuiſſe Vicarium inſtitui, ſine literarum noſtrarum teſtimonio: in quibus, ſi non expreſſa mentio facta fuiſſet abſentiæ ſuæ, parceret noſtræ, ſi non ſuæ verecundiæ. Neque enim honeſtum fuit, neque tutum, Abbatem ſenem, Patrem ac Magiſtrum ſuum, Vicarium ſub conditione conſtituere, qui liberè, ſe id munus ſubire nolle, proteſtatus eſſet. & quem nonniſi abſentes, ut ſubiret, impulimus precibus*. Deſtitit tùnc; ſed poſteà tamen, procuratore fratre ſuo inſtituto, apertè proteſtatus eſt: nolle ſe officio abrogari, ſibi à Capitulo permiſſo. Neque id nobis tantùm, verùm & Abbati ipſi. Verùm, ut undè cœpit, redeat oratio: triduum fermè Venetiis egimus, antè quàm Prior ipſe ad nos iret. Revertentibus nobis ab Epiſcopo, & Monaſterio propinquantibus, ipſe, Monaſterio egreſſus, jàm navim conſcenderat, ad Monaſterium ſuum rediturus. Conſpectis nobis, expalluit; deſcendenſque navi, nos intrà Monaſterium ſequutus eſt. Seorsùm allocuti, ſine teſtibus: *eo nos gratia*

ſui

ſui conceſſiſſe, diximus; ut quoniàm ad nos vocatus ipſe non venerat, nos ad illum proficiſceremur. Multa excuſantem, cùr non veniſſet, metumq; allegantem, *quod ſibi literis ſignificatum eſſet: nos eum cuſtodiæ tradere velle*, fregimus rationibus veris, &: *an vera eſſent, quæ relata fuiſſent nobis, exploraturos*, aſſeruimus; *ac ſecundum ipſius merita iudicaturos. neque paſſuros, ut Monaſterium adeò nobile, pateretur occaſum*. Appellationem ſuam allegantem, magna ſeveritate corripuimus; *quod ſtultiſſimus omnium huiuſmodi præſidium occupare delegiſſet*; &, *quòd ſaluberrimè ad relevandos oppreſſos fuiſſet inſtitutum, iniuſtitiæ patrocinium arbitraretur. Experimento ſuo, brevi cogniturum: rectè ne, an perverſam egiſſet*. Eadem illi poſteà, Abbate noſtro præſente, repetentes, magnum illi incuſſimus metum. VIII. fermè dies in ipſo Monaſterio egimus; cùm Abbas ipſe duram Prioris cervicem, ut ſe liberè permitteret nobis, appellationíſque ſuæ renuntiaret (id quod ſibi unicum remedium ſupereſſet), inclinare non potuit; nè Io: quidèm Sacerdos ſenior noſtri amantiſſimus. Placuit denuò Epiſcopum noſtrum, atque ipſius Vicarium viſere. Neque dubium fuit, Priorem quoque ipſum eò conceſſiſſe; quod ex eo tùnc animadvertimus; quòd ipſius Vicarii à priore inſtituto & rigore relaxata videbatur intentio, cunctabunduſque reſpondit. Et verbis Prioris ipſius, certiores rei ipſius facti poſtmodùm fuimus; conſultationem Pauli ſe apud eum vidiſſe, teſtati. Placuit Fantinum, virum optimum, amiciſſimumque inviſere uti ejus quoque in re noſtra conſilio uteremur. Eſt enim, præter peritiam juris ſummam, bonus, ac religioſo animo & pio. Ei cùm, poſt ſalutationis verba ſolennia, ſingularemque nobis præſtitam humanitatem, negotium omne expoſuiſſemus, ſententiamque Pauli noſtri I.C. legiſſet; eam approbavit, agendumque nobis cum Priore ſeveriùs cenſuit: modicè nobiſcum expoſtulans, quòd Vincentino Priore, vita functo, nimiùm uſi eſſemus leniter; moríque ſine pœnitentia permiſiſſemus. Satisfecimus illi rationabilitèr; quòd, eò profectis, multa ejus merita plerique dixiſſent; nulluſque fermè adverſùm eum fuiſſet teſtimonium. Accedebat, quòd tùnc, vel ſimulata infirmitate vel vera vexato uti inclementiùs non licuiſſet. Conſilio tantorum virorum rem gerere cupientes, fregit Abbas noſter; dùm ea nos lactaret ſpe, Priorem ſe nobis noſtróque permiſſurum arbitrio. Acceſſit ad nos illùc & Hieronymus Heremita noſter, qui tùnc, è Concilio reverſus, morabatur in S. Matthiæ Monaſterio. Amovere illum ex Heremo, animus erat; quia contrà Pontificem Eugenium. & quidèm à nobis inhibitus, multa egiſſet. Suſceptus tùnc tamen benignè à nobis eſt; Pontificiſque & noſtras injurias diſſimulavimus, quas ex literis Abbatis noſtri de Carceribus didiceramus. VI. fermè, poſtquàm, eò adveneramus, die nuntius affertur; Priorem, ſe fugę, velle, committere. Tùm verò, non jàm ulteriùs diſſimulandum rati, Abbati, non ſine commotione, quæ in noſtram notitiam venerant, nuntiavimus; &: *velle experiri, quid facere poſſemus*, adjecimus. Poſtridiè mane ſummo, inclementiore Cęlo, navigio illùc advecti, comitantibus Abbate de Carceribus, & Priore Orbiſii, unà cum ſociis noſtris; Priorem, & omnem Congregationem convocavimus, adhibito & Io: Sacerdote ſeniore. Præmiſſa ſolenni exhortatione, cauſam noſtri adventus aperuimus; quietóque animo & voce placida: *& infamiam ad nos de eo allatam, & literas nomine Conventus miſſas, ſuſceptaſque plurimorum manu, quereláſque ingentes expoſuimus; quibus commoti, Priorem ipſum ad Forum Livij evocaſſemus, diſtrictiore præcepto; à qua ille citatione appellaſſet ad præſentiam Protectoris: oſtendenteſque, ex appellationis forma, fruſtra fuiſſe appellatum; Priorem ipſum monuimus blandè, uti appellationi interpoſitæ renunciaret, atque veniam poſtularet culpę, ſimulque, ut ſe permitteret in omnibus arbitrio noſtro*. Ad hæc ille conſurgens; inducias ad deliberandum poſtulavit. Nos ad hęc: *Itàne, mora ad deliberandum, an humiliari Prælato debeas, videtur neceſſaria? Sicciné te docuit Religioſum, quod profiteris, inſtitutum; ut, an tibi venia ſit errori poſtulanda, cunctabundus inquiras? An tu non erraſti, qui monitis noſtris frivola, immò maligna tergiverſatione parere neglexeris? Certè, ſi nihil deliquiſſes aliud: vel iniqua iſta cunctatio tua, ſeveriore cenſura punienda erat. Damus tamen recogitandi ſpatium; atque monemus, ut ſalubriter cogites*. Dimiſſa tùm Congregatione, ad ſeparatam nobis cellulam conceſſimus; pauloque poſt, Priorem non adeſſe cognovimus. Venetias clàm ille ſeceſſerat, metu perterritus, ut imploraret amicorum

opem;

Digitized by Google

opem; quod ex eventu comprobatum eſt. Redeuntem veſperè, durè increpuimus; cùr, irrequiſitis nobis, uſquàm diſceſsiſset? Poſtridiè convenere plurimi nobiles; cauſas adventus noſtri, & crimina Priori objecta, inquirentes. Aderat cum cæteris Io: Venerius, Prioris propinquus, adoleſcens parùm moderatus. Eum, in Monaſterio S. Michaelis, multa garrientem, rationis pleno reſponſo, repreſſeramus priùs; & modò, concilio abeſse juſſimus, nè clamoribus obtunderet nos: nàm fremere jàm cæperat. Id etsì moleſtè ille tulit; ab omnibus tamen approbatum eſt. Nobilibus illis gratè reſpondimus, & quam ob cauſam adeſſemus, aperuimus: *ut, ſcilicèt, periclitanti Monaſterio, quòd eis eſſet cariſſimum, opem ferremus. Crimina Priori obiecta, non poſſe à nobis honeſtè detegi. Parceret, qui iſtud poſtularat, verecundiæ noſtræ; iſtud nè ab eo quidèm licitè inquiri. Ceterùm quandò fieret inquiſitio diligens, ſi cauſa patrocinium ſumere quiſquam illorum vellet, aut pro Priore teſtimonium ferre; gratè ac perlibentèr admittendum.* Non deerat illìc I. C. vir gravis, qui, unà cum cæteris nobilibus, noſtrã conſtantiam valdè probaret, & eum, qui iſtud poſtularat, lenitèr corriperet. Protrahentibus in multam horam amicum ſermonem (delectabat enim nos virorum gravitas, ſingulari conjuncta comitati), intervenit Marcus Dandulus, unus ex primariis civitatis, homo ſeverus, ac integer. Is ubi, nos, in hoc intendiſse animum, vidit, ut de reo inquireremus (fuit ea ſempèr noſtra ſententia); *Priorem ipſum, iuſſu Ducis, ad Concilium proficiſci oportere*, ait; & fermè nobis, ulteriore proceſsu, interdixit. Nos ad hæc: *Et Ducem, & civitatis principes vereri, atque in honore habere*, diximus: *caterùm iſtud iniuſſu ſummi Magiſtratus, atq; ipſius imprimis Ducis, nequaquàm gerere. Quippe quibus, priore illo adventu noſtro, in re iſta ſpecialitèr, opem ſuam non defuturam, Dux ipſe benevolentiſſimè, eſſet pollicitus. Mirari, huiuſmodi hominem, certè nulla in re excellentem, hac tempeſtate ad Concilium mitti. Non huiuſce defenſoribus tempus egere.* Ad hæc ille cum cæteris lenitèr arridens, in ſententia perſtitit tamen. Tota ſermonis noſtri ratio, qui III. fermè horis protractus eſt, illa fuit: *proſpiciendum eſſe Monaſterij integritati & conſervationi; quod, nobiliſſimum certè, & ipſi plurimùm diligerent, & cui graviſſimè afficerentur. Ità Prioris perſonæ ac dignitati conſulendum, ut pluris tamen conſtaret Religionis decus. Nos, huius tantùm rei gratia illùc adveniſſe, ut Monaſterio, iam labenti opem ferremus. Facturos id, miſerante Deo, ſi impedimenta de medio fierent. Nempè, ſi ipſi (quod minimè arbitrabamur) obſtitiſſent; Monaſterij ruinam ſibi imputandam. Orare, uti opem ſuam potiùs ferrent, noſtramq; iuvarent voluntatem. Superbiã Prioris, nequaquàm tolerandam; qui evocatus à nobis, nulla legitima impediente cauſa, ire noluiſſet; noſque, neceſſariò illùc ire, compuliſſet; blandéque à nobis ad humilitatem provocatus, deliberandi inducias poſtulaſſet: facturos, ut eum facti ſui pœniteret. Ipſi decernerent: an Religionis Præfecto ſubditi eſſet toleranda ſuperbia & contumacia, qui certè in Republica ſua pulcherrima & ſeveriſſima adminiſtratione, in contumaces duriſſimè animadverterent. Poſtremò noſtro labori parcerent, neq; aut irritum, aut infructuoſum vellent.* Ad hæc illi gratiſsimè, magnáq; cum gravitate reſponderunt: *propoſitum noſtrum, atq; voluntatem præcipuo affectu venerantes, qui, ut Monaſterio ſuccurreremus, quod ipſi ſummè diligerent, tantum laboris aſſumere voluiſſemus. Prioris ſuperbiam, ſe exhorreſcere; qui, vel initiò, nequaquàm nobis paruiſſet, vel humiliari ſponte, oratus, renuiſſet. Hunc, ſe verbis ità caſtigaturos, ut planè poſſet advertere, ſe deliquiſſe. Orare, uti eius miſereremur; ſi, ſe ſponte ſua humiliare, nobiſque ex toto permittere, vellet. Inquiſitionem huiuſmodi interim omitteremus, nè in aures ſæcularium Religionis dedecora penetrarent; nè, qui ædificari ex nobis debuerunt, ſcandalum ſumerent. Curaturos, ut erratis ſuis veniam poſtularet. Ceterùm id de nobis precari, ut, ſi ſe liberè noſtræ poteſtati, omninò abrogata appellatione committeret; in officio Prioris eſſe permitteremus.* Nos, cùm, id polliceri, blandè renueremus, è conſeſſu ſurreximus. Deduxerunt nos viri illi ſummi humanitate præcipua, noſtramque humilitatem ultrà merita ſummè venerati ſunt; & imprimìs Marcus ipſe Dandulus, facilè civitatis princeps, Iacobus Donatus, & Vrſattus Iuſtinianus meus. Salutati officioſiſsimè, Priorem accitum, verbis & contumeliis egerunt; inque illius ſuperbiam acritèr invecti, exegerunt; *uti noſtris per omnia, monitis,*

ob-

obtemperaret: ſi cunctari pergeret; quos Patronos habuiſſet, adverſarios & hoſtes habiturum. His ille territus, & fermè exanimatus; facturum omnia, pollicitus eſt. Poſtridiè redeuntes memorati viri, ſecum adhibuere COSMVM & LAVRENTIVM, amiciſsimos noſtros quibus nihil à nobis denegandum, meritò ſperare poterant, & noſtris omninò, & exulibus. Victi tandèm omnium votis; ità demùm ceſsimus, ut apertè ſimus proteſtati: *Priorem ipſum, nihil ex his, quæ polliceretur, acturum; penitentiamq; illos poſtremò ſubituram, quòd nos precibus flexerint, neque permiſerint, rigore inſtituto uti. Eum hac ratione penitentem ſuſcipere; ut abrogata ſolenniter appellatione, poſtulans veniam, ſeſe omninò permitteret nobis; Monaſteriique diſpoſitionem omnem, cauſam prætereà Bononienſis Monaſterij; ſententiam, quam aduersus Priorem, contumax & iuſſis noſtris non obtemperans, obtinuiſſet in dedecus noſtrum, conſcinderet.* Hæc omnia, illis inſiſtentibus, acturum pollicitus eſt. Volebant viri illi, rem celeritèr tranſigi. Nos ad hæc, rationabilitèr excuſantes; *toto adſtante Conventu hæc omnia fieri oportere*, reſpondimus. *Neque enim fas eſſe, publicè admonitum, ſecretiùs penitere.* Placuit omnibus ratio noſtra; ſicque, ut fieret, orarunt. Remorati dies aliquot, præſtolabamur dùm Prior, quæ admonitus fuerat, exequeretur; cùm propinquorum conſiliis immutatus, ſecretè in dies hæc atque illa moliretur, & verba tumoris plena jactaret. Non itaquè, ulteriùs differre, viſum eſt. Aderant nobis, qui anteà ſempèr, Abbates noſtri. Eis primò adhibitis, quid facto eſſet opus, agitantes; convocata Congregatione omni, Priorem ipſum, tabellione parato: *quidnam, tanto intervallo deliberaſſet?* inquiſivimus. Tùm ille: *ſe adhuc cogitare velle*, reſpondit. Indignati, quòd tàm ſtultè nobis illuderet; tabellioni, ut cunctum rei ordinem, & noſtras inquiſitiones, & illius reſponſiones ſcriberet juſsimus. Objurgantes illius procacitatem, quòd tàm licentèr, ac petulantèr ageret nos. Poſtulavit, *ut modicè permitteretur egredi, conſultaturus, & brevi rediturus.* Abiit, rediit, poſitóque genu: *veniam*, inquit, *ſi erravi, poſtulo.* Ad hæc nos, commoti magis: *veniam, ſi non peccaſſet, minimè neceſſariam*, diximus, atque ad omnes converſi: *quàm pulchrè iſte iocatur, qui nobis, ac ſi pueris, utitur. Scribe tabellio, iſtius verba. Et nos te ab offitio ſuſpendimus*; ad Priorem converſi, diximus, *excomunicatumque pronuntiamus; Conventuique præcipimus, nè tibi in aliquo obaudiat*; excipiente tabellione ſententiam noſtram. Ille; *appello*, inquit, *ad Protectorem*; ſcribe tabellio. Et nos; *appellationem iſtam tuam, ut frivolam & nullam, non admittimus*; excipe tabellio. Poſteà Prioreabire juſſo, neque uſquàm Monaſterio egredi; Dionyſium, qui vice Prioris fungeretur, conſtituimus. Congregationéque brevi ac neceſſaria adhortatione hortati ſumus, ut orationi inſiſterent, remque noſtram Divinæ pietati commendarent. Dimiſſo cœtu, Leonardum noſtrum Iuſtinianum offendimus, nos præſtolantem. Complexi amiciſsimè hominem, cunctam rei ſeriem illi expoſuimus. Et quoniàm agebat in rebus, oravimus, ut impedimentis amotis, noſtram juvaret intentionem. Libentiſsimè opem, atque operam pollicitus ſuam; ut Venetum ibi Priorem, illo amoto, conſtitueremus, admonuit, invidiæ declinandæ cauſa. Die ipſa, conſueta in cellula colloquentibus nobis (aderant autèm omnes fermè noſtri), Ioannes Venerius, quem ſuprà memoravimus, unà cum fratre & aliis quibuſdam, repentinus ac turbidus irruit; & importunis clamoribus, manibuſque violentis oſtia fermè perfregit. Admiſſus intùs, præter injectionem manuum, nullo contumeliæ genere abſtinuit; verba in nos plena injuriarum ac dedecoris evomens; &, ubinam eſset incluſus Prior, inquirens, quem, cuſtodia detentum, comperiſset. Inſerere dicta furioſi, proximum videretur inſaniæ; nihil enim ille, quod furenti in buccam veniret, omiſit. Nos furibundo illo & cæteris, qui advenerant, itidèm fræmentibus, amoveri juſsis (nàm aderant nobiſcum plures, noſtras injurias ægrè ferentes), pulſis mandari juſsimus; nos quidèm iſtiuſmodi non mereri contumelias; neque quoniàm Veneti non eſsemus, arbitrari nobis juſtitiam in civitate juſtiſsima denegandam. Injurias noſtras Dominio renuntiandas, & vindicari permittendas. Ad hæc illi, metu perterriti, ſana tandèm mente recepta: ut denuò intromitterentur, orabant. Repulſa hæc illorum poſtulatio diutiſsimè eſt. Admiſsi tandèm vix (nàm ſe non alitèr diſceſſuros, aſſerebant), provolutíque genibus noſtris, veniam ſibi à nobis, magna cum humilitate, poſtularunt. Benignè reſpondimus; atque remiſimus, trepidos tamen. Diſplicuit omnibus hæc illorum in-

Digitized by Google

temperantia. Prior ipſe, profectus ad nos, multùm excuſabat; ſe auctorem ejus rei non fuiſſe; diſplicere ſibi plurimùm; orare, ut hoc illi non imputaremus. Paucis redditis verbis, abire juſſimus. Advenerat per eos dies ad Monaſterium Vguccio, vir magnificus, & nobis imprimìs carus. Hujus quoque perquiſita ſuffragia ſunt. Nam, cùm in domo eſſemus COSMI noſtri, miſit, qui inſtantiſſimè Priorem ipſum nobis commendaret; ſibi acceptum referendum illud beneficium, aſſerens. *Nos*, & LAVRENTIO præſente & aliis quibuſdam: *veniam dari non poſſe, nolenti, & renuenti*, reſpondimus: *facturos cuncta libentiſſimè, dum tanto viro, & optimè de nobis merito, morem gereremus; modò ille congruæ humilitati conſentiret*. Ea ipſa die illùc quoq; adierunt nos amici quos ſuprà memoravimus qui & in Monaſterio quoque ad nos antè convenerant, cauſam tantæ mutationis & perturbationis, inquirentes. Nos, quid de Priore polliciti eis eſſemus admonuimus: facturum, ſcilicèt, nihil ex his, quæ promiſiſſet; cunctumq; rei geſtæ ordinem deincèps aperuimus. Obſtupuere veſaniam hominis; nihilq; jàm nobis imputantes, ipſum conviciis caſtigare pergunt. Nos, inquiſitionis negotium proſequi, atque uſquè ad privationem procedere velle, proteſtati; ad amicos idcò conceſſeramus, ut & ſatisfaceremus officio, uxoribus quoq; illorum viſitatis ac liberis; & Ducem ſalutatum iremus, omne illi negotium expoſituri, &, uti nè Priorem ipſum ad Concilium ire ſineret, poſtulaturi. Interceptum iſtud officium noſtrum eſt, non alijs, quàm amicis, aditum nobis obſtruentibus, qui, dùm comitari euntes profitentur, introgreſſi; Ducem occupatiſſimum audire nos non poſſe, retulerunt. Redeuntes ad Monaſterium adiere, viciſsìm ſibi ſuccedentes, atq; impendiò poſtulantes, uti pœnitentem Priorem reciperemus, primaſque conditiones non renueremus. Victi tædio, ità conſenſimus: *ut, eos ruinæ Monaſterij auctores fore, proteſtaremur, qui nos non ſinerent, ulciſci in contumacem, Sibi imputarent, ſi res non benè ſuccederent*. Demùm, Congregatione omni adhibita, confitentem crimen, veniamque poſtulantem, primùm ab excommunicationis abſolvimus vinculis; & Officiales in Monaſterio conſtituentes principales, ità illi adminiſtrationem reſtituimus: ingratè id quidèm omnibus ferè admittentibus, &, ſe migrare indè velle, aſſerentibus; id quod fore, nobilibus illis prædixeramus. Egimus ibi Purificationem B. Mariæ; Miſſarumque ſolennia celebravimus. Diſplicuit id factum ferè omnibus noſtris; ſed, alitèr tùm fieri non potuiſſe, confeſsi ſunt, obſiſtente hìnc nobilium inſtantia, indè Prioris pęnitentia, & humilitate, quam tùnc ſolùm vidimus, & deſpicere nequaquàm valuimus; pręcipuè cùm, ſi converti ad bonam frugem vellet, induſtriam illi non defuturam ſciremus. Alia ex parte indicta ſibi ad Concilium profectio urgebat, quam avertere ipſi nequaquàm potuimus. Ioannis Venerii dona conſultò reſpuimus (nàm magnificè donaverat nos), nè, placati muneribus, ſententia deceſſiſſe videremur. Magna civium gratulatio, præcipuèque nobilium illorum orta eſt; multumque ſe debere nobis, fatebantur: vades ſe ſpontè offerentes: *Priorem in bonum virum evaſurum, & omnia nobis grata peracturum; ſi quando deſiſteret, nullos ei futuros infeſtiores inimicos*. Donis nos pleriq; proſequuti ſunt, & imprimìs Marcus Dandulus, vir magnificus & Io: Cornelius. Per eos dies Bernardus quoque Iuſtinianus, Leonardi noſtri filius, egregiæ indolis adoleſcens, uxorem duxit, & alii pleriq; nobilium. Complures amici tum veteres, tùm novi magno nos affectu ſuſceperunt. Andream Iulianum, veterem amicum noſtrum, & ipſum cum filio ſuo nupèr uxoratum, tùnc primùm vidimus, abque illo officioſiſſimè accepti ſumus. Vitas omnes abſolvimus Patavio advectas; ipſaſq; cum duabus Hieronymi epiſtolis, ex codice Franciſci noſtri Barbari ſumptas, Florentiam miſimus. Priorem ipſum ſæpiùs ac ſecretiùs alloquuti, ad benè vivendum hortati; vix unquàm bonæ aliquid ſpei reportavimus, ingenio illius explorato vario & incoſtanti. Monachos omnes, & præcipuè noſtrum Dionyſium, hortati ad perſeverantiam, ſalutaremq; tolerantiam; nequicquàm ſtuduimus & blanda promiſſione relevare, cùm omnes hunc ſibi pręfici gravitèr ferrent. Paulus Parentinus ſæpè honeſtis munuſculis nos honoravit. Annulum noſtrum, Stephani Porcii donum, innovandum curavimus venuſtiſſimè. Viſitavimus & Thomam Epiſcopum, ejus liberationi gratulaturi plurimùm; acceptique ſumus benigniſſimè. Menſem fermè integrum remorati; pridiè quà indè proficiſceremur, adivimus Abbatem noſtrum, valefacturi. Advenerunt illùc amiciſſimi noſtri COSMVS & LAVRENTIVS, ſermonemque diutiſſimè

protraximus, cùm ab invicèm ſeparari non poſſemus. Non defuerant ex noſtris, qui nobis ſcriberent; *pleroſque Florentiæ exiſtimare, nos eò conceſſiſſe, viſendorum tantùm gratiâ;* ac per id invidiam nobis conflatam eſſe. Reſpondimus continuò; falſamque opinionem confutavimus: *non eſſe tam leves*, admonentes, *ut hieme media, aſperrimo Cœlo, eos viſum pergeremus, quos animo ſemper videbamus.* Non fuiſſe falſa, quæ ſcripta fuerant, reverſi poſteà didicimus: quæ ſuo tempori reſervamus. LAURENTIO nos ſeorsùm orante; uti exploraremus, ſiqua ſpes pateret reditus, amicos à nobis emiſimus, flentibus flentes. Abbati cùm profectionem noſtram aperuiſſemus, moleſtiſſimè tulit, dolens: *ſibi ſpatium alloquendi datum non fuiſſe. Plurima neceſſariò nobiſcum conferre oportere.* Nos, adventum Pontificis ad noſtram Civitatem, qui maturè affuturus ſperabatur, allegantes, cui occurrere ex officio noſtro inſtitueramus; hac demùm ratione placavimus animum illius. Quid de Vicariatus officio, ſibi à nobis collato, fieri vellemus, percontanti; ætatemq; excuſanti, reſpondimus: *nos quidèm cupere, ut iniunctum perageret munus; ſuo tamen arbitrio totum permittere; ſive integrè, ſive ex parte offitium implere vellet; ſive ex toto dimittere.* Gratè enim omnia laturos, quæ ille geſſiſſet. Aderat ſermonibus noſtris & Io: Archipreſbyter ſenex. Is eo à nobis edito reſponſo, Abbatem intuens: non poterat, inquit, Pater iſte noſter, neque meliùs, neque aptiùs, neque tuæ voluntati convenientiùs reſpondere. Abbate ipſo hoc ipſum confitente; ſurreximus. Egit gratias Abbas, quòd Prioris verecundiæ conſuluiſſemus. Ei nos viciſsìm Priorem Monaſteriumque commendavimus. Deducti ab eo, cuncta nos Congregatione proſequente, magno affectu ſumus; oſculatíque omnes, & ſuper eos benedictione fuſa, nos orationibus eorum commendantes, ad navem deſcendimus; Abbate ipſo illùc uſquè proſequente, rurſuſque cum lachrymis amplexante nos ac deoſculante. Profecti cum Presbytero noſtro, ad S. Matthiæ Monaſterium venimus, noctis jàm incumbentibus tenebris. Inſtrumentum totius exacti negotii publicum petebamus. Cùm tabellio formam ipſius afferens, legendam nobis dedit. Minùs longè, quàm oporteret, plenum, repudiavimus Presbyteróque illi (aderant enim) tradentes: quidnam ipſe ſentiret, inquirebamus. Atque in Priorem acriùs invecti: cùr adeò perversè ageret; neque, vel pœnis admonitus, acquieſcere vellet ac reſipiſceret: ſed aſtu & arte nobis illuderet, quærebamus. Delenda omnia quæ facta eſſent; remque prioribus terminis reſtituendam. Ille perterritus, & hæc atque illa allegans; tandèm: ut ad noſtrum arbitrium corrigeret inſtrumentum, tabellionem admonuit. Ità demùm, compoſitis rebus, indè diſceſsimus, xiii. Kal. Martias, comitante nobiſcum Petro Monaſterij Monacho, ut Vincentiam ex Patavio iret. Fuerat enim grandis de rebus præteriti Prioris Vincentini controverſia; Priore S. Matthiæ allegante, omnia ad ſuum pertinere Monaſterium, undè ipſe illa ſecum aſportaſſet, qui omnem ſui Monaſterii ſubſtantiam habuiſſet in manibus; & contrà Vincentinis civibus, S. Viti eſſe, aſſerentibus. Egerat Prior ipſe, ut literæ à Duce ſcriberentur Præfecto Vincentino, ut, quæ depoſita erant, nulli traderentur; idque poſteà quàm ipſi jure noſtro, depoſitario mandari, juſſeramus: nè res ipſas aliis, quàm nobis, aut cui ipſi juberemus aſſignaret. Fuerat demùm iſta concordia: res omnes, præter libros, Priori loci conſignandas; libros Venetias mittendos, futuros apud Abbatem noſtrum, donèc diffiniretur, cujus eſſent; credita ſi qua reperirentur pecuniarum, S. Matthiæ Monaſterii eſſe. Increpitus à nobis (& durè quidèm) fuerat Prior ipſe; quòd geſta per nos, Dominij literis retractare auſus fuiſſet. Vaſa vitrea pulcherrima, Bartholomæi ſummi opificis, Prioriſque munus; & medicatum zinziber, ac theriacam, ſalſumque piſcem, nobiſcum ferebamus. Ipſa die Patavium venimus divertimuſq; ad conſuetum hoſpitium. Poſtridiè Abbatem noſtrum de Rotis cum Petro Monacho & famulo noſtro Vincentiam miſimus, perſpecturos res ipſas, & libros ſecum perlaturos. Nos ibi remorati ſumus, reditum eorum præſtolantes. Hermolaus noſter Barbarus nos & adiit officioſiſſimè & convivio quoque excipere voluit; multáque de ſuis rebus nobiſcum contulit. Redeuntes noſtri, libros detulerunt, & quædam ex ſpoliis defuncti, quæ ingrato Priori fermè extorſerant, invito ac renitenti. Subſequutum è veſtigiò Priorem objurgavimus, ingratitudinem exprobrantes, quòd ignarus conſuetudinis atque humanitatis expers, vilia quædam noſtris denegare auſus fuiſſet: Excuſantem, veniamque poſtulantem; dimiſimus. Multa Franciſcus Converſus contrà Abbatem S. Michaelis loquu-

tus nobis ſecretiùs; coercitus eſt, quià improbè & perturbatè loquebatur. Movimus Patavio x. Kal. Martias; ipſáque die ad Monaſterium noſtrum S. Mariæ de Carceribus venimus. Abbatem, ad Concilium proficiſcentem, procuratorem rerum noſtrarum inſtituimus; pueriſque noſtris ſalutatis, & Abbate multùm exorato; nè illos ſine Magiſtri ſolatio relinqueret (ipſum enim ſecum velle ad Concilium ducere profitebatur): profecti ſumus. Venimus ad Monaſterium de Vangadicia viii. Kal. Martias; ibique à noſtro Abbate lautiſſimè accepti, quædam emendare perreximus. Plerique illìc nos convenere. Remorati biduum neceſſariò ſumus, dùm res noſtræ navi ex Patavio adveherentur. Indè cum honore deducti, cùm ipſa die Bononiam pertingere poſſe putaremus, ad caſtrum, cui Cento nomen eſt, itineris malignitate pervenimus, xii. ferè millibus paſſuum à Bononia diſparatum. Sed enim antequàm moveremus Monaſterio, ſcriptis ad Vguccionem literis, oravimus: ut ex Marchione literas impetraret, per quas ſalvis cum ſarcinulis noſtris per omne ditionis ſuæ territorium tranſire liceret. Tranſitus, literas hujuſmodi appellant. Ille non modò, quæ petebantur, indulsit; verùm ipſe quoque ſcripsit ſuo nomine literas, mandans omnibus, per quos tranſituri eramus: uti nos haberent honorificè; & itineris comites, si poſtularentur, accederent. Misit prætereà fidiſſimum ex ſuis hominem, qui nobis occurreret, caſtello cuidam juris ſui propinquantibus, noſque ſuſciperet apparatu permagnifico. Vbi eò venimus, quòd intempeſtivum eſſet, simùl ut conſtitutum conficeremus iter, manere vel modicè paſſi non ſumus; gratias tamen egimus tanto in nos affectui ſummi viri. Ea nocte ibi remorati apud Monachum noſtrum, acceptíque lautè ſatis ac ſplendidè; ſequenti die Bononiam venimus. Ibi à noſtris maxima gratulatione ſuſcepti; poſtridiè famulum & jumenta ad Abbatem noſtrum de Rotis, qui in Vangadiciæ Monaſterio neceſſariò reſtiterat, misimus: hortantes & orantes literis, ut maturaret reditum. Divertimus autèm ad Monaſterium noſtrũ Angelorum, ubi frequentes ad nos amicorum, & maximè nobilium, fuere concurſus. Albertus, Carolus, Romeus, Bornius, & complures alij, exſatiari conſpectu noſtro, colloquióque non poterant. Multum certè in illis humanitatis offendimus, quam indiciis illuſtribus præſeferebant. Aderat tùnc Franciſcus Soderinus, Legatus Civitatis noſtræ, vir per quàm ſanè gratus & facundus. Eum alloqui cupientes, ut ad Eccleſiam S. Damiani proficiſceretur oravimus. Paruit lubentiſſimè perhumanus juvenis, ſermonemq; prolixũ habuimus. *De revocandis amicis noſtris, an ſpes ulla eſſet, rogatus: rem factu perdifficilem, pluribus rationibus, dixit.* Multa in ham rem contulimus; nihilque ſpei retulimus. Licèt ille; *ut alijs Florentia congrederemur*, admonuit: *ſuum in hac re iudicium, non pluris faciendum, quàm cæterorum*, dicens. Paucis ibi diebus commorantes, Fratres noſtros S. Dominici viſitare curavimus. Ancillas itèm Chriſti in Monaſterio S. Chriſtinæ adeuntes: *in timore Dei & ſanctæ profeſſionis inſtituto, pro viribus, confirmare ſtuduimus, non tacentes, quæ Venetijs comperiſſemus; atque ad Angelicæ puritatis imitationem provocantes.* Admiſſa eſt, maxima cum gratulatione, noſtra exhortatio, mirumq; in modum ex noſtro ore pendere videbantur. Iuſſa noſtra, de Monaſterii Clauſura clauſtriſq; exequutas comperimus; atque in Dei rebus proficere in dies, hortati ſumus. Vidimus per eos dies ſacras civitatis ædes. Scripſerat ad nos Stephanus Porcius, cùm adhùc Venetiis eſſemus, orans: ut donum noſtram, quæ Socii eſt, Bononienſi decedente Magiſtratu, permitteremus; cupere enim tantiſpèr in otio vivere. Serò redditæ literæ, effecerant, ut tardiùs reſcriberemus. Itaq; noſtris omnibus mandavimus; ut memoratum Stephanum ità ſuſciperent nè, quid diligentiæ desideratum in eis, poſſemus deprehendere. Domum ipſam non ſolùm uſibus ejus permitterent; verùm neceſſarià omnia præpararent, lectos, vinum, hordeum, paleas, & cętera uſibus amici neceſſaria. Profectus ille eſt, non expectatis literis noſtris, quippè hiems vrgebat, quæ multum inhorruerat. Sed tamen à noſtris, licèt minimè admonitis, accepti gratiſsimè ſunt. Et imprimis à Marioto noſtro, qui quòd eum nobis cariſsimum ſciret, nihil agere omisit: quanquàm minùs, quàm vellemus, actum, ipſémet poſteà, literis admonitus, excuſaverit; ſibi non fuiſſe ſuo tempore redditas. Moratus eſt ibi vir amiciſſimus tanta cum gratia; ut omnem circà regionem effecerit fermè juris ſui, omneſq; vero illum venerationis proſequerentur affectu, ſenes, juvenes, mares, puellæ, & ipſi poſtremò pueri atque infantes. Nihil in eo, nisi plenum auctoritatis & gratiæ. Deniq; menſes

Digitized by Google

es fermè v. remoratus; grande ſui desiderium reliquit omnibus: deduxereq; abeuntem iuuenes fermè C. Devinxerat ſibi omnes benignitate, liberalitate, modeſtia, pudore, ſpecie, comitate. Nullas ibi rixas, nulla jurgia, eo præſente, conſerta, certum eſt. Veteres diſcordias & inimicitias, antiqua odia; non priùs deſtitit, quàm ſuſtulerit omnia. Nihil in eo inſolens, nihil impudicum, nihil indecorum, verbo, facto, signo unquàm deprehenſum. Verùm ut eò, undè parumpèr aberravit, redeat oratio: Bononia, deducentibus claris equitibus Romeo, atq; Carolo, & noſtris, vii. Idus Martii profecti, die ipſa Florentiolam venimus. Indè, poſtridiè, ad noſtrum Monaſterium S. Petri de Luco: ubi accepti gratè, visitationis officium exercere inſtituimus, diutiùs omiſſum, eà profectione noſtra Venetias, quam ſuprà expoſuimus. Peracta inquisitione ſolenni; multa pro tempore utilia ibi conſtituimus, & ſervanda mandavimus. Iurgioſas quaſdam & garrulas, atque inquietas corripuimus ac...tèr. *Vt puellas vel iv. ſuſciperent, mandavimus, non generis nobilitatem, ſed ingenuitatem indolis eligentes; eaſque ipſas Gerardæ, mulieri gravi, in diſciplinam darent; educandas religiose, ac graviter.* Stipendium annuum, quià ex toto nequivimus, vel medium tulimus; grave licèt id quibuſdam sit viſum. Compositis ad laudem Dei, quantum ipſe donaverat, rebus; eis valefacientes, & ſuadentes: *perſiſtere in diſciplina Domini, & in religioſo & sancto inſtituto;* profecti ſumus. Rem illarum Præfecto regionis A. Azarolo, antiquo amico noſtro, commendare perreximus, cùm illum adiſſemus visitandi gratia. Ab eo accepti gratiſſimè, prolixum ſermonem habuimus, de negotiis publicis. Ipſa die, videlicèt xvii. Kal Aprilis, ad noſtrum diverſorium S Margaritæ profecti; Priorem visitavimus ex inſtituto noſtro. Ibi triſti admodùm perculsi nuntio, Florentiam petere coacti ſumus. Quippè, unam ex filiabus noſtris, oppreſſam ab impuro & impudico homine, propinquare partui. Turbati siniſtris rumoribus, simùl & rei indignitate commoti; ea illùc intentione conceſſimus, ut, si vera fuiſſe deprehendiſſemus, quæ dicerentur; hominem illum infamem, Monaſterio ſuo pertractum, vinctum atque captivum duceremus, exemplo cęteris futurum. Vbi ad locum applicuimus, jacentem quidèm illam invenimus; sed partu levatam jàm, an alia infirmitate detentam, explorare tùnc minimè potuimus. Indicia quædam licèt id atteſtari viderentur, quę, præſente Monaſterii Matre, per nos ipsi deprehendimus. Surrexit illa, perturbata noſtro adventu repentino; neque tamen, cùm ſecretiùs admoneretur à nobis, quicquam exculpere ampliùs potuimus. Et quoniàm res ea ſuſpecta multùm erat, adhibere Medicum fermè consilium fuit, qui ſecreta mulieris inſpiceret. Et illius tamen, & noſtrę verecundię tùnc parcere, ſatiùs duximus. Omnes planè de familia negare obſtinatiſſimè, ac fermè indignari, hujuſmodi sibi crimen impingi. Sedato impetu, credere illis fingentes: omnes, ad ſervandum votum caſtitatis, ſerenata jàm facie & animo tranquillo, ſumus blanda oratione adhortati; innodatas tamen anathematis vinculo, à quo nisi à nobis abſolvi non poſſent, si mentiri nobis voluiſſent, relinquentes. Indè profecti, redivimus ad Pratum-vetus xv. kal. ibíque in noſtro Monaſterio de Poplena visitationis munus exegimus. Conſtitutis quibuſdam vtilitèr & neceſſariò, transivimus ad visitandum Monaſterium S. Io: Euangeliſtæ. Ibi bona converſatione Ancillarum Chriſti multùm recreati; *omneſque ad perſeverantiam sancti inſtituti atque ad profectum hortantes;* plura tamen eis mandata dedimus, ſuæ conſervationi felicibuſque ſucceſſibus accomodata. Matrem Monaſterii, prudentiſſimam; & ſecretiùs monuimus lenitatis modíque in voce ſervandi; & publicè, ut in firmioribus morem gereremus; leniùs tamen atque moderatiùs, nè illis, adversùs Matrem ſuperbiendi, daretur occasio, si publicè ſeveriùs ageretur, ac per id amitteret autoritatem. Tulit hanc ipſam diſpenſationem noſtram gravitèr Mater; nobiſq; quid ſentiret, expoſuit: *veteri, nè indignius deinceps haberetur, quòd nimiùm confidentia ex verbis noſtris fortaſsè ſumerent; fieretque diſſolutio, metu ſublato.* Eam nos blandè conſolati, & rationabilitèr admonentes; *nos modum nequaquam exceſſiſſe*, monſtravimus: Omneſque poſtremò allocuti; *Matrem, ut revererentur*, præcepimus; ſtatutáque noſtra legimus, & inviolabilitèr ſervari juſſimus. Gratè omnia admiſſa ſunt. Non defuerunt, quæ antè exceſſum indè noſtrum, nobis conſiteri vellent. Puellam, Matris neptem, Religionis habitum & cupientem & poſtulantem, exaudire animus fuit; ſed exploratis votis omnium, ferè deſtitimus: licèt hanc earum intentionem nequaquàm probaverimus, Ma-

triq;

Digitized by Google

triq, injunximus, ut erudiendam curaret, literiſque imbuendam. Id poſteà minimè factum; doluimus; negligentiamque reprehendimus. Profecti indè; ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni, x. Kl. venimus. Anteà verò, quàm peregrinationem ſuperiùs ſcriptam adoriremur; Auſtur, amicus noſter, & Paulus, alius; verba nobiſcum habuerunt, de commutatione quadam facienda cum filio Nicolai Benvenuti, in hunc modum: *ut partem fundi Monticuli, ſe contingentem, traderet nobis; nos viciſſim ex poſſeſſionibus noſtris, quæ eſſent prope Florentiam, ei, quantum eſſet pro compenſatione, daremus eiſdem conditionibus, quibus Monticuli fundum, nihilominus noſtrum, habuiſſet*. Eam rem, quià placuerat, cum eis viris tractandam Mattheo Priori Balnei, & Benedicto cognato noſtro permiſeramus: cùm illi, præter mentem noſtram, nobis irrequiſitis concluſere. Id primùm in Monaſterio S. Petri de Luco conſtituti, Benedicto referente, didicimus, diſplicuitque concluſio & irrationabilis & contrà intentionem noſtram facta: eáque res poſteà multùm exercuit nos, amicis illis noſtris multùm, ut executioni mandaretur, infeſtantibus; nobis contrà: *malè atque in detrimentum noſtrum concluſum ab eis, qui concludendi autoritatem minimè habuiſſent*, aſſerentibus. Et primò quidèm Auſturem ipſum, Florentiam petentes, obvium habueramus, qui nos factæ concluſionis admoneret. Cui, cùm placidè reſponſum eſſet; iter ſuum quiſque peregimus. Literis poſteà & nuntiis frequentibus acti (nàm Paulus ipſe nos hujus rei gratia iii. adierat.) fermè ad ſimultatem venimus. Poſtremò, Comes noſter Pupienſis, cauſæ adhibitus arbiter. Is à nobis primò Burgi fuerat admonitus. Conjiciebamus enim, quoniàm Auſtur & Paulus eo amico uterentur, fore, ut ſibi de re verba facerent, cujus apud nos auctoritatem plurimùm valere, non ignorarent. Id quod verum fuiſſe, ipſo poſteà Comite nuntiante, & rei exitum docente, percepimus. Deniquè exhorruerat negotium cùm audiſſet: *tantundem fructuum aſſignatum Florentiæ, quantum, ferre Monticuli illam partem, diceretur*. Ejus rei gratia, dùm, eo præſente, aliquandiù contendiſſemus; in hanc tandem ſententiam convenimus: *ut ad arbitrium Comitis negotium exigeretur*. Renuere ille, ſocioſque ex Religione noſtra poſtulare, vel duos perrexit. Ei Abbatem Camaldulenſem, Prioremque Sanctæ M. aſſignavimus. Sicque diſceſſum eſt. Cunctantes licèt, onus ſuſcepere; congreſſique Comiti, nihil tùm concluſere, ſolis hinc indè diſcuſſis rationibus. Fraudem, tùm ſuſpicati ſunt noſtri, eſſe in negotio Florentiæ; poſtmodùm poſt longiſſimam diſceptationem, res ea concluſa eſt. Nanquè primò Comes ipse, literis amicorum circunventus, ſententiam tulerat in grave præjudicium noſtrum; ſcribens nobis literas, quibus, quid eſſet geſtum, amicè ſignificaret. Quibus, valdè commoti, reſcripsimus; fraudem nobis factam conquerentes. Neque enim, ut illi ſuggeſtum erat, ſententiam conſenſu noſtro dictatam; ſed menti noſtræ omninò contrariam, tuliſſe. Venientes ad nos Auſturem & Paulum unà cum tabellione Pupium, profectò ægrè admisimus; multumq; conqueſti ſumus, bonæ fidei noſtræ ità illuſum fuiſſe. Satisfacere illi ſtudioſè curantes; vix noſtrum cohibuere impetum; tabellionem etiam, ultrà modeſtiæ limites, contumeliis inſectati ſumus; agente id perturbatione, quam maximam ceperamus. Poſteà tamen, pacifico & tranquilliore animo, res concluſa eſt; longè meliore conditione noſtra. Nàm pro lxxxvi. aureis, quos aſſignarant, qui primò rem geſſerant; lv. tantùm aſſignari ſibi, perlibentèr admiſerunt. Verùm ad curriculum temporis, vndè modicè detorsimus, redeat oratio. Florentia profecti, obvios habueramus Senenſes nobiles, qui ad Stephanum Porcium pergerent; eum Prætorem ſuæ civitatis electum. Hi, poſteà quàm Camaldulum conceſſeramus; vnà cum Stephano ad nos venere. Eramus tùnc in Heremo; quò illi videndi gratia, simùl ut nos ſalutarent, conſcenderunt; gratéque pro loco & honorificè accepti; omnibus luſtratis, ad Monaſterium Fontis-boni rediere: Ibíque nocte quieſcentes, electionem, adſtantibus nobis, celebrarunt. Comitem amiciſſimum noſtrum, ex officio noſtro perrexeramus ſalutatum; multumque ac varium ſermonem cum eo habueramus. Exegimus autèm in Heremo ex noſtro Inſtituto dies ſacros; ipſi Fratrum omnium pedes abluentes, & officia cuncta peragentes, magna cum recreatione animi noſtri, cunctorumque lætitia. Peracta ſolennitate Paſchali, inſtitutæ viſitationi operam dare perreximus; atque ad Burgum S. Sepulchri profecti ſumus. Monaſterium primò S. Io: Euangeliſtæ viſitavimus, diſcuſſiſque diligentèr omnibus; ex Monachis, quoſdam corripuimus publicè; multáq;

ad

Digitized by Google

ad honeſtatem vitæ pertinentia ibi inſtituimus, & tàm Abbati, quàm cęteris ſervanda prę-cepimus. Abbatem ipſum ſecretò corripuimus, quòd irrequisitis nobis, tentare aliquid, de permutatione cum Britonorienſi Abbate facienda præſumpsiſſet; aditumque omnem ob-ſtruximus rationabilitèr, quòd neque sibi, neque Monaſterio conduceret iſta mutatio. Camerarium ibi Simonem, Priorem S. Nicolai plena cum poteſtate conſtituimus. Adierunt nos illùc Henricus & Benedictus de Mutiliana, amici noſtri, & pro Domino Terræ Nicoloo agentes. Hi nobis fratrem ſuum B. commendantes, orabant: *uti Abbatem ipſi Monaſterio præficeremus; placere enim id Domino Oppidi*. Injuſta poſtulantes, blandè repulimus; indignitatem rei documentis apertiſsimis pandentes. *Abbatem enim, virum bonum & populo acceptum, removere, iniquum eſſe: verùm longè iniuſtius forè, ſi ſæcularis, & qui nulla unquam Religione inſtructius fuerit, ſubſtituatur: magnumque omnibus ſcandalum indè oriturum. Ne ipſi quidem fratri ſuo conducere, ſi Abbas præficiatur. Nàm; ſi quidèm opes quæreret; Monaſterium non eſſe opulentum, quòd Monachos plures ſuſtentare neceſſariò oporteret, Divina Officia die, noctùque celebrantes; neque poſſe, ſine gravi ſcandalo ſummóque dedecore, aliter fieri. Si quietem appeteret; nihil Monaſterio ipſo inquietiùs, quippe cum præter communes & perpetuas occupationes Monaſterij, Abbas ipſe Ordinarius oppidi ſit, ad quem omnia negotia referri opus ſit. Si honorem; eſt illud quidèm honorabile Monaſterium; ſed niſi cautiſſimè agatur, pro honore, parere ignominiam. Si voluptates; non eſſe habitum Religionis appetendum, quippè cùm Religioſum Inſtitutum, cuius gratia habitus ſumitur, ſit voluptati adverſiſſimum, & infenſiſſimum.* His rationibus, & alijs plurimis, amicis, ut deſiſterent, ægrè perſuaſimus. Venerat & ipſe Biſolus eadem flagitans; quem, benignè acceptum, itidèm fregimus; *& noſtri & ſui honoris rationem habere*, admonentes, placidè à nobis emiſimus. Comitem noſtrum (nàm tùnc & ipſe aderat) viſitatum pergentes; & ipſo comitante ad Monaſterium remeavimus. Plura invicèm amicè contulimus; déque perſona ejus & meritis, qui præficiendus poſcebatur, ea ex ipſo didicimus, quæ animum noſtrum vehementèr commoverent; & si qua fuiſſet ejus ad aliquid aliud promovendi intentio, tota abvolavit. Ea, parcens legentium auribus, referre omitto. Amiciſsimè, ut ſempèr, admonuit, honoris noſtri rationem haberemus. Advenerat eò & Caſtellani Epiſcopi frater cum literis ipsius; quibus & expoſtularet: cùr, poſt ſententiam trinam pro ſe latâ contrà Monaſterium, Abbas Ordinarij vice perfunctus eſſet; poſtularetque ut sibi interdiceremus; literas exequutorias & compulſorias mittens, terrores intonantes. Aderat Comitis noſtri Cācellarius, ab eo ad hoc miſſus ut quid reſpōderemus, referret ad Comitē. *Nos & Apoſtolicas literas revereri diximus; neq; Epiſcopo qui iura ſua inquireret, impedimento eſſe. Cęterum non ignorare dignationem ſuam, poſt ultimā ſententiā, me inſtante, Romæ cauſam in priorem gradum à Domino Summo Pontifice fuiſſe reſtitutam; curamque Cardinali S. Xyſti tunc permiſſam, impediendi executionem ſententiæ contra cauſam indefenſam latæ.* Multis hanc in rem verbis ultrò citróque habitis; Epiſcopo convenientia reſcripsimus, & ità, ut ex literis noſtris occaſionem nullam querelæ aucupari poſſet. Verba tùm de hac re habuimus cum ipſo Comite. Et cùm poſtularet Epiſcopus ipſe, ut ambo Pupium contenderemus, & cognitore Comite, iura noſtra viciſsìm proferremus; Comeſque ipſe, ità faciendum, arbitraretur: *Nos, quòd jura noſtra Romæ omnia fermè remanſiſſent, impoſſibile id, tum quidem, eſſe*, reſpondimus. *Daretur ſpatium, Scripturas illas adhibendi; nihil nos detrectaturos. Ceterùm, ſi expoſita librorum ſtrue, ut pollicebatur, iura tantùm ſua allegare pergeret; noſque, utpotè ipſius rei rudes, nihil obijcere contrà poſſemus: nobis maximum præjudicium fieret.* Vix Comiti ſatisfecit ſatis noſtra iſta ratio; &, contrà quàm putaveramus, in propoſito perſtare cognovimus. Viſitato Burgenſe Monaſterio, votiſque civium plurimorum, quos ad hoc vocari feceramus, exploratis; atque ex illorum teſtimonio, Abbatem, ritè præeſſe, ac ſollicitè munus ſuum exercere, noſcentes, & Plebi opportunè ſatisfacere; lætiores facti, Deo gratias egimus. Convenere plerique civium, cauſam Monaſterii cum Epiſcopo Caſtellano intensiſsimè nobis commendantes. Polliciti ſumus omnem operam exhibituros; nihilq; omiſſuros diligentiæ, dùm jura ſua Monaſterio inviolata ſervarentur; bonâque ſpe eſſe jubentes, abire permiſimus. Transivimus ad viſitandum S. Margaritæ Monaſterium, quod extrà oppi-

dum

Digitized by Google

dũ eſt; breve quidèm, &, fermè dixeri, inutile. Mulieres ibi ſatis multas invenimus pro qualitate loci. Visitatis eis omnibuſq; diſcuſsis diligẽtèr, illarũ inopiã blandè cõſolati ſumus; & admonitis: *de pace ac tranquillitate mutua ſollicitè ſervanda & Officio Divino dicendo*; quandã procaciorẽ denotavimus, atq; durè corripuimus. Poſt hæc ad S. Catharinę Monaſteriũ cõversi; cùm omnia diligentèr inquireremus, cõperimus fęda veſtigia Sacerdotis ſenis atq; improbi, qui zelotypia ſtimulante, Abbatiſſam loci insimulabat, quã ſolitus eſſet deperire; & à qua repulſam paſsus, & alium sibi ſucceſsiſse rivalem ægreferens, inſanire videbatur; multaſq; proponens nobis querimonias, literas ad eam directas, plenas turpitudinis, legendas nobis dedit. In his, etsi nullus mulieris conſenſus apparebat; quià tamen illas receperat, non potuimus non malè ſuſpicari. Itaquè in ſenem acriùs invecti, ejuſq; petulantiam dignè objurgantes, literas ipſas ſervavimus nobis. Profectique ad Monaſterium, visitandi ſtudio; cùm Matri, ſua dedecora non ſpontè confitenti, literas eſse penès nos, exponeremus, turpitudinis admiſsæ certum argumentum: negare illa, quicquam à ſe perpetratum mali, literæ licèt hujuſmodi intervenisſent impudici ſenes. Multis illam verbis egimus; & cùm, tàm hujus rei consideratione, quàm, quòd locus ipſe Religioni nulla ratione eſſet idoneus, Monaſterium ipſum deſtruere velle diceremus; atque obſirmato ad hanc rem exequendam animo, Abbatem primò & Prælatos alios miſiſſemus, qui eam hortarentur, ſponte ſua cedere, nè id pateretur invita iteratóque si illùc profecti eſſemus: vicerunt nos Prælatorum adſtantium preces, mulieris conjunctæ lachrymis, ut eas sic ſtare permitteremus; additis minis; Si quandò malæ rei aliquid comperiſſemus, nos ei vltrà nequaquàm parcituros, ſed locum ipſum ſolotenùs diruturos. Quædam illìc inſtituimus ſervandæ Clauſuræ adminicula; Sicque diſceſſimus: visitato primùm Priore S. Nicolai illi adhærente Monaſterio; sibíque diligentèr commendata Monaſterii ipsius cura. Rebus Burgi compositis, Decianum venimus; ibíque, Abbatem Monaſterii ipsius invenimus Mariotum noſtrum. Venerat ille primùm cum Pueris noſtris, dùm Burgi eſſemus, & ibi tùnc noſtrum præſtolabatur adventum. Accepti gratè ſumus; omnéque reparationem Monaſterii ipsius induſtria & opera, à primis ſuę promotionis auſpiciis factam, collaudavimus. Diſcuſſione ſolenni celebrata, datíque & accepti ratione posita, profecti; ipſa die Camaldulum venimus. Stephanum Porcium priùs Socii ſalutavimus; à quo & annulo donati ſpecioſo, pyxidulam onagrini offis contra venena potentiſſimi (Abbatis noſtri S. Michaelis donum) sibi largiti ſumus. Fuit nobis cum Heremitis noſtris per id temporis frequens tractatus, de reparatione tùm Monaſterii tùm Religionis; minimumque ſempèr ſolatii indè reportavimus: cùm homines ipsi, contemplationi ex ſuo Inſtituto dediti, actioni magìs inſervire (atque utinàm commodè!) pergerent, ſemper, quæ ſua ſunt, inquirentes, neque ſuis neceſſitatibus fieri ſatis, conquerentes. Invaleràt illos irrationabilis metus & vana omninò ſuſpicio, nos pellere eos indè conſtituiſſe. Neque diſſimularunt, quìn hanc ſenſum ſuum nobis aperirent. Blandè increpitos: *admonuimus levitatis ſuę, qui tàm facilè præſumptæ opinioni acquieſcerent. Dicerent, quod unquàm ex nobis percepiſſent indicium; ut meritò, ità ſuſpicari, debuiſſent? Semper in honore ac delitijs, habitos, ac ſi delicatos filios. Nunquàm à nobis vel simplici ſermone contriſtatos. Niſi amoris & benevolentiæ, ſigna nulla in eos emanaſſe.* Pænituit eos ſtultæ & inaniſſimæ opinionis ſuæ. Neque tamen, admoniti, deſtiterunt; multumque nos exercuit illorum insipientia; ut singulatìm cuncta referre, omittamus, quià sine verecundia noſtrâ id facere nequaquàm poſſemus; ad quos meritò refertur, quicquid unquàm à noſtris delinquitur & ab his maximè, qui propinquiores ſunt nobis. Scripſeramus ad eos literas graves, illorum explorato consilio, quòd utrunque Hieronymum revocare inſtituerent; omnem iſtiuſmodi facultatem illis adimentes ſub maledicto anathematis. Hieronymo de Praga ex Patavio ſcripſeramus, mandantes; uti nè ad Heremum ultrà remeare præſumeret, quià in Basileenſe Concilio, contrà Pontificem Eugenium, à nobis inhibitus, multum egiſſet, noſque aſpersiſſet iniqua infamia; sicuti & literis Abbatis de Carceribus & certis nuntiis fuerat significatum. Ille amaritudinis zelo concitatus, ad Concilium ſcripſerat, exemplar noſtrarum literarum mittens; Cardinaleſque omnes contrà nos concitarat, ut ex Abbatis noſtri literis certiores facti eramus. Reſcripsimus & Abbati ipsi & Cardinalibus, singulatìm omnibus, verùm maximè Protectori noſtro, quem com-

Digitized by Google

commotiorem fuiſſe perceperamus; & S. Angeli, & Bononienſi, & Firmano; rationem facti noſtri afferentes: *quòd non tàm tuendi Patris Eugenij gratia aut injurias illius vel noſtras vindicandi; quàm rebus noſtris, & quieti conſulendi ità egiſsemus. Eſse enim ejuſmodi hominem ſolitaria quieti minime idoneum: Sententia tamen illorum permittentes, quid fieri de illo juſſiſſent.* Cardinali tamèn S. Crucis & Religionem profeſſo, & noſtri imprimis ſtudioſo hominis illius ſcelera apertè nudavimus non mediocria, ſed ingentia & pijs auribus horrenda. Huic tantùm literis Abbas noſter exhibitis, prohibitus ab eo eſt ſuas cæteris reddere; cauſam hanc aſſumere ſibi diſponentes; atque arbitrante fortaſsis, quæ ſibi ſcripſeramus, alijs itidèm ſcripsiſse. Verùm nos & perſonarum habueramus rationem; & ſoli ſibi, vt Religios inſtituti æmulo, iſta aperueramus. Adventus ad nos noſtri Dionysij ſollicitudinem addiderat nobis, quem Priorem Clauſtralem reliqueramus in S. Matthiæ Monaſterio. Is à Priore cum n l e eir negligentiùs; planè contrà noſtram intentionem fuerat indè profectus; Monaſterijque peſſimum ſtatum nuntiaverat nobis. Quo nuntio (ut par erat) perculsi; repentè ſcripsimus ei, quem ſibi Vicarium Priòr, dùm ad Concilium iret, inſtituerat: dolorem noſtrum aperientes, atque ad conſervationem familiæ hortantes. Abbati quoque Sancti M. literas dedimus orantes: uti nè Monaſterij ipsius, ſemel ſibi à nobis permiſsam, linqueret curam. Dionysium ipſum, remorari in Heremo cupientem, cùm reditum ad antiquum noſtrum Monaſterium nequicquàm tentaſset; blanda pollicitatione relevare curavimus. Per eos dies, cùm noſtra negotia multùm vrgerent, ac plurimùm difficultatis habere viderentur, convocare ad condictam diem Prælatos omnes vicinos ſtuduimus, conſultandi gratia: ut ad reparationem labentium rerum noſtrarum, quo nobis itinere pergendum eſset, exploratis ſingulorum ſententijs, deliberare poſsemus. Convenere ad xv. fermè; conciliòque acto, præſentibus Heremitis (nàm adeſse voluerant ſolliciti nequid contrà ſe proponeretur), quę erant in cauſa, expoſuimus, capita plura proponentes, eiſque ut reſponderent ſingulis, & ſententiam ſuam explicarent jure caritatis exegimus. Deliberare inter ſe primùm ac tractare cupientes, non ingratè admiſimus; indultoque reſpondendi ſpatio, quænam illorum eſset mens poſteà & verbis & ſcripto edocti ſumus. Ea omnia tractantes apud nos, majori ex parte approbavimus &, quantum donaret Dominus inſtituimus exequi. Ad Monaſterium Prati-veteris in ipsius præcipua ſolennitate, orati, conceſſimus; Miſsarumque ſolennia celebravimus, Comite noſtro cum omni familia adſtante. Diſplicuit nobis immòdica frequentia ex veteri licet conſuetudine profecta. Religioſæ tamèn gravitati, & honeſto inſtituto minimè congrua. Quippè, patefactis foribus, omnes paſſim ingredi; prout cuique libitum fuerit, pergunt; ſalutationibus & poculis vacant; quod ſummè iniquum & nefarium duximus. Ac licèt Ancillæ Dei ſpectaculis iſtiuſmodi non adsint; non poſsunt tamèn non pulſari memoria conſuetudinis veteris; daturque tentationibus aditus. Multa eo die cum Comite noſtro colloquuti ſumus, tùm de Burgensis Monaſterij cum Epiſcopo Caſtellano controuersia, tùm de negotio commutationis ſuprà memoratæ, rebuſque alijs ſerijs. Neque diſſimulavimus, quin introductam conſuetudinem carperemus. Sed & cum Matre Monaſterij, nobis præſentibus ſermonem ille varium habuit. Dimiſsa celebritate poſtridie convocato cętu omni, dolorem pectoris noſtri aperuimus; conſuetudinemque vitioſam, & periculoſam vituperavimus: *noſtrę intentionis non eſſe*, aſserentes, *ut hujuſmodi mos ultrà obſervetur, qui ſit vituperandus, & à Sanctitatis inſtituto prorſus alienus. Hortati ſumus, ad honeſtioris æmulationem inſtituti & ad congruam profeſſioni ſuæ gravitatem; Monaſterij clauſtra nemini patere*, admonentes; corroboratiſq; noſtra admonitione, diſceſſimus. Advenit per eos dies, à nobis evocatus, Sebaſtianus Abbas ſenex, negotium commutationis cum Comite acturus, adjuncto ſibi Priore S. Mariæ; pauciſq; diebus nobiſcum gratè & comitèr vixit. Socium primò conceſsimus paritèr, ibiq; ipsi eorum reditum expectare decrevimus; simùl ut, si opus eſset, evocari è proximo faciliùs poſsemus. Interìm cum noſtro Stephano morati, ſermonem habuimus varium. Reverſos à Comite noſtros, & indè nobiſcum proficiſcentes, cùm priùs modica potione recreaſset, Stephanus ipſe deduxit officiosiſsimè; magnamq; ſui admirationem Sebaſtiano reliquit, non ſufficienti oris gratiam, ſermonis gravitatem, habituſq; & geſtus dignita-

K tem

tem admirari. Regreſſi ad noſtrum Monaſterium, Sebaſtianum ipſum poſt biduum à nobis cum Priore dimisimus. Exactis tandèm plurimis; & expeditis, quę pro tempore emerſerant, cępte Visitationi insiſtere, quam modicè intermiſeramus, conſtituimus. Confirmato ad id animo, Arretium per Vallem Arni petebamus, ut expectationi Prælatorum & offitio noſtro ſatisfaceremus, ſimùl ut amico noſtro Præfecto Vallis congrederemus expetenti plurimùm adventum noſtrum. Sed dùm eò pergimus, medio ex itinere (credo inſpirante Deo) mutato consilio, Piſas ire inſtituimus. Et quoniàm exactores Cleri à Civitate conſtituti præſentiam noſtram requirere ſtudiosè perceperamus; murum urbis circumivimus, dùm ad noſtrum S. Salvatoris Monaſterium veniremus. Ibi noctem illam quieſcentes, manè Veneris Iunij propinquam portam Civitatis, qua Piſas itur, clàm egreſſi, ſerò tandèm ad noſtros Fratres Nicosienſes (eſt autem Monaſterium xv. fermè millibus paſſuum à Pisis ſeparatum) pervenimus. Accepti ab eis plenisſimo caritatis officio, Monaſterium omne luſtravimus, & Religioni aptiſſimum ac decentiſſimè conſtructum judicavimus. Fratres omnes illos, ante annos plurimos in noſtro Monaſterio, & per noſtram operam hoſpitium, quandò Florentiam veniſſent, habere ſolitos, atq; ideò à nobis cognitos, & pro vitæ merito cariſſimos, amplexi; manè Piſas contendebamus. Et cùm portæ civitatis propinquaremus, offendimus Abbatem S. Zenonis muro adequitantem. Is nobis nequaquàm conſpectus urbem introgreſſus fuerat. Placuit remorari extra oppidum, donèc mitteremus, qui noſtrum Prælatis adventum nuntiarent, ut, ubinàm primò divertere ſolenne eſſet, ſciremur; simùl, ut occurrerent nobis. Eis, ut ad Monaſterium S. Zenonis primò iremus, indè ad S. Michaelis deducendi Monaſterium, viſum fuit. Sicq; factum eſt. Cautè Abbatum illorum ſcrutari geſta animus fuit quià & multas hauſeramus querimonias, & expectabatur noſter eò adventus, diſquirendi & corrigendi actus illorum gratia; neq; quicquam illorum confesſione exſculptum eſt. Adhibere ſtuduimus ſecretiùs Laicos aliquos, graviores viros, & nè sìc quidèm profecimus quicquam, sive illi metu cederent, sive indulgerent gratiæ, sive falſa àd nos de illorum geſtis permanarant, quod optandum, quàm ſperandum viſum eſt. Animus fuit huic quæſtioni inſtare acriùs, modoſq; adhibere alios, ſed fregit iſtiuſmodi propositum rumor allatus. Quippè anteà, Romæ vinctum detineri Pontificem Summum à Romanis, obſcęna fama vulgaverat; tùm verò, effugiſſe proditorum manus, Piſaſq; contendere nunciabatur, & singulis diebus affuturum. Conjuraverant adversùs tanti meriti virum, Patrem ac Paſtorem omnium, conſcelerati cives, ac nisi illum Deus omnipotens ſervaſſet ex impiorum manibus, actum fuiſſet de illius vita & ſalute. Innotuere Pontifici insidiæ perfidorum, ſeq; obſervari ubi didicerat, ex Palatio S. Petri, editiori ſcilicèt atq; munitiori, ad Eccleſiam S. Mariæ trans Tiberim contulit, ut arte illorum impios conatus eluderet. Indè, captata hora, cùm jàm rapiendus eſſet, posito Pontificali habitu & cultu, Monachi cucullam ſumit, & vno tantùm comite ejuſdem habitus, in hortos concedens, & quidèm contra ſuorum ſententiam, ad Tiberim pervenit, paratamq; cymbam aſcendens, ſummo remigum impulſu ferebatur. Vbi verò innotuit, elapſum eſſe Pontificem; id etiam ſceleribus ſuis addiderunt, ut perſequi jamjam ſugientem pergerent, atq; evadentem; irritos, dolentes, fuiſſe conatus ſuos; iaculiſq, impetebant eminùs. Sed illum omnipotens Deus mirabilitèr atq; miſericorditèr & inter perſequentium tela ſeruavit illæſum; dùm ille tandèm, ex minore ſcapha in triremem ad id præparatam ſcandens, paucis diebus Liburnam venit. Quorum principalitèr ſcelere Romani tantum facinus aggredi voluerint, quia anceps ſententia eſt, ipsi nequaquàm diffinire volumus. Pisis ubi innotuit, Liburnam applicuiſſe Pontificem, congrui ad eum ſuſcipiendum, quantum anguſtiæ temporis sinebant, apparatus fiebant. Qua verò die affuturus expectabatur, ipsi ante lucem obviam illi ire perreximus, & decimo fermè lapide equitantèm cum paucis offendimus Pontificem ſummum, nudum fermè. Miſerati præſentèm rerum faciem, & Deo tamen gratias pro illius ereptione referentes, reſoluti in lachrymas ſumus. Iumentis lapsi ubi ille appropiaverat, accurrimus, illiuſq; ſacra oſculati veſtigia & manus, ad oris oſculum ſuſcepti ſumus, illo gratiſſimè nos accipiente, & benignisſimè reſalutante: Deoq; in commune gratias egimus, neq; tùm lachrymis temperatum eſt. Salutavimus & reliquos itineris comites,

Digitized by Google

mites, & Cervienſem Epiſcopum inpimis, optimum virum & antiquiſſimum amicum noſtrum. Is Baſilea tùm rediens (nanq; fuerat à Pontifice ad Concilium miſſus) iàm fugienti occurrerat, ignarus rerum, ſecumq; proficiſcebatur. Tùm verò inter familiares ſermones noſtros, cùm de Hieronymo illo noſtro, qui fuerat ad Concilium profectus, incidiſſet mentio; vera eſſe, quæ Abbas noſter de Carceribus ſcripſerat, animadvertimus. Nanq; & commotionem quorundam ex principalibus retulit, quòd redire hunc ad Heremum prohibuiſſemus; & ſe benevoliſſimè ac rationabilitèr factum noſtrum excuſaſſe, profeſſus eſt. Vbi verò Piſis appropinquavimus; Populus omnis & Magiſtratus civitatis occurrit cum laudibus & gaudio inæſtimabili. Præcedebant pueri redimiti tempora lauro atq; fronde varia & floribus; laudeſq; concinentes, & inclamantes *pacem*, Pontifici & omnibus fletum excuſſere. Sequebantur viri ſuo ordine, umbraculoq; exceptum Pontificem, in civitatem deduxere, primoribus viris fræna equi regentibus dextra atq; læva, & illi obambulantibus jugitèr. Tùm verò omni ex parte oppidi, qua erat tranſiturus, turba innumerabilis confluens, effecerunt ut eſſet perdifficilis tranſitus. Matresfamilias & pueri atq; innuptæ puellæ è feneſtris ac tectis proſpectabant, donèc in principalem Eccleſiam eſt introductus, Archiepiſcopo civitatis & Clero omni occurrente ex more. Ibi oratione fuſa, in Palatio Archiepiſcopi ſedem habuit. Nos poſtridiè quàm advenerat illum ſalutare atq; orare perreximus, his verbis. *Antè omnia, Pater Beatiſſime, quæſo, nè mihi impingat negligentiæ crimen tua ſancta dignatio, quòd quaſi officij oblitus ad viſendam Sanctitatem tuam, tàm ſerò redierim. Eſt teſtis mihi Deus, cordis noſtris inſpector & arbiter, quàm alto ſinu, quantaq; benevolentiâ tuæ Sanctitatis memoriam foveam atq; complectar, utq; triſtium omnium, quæ Sanctiſſimo Domino noſtro contigêrunt, acceſſerim particeps, nullaq; fermè jacula perſequentium vel manibus, vel longiùs intorta in te fuerint, quìn præcordia famuli tui antè transfixerint. Verùm egò, quid iſta apud Sanctitatem tuam pluribus agam, cùm non ambigam, affectum in te meum, non minùs tuæ pietati exploratum eſſe, quàm mihi? Tenes certè pignora; neq; illa obſcura, noſtræ caritatis & animi jampridèm tibi dèdiſſimi. Egi gratias Deo, Pater Beatiſſime, quòd Sanctitatem tuam vel ſic probare preſſuris varijs, tanquàm in fornace aurum, permiſerit ad totius poſteritatis exemplum, vel inter preſſuras ipſas tantum tibi conſtantiæ benignus indulſerit, vel tuam pietatem his tàm mirabiliter quàm potenter eripere dignatus ſit; ut planè confiteantur Domino miſericordiæ ejus & mirabilia ejus filijs hominum. Etſi enim triſtis rerum facies concuſſit viſcera mea, cùm Sanctiſſimum Dominum meum, nudum ac fermè fugientem primùm inſpexi; excuſſitq; lachrymas & præteritæ gloriæ & præſentis ærumnæ collatio; non potui tamen non gratè admittere, non Deo gratias ex corde referre, vel nudum ſuſcipiens Dominum noſtrum, præteriti conſideratione periculi. Exhibuiſti nobis aliquid antiquæ hiſtoriæ, exemplo fugæ tuæ. Quippè Sanctæ memoriæ Innocentium II. Roma ſimilitèr exceſſiſſe, Piſiſq; recepiſſe ſe legimus. Sed dignior hæc tua, quàm illius fuga; minuſq; in ſe periculi habens. Ille enim ſciſſa Eccleſia teterrimo ſchiſmate, à Pontificatus culmine diſturbatore Anacleto ejectus eſt; tù ut ſapientiſſimus David furentis populi inſaniam arte eluſiſti. Illi laus, illi gloria, illi gratiarum actio, qui Sanctiſſimum Dominum noſtrum, Eccleſiæ ſponſum, integrum atq; incolumem reſtituit nobis, & inter varia pericula, ſua gratia ſervavit illæſum. Equidèm, Pater Beatiſſime, ità intueor faciem tuam, ut novum ſidus à Cœlo lapſum me intueri putem; ſupplexq; oro, ut dignetur piùs Dominus noſter Ieſus ſerenum jam ex nubilo facere, & omni tempeſtatis nube diſcuſſa, terris candidum tranquillitatis jubar infundere. Meipſum certè, inutilem famulum tuum, tuæ Sanctitati obſtrictum & obnoxium ità ſentio, ut ſi hoc denuò profiteri voluero, verendum ſit, nè crimen ambitionis incurram. Vtere arbitrio tuo, & niſi ſuperbum ſit, experire an idoneum miniſtrum elegeris. Verbis enim Beati Laurentij uti libet, quibus ille interpellat anteceſſorem tuum Xyſtum Beatiſſimum. Omnia ob caritatem tuam tolerare paratus ſum, vitam deniq; ipſam, ſi opus erit, cum ſanguine fundam. Sed exceſſi verecundiæ, ut vereor, terminos, qui tam multa de mea in te voluntate dixi. Dabis veniam amori, Pater Beatiſſime, qui modum ſervare neſcit, & me famulum tuum benignè ſuſcipies, quem tui juris eſſe, ac* [illegible] *perpe-*

perpetuò fore intelligis. Qua finita, placidiſſimè nos accepit; atq; cùm inter loquendum Hieronymi jàm dicti ultrò mentionem feciſſem, & quid nam actum eſſet eatenùs, explicaſſem, ſententiamq; expectarem ſuam, quid fieri juberet, ipſe ut eſt clementiſſimus: *& ſi*, inquit, *bonum fuiſſet, quod fecit, contra me agendo, quia tamen egit contra præceptum tuum, malè egit;* petivitq; an pęniteret illam, ita egiſſe; & cùm perverſam illius intentionem ex me accepiſſet, *facito*, inquit, *pro arbitrio tuo*. Et cum doleret, ſe Chryſoſtomi Vitam à me traductam, ſibiq; dedicatam, Romæ amiſiſſe; aſſereretq; ſe prçterita Quadrageſima illam ſecundò percurriſſe: At inquam, adeſt ipſius operis volumen aliud, (nàm mecum ipſum tuleram); prolatumq; çodicem gratiſſimè ſuſcepit, apertumq; cæpit continuò legere. Anulum prætereà pulcherrimum noſtri Stephani Porcii munus cum prominente onyche dono illi tùnc obtuli; & cum aliquandiù renuiſſet, tandèm ut illum ſuſciperet, impetravimus, ſacroq; dexteræ illius digito immiſimus. Cùm verò illìc paucis diebus remoraturus putaretur; Lucam ire viſendi novi Abbatis gratia, Monaſteriùmq; Cantinianenſe viſitandi, conſilium fuit. Ad hoc cùm illius requireremus aſſenſum, multuſq; præceſſiſſet de Religione noſtra ſermo, benignè annuit, ſponſione accepta, nos maturè redituros. Perreximus itaq; & apud Canonicum illum qui ad nos ejus Monaſterii gratia ſecundò jàm venerat, hoſpitati; Abbatem quoq; vidimus, facie ruſticana, ſed tamen teſtimonio plurimorum bonum virum & imprimìs laborioſum & reparandi materiali ædificio Monaſterii aptiſſimum. Accepti honorificè à Canonico ipſo, ſermonē prolixum habuimus, quo pacto Puteolanum Monaſterium noſtrum recuperare poſſemus; illi pollicentes ipſius titulum poſseſsionemq; permiſſuros etiam ſine mutatione habitus, ità ut & Monaſterium S. Georgij. & noſtrum ſimùl haberet, fieretq; utriuſq; connexio. Vtilitèr fieri id videbatur, quià noſtro Monaſterio deſtructo, ſuum integrum & Religioni aptiſsimum eſſet. Spem dedit conficiundi negotii; dieq; ſubſequuta Cantinianum perreximus, ruinaſq; miſerati ingentes. Abbatis tamen noſtri induſtriam laudavimus qui magno ſtudio dirupta quæq. reſarcire conaretur. Multum loci ſitus placuit nobis, ad Religionem ſummè aptus judicatus. Ibi accepto ex more obedientiæ juramento, Abbateq; pro tempore de omnibus diligentèr inſtructo, remeavimus. Et quoniàm ad recuperationem memorati Monaſterii intenderamus animum, ex officio noſtro Magiſtratum civitatis viſitavimus auxiliumq; implorantes ſuo tempore, benignum conſenſum reportavimus. Piſas regreſsi, cùm vehementèr Abbatem S. *Zenonis* ageremus ut confiteretur ſpontè, quod nobis innotuerat, ſuę incontinentiæ ſcelus; nihil quivimus exculpere, illo pertinacitèr negante omnia. Vidimus Eccleſiam ornatiſsimam columnis pavimento, muſivo, & quod gratiſsimum eſt, proportione ſtructuræ decentiſsima. Cœmiterium itèm permagnificum, ingens, teſtudine conſtans, picturaſq; habens artis admirandæ. Nihil in re męſta excogitari neq; lætius neq; magnificentius potuit. Campum Sanctum appellant; quadratum fermè, columniſq; marmoreis inſigne. Prolixius opus nuſquàm vidi, neq; gratius. Præterfluit civitatem Arnus fluvius, tribuſq, pontibus lapideis ſpecioſiſsimis ex altera tranſitur ad alteram ripam. Nihil eo amęnius aſpectu. Habet vtraq; ripa veluti pomœrium viam latam, ædes ſpecioſiſsimas atq celſa palatia ab amne diſtinguentem; ubiq; perpetuum emporium eſt. Nanq; eſt ea profunditas alvei, ut grandiores quæq; naves tutò adveniant. Arcus ſpeciem pręfert ille conſpectus. Arcem quoq; civitatis munitiſsimam viſere placuit; acceptiq; gratè ab amico illo Præfecto, cuncta luſtravimus. Adivimus & nobile fęminarum Monaſterium, alloquutiq; Matrem & antiquiores ſorores, plurimum bonę ędificationis reportavimus, polliciti redire; ità enim oraverant. Quod tamen nequaquàm implevimus, Pontificis repentino diſceſſu prohibiti. Ibi ſcenam unius ex noſtris accepimus, amicis quibuſdam querimonias unius Monaſterii nobis exponentibus, &, ut corriperemus, orantibus. Et cùm, nullum ibi tale Monaſterium nobis eſſe, didiciſsent; Abbatem Sancti M. Monaſterii illius curam prætendere, mirati ſunt. Diſplicuit mirè id factum, Abbatemq; ipſum ſeveriùs convenimus, omnem illius Monaſterii aditum curamq; penitùs interdicentes. Dolor lateris per eos dies nos ſecundò jàm gravitèr afflixit, à quo tamen maturè miſerante Deo convaluimus. Advenerunt ex Florentia plures tàm Prçlati quàm nobiles, ut Pontificem deducerent: Cardinali Sancti Xyſti advenienti occurrimus, ſoluſq; ex Cardinalium numero Pontifici Florentiam tendenti affuit. Movimus Piſis xx.

Iunij

Digitized by Google

Iunij, Pontifici adjuncti, ipſaq; die VI. fermè paſſuum millibus proceſſimus. Nos ad Sanctum Miniatem ea die perreximus eo conſilio, ut in craſtinum antè lucem in occurſum ejus rediremus. Inquiſivit nos ſollicitè, ut dictum eſt nobis, & cùm, nos præciſsiſſe, reſponderetur: At vidimus, inquit, illum, cùm hùc applicaremus. Corripuimus Monaſterii illius Matrem, quod eſt extrà oppidum, quòd tandiù ſuſcipere viſitationem noſtram renuerit; & poſtridiè ſubitò, manè, iter ingreſſi, Pontificem parùm abeſſe, equitarat enim ante lucem, didicimus. *D*eſcendit ad Sancti Iocundi Eccleſiam Pontifex alijq; recreatis omnibus modicè, ipſa die ad Montem Lupum venimus. Suſceptus eſt in ædibus Eccleſiæ Pontifex, nos cum Feſulano Epiſcopo ſumus hoſpitati, viro ſimplicioris ingenii, & de nobis bene eatenùs merito: Ibi enim à conſanguineis ſuis ille fuerat exceptus. Manè, antè lucem equitantes, Florentiam petebamus. In villa Angeli civis Florentini, qui ſecum equitabat, modicè quievit. Iam verò portę Civitatis propinquanti, quę vaſtiſſima tùnc tota patuit, omnis Nobilitas obviàm venit; totuſque Clerus cum inſignibus ornamentis occurrit, omnis ętas ſexus uterque, omniſque conditio ſeſe per itinera quaquaversùm diffuderat: ut nuſquàm tranſire fermè Pontifex poſſet; fueritque neceſſe, diſſeminare pecunias quacunquè iter ageret, ut his colligendis occupati, à preſſura deſiſterent. Tecta fermè omnia ipſęque feneſtrę, ſpectantes vix capere poterant. Mulieres, Matresfamilias, puellęque inauditę præcipuo muliebri mundo compoſitę editioribus in locis reſidentes, magnum pleriſque ſui prębuere ſpectaculum; ſuoſque in unum populos tùnc verè proſpexit Civitas. Ad principalem Eccleſiam Civitatis per illuſtriora urbis loca ea pompa deductus; oratione fuſa, indè ad habitationis ſuę locum eadem frequentia & celebritate reductus eſt; Pontificalibus infulis ornatus, & equo candido, inſignibus phaleris exultante, invectus: Quę omnia priuſquàm urbi propinquaret, obtulerat Civitas. Ità ętate noſtra Florentia profugos Pontifices duos, Ioannem ſcilicèt XXIII. atque Eugenium Quartum ſinu ſuo ſuſcipere ac fovere promeruit. Et, inter hos medium, Martinum Quintum, annum ferè & ſemis tenuit; immò ut verus eſſet Pontifex & indubitatus, effecit, quandò illùc ad ejus veſtigia, qui (judicio multorum) injuſtè abrogatus fuerat, Ioannes acceſſit; verumque Vicarium Chriſti, & Petri Succeſſorem confeſſus, ipſe minoribus contentus officiis permanſit. Romani poſtquàm Pontificem evaſiſſe didicerunt, mæſti, quòd res illis nequaquàm ex voto ſucceſſerat; ad prædam converſi, omnia illius expilare pergunt furore inaudito; compluresque Curiales violare pergunt, & imprimis Nepotem Pontificis Franciſcum Tituli S. Clementis Presbyterum Cardinalem; & reliquis ægrè dimiſſis, illum arctiſſimæ cuſtodiæ tradunt, vix ſibi cujuſquam colloquium permittentes; ingentemque pecuniæ ſummam, & Caſtellum munitiſſimum, quod S. Angeli appellant, Oſtiamque petunt. Enituit Pontificis conſtantia ſumma, dùm neque affectu Nepotis potuit vinci; & quidèm cùm ſe plurimi orarent & frequentibus literis illius pulſaretur, ut aliquid ex his quæ poſtulabantur, indulgere acquieſceret. Sum ipſe quoque hanc ipſius magnitudinem animi ſummè admiratus cùm ſe orantem, ut ſaluti Iuvenis conſuleret, reſponſo rationis & gravitatis pleno compeſcuit dicens: Nihil referre, uter alterum præcederet, ſe Nepos, an ipſe Nepotem; cùm conditione communi in vitam ambo eſſent ingreſſi: Præſtare, ſi Nepos Eccleſiæ ſuccumberet cauſa. Se non poſſe ſalva conſcientiæ integritate & dignitate ſua, ea efficere quæ poſtulabantur. Denique, cùm hujus rei gratia poſteà Senas ipſe conceſſerim, ab eo miſſus; & ea afferrem quæ nequaquàm viderentur reſpuenda; nè sìc quidèm acquievit, ſed rigorem conſtantiamque ſervavit: ità ut hanc ipſius ſeveritatem plerique carperent, crudelitatemque interpretarentur. Deo tamen dirigente negotia, conſilium ſententiamque Pontificis approbarunt omnes: dùm & ille liber evaſit & ſub ditione Eccleſiæ cuncta perſtitere. Præbuit ſe ſpectandum populis in celebritate S. Ioannis Baptiſtæ principali, ſedens editiori in loco; & ipſe quoque ſpectans proceſſionis ſolennia, admiranſque magnificentiam ſingularem atque ordinem; dignam profectò miraculo rem, & quam, niſi conſpectam, credere quiſquam aut capere non poſſet, longeque difficillimum eſſet enarrare: Tàm multa, tàm miranda, tàm varia vidimus; nanquè & ipsi cum Pontifice ſpectabamus; ſed ea narranda relinquimus ceteris, ipsi ad contextum narrationis noſtrę redimus. Crebrò

brò, dùm adhùc minùs frequens eſset Curia, ipſius Sanctitatem adivimus; & cùm inter familiares ſermones de Religionis noſtrę diſpoſitione loqueremur, ordinem & modum enutriendorum Puerorum à nobis inſtitutum, vehementèr approbavit, atque ità, ut opem quoque ferret, dato in conſpectum ſuę Sanctitatis Marioto noſtro cariſsimo fideliſsimoque ſocio, Puerorum Nutritore, qui brevi oratione facta, multùm commodè & intentè auditus eſt, & currenti ſua ſponte Pontifici addidit ſtimulos, pluſque illi placuit noſtrum Inſtitutum. Venerat Piſas viſitandi Pontificis gratia noſter Abbas Florentinus; ambobuſque verba de Viſitatione à nobis cœpta Vallumbroſani Ordinis fecit, ſatìs admirans; cùr nos rei nobis à ſe delegatę non iſtitiſsemus. Et cùm humilitèr: *Inhibitos fuiſſe*, reſpondiſsemus, acquievit; & *velle ſe, ut cœpta proſequeremur*, aſseruit. Eadem Florentiæ quoque replicavit; neque excuſare diutiùs licuit; ſed rem tamèn differre conſultò ſtatuimus. Occurrerat Pontifici Piſis Religionis illius Pater, equumque album pulcherrimum, ut gratiam illius emereretur, dono dederat; ſed nihilò ille deceſsit ſententia, id quod nos Abbati ipſi amicè ſuggeſsimus. Cupientem Placidum Monachum, Cubicularium Pontificis, adire noſtram Heremum, & loca Alverniæ, & Vallumbroſę; impetrata à Pontifice omiſsione, deduximus. Is mihi, dùm iter ageremus, aperuit; Pontificem, Monaſterium noſtrum de Roſa propè Senas poſtulare à mè inſtituiſſe, ſuggeſtione ſua, & illius applicare Religioni: Verùm cùm, ejuſce rei prorsùs ignarus, ad Pontificem ingreſſus fuiſſem, incidiſſetque mentio ipſius Monaſterii & me ad ipſum reformandum penitùs intentum didiciſſet ex verbis meis; verbum nullum indè voluiſſe facere; immò & ſibi, poſt diſceſſum noſtrum; quidnam egiſſet, ſciſcitanti, reſpondiſse, quænam eſset noſtra ſententia; & inhibuiſse, verbum indè ulteriùs fieri. Venimus prima die ad Monaſterium noſtrum Sanctæ M. ſuſceptique honorificè; poſtridie, Priore noſtro nos deducente, ad Alverniæ montem perreximus; cunctiſque luſtratis, eadem die Socium venimus; ibique in domo noſtra remorati ſumus, & ſequenti die ad noſtrum Monaſterium Fontis-boni pervenimus. Ibi ſuſceptus à Marioto noſtro Placidus Monachus; ex conſpectu Puerorum noſtrorum & ordine ac diſciplina multum ædificatus, Heremum petijt, ibique biduum fermè remoratus; Heremitas noſtros multùm hortatus, benè ædificatos reliquit.

Hactenus exemplar MS. eadem fermè qua geſta hac ſunt, ętate peraratum. Reliqua deſiderantur, non ſine magno illius ęvi Hiſtoriarum detrimento, rerumque Viri hujus celeberrimi jactura planè dolenda; quam ſiquis Codicis locupletioris beneficio poſſet amoliri, & maximam ab Eruditis omnibus gratiam iniret, & Opus hoc non minima forsàn appendice coronaret. In ipſa pergameni voluminis fronte egregiè picturata, Ambroſij venerabilis effigies, vel herma potiùs, intrà A principis latera affabrè incluſa expreſſaque conſpicitur; ſacro Ordinis ſui Camaldulenſis habitu, ſchemateq; Angelico inſignis; vultu gravi ac placidè ſevero plenoq; modeſtia, cogitabundi ac magna meditantis ſpeciem præſeferens; lęva libro purpureo innixa, vel blandè apprehenſum ſuſpendente, dextera exporrectiore, oſtendentis in morem. Tu interim his fruere, Lector, ac fave; & inter alia ſincera antiquitatis monumenta prælo propediem deſponſa, ſi Deus otia faxit, Ambroſij noſtri Epiſtolas, verè mellitas, verè nomini pares mox expecta; ad quas etiam Cl. Autorum de præſtantiſſimo hoc Viro Teſtimonia, plena manu prætexenda, reſervamus, quorum hic ſpecimen qualecunque ex quibuſdam M. SS. duntaxàt libris concinnatum, excipe libens, ac benè vale.

B. ALBERTVS de Sarthiano, *tùm vita ſanctitate, tùm eruditione ac laboribus Eccleſiaſticis cum paucis ævo ſuo conferendus, Ambroſio ſynchronus; duo ad Nicolaum Nicolum Opuſcula, XI. Kal. Novembris anno MCCCCXXXIII. Florentiam ex Vrbino tranſmittens, adjecta Epiſtola, de Autore noſtro præjudicatiſſimo iſta perſcripſit:* Tui itaq; ac Ambroſii doctiſſimi Monachorum, præſtantiſſimo derelinquo judicio perpendendum, utrùm ego clamator importunus contrà quod oporteat & quod deceat, rectiùs ſileam, nè, juxtà Ciceronem, ſtultitię meę compluſes domeſticos faciam; an vel perexiguus orator, ad ſcribendum me penitùs dedam, ut tandèm aliquandò mediocrum eloquentium gregi annumerer, & noſtris Chriſtianis hominibus, vel in parvis cauſis vel in majuſculis, poſſim, conſuetudine auctus, & tua frequentiori admonitione limatus, &c.

Ac

Digitized by Google

Ac nonnullis interpoſitis eadem in Epiſtola: Abbatem, *inquit*, digniſſimum, iterum atq; iterum, dico Ambrosium noſtrum Monachum, religione conſortem, ætate fratrem, dignitate parentem, ut meo nomine ſalutes, ac me illi commendes plurimùm, precor; cujus, ut antè dixi, graviſſimo judicio unà tecum, noſtra judicanda committo. *In membranis Epiſtola eſt in ordine XXII. è qua plagulam hanc eruditiſſimo ac ſummo Viro ANTONIO MAGLIABECHO benignè communicavit optimus ac doctiſſimus VVaddinghi Continuator P. F. Franciſcus Haraldus, cujus item ſtudio ac diligentia ejuſdem B. Alberti Opera jandiù optata, quamprimùm luce publica potientur. Hujuſce porrò teſtimonij occaſione, quo Vir Sanctiſſimus luculentèr etiam Nicolai Nicoli laudes pro merito depangit, Lectorem hic obitèr admonitum velim, Apologeticum brevem á nava manu quantocyus proaiturum, quo hominis Cl. virtutumq; omnium flore vernantiſſimi nomen vindicotur a falſis omninò calumnijs compertiſque mendacijs L. Arretini, alteriuſque vel duorum ejuſdem furfuris pollinctorum fermento malitiæ, qui talibus probris obſtrepere probatiſſimæ ipſius integritati non ſunt reveriti, contra innumerabilium planè ſcriptorum torrentem, qui Nicolai decora eximijs laudum præconijs jure optim prosequuntur.*

COSMVS MEDICES *PATRIS PATRIÆ cognomento, quod ſibi virtute promeruerat, publico Senatus Conſulto decoratus; quàm magnificè de Ambroſio noſtro ſentiret atq; eloqueretur, cùm alia teſtantur, tùm potiſſimum Michaelis Monachi Camaldulenſis Præfatio in Epiſtolas Ambroſij, ejuſdem COSMI adhortatione juſſuq; à ſe collectas. Aſſervantur MSS. in Bibliotheca ejuſdem humaniſſimi ac ſapientiſſimi Viri Antonij Magliabechij; unde nunc limbum repræſentaſſe ſat erit, tot planè gemmis, quot COSMI vocibus exornatum:* Exegiſti à me ſæpenumerò pro tua in me benevolentia, COSME, noſtræ Civitatis decus atque totius Latij, & virtutis & nobilitatis ampliſſimum ornamentum; ut noſtri Ambrosii, Viri per omnia integerrimi & noſtra ætate cùm Latinæ tùm Græcæ & Hebraicæ linguæ apprimè erudititiſſimi, Epiſtolas, paſsim per Orbem ferè univerſum diſperſas; corpus in unum concluderem: Ajebas enim: Cùm conſtet, doctiſſimos Viros, qui & ſapientia Divina & externa Mundo claruere, habuiſſe nonnullos, qui dictata eorum memoriæ & literis, ſumma cum diligentia, mandare, curarunt; cùr non æquè & nos, quibus pòſt tot & tàm præclara ingenia non defuere, Viri in omne dicendi genere & eruditione admodùm exercitati, illorum exemplo provocati, quicquid ſummo negocio, & ſubtili ingenio edidere, literis committere poſteriſque noſtris legendum, omni ſtudio, tradere, ſatagimus? Omitto impræſentiarum narrare Viros doctiſſimos temporum noſtrorum. Ad Ambrosium noſtrum oculos dirigamus; cujus ingenium, facilem dicendi copiam, atque eruditionem, quis unquàm meritò exprimere atque laudare poſſet? Sunt enim apud nos Opuſcula plurima, & quædam alia, quæ ob incuriam imperitorum deperiere, in Romanam linguam magna profectò cum venuſtate per eum de Græco turbine converſa. Alia verò ex proprio ingenio elucubrata, ob penuriam notariorum, qui illa colligerent, in manus plurimorum collapſa atque diſperſa non ignoramus. Nè igitùr tàm pretioſus theſaurus abſconditus ac fermè ſepultus abjectuſque negligatur à nobis; in te ſolùm, qui à teneris annis illius mores, vitam, doctrinamq; ſectatus ſum, meæ mentis oculos conjeci; ut velut induſtrius negotiator, tanti Viri pretiosiſſimas minutias in unam compagem colligas atque componas. Facieſque profectò rem gratiſſimam, cùm his qui ejus abſentiam moleſtè ferunt, tùm Literarum ſtudioſiſſimis, qui ex ſua eloquentiæ venuſtate plurimum emolumenti tibi vendicabunt, &c.

Benedictus Arretinus *in Dialogo ſuo ad COSMAM MEDICEM, quem paritèr MS. videre eſt in refertiſſima exporrectaque Bibliotheca ejuſdem Doctiſſimi & præclariſſimi Viri Antonij Magliabechij alibique; de Ambroſio, quo velut colophone ætatis ſuæ Literatorum ſeriem obſignat, ità profatur:* Nec etiam defuerunt, aut nùnc quoque deſunt erudititiſſimi Viri, qui in publicis urbium rebus facundi & diſerti habiti ſunt. Et ut intelligas, tempeſtate iſta non defuiſſe ingenia, si judiciale dicendi genus exerceretur; recordare à multis citrà annis, quot quàm eximii Rhetoricæ artis præceptores per Italiam fuerunt; & ejuſdem Viros doctiſſimos, qui divina eloquentia Orationes, Epiſtolas innumeras, & libros plures perſcripſerunt, & Græcorum volumina venuſtiſſimè in Latinam verterunt linguam. An tibi videntur Leonardus, & Carolus Arretini, Robertus Rufus, Veronenſis Guarinus, Poggius, Iannoctius

Digitized by Google

Manettus, AMBROSII Monachus, & alii multi (quos ferè omnes vidimus) non ſupremâ ætatiſſe, ſeu eloquentiæ, ſeu Literarum, ſeu Philoſophiæ Moralis præcipue conſideres &c.

Ex eadem Bibliotheca prælaudatiſſimi Viri tùm eruditione tùm comitate incomparabilis Magliabechij, gemina Poetarum ſequioris ævi lumina, MSS. ex adytis in medium prodeunt, quibus ingens Autoris noſtri titulis gloriæ jubar affundatur; videlicèt

Magiſter Dominicus Io: *Florentinus, ex ornatiſſimo Prædicatorum Ordine Theologus planè inſignis, ac præcipuis functus honoribus, in quo probitatis cãdor animi certavit ingenio: &*

Maphæus Vegius Laudenſis. *Vir ſanè morum pietate, doctrinæ elegantia ac dignitatis honore venerabilis. Hujus Epigrammatum, indè pridem exſcriptorum, editionem adornamus, Ambroſij noſtri laudibus haud expertem, uti ſubjectum lemma ſepulchrale, ex I. decerptum libro perostendit. Prioris verò elegiacum Poema* Theotocon *inſcriptũ ſeu,* De Vita & Obitu D. Mariæ V. *(quod inſuper & in ampliſſima Bibliotheca MEDICEA Laurentiana, necnon Gaddia, aliiſque non ſecùs ac Magliabechia, MS. cuſtoditur) egregiè quoque de Ambroſio noſtro meminit, nonnullis ædis S. Mariæ Angelorum laudibus delibatis, uti ſequentia carmina documento ſunt Maphæi verſibus è regione ſubtexta.*

Epitaphium Ambroſii Generalis Camaldulenſis. | Theot. lib. IV.

Ambroſius jacet hic, Monachorũ gloria quõdàm,
Flamminei quõdàm gloria magna ſoli.
Clarus is eloquio Grajo, claruſq; Latino;
Quæ poliit ſtudiis clarus & ipſe ſacris.
Si ſcripta attendas, fuit haud velocius ulli:
Si vitam, haud ulli mitius ingenium.
Funde tuo lachrymas rapto, Camaldula, Patri:
Parvaq; tu gnato, Portice, terra tuo.
Heu! tali hæc gnato, tali illa orbata parente eſt,
Qualem reſtituent tempora nulla ſibi.

Hic Eremi ſoboles habitat Camaldula ſancti,
In terra pollens moribus Angelicis.
Alba veſte nitens, Cæleſti floret amictu;
Et parit illuſtres candidus Ordo viros.
Quos ſuper AMBROSIVS, velut inter ſidera Titan,
Eminet ingenii nobilitate probi.
In Latiam vertit qui Græca volumina linguã,
Cùm ſimùl eloquio clarus utroq; foret.
Edidit & noſtra plures ætate libellos
Hic Pater, Angelici gloria vera loci.

Poggii *effuſiſſima in Ambroſium ſtudia vel ex editis deprehendere licet, & ex ineditis liquidiùs eluceſcunt. Atq; ut cætera compendij fiant, MS in Hypocritas Dialogus, id planè evincet, quem typis donandum enixa Gallorum vota nupèr extorſerunt ab eodem Literarũ Literatorumq; fautore Cl. Magliabecho: in quo cùm Poggius, ſolenni ſibi dicendi quod libeat, ingenio libertatiſq; indulgens, quàm plures Venerabiles Viros aceto multo diluerit, acriterq; perſtrinxerit, à noſtri tamen Auctoris laudibus, nec inter ſcommata, potuit temperare; ſic enim habet:* Quid (Carolus inquit) de noſtro Ambroſio judicatis? rectâne an tortuoſa philoſophabatur via? Numquid vel is hypocriſim redolebat? Nequaquàm, Hieronymus inquit. Fuit enim Vir optimus meo judicio ac probatiſſimus, qui in ſuo Cœnobio literis deditus, multa ſcripſit magna cum laude & doctrina. Summa certè fuit præditus humanitate ac virtute. Laudo vitam illius, Carolus inquit; & exiſtimo, extrà hypocriſim fuiſse, &c.

Ambroſij quoque inſigni cum laude meminere Maurus S. Matthiæ Monachus, Michael Monachus Camaldulenſis *in Epiſtolis ſui MSS.* Paulus Orlandinus *ex eodem ordine, Vir eruditiſſimus, in Heptarico ſuo MS. volumine quod exſcripſit ab anno MDXVIII. & in Ambroſij Monaſterio S. Mariæ Angelorum aſſervatur; aliiq; permulti egregij ac locupletes illius ævi Scriptores inediti; quorũ judicia, nè nimietate faſtidium Lectori hic ingerant, ad Epiſtolas appendemus. Inſtar enim omnium tàm quæ manu exarata, quàm quæ typis impreſſa circunferuntur, eſſe poteſt ad hanc pagellam obſignandam, ſive dicentis ſpectetur dignitas & auctoritas ſive conceptæ de Ambroſio opinionis ingenua minimeq; fucata confeſſio tot Inſulatos inter ejuſdem laudatores,* EVGENII IV *Pontificis O. M. celebrata ſententia, quæ fingendi nec opus nec tempus habuit; dùm ejus primùm inaudita morte ſubita vi doloris abreptus in lachrymas, & aliquandiù quoq; ingemiſcens, eum ex nomine vocare non ceſſaret, in has voces identidèm erumpens:* AMBROSI, Fili, quis te mihi eripuit? Quis ECCLESIÆ LVMEN, adeò intempeſtivè extinxit?

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

14